

فصلنامه رسانه و سبک زندگی اسلامی ایرانی

ویژه‌نامه فرزند انقلابی (کد: ۲۹۷۲)

سال سوم، شماره ۱۲، پاییز ۱۴۰۲

صاحب امتیاز:

اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه

مدیر مسئول:

حجت‌الاسلام صادق لیراوی

جانشین مدیر مسئول:

حجت‌الاسلام سلمان رضوانی

سردبیر:

حجت‌الاسلام دکتر عبدالله جلالی

همکاران این شماره:

حجت‌الاسلام دکتر ابراهیم اخوی،

دکتر فریده پیشوایی، سیده‌مریم چاوشی،

حجت‌الاسلام دکتر عبدالله جلالی،

محمدحسن جلالی، میثم ریاحی،

امید خوشخو، اعظم شیری، هانیه رجبی،

محمود علیپور و محمد کهوند

ویراستار:

اعظم خوشگفتار

صفحه‌آرا:

زهره نیک‌خلق احمدی

طراح جلد و نامواره:

امیر اکبرزاده

چاپ:

زلال کوثر

شمارگان:

۳۰۰

بها:

۶۰۰۰۰ ریال

دفتر مرکزی:

قم، بلوار امین، مجموعه صداوسیما،

اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه

تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۹۳۳۸۵۲

دفتر تهران:

تهران، جام جم، ساختمان شهید رهبر، طبقه زیرین

تلفن: ۰۲۰۱۴۷۳۸

نمابر: ۰۲۱۶۴۹۹۷

دفتر خراسان:

مشهد، خیابان امام خمینی، جنب باغ‌ملی، ساختمان صبا، طبقه سوم

تلفن: ۰۵۱ - ۳۲۲۱۵۱۰۸ نمابر: ۰۳۲۲۱۵۱۰۶

سامانه پیام کوتاه: ۳۰۰۰۰۲۵۵

www.irc.ir

info@irc.ir

[@iribirc](https://www.instagram.com/iribirc)

[@irc_ir](https://www.instagram.com/irc_ir)

اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه
سازمان صداوسیما - تهران

سخن نخست	۳
الزامات رسانه‌ای تربیت فرزند انقلابی از منظر استاد سیدمهدی میرباقری / عبدالله جلالی	۵
تربیت متعالی فرزند انقلابی با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب / امید خوشخو	۱۸

یادداشت‌های راهبردی ویژه اصحاب رسانه

رسانه و تربیت جوان تراز انقلابی؛ شاخص‌ها و راهکارها با تأکید بر دیدگاه رهبر معظم انقلاب / فریده پیشوایی	۲۹
نقش رسانه ملی در تربیت اقتصادی فرزندان انقلابی / عبدالله جلالی	۴۱
شیوه‌های پرورش فرزندان انقلابی / ابراهیم اخوی	۴۸
تفکر انتقادی؛ مهارت کلیدی برای پرورش کودکان و نوجوانان انقلابی برای زیستن در جهان امروز / هانیه رجبی	۵۲
راهکارهای رسانه‌ای در حل اختلال جنسیتی / اعظم شیری	۵۹

پرونده‌های ویژه

تحلیلی بر تلاش‌های شبکه‌های فارسی‌زبان معاند در جداکردن فرزندان از اسلامی، انقلابی... / فریده پیشوایی	۶۴
نگاهی به بازی‌های ویدئویی در ایران و وظایف رسانه ملی در این زمینه / محمد کهوند	۷۲
موضوعات، ایده‌ها و محورهای پیشنهادی بر نامه‌سازی با موضوع فرزندان انقلابی / سیده‌مریم چاوشی	۹۸
سؤالات کارشناسی نسل Z / سیده‌مریم چاوشی	۱۰۹
معرفی کتاب و تازه‌های نشر / فریده پیشوایی	۱۱۸

گفت‌وگو با برنامه‌سازان رسانه ملی در حوزه تربیت فرزند انقلابی

مصاحبه با میثم ریاحی؛ تهیه‌کننده ارشد سازمان	۱۳۱
مصاحبه با محمود علیپور؛ تهیه‌کننده سیما	۱۳۷
مصاحبه با محمدحسن جلالی؛ تهیه‌کننده رادیو سراسری معارف	۱۴۱

سخن نخست

آنچه همگان بر آن اتفاق نظر دارند، اثرگذاری رسانه‌های غربی در ایجاد بحران هویت دینی و انقلابی است که بخشی از نتایج آن را در اعتراضات سال ۱۴۰۱ شاهد بودیم. پیدایی و گسترش رسانه‌های جدید، اقتضائات، امکانات و چالش‌های جدیدی را در هویت‌یابی دینی و انقلابی جوانان ایفا کرده است. در نتیجه ابزارهای مهمی که می‌تواند در مقابل این حمله در ایجاد و تقویت هویت انقلابی نسل جدید اثر بگذارد، رسانه‌ها و در رأس آن رادیو و تلویزیون است که به‌عنوان نهادی انسان‌ساز متولی تعلیم و تربیت مخاطبان خود می‌باشد و وظیفه‌ای خطیر و نقشی بی‌بدیل در این باره به عهده دارد و بنا به ماهیت و مأموریتش یکی از نهادهای مسئول است.

بی‌شک، برنامه‌سازی برای این دسته از مخاطبان که به لحاظ سنّی، مهم‌ترین دوران زندگی انسان محسوب می‌شود و دارای ویژگی‌های خاص است و تحولات مهمی را برای فرد رقم می‌زند، از حساسیت و ظرافت‌های خاصی برخوردار و از نظر محتوایی نیز به اولویت‌بندی و پشتیبانی پژوهشی نیازمند است. بدون توجه به جنبه‌های گوناگون جوانان و نوجوانان، مسئله جذب نوجوانان یا جوانان به‌سوی ارزش‌های دینی و انقلابی به نتیجه نخواهد رسید؛ زیرا رسانه‌های نوین با گذر از ویژگی‌ها و اقتضائات رسانه‌های سنتی، مخاطب جوان را در معرض پیام‌های متکثر دینی و غیر

یکی از اهداف مهم انقلاب اسلامی، انتقال ارزش‌ها و دستاوردهای آن به نسل‌های بعدی و دستیابی جوانان به هویت دینی و انقلابی است تا مقدمات تمدن نوین اسلامی و تحقق حکومت مهدوی فراهم گردد. به همین دلیل، امروزه پس از گذشت چهار دهه از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، تربیت انقلابی نسل جوان، همچنان یکی از مباحث مهم و مطرح در حوزه‌های مطالعاتی مشترک در عرصه دین و رسانه ملی است.

از سوی دیگر در عصر حاضر، رسانه‌های جمعی به‌منزله شاهراه اطلاعاتی جوامع و اثرگذار در فرهنگ، فعال هستند و باید اذعان داشت با وجود رسانه‌های نوین، ساخت، تقویت و حفظ هویت یکپارچه دینی و انقلابی، موضوعی پیچیده و چالش‌برانگیز است؛ زیرا طیف گسترده‌ای از نمادها و عوامل محرک، که از فرهنگ غرب برخاسته و در تقابل با ارزش‌های دین و انقلاب اسلامی است، کودکان و نوجوانان و جوانان را از هر سو محاصره کرده‌اند. پس عناصر سازنده هویت، به فرهنگ‌های بومی و گروه‌های مرجع داخلی محدود نمی‌شوند. اهمیت این مسئله در هجوم بی‌وقفه، متنوع و گسترده شبکه‌های معاند فارسی‌زبان در فضای مجازی به ارزش‌های انقلاب اسلامی و آرمان‌های امام راحل علیه‌السلام است که کودکان و نوجوانان را هدف گرفته است.

انقلابی، پرورش فرزندان انقلابی، تفکر انتقادی، مهارت کلیدی برای پرورش کودکان و نوجوانان برای زیستن در جهان امروز و راهکارهای رسانه ملی در حل اختلالات جنسیتی است.

در بخش پرونده‌های ویژه با تحلیل تلاش‌های شبکه‌های فارسی‌زبان معاند در جداکردن فرزندان از اسلامی و انقلابی و ایرانی‌بودن، نگاهی به بازی‌های ویدئویی در ایران و وظایف سازمان صداوسیما انداخته‌ایم و در ادامه به سوژه‌ها و پرسش‌های کارشناسی درباره تربیت فرزند انقلابی پرداخته و با معرفی کتاب و تازه‌های نشر برای برنامه‌سازان دستینه‌ای فراهم کرده‌ایم. در پایان در مصاحبه با برنامه‌سازان رادیو و تلویزیون، درباره موضوع تربیت فرزند انقلابی، نظریات عزیزان را منعکس کرده‌ایم. امید که مورد رضایت خداوند سبحان و شما مدیران گرامی و برنامه‌سازان عزیز قرار گیرد.

و من الله التوفیق

اداره کل پژوهش اسلامی رسانه

دینی قرار می‌دهند. روشن است رسانه ملی در این رقابت نابرابر باید حضور چشمگیر و مؤثر داشته باشد و این مسئله، ضرورت انجام‌دادن پژوهش‌های کاربردی برای برنامه‌سازان را در این زمینه دوچندان می‌کند. با درک اهمیت این موضوع و با هدف یاری‌رسانی در تحقق این هدف، این شماره از فصلنامه ساحت به موضوع تربیت دینی و انقلابی فرزندان اختصاص یافته است. آنچه در این شماره از فصلنامه ساحت، تقدیم حضور خوانندگان می‌شود به شرح زیر است:

در ابتدا به الزامات رسانه‌ای تربیت فرزند انقلابی از منظر استاد سیدمهدی میرباقری پرداخته‌ایم و سپس درباره تربیت متعالی فرزند انقلابی با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب سخن گفته‌ایم. در بخش یادداشت‌های راهبردی ویژه اصحاب رسانه، یادداشت‌هایی تهیه کرده و در اختیار خوانندگان قرار داده‌ایم که در زمینه رسانه و تربیت جوان تراز انقلابی، شاخص‌ها و راهکارها با تأکید بر دیدگاه رهبر معظم انقلاب، نقش رسانه ملی در تربیت اقتصادی فرزندان

الزامات رسانه‌ای تربیت فرزند انقلابی از منظر استاد سیدمحمد مهدی میرباقری^۱

عبدالله جلالی^۲

ضرورت تربیت نسل مبارز

نسلی که در جامعه تربیت می‌شود؛ این تربیت از تولد تا مراحل بعدی در مسیری طولانی اتفاق می‌افتد و یک مقطع مهم آن در اختیار عزیزان و تصمیم‌گیران آموزش و پرورش و اساتید بزرگواری است که در این مجموعه نقش ایفا می‌کنند و این مقطع، مقطع بسیار مهمی است؛ یعنی توجه به اینکه تقریباً از

دوره ۶.۵ سالگی است تا دوره رسیدن به بلوغ و جوانی؛ بهترین دوره تربیت تقریباً در اختیار مجموعه آموزش و پرورش است؛ گرچه نمی‌خواهیم بگوییم همه نقش بر عهده آموزش و پرورش هست و نقش صددرصدی ایفا می‌کنند؛ ولی باز نقش و سهم مهمی را به عهده دارند. بنابراین در مجموع جریان تربیت نسل، هم دوران حساسی در اختیار آنهاست و هم سهم فراوانی در این زمینه دارند. قاعدتاً

۱. برگرفته از کتاب چگونگی ارتباط دین با تجدد و سخنرانی استاد در جمع مدیران و پژوهشگران اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه در تاریخ ۱۳۹۹/۶/۱۲.

۲. دانش‌آموخته سطح سه حوزه علمیه، دکترای تخصصی رشته عرفان اسلامی و مدیر گروه تربیت، خانواده و سبک زندگی اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه. (jalaly1348@gmail.com)

ما باید نسلی را تربیت کنیم که در درگیری سنگینی که بین اسلام و دستگاه کفر و نفاق در دوران معاصر هست، بتواند از اسلام دفاع کند.

واقعیت این است که یک موجی از آن طرف هست؛ یک موج عظیم تولید اخلاق مادی، فرهنگ مادی، معیشت مادی، در مقابل خداپرستی که می‌خواهد همه‌چیز زندگی بشر را به دنیاپرستی تبدیل کند. ما باید نسلی تربیت کنیم که بتواند در مقابل این موج بایستد و پیش برود؛ یعنی در نهایت در درگیری بین اسلام و کفر به پیشرفت اسلام کمک کند.

تفاوت درگیری اسلام و کفر در دوران معاصر

درگیری بین اسلام و جبهه‌های کفر و نفاق در همه دوران‌ها وجود داشته است، بدین معنا که همیشه در جامعه اسلامی، جریان‌های انحرافی وجود داشته‌اند و بیرون از جریان اسلام هم جریان کفر وجود داشته است، این یک درگیری تاریخی است و تنها مربوط به دوران ما نیست؛ نبرد بین اسلام و کفر و نبرد بین نفاق و ایمان از دیرباز در جامعه انبیای گذشته و دوران‌های گذشته هم بوده است، هم فراعنه در مقابل انبیاء بوده‌اند و هم اینکه در درون جامعه انبیاء، جریان نفاق وجود داشته است؛ لکن در دوران معاصر، تفاوتی پیدا کرده است و آن اینکه در دوران معاصر، تمدن مادی یک برنامه‌ریزی فراگیر و جامع و دارای یک مسیر طولانی از قبل تولد تا دم مرگ ایجاد کرده است؛ مثلاً در تمدن غربی، از قبل از تولد بچه برنامه‌ریزی می‌کنند،

بعد هم که به دنیا آمد چگونه، کدام بیمارستان، با چه پرورشی، با چه شرایطی به دنیا بیاید؛ بعد هم دوران سرپرستی کودک را معین می‌کنند که مادر چه مدت مرخصی شغلی داشته باشد، بعد برود در مهد کودک و بعد در محیط تحصیل و آموزش و پرورش و بعد هم تحصیلات عالی و بعد هم چطور مشغول بشود، با چه منسی کجا و آخرش هم در خانه سالمندان و بعد اتاق ایزوله بیمارستان؛ یک شصت سالی را طی کرده است؛ برای همه این برنامه‌ها فکر کرده‌اند و کاملاً یک برنامه پیچیده است؛ یعنی این برنامه را آورده‌اند در الگوهای بزرگ اجتماعی که آن الگوها در الگوی توسعه منحل می‌شود؛ یعنی برنامه‌ریزی‌شان برای انسان متناسب با توسعه است؛ یعنی می‌گویند من یک آدمی تربیت می‌کنم که با توسعه غربی هماهنگ باشد. احساس نیازش، اشتغالش، روابط اجتماعی‌اش، مدل زندگی خانوادگی‌اش، پوشش و تغذیه، همه را مدیریت می‌کنیم [تا] متناسب با توسعه‌ای اتفاق بیفتد که ما می‌خواهیم دنبال کنیم. به تعبیر دیگر همه زوایای زندگی‌شان را طراحی و به صورت منسجم، مدیریت می‌کنند؛ لذا تفاوت‌های درگیری با جبهه کفر و نفاق در دوران معاصر این است که اولاً کفر پیچیده شده و به یک برنامه جامع، برای زندگی تبدیل شده است. ثانیاً این کفر لباس حق پوشیده و به منکری که لباس معروف پوشیده تبدیل شده است. این همانی است که حضرت [رسول ﷺ] فرمودند: آخرالزمان منکرات، اشاعه پیدا می‌کند و به معروف تبدیل می‌شود و ناظر به

توسعه سرمایه می‌کند، کرامت انسان را خرج توسعه مادی می‌کند؛ اگر فرض بکنید نیاز داشته باشید که یک آدمی تربیت بکنید که مصرف بکند تا چرخ سرمایه بچرخد، آدم مصرف‌گرا تولید می‌کند. آدم‌هایی تولید می‌کند که هر سال، وسایل زندگی‌شان را عوض بکنند، مثلاً دو جفت کفش بخرند مثل زن‌های بعضی کشورهای اروپایی و امثال اینها. چرا؟ به خاطر اینکه این چرخه سرمایه باید بچرخد؛ پس آدم متناسب با توسعه مادی تربیت می‌کند و این الگوها هم به سمت جهانی‌شدن پیش می‌رود تا به الگوی متحد جهانی تبدیل شود و این جریان خطرناکی است که با آن روبه‌رو هستیم.

دفاع از جبهه حق؛ مهم‌ترین شاخصه دینداری

چند سال پیش بعضی از روشنفکران سکولار ادعا کرده بودند که انقلاب اسلامی هنری نکرده است و مردم دین‌دارتر نشده‌اند؛ من عرض کردم شاخصه دین‌داری چیست تا بگوییم دین‌دار شدند یا نشدند؛ به نظر من اصلی‌ترین شاخصه دین‌داری دفاع از اسلام و دفاع از مکتب اهل‌بیت است؛ یعنی وقتی مثلاً حضرت امیر ارواحنا فدا، پرچم دستش است و با خوارج و معاویه و ناکسین و با جبهه جمل می‌جنگد؛ اینکه کسی کنار حضرت امیر بایستد، بجنگد، این شاخصه اصلی دین‌داری است؛ اینکه کسی در درگیری بین جبهه نفاق و ایمان در دنیای اسلام به نفع مکتب اهل‌بیت کار کند و مدافع مکتب اهل‌بیت باشد و در درگیری اسلام و کفر مدافع اسلام

همین دستگاه مادی است که تولید اخلاق مادی می‌کند و اخلاق مادی را نهادینه می‌کند. (میرجهانی، ص ۲۹۱)

دستگاه کفر و ارائه الگوهای به‌هم‌پیوسته زندگی

سبک زندگی در نگاه کلان با آن نگاه خردی که ما داریم، یک تفاوتی دارد. آنجا اولاً هر موضوعی را به صورت یک الگو مورد مطالعه قرار می‌دهند؛ مثلاً خوراک را به الگوی تغذیه تبدیل می‌کنند و برای تحقق این الگو، دانش‌ها و ساختارهای اجتماعی پشتیبان وجود دارد و نسبت این الگو با الگوهای دیگر هم بررسی می‌شود، مثلاً الگوی تغذیه حتماً با الگوی اشتغال در ارتباط است، و اگر زن، یک زن شاغل که به اداره خانواده اهمیت نمی‌دهد، باشد، حتماً الگوی تغذیه در چنین خانواده‌ای باید الگویی بشود که تغذیه در بیرون خانواده و مثلاً فست‌فودها اتفاق بیفتد؛ که خود یک سیستم شامل است و مسائل مختلفی مانند بحث روابط زن و مرد و مسائل وابسته به هم را به دنبال می‌آورد؛ لذا روشن است که برای جزئیات، الگو طراحی کرده‌اند و الگوها را هم در یک پیوستار می‌بینند؛ یعنی برای اشتغال، تغذیه و کنترل نسل و همه اینها الگوی واحد دارند؛ بنابراین میدان درگیری ما یک تمدنی است که برای ۶۰-۷۰ سال زندگی انسان یک برنامه‌ریزی پیچیده منسجمی دارد و بعد هم این برنامه‌ریزی شصت‌ساله تولید اخلاق مادی می‌کند، تولید انسان متناسب با توسعه مادی می‌کند و آن را تربیت می‌کند؛ یعنی نیاز، اخلاق و عاطفه انسان را خرج

باشد، مهم‌ترین شاخصه است؛ ولو اینکه کمتر بتواند قرآن تلاوت کند، ولو اینکه خدای نکرده یک روز نماز صبحش هم قضا بشود. در این صحنه اگر کسی از امیرالمؤمنین جدا شد، رفت آن طرف شروع کرد به نمازخواندن و قرآن‌خواندن مثل ابوموسی اشعری پنجاه دور هم در دوران جنگ صفین ختم قرآن کرد «رُبَّ تَالِ الْقُرْآنِ وَ الْقُرْآنُ يَلْعَنُهُ» (مجلسی، ۱۳۹۳، ج ۸۹، ص ۱۸۴) می‌شود. ما باید یک آدمی تربیت کنیم کنار حضرت امیر بایستد و از حضرت امیر دفاع کند؛ البته این آدم، نمازخوان هم می‌شود، این آدم خوش‌اخلاق هم می‌شود، این آدمی مؤدی به آداب هم می‌شود، حتماً کسی که کنار حضرت امیر است، باید مناسک هم رعایت کند، کنار حضرت امیر بودن آداب دارد؛ ولی اصلش این است که برود زیر پرچم امیرالمؤمنین فداکاری کند. اصلی‌ترین شاخصه دین‌داری، این است.

مردم ایران اسلامی؛ متدین‌ترین مردم تاریخ

براساس شاخصه‌ای که گفته شد، جامعه ایران، متدین‌ترین مردم تاریخ هستند؛ زیرا ۳۵ سال است در مقابل فشارهای سنگین دشمن، پرچم اسلام را نگه داشته‌اند؛ پرچم اهل‌بیت را نگه داشته‌اند، همه دنیا با ما می‌جنگند، غرب با ما می‌جنگد، دنیای اهل تسنن با ما می‌جنگد. در این تردیدی نیست که انواع اسلحه‌ها و امکاناتشان را علیه ما به کار می‌گیرند؛ در زمان حکومت ریگان، قراردادی بین آمریکا و عربستان امضا شد برای کمک به گسترش اسلام با قرائت سَلَفی در جهان، و این قدرتی که الان عربستان دارد

در گرو پنجاه سال همکاری غرب و سلفی‌ها و این جریان است. در این درگیری وسیع، ۳۵ سال است پرچم اسلام ناب در دست ملتی است که با وجود غیبت امام معصوم علیه السلام، به نماینده آن حضرت و کسی که معتقدند منصب مرجعیت و فقاقت را از طرف حضرت تصدی می‌کند؛ اقتدا کرده‌اند و مشغول دفاع هستند و این پرچم را بالا نگاه داشته‌اند؛ اینها متدین‌ترین مردم‌اند؛ البته در این تهاجم، ممکن است یک مؤمنی، یک جوانی مبتلا به گناهی هم بشود؛ زیرا فشار دشمن زیاد است؛ شما اگر می‌خواهید به یک جوان نمره بدهید و تشخیص دهید که متدین است یا متدین نیست، باید ببینید فشار شیطان چقدر است و در کدام فشار شما دارید نمره می‌دهید. درست است معصیت زیاد است، اما جمکران هم شلوغ شده، و سالی پانزده میلیون زائر دارد، و این تنها به جهت دیانت مردم است؛ لذا باید در تربیت نسل جدید دقت کرد که انسانی تربیت شود که بتواند پرچم اسلام را به دست بگیرد و مقابل تمدن غرب بایستد؛ مقابل جریان سلفی‌گری و جریان‌های منافق دنیای اسلام که در مقابل مکتب اهل‌بیت هستند، بایستد، در مقابل نقشه‌های پیچیده‌ای که آنها دارند، ابزاری که دارند، رسانه‌ای که دارند، ماهواره و تکنولوژی ارتباطاتی جدیدی که دارند و سی سال قبل نبوده بایستد.

لزوم تغییر محتوای علوم در حوزه تعلیم

این علمی که از غرب آمده، خودش در خدمت تمدن غرب است. حالا بحث علم دینی و غیر دینی است، این علم انسانی که

طولانی و درازمدت تخصصی است که باید مجموعه جامعه اسلامی تلاش کنند و برای به وقوع پیوستن آن مجموعه، نظام اسلامی و حوزه و دانشگاه و مراکز تحقیقاتی ما را از این گرفتاری نجات بدهند؛ ولی دو کار دیگر کنارش باید اتفاق بیفتد.

تغییر محتوای دانش؛ فهم ارتباط اعتقاد و عمل

در بخش تعلیم، شما باید یک دوره اعتقادات دینی و معارف قرآن و انس با قرآن را به جوانان تعلیم کنید. اعتقاداتی که ما به جوان‌ها می‌دهیم، نباید اعتقاداتی باشد که ربطی به زندگی‌شان ندارد، یکی از اشکالاتی که الان هست این است آن سطح اعتقادی که ما به جوان‌ها تعلیم می‌کنیم، سطح اعتقادی است که رابطه بین اعتقاد و عمل اجتماعی‌شان را تمام نمی‌کند. من یک مثال بزنم؛ ما کاسب و بازاری واقعاً متدین داریم که اهل فداکاری مالی هم هست، سالی دوبار خمسش را می‌دهد؛ ولی همین آدم وقتی می‌خواهد برود کارخانه بزند روی این محاسبه نمی‌کند که این کارخانه را که تأسیس می‌کند به‌گونه‌ای باشد که موازنه اقتصادی اسلام تقویت بشود. قرارداد را با شرکت‌ها و مجموعه‌ای ببندد که در دنیای اسلام، جامعه طرفداران اهل بیت و تشیع تقویت بشوند، این را محاسبه نمی‌کند، چرا محاسبه نمی‌کند؟ چون ما به او تعلیم ندادیم؛ نسبت به آن حساس است، نسبت به این حساس نیست، گروه‌های مارکسیستی، قبل از انقلاب یک جوری تربیت می‌کردند که فرض کنید یک

خوانده می‌شود و جامعه‌شناسی و بعد حتی علوم پایه و علوم تجربی آنها در دستگاه مادی تولید شده، در نهایت ابزار خدمت به اسلام نیست، ما باید خودمان این کار را انجام بدهیم؛ خب این فعلاً از دوستان اساتید متوقع نیست، چون یک جای دیگری باید اتفاق بیفتد. آموزش و پرورش یک بخشی را باید خرج این بکند که محتوای علمی کتب تغییر کند؛ در بخش تعلیم، حتماً باید در کنار این تعلیمات، دانش هم متحول بشود؛ دانش مدرن که در دبیرستان‌ها و مدارس ما تعلیم می‌شود بستر خدمت به اسلام نیست، من یک موقعی عرض کردم گفتم شما جوان را می‌آورید، می‌نشانید سر کلاس از صبح تا غروب، معادلات غربی یاد می‌دهید، اسم دانشمندان غربی هم بالای آن می‌برید؛ یعنی دائماً دارید تجلیل می‌کنید از تفکر و فرهنگ غرب، بعد به او می‌گویید زلفت را مثل غربی‌ها شانه نکن، لباس مثل غربی‌ها نپوش، هیچ وقت از شما نمی‌پذیرد. شما وقتی غرب را تجلیل می‌کنید و می‌گویید تکنولوژی غرب، دانش غرب، اینها حقیقت دارند، مهم‌اند، ارزش‌اند، بعد او را تحقیر می‌کنید در مقابل دانش غربی و تکنولوژی و تمدن غربی، چطور به آن می‌گویید از هنرپیشه غربی تبعیت نکند، چطور به او می‌گویید در فست‌فود نرود، الگوی تغذیه‌اش تغییر نکند؛ چطور به او می‌گویید مثل غربی‌ها دوست‌یابی نکند؛ اگر آنها دانشمندان و عالم‌اند و همه تمدن رهین آنهاست. بنابراین باید جوان شما هم از آنها تبعیت بکند؛ لذا ما باید به دنبال این باشیم که محتوای علوم را تغییر بدهیم و این یک کار

جوان حساس می‌شد اگر مثلاً می‌خواست برود کارمند بشود یا کارگر بشود، هیچ‌وقت نمی‌رفت در کارخانه مثلاً تولید سواری بنز کار بکند، چرا؟ چون معتقد بود که آنجا یک کارخانه‌ای است که در خدمت طبقه سرمایه‌داری است، می‌رفت در آنجایی که مثلاً اتوبوس تولید می‌کنند، می‌گفت این در اختیار همه جامعه است؛ ما باید تفکری به جوان بیاموزیم که این تفکر نسبت بین اسلام و اعتقادات اسلامی و عمل اجتماعی‌اش را تمام کند. این کار را می‌شود انجام داد و حتماً اگر هم کل آموزش و پرورش این کار را نمی‌کند، متوقع است که مراکز تعلیم و تربیت خصوصی این کار را بکنند. مکتب قرآن و مجموعه‌هایی که زیر نظر مکتب قرآن کار می‌کنند، قاعدتاً باید آدم‌هایی تربیت بکنند که نظام فکری قرآن را بلد باشند و رابطه بین اعتقاد و عمل اجتماعی‌شان را بفهمند و این وظیفه شما عزیزان است؛ در حوزه تعلیم اگر ما بخواهیم یک نسلی تربیت کنیم که در مقابل امواج تمدنی غرب، در مقابل امواجی که جریان نفاق در دنیای اسلام ایجاد می‌کند، مقاومت بکند؛ غیر از اینکه باید حوزه تعلیم را تغییر بدهیم و این کتب درسی و نظام تعلیم را تغییر بکنند، لاقلاً در حوزه علوم انسانی باید یک دوره نظام فکری و اعتقاداتی را هم به جوان‌ها تعلیم بدهیم که این تعلیم، رابطه بین اعتقاد و عمل اجتماعی‌شان را تمام کند؛ یعنی بفهمند چطور باید عمل بکنند که به نفع اسلام تمام بشود، عمل اجتماعی‌شان را بفهمند؛ اعتقادات در حوزه روابط خصوصی به جوان کمک می‌کنند، ببینید چقدر هم منظم

جوان می‌فهمد که اگر معتقد به خداست، باید نماز بخواند، باید این‌طوری معاشرت بکند؛ ولی در حوزه عمل اجتماعی، ما نظام فکری به آنها نمی‌دهیم که مقابل دمکراسی و مقابل ساختارهای سیاسی جهان غرب و ساختارهای فرهنگی جهان غرب موضع پیدا بکنند.

تربیت در تراز تمدن اسلامی، نیازمند فداکاری

بخش دوم هم، تربیت است. شما اساتید فقط نباید به تعلیم اکتفا بکنید؛ البته همه تربیت در اختیار شما نیست یک فرایند طولانی و پیچیده‌ای است که بخشی از آن به عهده شماست و اتفاقاً، بخش مهمی هم هست، هم دورانش مهم است و هم بخش اثرگذاری است. بنابراین شما در مسیر آن هدف بزرگ که تربیت انسان در تراز تمدن اسلامی و در تراز درگیری اسلام با کفر در دنیای مدرن و در تراز جنگ تمدن‌ها و برخورد تمدن‌هاست؛ یعنی انسان بتواند خطوط تمدن‌ها را تشخیص بدهد و در تمدن غرب منحل نشود و فکر، رفتار و معیشتش بتواند مقاومت بکند و بتواند به پیشرفت اسلام کمک بکند؛ اگر چنین تراز هست لاقلاً شما باید در حوزه تعلیم، یک نظام فکری استواری به جوان‌ها بدهید و در حوزه تربیت هم باید تلاش کنید که انسان در این تراز تربیت کنید، انسانی که اخلاق و حساسیت‌هایش و مقاومتش، متناسب با این صحنه‌ها باشد. تربیت انسان در کنار آن تعلیم، جزء مأموریت‌های شما اساتید هست. یک چنین نسلی را شما باید بسازید و این هم احتیاج

جوان، فداکاری کرد تا تربیت بشود، و الا بدون فداکاری ممکن نیست؛ بخشی از عبادات نبی اکرم و ریاضاتی که در این زمینه می‌کشیدند، برای دستگیری ماست. برای اینکه ما هدایت بشویم «وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّخْمُودًا» (اسراء: ۷۹). پیامبر، اهل یک تهجد خاصی است که واجب است، اگر واجب هم نبوده، تهجد مخصوص ایشان بوده، این برای مقام شفاعت است؛ برای مقام محمود است. شما اگر بخواهید دستگیری کنید، این دستگیری نیاز به این فداکاری دارد؛ از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل شده، ده سال نبی اکرم، شب‌ها روی پنجه پا می‌ایستاد و عبادت می‌کرد؛ اینطور می‌ایستادند که قرآن نازل شد «طه. ما أُنزِلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِنَشْفِيَكَ» (طه: ۲). ما نگفتیم شما اینقدر خودتان را به زحمت بیندازید. خیلی از این شب‌زنده‌داری‌ها برای شفاعت و دستگیری و هدایت ماست.

لزوم پیش‌قدم‌بودن استادان در تربیت

نفس

من نظرم این است معلم اگر بخواهد تعلیم کند، باید بار بردارد. بسیاری از اوقات، کاری که اساتید بزرگ مانند آیت‌الله بهجت، برای شاگرد می‌کردند بیشتر از کار خودشان بود؛ یعنی مراقبه‌ای که برای او می‌کند سرمایه‌گذاری‌ای که می‌کند، دعایی که می‌کند، اگر به شاگردش یک ذکر می‌دهد، خودش باید کار بیشتری انجام بدهد تا او تربیت بشود. تربیت این‌طور است، اگر

دارد به اینکه ما خودمان را متناسب با این ظرفیت بازپروری نکنیم و در تربیت و تعلیم به‌روز باشیم، هم اینکه واقعاً نیاز به فداکاری دارد؛ بحمدالله شما عزیزان همه‌تان بی‌تردید، بی‌تعارف جزء فداکارترین قشر جامعه هستید؛ این را همه می‌دانند. همه هم خودشان را رهین شما عزیزان می‌دانند و می‌دانند که اگر یک قشری باشند که در شغلشان، کمترین انگیزه، انگیزه مادیست؛ یعنی شغلشان خداییست، برای خدا کار می‌کنند، بخواهند روی یک طبقه دست بگذارند، روی شما دست می‌گذارند. شک نکنید همه هم می‌دانند حالا چه بگویند، چه نگویند این یک واقعیت است. ولی در عین حال، تربیت نیاز به فداکاری دارد؛ یکی از اساتید رحمه‌الله می‌گفت برای اینکه یک جوان تربیت کنی خیلی وقت‌ها باید دنبال حل مشکلاتش بدوی، با حرف که همه تربیت نمی‌شوند. این است که انبیاء واقعاً فداکارترین بودند، این بلایی که انبیاء تحمل می‌کردند و در محور آنها وجود مقدس رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم بودند یک قسمت عمده‌اش برای تربیت است، که شما گاهی از آن تعبیر می‌کنید به شفاعت. چرا سیدالشهدا بلای عاشورا را تحمل کرد؛ حتماً یک قسمت عمده‌اش تربیت ماست «بَدَّلَ مُهْجَتَهُ فَيَكُ لَيْسَتْ تَقْدَّ عِبَادَكَ مِنَ الْجَهَالَةِ وَ خَيْرَةُ الضَّلَالَةِ» (شیخ صدوق، ۱۳۴۱، ص ۲۲۸)، نجات‌دادن نسل امروز از دست شیاطین انس و جن با آن پیچیدگی‌ای که عرض کردم، نیاز به فداکاری دارد. غیر از این که انسان باید خودش را در یک مقیاسی تربیت کند، بسازد که بتواند وارد این میدان بشود واقعاً نیاز به فداکاری دارد. باید برای یک

بخواهیم تربیت کنیم باید سرمایه‌گذاری کنیم؛ البته پیداست وقتی این اتفاق می‌افتد و یک شاگرد تربیت بشود مثل مرحوم آقای بهجت، می‌ارزد. آدم یک عمری سرمایه‌گذاری کند و یک شاگرد تربیت کند؛ یک کسی مثل مرحوم آقای شاه‌آبادی، یک شاگرد تربیت می‌کند مثل حضرت امام، می‌ارزد. شما اساتید و بزرگواران هم باید در تعلیم این نسل تلاش کنید که الحمدلله خدای متعال به شما توفیق داده سروکار با کتاب الهی دارید. کتاب الهی سراسر نور است «كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ» (ابراهیم: ۱). پیغمبر! ما این کتاب را بر شما نازل کردیم که شما به وسیله این کتاب مردم را از ظلمات به سمت نور هدایت کنی، این کتابی که شما تعلیم می‌کنید یک چنین کتابی است؛ در روایات هست که سیدالشهداء دهان معلمی را که به فرزندش بسم الله تعلیم کرده بود پر از جواهرات کرده و فرمود این کارش خیلی ارزشمندتر از این حرف‌هاست. شما الحمدلله موضوعتان هم موضوع تعلیم قرآن هست. بنا بر این توفیق، برای شما همه چیز فراهم است، کتابی که با آن سروکار دارید، کتاب نور است، کتابی که تعلیم می‌کنید، کتاب نور است و ثمراتی که برای شما دارد، اگر برای خدا باشد که انشاءالله برای خدا هست، اخلاص در آن هست، همه‌مان باید تلاش کنیم اخلاصمان روزافزون باشد. فردایمان بهتر از امروز باشد «مَنْ عَتَدَلَ يَوْمًا فَهُوَ مَغْبُوتٌ» (شیخ صدوق، ۱۳۹۰، ج ۴، ص ۳۸۲). کسی که دو روزش مساوی باشد، مغبون است، هر روز باید بهتر بشویم این

بهبتر بودن فقط در کمیت عمل نیست، عمده‌اش در اخلاص است. بنابراین ما باید تلاش کنیم هر روز اخلاص خودمان را افزایش بدهیم تا هم خودمان از قرآن بیشتر متعلم و تربیت بشویم، هم بیشتر بتوانیم تربیت کنیم.

تربیت صحیح، با منورکردن شاگردان

در کنار این تلاش برای داشتن اخلاص، باید تلاش کنیم که نسل جوانمان در دنیای امروز، در مقابل این امواج فتنه مسلح بشود. گاهی یک مطلبی را که در دوران نوجوانی، حتی در دوران قبل از نوجوانی به یک کودک آموختید تا آخر عمر همان یک جمله چراغ راه اوست و بر سر دو راهی‌ها دست او را می‌گیرد، لذا سعی کنید در وجود این نسل چراغ روشن کنید، این‌طور نباشد شما یک فانوس بگیری جلویشان راه بروید هر وقت شما رفتید، اینها در تاریکی بیفتند. سعی کنید از پرتو شما یک چراغی در وجود اینها روشن بشود، یک نوری روشن کنید. خودشان با این چراغ، راه بروند، این کار شماست ان‌شاءالله. البته این نیاز به این دارد که شما روی موضوع مسئولیتان بیشتر مطالعه کنید. کار تربیتی خیلی ارزش دارد فرمود: یا علی اگر یک نفر به دست تو هدایت بشود از آنچه خورشید به آن می‌تابد، گران‌قیمت‌تر است. در دنیای امروز که دشمن با همه وجود و با طراحی‌های پیچیده، دنبال شکارکردن جوان‌های دین‌دار محب اهل‌بیت هست، شما از این طرف باید تلاشتان و اخلاصتان و مهارت‌هایتان را افزون کنید؛ دانش‌ها به‌روز باشد و موضوع خودمان را

مجلداتی کتاب علیه حکومت دینی می‌نویسند. خب این چه مسلمانی‌ای است؟ باید محصول شما نیروهایی باشند در خدمت امام زمان و در خدمت حکومت دینی در دنیای معاصر، جزء سربازان جبهه اسلام، آن هم اسلام تمدنی باشند، ان‌شاءالله، اسلامی که سیاسی و تمدن‌ساز است. یکی از خطرهای بزرگ این است که جوانان را تبدیل کنند به جوانان نمازخوان منزوی که در این درگیری حاضر نیستند. این خیلی بد است؛ تلاش هم می‌کنند یک همچین کاری بکنند، شما باید به عکس، نسلی تربیت کنید که مرد میدان درگیری‌اند که در درگیری تمدنی اسلام و کفر به نفع اسلام حضور دارند؛ اسلام سیاسی را می‌فهمند و درک از اسلام سیاسی و به تعبیر امام، اسلام ناب دارند.

نظارت به فرایند توسعه و تکامل

اگر بخواهیم در مقیاس تمدنی بحث بکنیم، اجمالاً همین بحث‌هایی که عرض کردم باید دنبال شود. نگاه نظارت شورای نگهبانی تبدیل شود به یک همکاری فرایندی برای توسعه و تکامل رسانه بر مبنای دین؛ و تولید محتواهای حداکثر دینی. دین را این‌جوری نبینیم که موضوعات، تخصصی است یا معارف دینی است. موضوعات تخصصی که به روش کارشناسی اداره می‌شود. حداکثر، یک نظارت شورای نگهبانی حداقلی هم اتفاق می‌افتد که اینجا موسیقی آن تند است، اونجا بدحجابی است، حداکثر این است. آن هم عمیق نیست، مثلاً من ندیدم یک جایی بیایند آمار بدهند و بگویند

به‌روز بشناسیم. این نباشد که یک مطلبی را حفظ کنیم، برویم سر کلاس، همان‌ها را بگوییم، این خلاف شأن شماست. این برای شما کم است، بلکه بد است. شما باید دائم تلاشتان و اخلاصتان را اضافه کنید و این کار شدنی است؛ به‌خصوص شما یک جایگاه ویژه دارید و تربیتتان تربیت ویژه است، موضوع کارتان موضوع تعلیم و تربیت قرآنی است. ان‌شاءالله خدای متعال به همه ما توفیق بدهد تا همه ما در قدم اول، نورانی به نور اهل‌بیت و قرآن بشویم و چراغ قرآن و اهل‌بیت در قلب ما روشن بشود. فرمود: «وَهُمْ وَاللَّهِ يَتَوَرَّوْنَ قُلُوبَ الْمُؤْمِنِينَ» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۱، ص ۱۹۴)، یک شعاعی از ولایت امیرالمؤمنین در ماه رجب که ماه امیرالمؤمنین است در قلب ما بیفتد و بعد هم چراغی بشویم که قلوب و افکار را روشن کنیم. ان‌شاءالله.

تربیت سکولارهای مذهبی، انحرافی بزرگ

ان‌شاءالله نسلی را تربیت کنیم که در این دنیا و در این صحنه‌های سنگین، پرچم‌داران و سربازهای اسلام و در خدمت وجود مقدس امام زمان علیه السلام و در خدمت دولت اسلامی و حکومت دینی باشند؛ نه اینکه در جامعه دینی زندگی بکنند و در خدمت دولت کفار باشند؛ مانند سکولاریست مذهبی که نماز هم می‌خوانند شاید نماز شب هم می‌خوانند، ولی به شدت علیه دولت دینی و حکومت دینی فعالیت می‌کنند و ما یک کلام هم از آنها علیه دنیای غرب نشنیدیم، همه‌تان خیلی‌هایشان را می‌شناسید، یک خط علیه دنیای غرب نمی‌نویسند؛ بلکه تعریف می‌کنند؛ ولی

که خشونت در رسانه رشد کرده یا نکرده است و آثار اجتماعی آن را هم بیابند کنترل کنند، بگویند شما که این فیلم را نشان می‌دهید، این آثار این فیلم است. یعنی یک چنین پیمایش‌های اجتماعی هم، من یک بار هم ندیدم واقعاً. یا فرض کنید رسانه بیاید نشان دهد که مثلاً بینامتنی‌هایی که اتفاق می‌افتد در رسانه، واقعاً می‌دانید که بینامتنی‌ها خیلی مهم‌تر از متن‌های مستقیم هستند. چه اثری بر گسترش فساد اخلاقی و اجتماعی داشته؟ من ندیدم این‌طوری نقد شده باشد. شما برنامه کودک تهیه می‌کنید، حالا دختر و پسر مثلاً در کارتون دست می‌زنند با یک متن موسیقی آرام، بعد همین اینها که جوان شدند در خانه‌ای جمع می‌شوند و در مراسم دست و کف و موسیقی فلان می‌گیرندشان. شما می‌توانید بیابید و بگوید اینها همان کار را کردند که رسانه برای بچه‌ها نشان داده، کار دیگری که نکردند. شما در دوران کودکی تربیتش کردید حالا که بزرگ شده انجام می‌دهد، یقه‌اش را می‌گیرید؟ من ندیدم حتی در مرحله نقد این‌جوری نقد بکنند که چرا خشونت دارد گسترش پیدا می‌کند؟ چه دلیلی دارد، مگر جاذبه فقط در خشونت است؟ بینامتنی‌های گسترده از خشونت تا فحشا، فیلم نشان می‌دهد مثلاً وسطش می‌رود در یک فیلمی که مال کشور اروپایی‌ست، به قول خودشان خانه‌های سفید و بعد هم دوتا آدم که این خانه خودش و آن هم خانه خودش، بعد هم شب با هم خوابیدند، بعد چه می‌شود؟ چه چیزی دارید یاد می‌دهید به جامعه؟ بعد هم می‌گویید چرا

خانه سفید درست می‌شود؟ خود ما داریم درست می‌کنیم. به روش غرب زندگی کردن را و دوست‌یابی را تعلیم داریم می‌دهیم.

رسالت رسانه در تربیت نسل انقلابی

شروع از نقطه حساس و مهم؛ یعنی تغییر جهت
 مأموریت هنر همین است که روح تعهد ایجاد بکند. حالا البته بحث‌های جدی وجود دارد. عرض کردم رسانه و هنر، رسانه و دانش‌های پشتیبانش، فناوری‌ها و... رقیب ما با تمام وجود در عرصه هنر و رسانه دارد کار می‌کند. ببینید بحث توانایی نیست. وقتی شما جنگ را درست اداره کردید، فقتل داوود جالوت. یک جوان شانزده ساله یک فلاخن (سنگ قلاب) می‌زند، یک لشکر شکست می‌خورد. درگیری را باید درست شروع کرد. یک فیلمی نشان می‌داد یک آدم کوتوله‌ای بود روی سر شخصی نشسته بود و مغز این را اداره می‌کرد، ببینید ما اگر آن مغز را بزنی، کل این بدنه می‌افتد. اینکه من می‌گویم، تغییر جهت یعنی این. از کجا شروع کنیم تغییر جهت را؟ ممکن است از جای ساده شروع کنیم. ولی جهت را تغییر بدهید. مسلمان شدن اولش این است که مسیرش را عوض کند به سمت خدا. ممکن است آدم خوبی، اخلاقش خوب باشد، ولی خدا را قبول ندارد. می‌خوام هزار سال اخلاقش هم خوب نباشد. شما اول بیابید آدم مؤمن درست کنید، بعد هم آرام‌آرام رفتارش درست می‌شود. البته مؤمن درست کردن هم همیشه از یک جای پیچیده و فلسفه ارسطو نیست. قولو لا اله الا الله

کند و امیدواری را به جامعه پمپاژ بکند. این هم یک کار بسیار پیچیده‌ای است، ساده و عوامانه نیست، ولی من می‌گویم اسلامی‌شدن یعنی همین. رسانه اسلامی، رسانه‌ای است که امیدواری در ملت ایجاد می‌کند، نسبت به غلبه اسلام. ملت را از تمدن مادی مایوس می‌کند. رسانه غیراسلامی اول شاخصش این است، برآیندش ایجاد تحقیرشدگی در مقابل تمدن مادی، و بی‌اعتمادی به کارآمدی اسلام. با این شاخص شما بیایید رسانه را ارزیابی کنید. نمی‌گویم خدایی ناکرده نمره‌اش صفر است نه. کارهای خوبی هم انجام داده است. ولی ارزیابی کنید. این شاخص اصلی است.

در تربیت نسل باید رسانه، آنان را به سوی تمدن اسلامی حرکت دهد

رسانه تمدنی باید در لایه‌های مختلفی کار شود. یکی بحث استیلا بر سخت‌افزار، نرم‌افزارهای رسانه و دانش‌ها و فناوری‌های پشتیبانی آن و تبدیل اینها به نفع اسلام، تسلط و غلبه بر آنها و بعد تغییر مسیرشان به نفع اسلام هست؛ این یک کار است. کار دوم این است که بیاییم وارد شویم همین مسیر را فعلاً، در مسیر آن، کار درازمدت تمدنی ماست قرار بدهیم. عرض کردم این ساختار، اقتضایش آن است که نظام اسلامی را استحاله می‌کند. ولی ما در مقابل آن مجبور نیستیم. بایستیم، اولین جایی که باید عوض کنیم، جهت آن است. جهت‌گیری‌هایش را عوض کنیم. جهت‌گیری‌های محتوای رسانه کنونی که به نظر من با هوشیاری تصمیم‌سازان هم اتفاق می‌افتد، همه به نفع

تفلقوا. ممکن است از یک جای ساده‌ای شروع کنید، ولی روی یک امر مهمی دست می‌گذارید. اینکه کسی بگوید آقا اقتصاد مردم جزیره‌العرب بد است، اینکه راه اسلام جزیره‌العرب نیست. راه جزیره‌العرب این است که جهت آنها را عوض کنید. چگونه؟ «قولوا لا اله الا الله تفلقوا.» این البته تحقیق می‌خواهد. بله اگر غلط حرکت بکنیم، خیلی واضح است شکست می‌خوریم. اسلامی‌شدن مهم‌ترین شاخصه‌اش این است که جهت آن اسلامی شود. اگر شما موسیقی را در رسانه تعطیل کنید و موسیقی همه فیلم‌های خارجی را بردارید-گرچه با این تعطیل کردن موسیقی، شما فیلم را ابتر کردید، چون آنها با زبان موسیقی حرف‌های عمده‌شان را با مردم می‌زنند- ولی سریال‌هایشان را بگذارید، این حل می‌شود؟ قسمت‌های پورنو را از فیلم‌ها حذف کنید که می‌کنید حل می‌شود؟ یا باز هم، همان فرهنگ و همان بیم و امید را دارید ترویج و تبلیغ می‌کنید. شما باید جهت‌گیری را عوض کنید و این جهت‌گیری در همه آثار باید مطالبه شود. غیردینی بودن اصلی‌ترین شاخصش این است که باید جهت‌گیری آن غیردینی باشد.

رسانه باید امید را به نسل جدید تزریق کند

رسانه باید بیم و امید ملت را ببرد به سمت غلبه اسلام، اگر می‌خواهد در مسیر تمدنی حرکت بکند. می‌دانید مقام معظم رهبری وقتی این هفت موضوع را در گام دوم می‌گویند، می‌گویند پیشانی‌اش ایجاد امید است. رسانه، اول کاری که باید بکند، تدبیر

تمدن غرب است. تحقیر و تجلیل‌ها مادیست. اینکه اسلام نمی‌تواند و غرب توانسته است، شبهه کارآمدی غرب در مقابل اسلام است. خدا رحمت کند استاد ما مرحوم حسینی می‌فرمودند: «اینکه در تلویزیون نشان می‌دهد، ماشین‌اش را از طبقه بیستم در زمستان روشن می‌کند، گرم می‌کند بعد با آسانسور پایین می‌آید می‌رود سوار می‌شود، این شبهه‌اش برای اسلام از شبهه ابن‌کمنه قوی‌تر است؛ نروید شما به شبهه ابن‌کمنه جواب قوی بدهید. رسانه شما دائماً دارد کارآمدی تمدن غرب در ایجاد امنیت، رفاه، عدالت، خوشی و سعادت را تحت ایدئولوژی مدرن القا می‌کند، ما این را رها کردیم و می‌گوییم مثلاً اینجا حجاب هم باید رعایت شود. یا مثلاً موسیقی آن موسیقی تند بود. من نمی‌گویم اینها نباید باشد، اینها هم باید رعایت شود.

لزوم تغییر در جهت‌گیری رسانه

ما برویم به سمت تکامل و توسعه رسانه و متناسب با این محتوا و سازمان و ساختارش را تغییر دهیم. یکی هم این است که بیاییم در قدم بعد همین رسانه را، جهت‌هایش را تغییر دهیم. همین رسانه‌ای که الان هست، جهت‌های کاربری‌اش را تغییر بدهیم. این رسانه جهت کاربری‌اش به سمت غلبه فرهنگ و تمدن غرب است، تحقیر ملت‌ها در مقابل غرب، ایجاد بیم و امید مادی، ایجاد خوف و طمع مادی، حرص به دنیا، ایجاد تحقیرشدگی و حقارت در مقابل غرب و تمدن غربی است، شما باید همت کنید و جهت آن را برگردانید.

ایجاد عزت ملی بکنید. غرب را در مقابل اسلام تحقیر بکنید. جهت‌گیری‌های رسانه باید به سمت تحقیر تمدن رقیب و تجلیل تمدن خودمان باشد و الان این جهت‌گیری معکوس است. ما باید تلاش کنیم هویت ملی و عزت ملی، این مهم‌ترین اصل محتوایی رسانه ملی را زنده نگه داریم. رسانه اسلامی رسانه‌ایست که بیم و امیدها را به نفع اسلام تغییر دهد. دلدادگی‌ها را به نفع اسلام تغییر دهد. خوب باید در تمام آثار، رسانه باید هم‌جهت باشد؛ یعنی گسترش فرهنگ حق، فرهنگ بندگی خدا، جمع بین دین و دنیا، جمع بین معیشت و سعادت، جمع بین بندگی خدا و دفاع و زندگی سعادت‌مندان. خوب اینها را باید در همه جا بیاوریم. این جهت، باید بر رسانه حاکم شود. اسلامی‌شدن؛ یعنی حاکم‌شدن جهت.

شاخص اصلی اسلامیت محتوا، این است که کدام تولی و تبری را رشد می‌دهد؟ ما را در مقابل رقیب، تحقیر می‌کند؟ خوف و طمع ما را آن طرف می‌برد؟ جلال و جبروت آنها را به ما القا می‌کند؟ یا نه آنها را تحقیر می‌کند؟ اغلب فیلم‌های غربی این‌طوری است که در متن آن، حتی آنهایی که فیلم‌های انتقادی است، جلال و جبروت غرب را تحمیل می‌کند.

تربیت رسانه‌ای نسل انقلابی در مقیاس

تمدنی

باید یک عصر جدیدی ایجاد کنیم در مقابل دوران رنسانس که دوران دین‌زدایی است و قطع رابطه بین زندگی بشر، لاقط زندگی اجتماعی‌اش و آموزه‌های دینی و قدسی

می‌آید که رسانه ما به سمت توسعه و تکاملی که مبتنی بر اسلام باشد پیش نمی‌رود. عصر جدیدی آغاز شده و انسداد تاریخی شکسته شده است، تک‌صدایی در جهان از بین رفته، یک رقیب بزرگ از میدان به در شده، رقیب دوم هم در حال افول هست. خوب این انقلاب طبیعتاً در قدم بعد باید نظام ایجاد می‌کرده است. نظام آن هم باید یک نظام انقلابی متناسب با انقلاب باشد. چون انقلاب یک موقع برای این است که ما نظام استبدادی را کنار بزنیم و یک نظام دیگر جایش بگذاریم، خوب وقتی نظام دیگری جایش آمد، انقلاب تمام شده است. یک موقع این انقلاب یک حرکت ضداستعماری است. می‌خواهند دست‌های ضداستعمار را از مرزهای خودمان قطع بکنیم، وقتی قطع کردیم انقلاب تمام می‌شود. اما اگر انقلاب برای رسیدن به یک تمدن است، بنابراین باید ادامه پیدا کند، نظام انقلابی درست شود. ایجاد خودآگاهی معنوی در یک مقیاس بالا، آزادی، ادراک سیاسی و شعور سیاسی و مسائل دیگر که گفته شده.

منابع

۱. کلینی، محمد (۱۴۰۷)، *الکافی*، قم: انتشارات مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث.
۲. طباطبایی میرجهانی، سیدمحمدحسن (۱۳۹۸)، *نوائب الدهور فی علائم الظهور*، صداقت.
۳. مجلسی، محمدباقر (۱۳۹۳)، *بحارالانوار*، ج ۸۹، تهران: اسلامی.

و مسیری است که انبیا طراحی کردند و هوشیارانه هم این کار پیگیری شده، در مقابل آن رنسانس، ما باید یک عصر جدیدی را آغاز کنیم که عصر جمع بین زندگی و دین هست. بین ادیان الهی و زندگی بشر، یک آشتی ایجاد بکنیم، در مقابل رنسانس که یک عصری بود که حالا تعابیر مختلفی دارند، ما باید یک عصر جدیدی را ایجاد کنیم و این انسداد تاریخی را بشکنیم و به سمت یک تمدن دیگری حرکت کنیم. تمدنی که روحش این است که می‌خواهد آشتی بین دین و زندگی بدهد. رسانه مدرن هم به اقتضای خودش تلاش می‌کند ما را غیرانقلابی کند، ما را استحاله کند در نظام غرب.

ما باید رسانه‌ای در مقیاس تمدن‌سازی داشته باشیم و تحول رسانه را، کما اینکه در رسانه‌های مختلف می‌خواهیم تحول ایجاد کنیم به سمت تمدن اسلامی، رسانه را باید متناسب با تمدن اسلامی متحول کنیم و مواظب باشیم که رسانه، اقتضائات خودش را بر ما تحمیل نکند.

ما اگر بخواهیم به سمت تمدن اسلامی حرکت بکنیم، باید تکامل این رسانه را در محور دین و متناسب با تمدن اسلامی طراحی بکنیم. اگر در مقیاس تمدن اسلامی بخواهیم رسانه را اسلامی کنیم، معنایش این است که باید تلاش کنیم که ماهیت رسانه را به نفع تمدن اسلامی تغییر دهیم. بخواهیم رسانه متناسب با تمدن اسلامی بسازیم، باید طراحی تکامل رسانه متناسب با حرکت به سمت تمدن اسلامی اتفاق بیفتد. به نظر

تربیت متعالی فرزند انقلابی با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب

امید خوشخوا^۱

مقدمه

تربیت، مفهوم بی‌پایان و بی‌کرانه‌ای است که تمامی شئون و ساحت‌های حیات انسانی را در برمی‌گیرد. تربیت نه در حصار زمان محدود می‌شود و نه در قلمرو مکان می‌گنجد. فراتر از محیط، وسیع‌تر از عالم و ژرف‌تر از رفتار بیرونی و نهان و سرشت آدمی است. فرایند تربیت در اقتصاد، مدیریت، سیاست، جنگ، صلح، هنر، ادبیات، فناوری دانش‌های انسانی، روابط اجتماعی، رشد و تعالی درونی‌ترین ویژگی‌ها، خصلت‌های روحی و روانی انسان‌ها رخ می‌نماید و برآیندهای مستقیم دارد (هاشمی، ۱۳۸۸، ص ۳۰-۳۱). به تعبیری دیگر، تربیت به معنای دگرگون کردن گام‌به‌گام و پیوسته هر چیز است تا آنگاه که به انجالی که آن را برسد (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲، ص ۳۳۶). اهداف تعلیم و تربیت یکی از عناصر مهم در هر نظام تربیتی به‌ویژه تعلیم و تربیت

اسلامی است؛ زیرا اسلام، خلقت عالم را هدفمند می‌داند و هدف از آن نیز، بهره‌مندی انسان است (حسینی، ۱۳۹۹، ص ۶۸). اهداف مورد نظر اسلام در متون اسلامی، توجیه و تبیین شده است که ناظر بر بایدهای حیاتی است. به‌گونه‌ای که تحقق این بایدهای حیاتی در گرو قبول واقعیت‌هایی است که هستی‌شناسی و انسان‌شناسی اسلامی پذیرفته است.

توجه به اهمیت مقوله اهداف در تربیت از یک سو و برخورداری انسان از بینش‌ها، گرایش‌ها و توانایی‌های مختلف از سوی دیگر باعث شده است هنگامی که از مقوله تربیت سخن گفته می‌شود، در واقع از قابلیت‌ها و ظرفیت‌هایی یاد شود که در ابعاد مختلف جسمی و روحی انسان قرار دارند و انسان برای رسیدن به کمال مطلوب خود نیازمند است که این قابلیت‌ها را به فعلیت برساند یا تصحیح، تعدیل، تقویت یا هدایت کند. تعلیم و تربیت، دارای حوزه‌های مختلفی است که در آنها،

۱. پژوهشگر اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه.

فرزند انقلابی، براساس بیانیه گام دوم انقلاب است. یک نظام تربیتی برای آنکه بتواند در رسالت خویش موفق باشد و انسان‌هایی را تربیت کند که به تعالی برسند، باید در برنامه تربیت، اهداف خویش را مشخص سازد. از این رو به خاطر نقش و جایگاه والای هدف در جهت‌دهی به فعالیت‌های یک برنامه منسجم؛ بیانیه گام دوم انقلاب مطالعه و تحلیل شد تا از این طریق، اهداف ساحت‌های شش‌گانه تربیت از دیدگاه سعادت مقام معظم رهبری (مدظله العالی) تبیین و دسته‌بندی شوند.

پیروزی انقلاب اسلامی و آغاز تربیت نسل انقلابی

انقلاب اسلامی ایران، نهضت بزرگ دینی بود که وقتی همه گفتمان‌های سیاسی و تربیتی، نگاهی بدبینانه به دین داشتند، چهارچوب‌های جهان مدرن را شکست و دین و دنیا را در کنار هم مطرح کرد.

از منظر مقام معظم رهبری، به‌مثابه یک متفکر و اندیشمند اسلامی، هدف نهایی انقلاب اسلامی، رسیدن به تمدن اسلامی است که بر چهار رکن دین، عقلانیت، علم و اخلاق بنا شده است.

برای تحقق این موضوع، جامعه باید مراحل خودسازی را پشت سر بگذارد. خانواده، اولین نهاد در جامعه است و تربیت نسل در بستر خانواده شکل می‌گیرد. مادران در تربیت فرزندان، مهم‌ترین نقش را دارند و آنها با تربیت درست می‌توانند در مسیر تحقق اهداف انقلاب و جامعه اسلامی پیش‌قدم باشند. بعد از مادران، نوبت به آموزش و

نیازهای مشترک انسان قرار گرفته‌اند و از اصطلاح «ساحت‌های تربیتی» استفاده می‌شود. می‌توان این ساحت‌ها را در دسته‌بندی‌های تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی اجتماعی، سیاسی، علمی و فناوری اقتصادی و حرفه‌ای زیستی و بدنی و در نهایت زیبایی‌شناختی و هنری تقسیم نمود. بنابراین ضروری است بیانات و نظریات اندیشمندان و مراجعی که درباره اهداف تعلیم و تربیت، رویکرد جامع و کاملی دارند، بررسی و تحلیل شود تا چراغ راهی برای افراد بشر باشند و این مسئله، زمینه‌ای باشد تا با تأسی به این اهداف، در پویا نگه‌داشتن جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنیم، سهیم باشیم. غنی‌ترین و جامع‌ترین سند ارزشمند حال حاضر، بیانیه گام دوم انقلاب است. اگر بتوانیم اهداف تربیتی بیانیه گام دوم انقلاب را در ساحت‌های شش‌گانه تربیت، تبیین نماییم و در جهت معرفی و تثبیت آن بکوشیم می‌توانیم ادعا کنیم که در جهت تعلیم و تربیت جامعه ایرانی و به‌ویژه نسل جوان و نوجوان گامی منطقی و معقول برداشته‌ایم و از هدررفت انرژی‌هایی که به دلیل نداشتن نقشه‌ای جامع و کامل ایجاد می‌شود، جلوگیری نموده‌ایم.

آنچه این مقاله را متمایز می‌سازد، بررسی محتوای بیانیه گام دوم انقلاب در تمامی ساخت‌های تربیتی است. عناصر و مؤلفه‌های ساحت‌های شش‌گانه تربیت، معرف الزامات مشترک انسانی برای رسیدن به کمال هستند و این الزامات به‌طور جامع و کامل درهم‌تنیده و غیر قابل انفصال هستند. بنابراین، این مقاله درصدد تبیین و معرفی تربیت متعالی

پرورش، روحانیان و مساجد می‌رسد که نقش بسیار مهمی در تحقق تمدن نوین اسلامی دارند.

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب، توصیه‌هایی در عرصه‌های علمی، اقتصادی و اخلاقی به جوانان داشته‌اند که با رعایت آنها رسیدن به تمدن نوین اسلامی آسان می‌شود.

شعارهای جهانی این انقلاب دینی، تاریخ مصرف ندارند و هرگز بی‌مصرف و بی‌فایده نخواهند شد؛ زیرا براساس فطرتی که بشر در همه عصرها با آن سرشته شده است دست به تربیت نسل نو می‌زند.

آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، استقلال، عزّت، عقلانیت، برادری، هیچ‌کدام به یک نسل و یک جامعه مربوط نیست تا در دوره‌ای ارزشمند باشد و در دوره‌ای دیگر افول کند. برعکس، تاریخ نشان می‌دهد که در این جغرافیا، اگر زمانی هم دل‌زدگی از ارزش‌ها پیش آید، متأثر از روی‌گردانی مسئولان از این ارزش‌های دینی بوده، نه از پایبندی و کوشش برای تحقق آنها.

جمهوری اسلامی، متحجّر و در برابر پدیده‌ها و موقعیت‌های نوبه‌نو، بدون ادراک و انعطاف است، اما به اصول خود به شدت پایبند، و به مرزبندی‌های خود با رقیبان و دشمنان بسیار حساس است.

انقلاب اسلامی ملت ایران، قدرتمند، اما مهربان و باگذشت و حتی مظلوم بوده است. در هیچ معرکه‌ای حتی با آمریکا و صدام، گلوله اول را شلیک نکرده و در همه موارد، پس از حمله دشمن، از خود دفاع کرده و البته

ضربه متقابل را محکم فرود آورده است. این انقلاب از آغاز تا امروز، نه بی‌رحم و خون‌ریز بوده و نه منفعل و مردّد. با صراحت و شجاعت در برابر زورگویان و گردنکشان ایستاده و از مظلومان و مستضعفان دفاع کرده است. این جوانمردی و مروّت انقلابی، این صداقت و صراحت و اقتدار، این دامنه عمل جهانی و منطقه‌ای در کنار مظلومان جهان، مایه سربلندی ایران و ایرانی و سرمنشأ متبرک و قابل‌اتکایی برای تربیت نسل انقلابی است.

بعد از پیروزی انقلاب، رهبران بر سه مسئله مهم و اساسی بیش از همه تأکید داشتند:

الف) درک عمیق جامعه ایران از حقیقت و ماهیت دینی و الهی انقلاب اسلامی؛

ب) تربیت نیروی کافی برای رسیدن به اهداف انقلاب اسلامی و آرمان‌های مترقی امام خمینی(ع) که همانا تشکیل حکومت اسلامی در سایه عمل به دستوره‌های دین بود؛ ج) صدور انقلاب و تفکر توحیدی به سراسر جهان به‌منظور ایجاد زمینه برای ظهور منجی عالم بشریت؛ حضرت ولی‌عصر(عج).

به‌طور طبیعی، رسیدن به یک آرمان، در گرو وجود کسانی است که به‌گونه‌ای تربیت شده باشند که بتوانند آن را محقق نمایند. برای رسیدن به این اهداف، تربیت نیرو اولویت دارد که البته باید فرزندان انقلاب، آن را تأمین کنند.

نظام اسلامی ما مبتنی بر یکسری آرمان‌ها و شعارهاست، از این‌رو نیازمند افرادی است که بتوانند آن شعارها را پیش ببرند. کسانی

در این تعریف به دلیل جهت‌گیری تربیت به سوی تقرب به خداوند، تربیت، ویژگی متعالی را نیز در بر خواهد داشت. از دیدگاه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز تربیت، عبارت است از: فرایندی تعالی‌جویان، تعاملی، تدریجی، یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی که به‌منظور هدایت افراد جامعه به سوی آمادگی برای تحقق آگاهانه و اختیاری، مراتب حیات طیبه در همه ابعاد، زمینه‌های مناسب تکوین و تعالی پیوسته هویت ایشان را در راستای شکل‌گیری و پیشرفت جامعه صالح اسلامی فراهم می‌آورد. (شورای عالی انقلاب فرهنگی)

درنهایت، مقصود از تربیت، به‌خصوص با وصف متعالی، تربیت بر مبنای مکتب تشیع و متناسب با زیست مؤمنانه در جامعه‌ای است که مبتنی بر فقه اسلامی و رهبری ولی فقیه به‌عنوان نایب عام امام زمان علیه السلام می‌باشد.

بایدهای تربیت متعالی در گام دوم انقلاب اسلامی

در شیوه تربیت متعالی، جهت‌گیری آسمانی و الهی در این مفهوم مدنظر قرار گرفته است. بنابراین تربیت متعالی؛ یعنی تربیتی که مقصود اصلی و نتیجه آن، رفعت مقام متربی و به‌عبارت دیگر، حرکت در مسیر کمال انسانی و جانشینی خدای متعال باشد (بقره: ۸۱). همچنین باید توجه داشت که معنای اصطلاحی در دو مفهوم مذکور با معنای لغوی تفاوتی ندارد.

در این موضوع توفیق می‌یابند که تربیت‌شده و رشدیافته براساس مکتب اسلام انقلابی و به‌عبارت دیگر اسلام ناب باشند.

تربیت با رویکرد مذکور مبتنی بر یکسری بایسته‌هاست که به یک نظام جامع و کارآمد نیاز دارد تا هنجارهای تربیتی را تبیین کند. به‌گونه‌ای که بتواند با انسجام و وحدت کلمه متولیان تربیت، این رسالت را به انجام برساند و خانواده‌های انقلابی را برای تربیت چنین فرزندان آماده کند.

در مورد کاربرد واژه تربیت در خصوص انسان، تعاریف متعدد و متنوعی مطرح گردیده که در بعضی، عنصر دین، مدنظر قرار گرفته و در برخی دیگر بدون درنظرگرفتن این شاخص، تعریف شده است. (نیکزاد، ۱۳۸۸، ص ۳۱)

در این مقاله مفهوم تربیت، با لحاظ ویژگی دینی بررسی می‌شود که از آن به‌عنوان «تربیت متعالی» نام برده‌ایم.

معنای اصطلاحی تربیت عبارت است از: ایجاد تغییرات مطلوب در انسان و به‌عبارت دیگر و بهتر، ایجاد تحولات ثمربخش در محیط زندگی انسان به‌منظور ساختن و شکفتن استعدادهای آدمی (قائمی، ۱۳۶۷، ص ۷۱). به‌طور خلاصه، تربیت عبارت است از: زمینه‌سازی برای شکوفایی استعدادها و جهت مطلوب‌دادن به آنها.

با توجه به هدف‌های اسلامی، تربیت از دیدگاه اسلام عبارت است از: به فعلیت‌رساندن قوا و استعدادهای انسان و ایجاد تعادل و هماهنگی در آنها برای رسیدن به کمال مطلوب او؛ یعنی قرب خدا. (چراغ‌چشم، ۱۳۹۶، ص ۲)

بایدهای متعددی در تربیت متعالی وجود دارد که به نظام آن و مربیان، محدود نیست، در برخی موارد در حوزه سیاست‌گذاری‌ها و اقدامات از قبیل اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، اصلاح کتاب‌های درسی، دقت در جذب معلمان و استادان و تلاش برای ایجاد محیط سالم و زمینه‌ساز تربیت، نیاز به بازبینی وجود دارد تا نسل تازه و فرزندان انقلاب در چهارچوب دین و تلاش روزافزون برای کسب معنویت بیشتر و ارتقای علمی تربیت شوند.

باید متولیان امر تربیت، اعم از دستگاه‌ها و نهادها و افراد حقیقی به‌عنوان والدین و خانواده‌های دخیل در تربیت فرزند، در میدان عملیات تربیتی به معارف دینی و سیره معصومان علیهم‌السلام توجه ویژه‌ای داشته باشند.

تأثیر ظرف مکانی هر کاری در به نتیجه رسیدن آن، امری انکارناپذیر است. یک انسان مستعد و با ضریب هوشی بالا در صورتی به موفقیت‌های صدچندان دست خواهد یافت که در کنار تلاش و کوشش علمی، در محیط آموزشی مناسب قرار گیرد و غالباً هرچه سطح علمی و امکاناتی آن مرکز بالاتر باشد، وی نیز به مراتب عالی‌تر ارتقا خواهد یافت. در فرایند تربیت متعالی، بر بهره‌گیری از بستر مسجد و روحانیت در کنار والدین و خانواده‌ها تأکید شده است.

مساجد از یک‌طرف کارکرد عبادی و معرفتی دارند و از طرف دیگر به دلیل دسترسی آسان و روزمره می‌توانند در کنار و همراه خانواده در تربیت نسلی انقلابی اثرگذار باشند.

به‌طور طبیعی، با حضور در چنین مکانی، روح تعهد و دردمندی به‌عنوان یک ارزش اخلاقی (مطهری، بی‌تا، ج ۲۸، ص ۸۲) در افراد پرورش می‌یابد؛ ضمن آنکه در ارتباط با حل مسائل اساسی و بنیادین جامعه، از جمله مشکلات اجتماعی و چاره‌اندیشی برای آنها، نهادی مؤثر می‌باشد.

همچنین مسجد، نقش محوری در جامعه‌پردازی دارد که این خود در تربیت افراد، به‌ویژه از حیث اجتماعی بسیار اثرگذار است و سیره پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم شاهد بر این مدعاست. ایشان بعد از ورود به مدینه ابتدا دو کار انجام داد: اقامه حکومت اسلامی و ساخت مسجد به‌عنوان مرکز حکومت و اداره جامعه. امام خمینی نقش محوری مسجد را در جامعه‌پردازی این‌گونه بیان می‌کنند: «این مسجد الحرام و مساجد دیگر در زمان رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم مرکز جنگ‌ها و سیاست‌ها و مراکز امور اجتماعی و سیاسی بوده؛ این‌طور نبوده است در مسجد پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم همان مسائل عبادی نماز و روزه باشد، مسائل سیاسی‌اش بیشتر بوده، اسلام می‌خواهد که مردم آگاهانه برای مصالح مسلمین در آنجا فعالیت کنند» (خمینی، ۱۳۷۸، ج ۳، ص ۲۵). نتیجه آنکه، مسجد نماد یک جامعه اسلامی کوچک و نمونه عینی حاکمیت ارزش‌های اسلامی است. در دوران انقلاب نیز، نقش بنیادین مسجد در بایسته‌های مبارزه با ظلم و پیروزی بر آن، بر همگان آشکار و روشن است تا آنجا که می‌توان مساجد را خاستگاه انقلاب اسلامی برشمرد.

با توجه به جنبه‌های مختلفی که اشاره شد، مسجد که بار هدایت فکری و تربیتی

امام خمینی علیه السلام در این باره می‌فرمایند: «باید آن امور انسانی، امور تربیتی به دست اشخاصی که بدانند تربیت اسلامی چیست و بدانند اسلام چه است، تدریس شود».

(خمینی، ۱۳۷۸، ج ۷، ص ۹۰۷)

تبلیغ دین، منحصر در علما نیست، ولی انجام این مسئله باید تحت هدایت و مرجعیت علما باشد تا از گزند آسیب‌ها از جمله افتادن در ورطه التقاط، افراط و تفریط مصون بماند. یکی دیگر از ثمرات مهم و تأثیرگذار محور بودن علمای ربانی و انقلابی در امر تربیت، ارتقای سطح نگاه جامعه و افزایش کارآمدی نهاد روحانیت و حوزه علمیه، به‌عنوان شبکه تبلیغ دین است، به‌گونه‌ای که بتوانند مأموریت خود را، که همانا انسان‌سازی برگرفته از سیره مسلم و مستمر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه علیهم السلام است، به‌طور احسن به انجام رسانند.

در سایه این تربیت و انسان‌سازی و تهذیب نفوس، پرداختن به امور دیگر، مانند رسیدگی به مشکلات معیشتی مردم و مانند آن به همت قشر روحانی، اصلاح خواهد شد. مربیان اعم از والدین، معلمان و روحانیت، در تربیت متعالی، لازم است با علم تربیت، روحیات و نیازهای فرزندان انقلاب متناسب با سن و شرایط ایشان و همچنین روش‌های تربیت اسلامی، آشنایی کافی داشته باشند و نقش محوری خانواده در تربیت را نیز محترم و تأثیرگذار بدانند.

محور دعوت همه پیامبران به‌ویژه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به‌عنوان معلم و مربی انسان‌ها در تاریخ بشر، توحید و خداپرستی بوده است؛

نیروهای جامعه را بر دوش می‌کشد، بهترین محل برای پرورش نیروهای متعهدی است که حکومت اسلامی به آنها نیاز دارد.

علاوه بر این، مسجد، بستر مناسبی برای نشر خوبی‌ها و فضایل اخلاقی در بین خانواده‌هاست؛ چنانکه در روایت آمده از هر خانواده و خاندانی خوبان ایشان به مسجد تردد می‌کنند: «لَا يَأْتِي الْمَسْجِدَ مِنْ كُلِّ قَبِيلَةٍ إِلَّا وَافِدُهَا، وَمِنْ كُلِّ أَهْلِ بَيْتٍ إِلَّا نَجِيئُهَا». (حر عاملی، بی‌تا، ج ۵، ص ۱۹۳)

البته این، بدان معنا نیست که دیگر مراکز مذهبی همچون حسینیه‌ها، مانند خانواده، مدرسه، دانشگاه، رسانه و مانند آن، مکان‌های مناسبی برای تربیت افراد نیستند، بلکه اساساً حق، آن است که تربیت دینی باید در همه جای جامعه دینی اتفاق بیفتد و کاری ترکیبی و همه‌جانبه است، اما سخن در اینجاست که مسجد و اماکن مذهبی براساس سیره معصومان علیهم السلام، به‌خصوص پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، در تحقق این معنا، محوریت و نقش اصلی را دارند.

روحانیت، معلم جامعه است و وظیفه اصلی آنها، تربیت آحاد افراد می‌باشد. به‌علاوه، برای حفظ تربیت اصیل اسلامی براساس فرمان‌ها و راهنمایی‌های اهل بیت علیهم السلام، لازم است سردمداری، پرچم‌داری، محوریت و مرجعیت این حرکت به دست کسانی باشد که وارثان اصلی مکتب ائمه علیهم السلام هستند که همانا علمای ربانی می‌باشند؛ «إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَتُهَا الْأَنْبِيَاءُ؛ علما وارثان و جانشینان پیامبران هستند». (کلینی، ۱۳۸۹، ج ۱، ص ۳۲)

آنجا که فرمودند: «قُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَقْلُحُوا؛ بگوئید خدایی جز الله نیست تا رستگار و خوشبخت شوید».

با تکیه بر این نگاه توحیدی و انقلاب و دگرگونی در جهان‌بینی‌هاست که رفتارها و شخصیت‌ها و منش افراد متحول و به شخصیت ایمانی انسان انقلابی و توحیدمحور نزدیک می‌شود. در همین زمینه امام علی (ع) می‌فرماید: «إِنَّ أَوْلَ عِبَادَةِ اللَّهِ مَعْرِفَتَهُ وَ أَصْلَ مَعْرِفَتِهِ تَوْحِيدُهُ؛ آغاز پرستش خداوند معرفت به اوست و پایه معرفت نیز اعتقاد به وحدانیت اوست» (حویزی، ۱۴۱۵، ج ۱، ص ۳۹)

بنابراین، ایمان و اعتقاد به این اصل، سبب تصحیح رفتار، اصلاح اخلاق، تزکیه نفس، پیشرفت، تعالی، رستگاری و خوشبختی انسان می‌شود؛ ضمن آنکه اعتماد و ایمان به این حقیقت، بازتاب گسترده‌ای در رفتار و عکس‌العمل‌های فردی و اجتماعی انسان‌ها دارد و همواره آنها را از خطاها و انحرافات گوناگون مصون می‌دارد.

انفاق، ایثار، خوش‌رفتاری با همسر و فرزندان، خوش‌اخلاقی با مردم، یاری‌رسانی به هم‌نوعان، ترک حسد، تکبر، غرور، خودخواهی و دیگر ردایل اخلاقی از آثار تربیتی توحیدمحوری در تربیت متعالی است.

خداگرایی به معنای تکلیف‌گرایی سبب می‌شود انسان به تکلیف‌پذیری و احساس مسئولیت به دین خدا معتقد شده و روش خود را زیست مؤمنانه و بر مبنای تربیت متعالی قرار دهد.

این نکته به‌خصوص در شرایطی که حکومت اسلامی اقامه شده باشد، نقش پیشران اصلی را در رسیدن به آرمان‌ها و اهداف دارد.

در کلام بزرگان انقلاب اسلامی ازجمله امام خمینی (ع) مبنای هر کار مهمی مانند جنگ و دفاع مقدس، ادای تکلیف است و نتیجه، فرع ماجراست. (خمینی، ۱۳۷۸، ج ۲۰، ص ۲۳۹)

این تکلیف‌گرایی توحیدمحور و آرمان‌گرا در بیانیه گام دوم مقام معظم رهبری، به‌خصوص نسبت به جوانان، مورد تأکید قرار گرفته است.

بنابراین، مهم‌ترین اصل و پایه در تربیت متعالی، خدامحوری و خداگرایی و مسئولیت‌پذیری و تکلیف‌محوری ناشی از آن است.

مربی اعم از پدر و مادر و... باید بکوشند آموزش‌ها، رفتارها و برنامه‌ها را به‌گونه‌ای تنظیم کنند که فرزند انقلابی بفهمد باید کسب رضایت الهی را برای خود، اصل اساسی و محوری در همه امور قرار دهد. ضمن آنکه زندگی الهی و حیات طیبه، در گرو عمل به تکالیف شرعی، اعم از عبادی و اجتماعی بوده و هنر انسان این است که در هر زمان، تکلیف شرعی خود را بشناسد و به آن عمل کند.

فرزند انقلابی باید حق‌جو باشد و هرگاه آن را شناخت، با تمام وجود و تا سرحدّ جان آن را دنبال نماید و در این راه، استقامت و صبر بورزد و بداند این پایداری براساس وعده الهی نتیجه‌بخش خواهد بود. (نک: فصلت: ۸۱)

مربیانی که در تربیت متعالی عهده‌دار ساختن شخصیت جوانان و نوجوانان هستند،

در شکل اول کار، مخاطبان، تعداد بسیاری از افراد هستند و پیام‌های فرهنگی و تربیتی نیز به صورت عمومی به آنها منتقل می‌شود. سخنرانی‌های دینی و مرتبط با تربیت انسان؛ برنامه‌های معارفی که از طریق رسانه‌های رادیو و تلویزیون پخش می‌شوند؛ دوره‌های تابستانی دانش‌آموزی که کانون‌های فرهنگی- هنری مساجد و سازمان تبلیغات اسلامی و دستگاه‌های دیگر فرهنگی برگزار می‌کنند، نمونه‌هایی از کارهای تربیتی عمومی به حساب می‌آیند. در تربیت متعالی توجه به تک تک افراد و روحیات و توانمندی‌ها و نیازهای ایشان و به عبارت دیگر، تمرکز بر تربیت فردی الزامی است. بنابراین، برای تحقق این امر لازم است به خصوصیات و ویژگی‌های هرکدام از مخاطبان توجه ویژه شود و ارتباط تربیتی مستمر مریبان با هدف رفتارسازی در شخص ضروری است. در چنین شرایطی، هدف، تربیت تعداد معدودی خواهد بود. این امر سبب نخواهد شد از ارزش کار کاسته شود؛ چراکه سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز تربیت ویژه افراد اندک، اما تأثیرگذار، مانند امام علی علیه السلام، ابوذر، سلمان فارسی و امثال آنها بوده و ایشان به این شیوه توانستند جامعه آن روز را از نظر تربیتی، متحول و نظام اسلامی مترقی ایجاد کنند.

اهمیت توجه به شرایط فرهنگی زیست و سطح درک مخاطب در تربیت

در نظر گرفتن سطح درک مخاطب و شرایط زیستی او در تربیت آحاد جامعه توسط

در وهله اول باید خویشتن خویش را بشناسند و نفس خود را تربیت و تزکیه کنند. آنها باید اعتقاد به خدا را محور باورها و کسب رضایت او را، سمت و سوی حرکت‌ها و رفتارهای خویش قرار دهند تا پرورش‌یافتگان و تربیت‌شدگانشان بتوانند در مسیر رشد به آنها اقتدا کنند.

نقش فعالیت‌های فرهنگی-تربیتی در تربیت متعالی

فعالیت‌های فرهنگی- تربیتی را به اعتبار چگونگی توجه به مخاطب و تمرکز بر تغییر رفتاری‌شان در جهت مطلوب، می‌توان به دو دسته تقسیم کرد:

الف) کارهای فرهنگی عام که با هدف تأثیرگذاری در سطح عموم و نزدیک کردن بدنه جامعه به معیارهای دینی گام برمی‌دارد و رسالت اصلی آن، فضا سازی مثبت در جامعه است. رسانه‌های جمعی مانند رادیو و تلویزیون، مجلات و نشریات، روزنامه‌ها، سینماها، فرهنگسراها و مراکز آموزشی مانند آموزش و پرورش و آموزش عالی، مسئولیت اصلی را در این زمینه بر عهده دارند. همچنین سخنرانی‌های دینی، برنامه هیئت‌های مذهبی و کارهای فرهنگی مقطعی مانند طرح‌های اوقات فراغت تابستان که مراکز مختلف اجرا می‌کنند، از کارهای فرهنگی عام به‌شمار می‌روند.

ب) کارهای فرهنگی و تربیتی خاص که رسالت آن انسان‌سازی است و با هدف تربیت عناصر فعال جامعه‌ساز صورت می‌گیرد.

پیامبران، اصل به حساب می‌آید. امام صادق علیه السلام در این باره می‌فرماید: «مَا كَلَّمَ رَسُولَ اللَّهِ ۹ الْعِبَادَ بِكُنْهٍ عَقْلِهِ قَطُّ وَ قَالَ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ۱۰ إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ؛ هرگز پیامبر صلی الله علیه و آله مطالب را با مردم براساس ژرفای فکری خودش نگفت. او فرمود: ما گروه پیامبران، امر شده‌ایم با مردم به اندازه فهمشان سخن بگوییم». (مجلسی، ۱۳۶۸، ج ۱، ص ۱۰۶)

همچنین آداب و رسوم محلی و عادات قومی، اثر مستقیمی بر شخصیت فرد دارد و لذا در مقام تربیت، والدین و مربیان باید به این موضوع توجه تام داشته باشند؛ زیرا یکی از مؤلفه‌های مهم و اثرگذار در تربیت افراد، همین نکات است.

در تربیت متعالی، تربیت انسانی مهم است که در کنار فضایل اخلاقی فردی و اجتماعی، به مبانی و اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی، آگاهی و بصیرت کافی داشته و برای حرکت در این مسیر، انگیزه‌مند و مشتاق باشد. بنابراین یکی از بایدهای مهم و اصلی در تربیت متعالی، توجه به بُعد انقلابی‌گری و کارآمدی شخص تربیت‌شده در حل مسائل انقلاب اسلامی و قراردادن در افق فکری ولی‌فقیه، فهم ضرورت‌های زمان، دشمن‌شناسی و فهم دقیق و صحیح اهداف انقلاب و پیرانگیزه برای حرکت در مسیر رسیدن به آرمان‌ها و در یک‌کلام سرباز انقلاب اسلامی و ولی‌فقیه‌بودن است. اگر تربیت متعالی در این زمان بدون این باید و ضرورت در نظر گرفته شود، پویا نخواهد شد.

همه نهادها و دستگاه‌ها اعم از آموزش و پرورش، آموزش عالی، حوزه‌های علمیه، صداوسیما و هر مرکز و رسانه دیگری که به‌گونه‌ای مسئولیت تعلیم و تربیت را به عهده دارد، هرگز نباید از این مسئله غفلت کنند؛ براین اساس، می‌توان انسان‌هایی متناسب با نیاز روز جامعه اسلامی و زمینه‌ساز ظهور تربیت کرد و بدون آن، تربیت اسلامی، پویا نخواهد بود.

امیدداشتن، انگیزه اصلی هر حرکتی است و موجود ناامید، توان پیش‌بردن هیچ کاری را ندارد؛ رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «امیدواری برای امت من رحمت است و اگر امید نبود، هیچ مادری کودکش را شیر نمی‌داد و هیچ باغبانی نهالی نمی‌کاشت». (پابنده، ۱۳۸۳، ص ۱۲۶)

در تربیت اسلامی توجه به این نکته مهم است که معارف اسلامی تأکید دارد انسان در هیچ شرایطی نباید امیدش را از دست بدهد، چه بسا خیروبرکت غیرمنتظره‌ای از جانب خدای متعال، انتظار او را می‌کشد؛ امام علی علیه السلام در این خصوص می‌فرماید: «به آنچه امیدش را نداری، امیدوارتر باش نسبت به آنچه بدان امید داری؛ زیرا موسی بن عمران علیه السلام رفت که برای خانواده‌اش آتش برگیرد، ولی (در آنجا) خداوند عزوجل با او به سخن درآمد و سپس در کسوت پیامبری بازگشت. ملکه سبأ نیز از کشور خود بیرون آمد، ولی با سلیمان مسلمان شد. جادوگران فرعون برای تقویت قدرت فرعون بیرون آمدند، ولی مؤمن برگشتند» (ابن بابویه، ۱۳۷۶، ج ۸، ص ۲۷). امام خمینی علیه السلام همواره بر دمیدن روح امید در

داشته باشند، به‌عنوان ظرف تحقق تربیت و مرجعیت؛ ۲. محوریت علمای دین و روحانیت؛ ۳. ایجاد و ارتقای روحیه دغدغه‌مندی و احساس مسئولیت به اعتقادات و باورهای مذهبی و نظام اسلامی مبتنی بر تکلیف‌گرایی؛ ۴. ایجاد و تقویت روحیه انقلابی‌گری؛ ۵. تمرکز بر تربیت فردی، توجه به شرایط فرهنگی، قومی و خانوادگی و ۶. درنهایت دمیدن روح امید و امیدواری به توانایی‌های خود و ظرفیت جامعه اسلامی در رساندن انسان به سعادت دنیا و آخرت. می‌توان امید داشت نیروی انسانی دارای تربیت صحیح و متعالی، راهگشای نظام اسلامی در رسیدن به اهداف و آرمان‌ها و تحقق شعارهای خود باشد. ناگفته نماند که نظریه‌پردازان انقلاب می‌کوشند آموزه مهدویت و ماهیت انقلاب مهدوی در فرهنگ شیعه را به‌گونه‌ای تبیین کنند که فرزند تربیت‌یافته نظام انقلاب اسلامی، آمادگی و تربیت متعالی لازم برای پذیرش و تطبیق با انقلاب مهدوی را داشته و تعامل با ولی‌فقیه را تمرینی برای تعامل با منجی عالم بشریت ﷺ بیاموزد.

جامعه و احتیاج همه اقشار مردم به این امر برای رسیدن به پیروزی و نقش محوری امیدبخشی تأکید داشتند. (خمینی، ۱۳۷۸، ج ۹، ص ۲۰۰-۵)

همچنین مقام معظم رهبری بارها بر لزوم توجه به مسئله امیدواری و امیدبخشی تأکید ورزیده‌اند تا آنجا که در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که سند حرکت چهل سال دوم نظام به حساب می‌آید، ضمن توصیف امیدآفرینی به جهاد که خود حاوی پیام مهمی در خصوص نوع نگاه به این مقوله است، آن را نخستین و ریشه‌ای‌ترین جهاد معرفی می‌کنند. (بیانیه گام دوم، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲)

نتیجه‌گیری

تربیت متعالی فرزند انقلابی مفهوم دقیقی دارد که در آن، جهت‌گیری تقرب به درگاه خدای متعال در نظر گرفته شده است. تربیت متعالی اسلامی به‌خصوص درباره نوجوانان و جوانان و آنهایی که زمینه آماده‌تری دارند، ضرورتی انکارناپذیر است که بایسته‌هایی دارد. این بایسته‌ها عبارت‌اند از: ۱. استفاده از بستر مسجد یا مکان‌هایی که خاصیت معنوی و محوری در تراز مسجد

منابع

قرآن کریم

۱. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۴۱۳ق)، *من لایحضره الفقیه*، قم: دفتر انتشارات اسلامی، وابسته به حوزه علمیه.
۲. ----- (۱۳۷۶)، *الامالی*، تهران
۳. حویزی، عبدعلی بن جمعه (۱۴۱۵ق)، *تفسیر نورالثقلین*، مصحح: هاشم رسولی، قم: اسماعیلیان.
۴. پاینده، ابوالقاسم (۱۳۸۳)، *نهج الفصاحه*، قم: انصاریان.
۵. چراغ چشم، عباس (۱۳۹۶)، *چهلچراغ حکمت*، تهران: کانون اندیشه جوان.
۶. حرّعاملی، محمد بن حسن، (بی‌تا)، *تفصیل وسائل الشیعة إلى تحصیل مسائل الشریعة*، قم: مؤسسه آل‌البتین علیه السلام.
۷. خمینی، روح‌الله (۱۳۷۸)، *صحیفه امام*، تهران: مرکز تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۸. راغب اصفهانی، حسین (۱۴۱۲ق)، *مفردات الفاظ القرآن*، بیروت: دارالشامیه.
۹. قائمی، علی (۱۳۶۷)، *تربیت و سازندگی*، تهران: انتشارات امیری.
۱۰. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۸۹ق)، *الکافی*، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۱۱. مجلسی، محمدباقر (۱۳۶۸)، *بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار علیهم السلام*، بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۱۲. مطهری، مرتضی (بی‌تا)، *مجموعه مقالات*، تهران: صدرا.
۱۳. نیکزاد، محمود (۱۳۸۸)، *اصول و فلسفه تعلیم و تربیت*، تهران: کیهان.

14. <https://farsi.khamenei.ir/speech?nt=4&year=1397>

پادداشتهای راهبردی ویژه اصحاب رسانه

رسانه و تربیت جوان تراز انقلابی؛ شاخص‌ها و راهکارها با تأکید بر دیدگاه رهبر معظم انقلاب

فریده پیشوایی^۱

ارائه داده‌اند که یک ضلع آن، می‌تواند تربیت سیاسی یا به بیان دقیق‌تر تربیت انقلابی باشد. بی‌شک زمینه‌ها و عوامل متعدد و مختلفی در تربیت و هویت‌بخشی انقلابی به جوان دخیل و اثرگذارند، مانند خانواده، گروه همسالان و مراکز آموزشی و... ولی از مهم‌ترین عوامل، رسانه ملی و صداوسیما جمهوری اسلامی ایران است که به‌مثابه دانشگاهی، مأموریت فرهنگ‌سازی، آموزش و

به مناسبت نزدیک شدن ایام دهه مبارکه فجر و گذشت بیش از چهار دهه از سالروز پیروزی انقلاب اسلامی ایران و ضرورت راهبری و هدایت هویتی نسل جدید جوانان به سوی انقلاب و ارزش‌های آن، در این نوشته نگاهی خواهیم داشت بر یکی از ابعاد هویتی جوان و نقش رسانه ملی در آن؛ یعنی تربیت جوان تراز انقلابی. گفتنی است کارشناسان تعلیم و تربیت، تقسیمات مختلفی برای هویت جوان

۱. سطح چهار حوزه، گرایش تفسیر تطبیقی و پژوهشگر اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه، گروه تربیت، خانواده و سبک زندگی. (fpishvaei@gmail.com)

هدایت مخاطبان به‌ویژه هویت‌بخشی به جوانان را عهده‌دار است و نظر به تغییرات چشمگیر نسلی و نیز حوادث سال‌های گذشته، ضروری است گام‌های جدیدی در این زمینه در تولیدات رسانه‌ای برداشته شود. از این رو در این یادداشت، ضمن اشاره به چالش‌های پیش روی اصحاب رسانه ملی در تربیت جوان تراز انقلابی، براساس شاخص‌های انقلابی‌بودن از منظر رهبر معظم انقلاب، پیشنهادهایی به‌مثابه راهبردهای برنامه‌سازی، به اهالی رسانه ارائه می‌شود.

۱. تربیت سیاسی جوان و اهمیت آن

یکی از ابعاد هویتی جوان که در مسئله تربیت، باید بسیار به آن توجه شود، بعد سیاسی اوست که در گفتمان انقلاب اسلامی می‌توان از آن به هویت انقلابی و تربیت در این جهت یاد کرد. اهمیت پرداختن نظری به این موضوع و اقدامات عملی و تزریق آن به محتوای تولیدات رسانه‌ای در این نکته است که جوانان در آینده‌ای نه چندان دور، عهده‌دار اداره امور کشور خواهند شد. اگر تربیت سیاسی را به معنای آماده‌سازی نسل جدید برای مشارکت سازنده، اثرگذار و معنادار در ساختار قدرت و ساماندهی امور سیاسی و اجتماعی خرد و کلان جامعه براساس مبانی و اصول بپذیریم و لازم بدانیم، تربیت سیاسی جوان تراز انقلابی براساس ارزش‌های اسلام و انقلاب اسلامی ایران، به‌نوعی سرنوشت کشور در مسیر انقلابی‌بودن و انقلابی‌ماندن و حفظ آرمان‌های امام‌راحل علیه‌السلام و انقلاب را رقم خواهد زد.

به گفته کارشناسان، تربیت سیاسی در دیگر کشورهای جهان نیز اهمیت بسیاری دارد و در نظام‌های مختلف جهان، به منظور تربیت و مشارکت سیاسی افراد، به شکل‌های مختلفی برخورد و برنامه‌ریزی می‌شود؛ برای مثال، در انگلستان حدود پنجاه سال پیش، مسئولان آموزش و پرورش مدارس به نام «پابلیک اسکول»^۱ را پایه‌گذاری کردند که در اصطلاح به معنای مدارس عمومی است، ولی معنای آن، مدرسه عمومی نیست، بلکه منظور مدارس اجتماعی و سیاسی است (قرایی‌مقدم، ۱۳۹۲، ص ۷۸). در همین راستا امام‌راحل نیز بر اهمیت جوانان و تربیت آنان تأکید داشته و فرمودند: «ما امیدمان به شما جوان‌هاست، آن جوان‌هایی که برای اسلام خدمت کردید و رنج بردید و در مقابل طاغوت ایستادگی کردید و یک روح انسانی- اسلامی در همه زنده شده است و این موجب این است که ما آن مقاصدی که داریم و حالا در آستانه آن مقاصد هستیم، ان‌شاءالله بتوانیم اجرا کنیم». (خمینی، ۱۳۸۹، ج ۹، ص ۱۵۱)

رهبر معظم انقلاب در این زمینه فرمودند: «این جوان‌ها بودند که توانستند این کشور را حفظ کنند. سرنوشت کشور را اینها به سمت سربلندی کشاندند. امروز کشور ما سربلند است؛ جوان‌ها (شهداء) این کار را کردند، این جوان‌های ما توانستند کشور را از تهدیدها و از خطرهای عبور بدهند؛ توانستند کشور ما را از خطرهای بزرگ نجات بدهند، از تهدیدهای عبور بدهند و خیلی از تهدیدها را به فرصت تبدیل کنند» (بیانات در دیدار خانواده‌های شهدا، ۱۴۰۲/۴/۴).

1. Public School

انقلاب و گاه عملکردهای متناقض در انتقال ارزش‌های انقلاب به نسل جدید، در کنار مسائلی همچون کم‌بودن نیروهای فکری و خلاق و نبودن برنامه‌های باکیفیت با هدف تربیت نسل جوان انقلابی در رسانه ملی، از جمله معضلاتی است که گریبان‌گیر نهادهای فرهنگی از جمله رسانه ملی است. در نتیجه کار در زمینه تربیت انقلابی جوان به‌ویژه در فضای فکری و سیاسی اجتماعی امروز، بیش از پیش سخت و نیازمند همت و دقت و ظرافت خاص خود است. افزون بر این، همه کم‌نظیر رسانه‌های رقیب و معاند فارسی‌زبان و کج‌روایت آنها از انقلاب اسلامی ایران (جنگ‌شناختی)، شرع‌زدایی از سبک زندگی و ایجاد جهان ذهنی متفاوت با شبکه‌سازی اجتماعی و ارتباطی، چالش‌های جدی پیش روی رسانه ملی هستند.

همچنین یکی دیگر از خطرهایی که جوانان مؤمن انقلابی را تهدید می‌کند، پرستش‌بت‌های غربی علم است و نباید گمان شود مخاطب این خطرها، آن دسته از جوانان‌اند که علوم انسانی خوانده یا می‌خوانند، زیرا علوم پایه، مهندسی و پزشکی، بی‌نیاز از علوم انسانی نیستند و بدون پشتوانه آن رشد نمی‌کنند. رهبر انقلاب خطاب به جوانان فرموده‌اند: «امروز خوشبختانه ما دانشمندان جوان مؤمن و تحصیل‌کرده‌های باایمان داریم که می‌توانند یک حرکت علمی فراگیر و به معنای واقعی کلمه، در عرصه علوم انسانی به‌وجود آورند. از اینها باید استفاده بشود. مواظب باشید دچار آن بت‌پرستی نشوید. آن کسی که در

این مسئله اهمیت تقویت هویت انقلابی در جوانان و اقدامات رسانه‌ای در این زمینه را کاملاً روشن می‌سازد.

اهمیت دیگر تربیت جوان تراز انقلابی، به دلیل سرمایه‌گذاری بی‌سابقه کشورهای متخاصم در دورکردن نسل جوان از اسلام، انقلاب و ارزش‌ها و آرمان‌های آن، به‌وسیله ترویج و نفوذ سبک زندگی غربی و ارزش‌های منحط و مبتذل آن است. همچنین توجه به این مسئله که جمعیت چشمگیری از جمعیت کشور ما را جوانان زیر بیست سال تشکیل می‌دهند، با درنظرداشتن ویژگی‌های سن جوانی، همچون سرشاربودن از شور و انرژی و داشتن حس نوگرایی و علاقه‌مندی به تحول و... نشان می‌دهد جوانان در هر کشوری، هم از لحاظ کمی و هم از لحاظ کیفی، می‌توانند نقشی مؤثر در پیشبرد اهداف جامعه داشته باشند. بنابراین سرمایه‌گذاری ایدئولوژیک در این زمینه از مأموریت‌های اولویت‌دار نهادها و مراکز فرهنگی است.

توجه به مطالب یادشده، وظیفه نهادهای مختلف فرهنگی را بیش از پیش، سنگین می‌سازد و انتظار می‌رود تمام ارگان‌های مرتبط همانند یک منظومه منسجم در راستای مأموریت‌های تعریف‌شده‌شان گام بردارند که بیشک رسانه ملی، یکی از مهم‌ترین آنهاست.

۲. چالش‌های پیش روی رسانه در تربیت جوان انقلابی

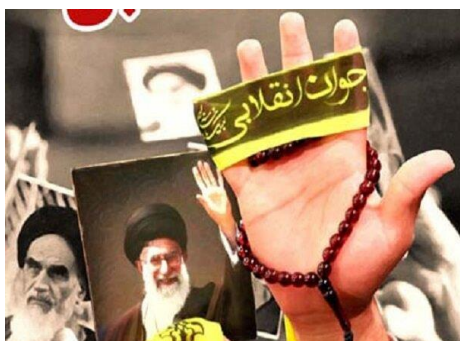
باید اعتراف کرد کم‌کاری یا ترک فعل‌های فرهنگی در خصوص ابعاد نظری و شناختی

فلسفه، اقتصاد، علوم ارتباطات و سیاست، همان حرفی را که از دهن یک متفکر غربی درآمده، حجت می‌داند، حالا گاهی اوقات آن حرف هم در خود غرب نسخ شده، از این نمونه‌ها ما زیاد هم داریم. یک مطلبی را چهل، پنجاه سال پیش، یک فیلسوف اجتماعی یا سیاسی در غرب گفته و بعد آمده‌اند ده‌تا نقد بر آن نوشته‌اند؛ این آقا تازه به حرف آن پنجاه سال قبل دست یافته و به‌عنوان حرف نو به داخل کشور می‌آورد و با به‌به و چه‌چه آن را به خورد دانشجو و شاگرد و محیط خودش می‌دهد. از این قبیل هم داریم. چقدر براساس همین نظرات اقتصادی غربی، بانک جهانی و مجامع پولی و مالی جهانی به ملت‌ها و دولت‌ها برنامه‌ها دادند و چقدر از طرف خود غربی‌ها علیه آنها موارد نقض نوشته شده! باز هم کسانی را داریم که همان توصیه‌ها را عیناً تکرار می‌کنند و عیناً همان نسخه‌ها را می‌نویسند. این غلط است. (بیانات در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاه امام صادق علیه السلام، ۱۳۸۴/۱۰/۲۹)

با وجود این دست مسائل، رسانه ملی باید با آسیب‌شناسی دقیق و دسته‌بندی مخاطبان جوان خود از حیث جنسیت، سطح تحصیلات، قومیت، سلیق و علایق مذهبی و سیاسی و... و برنامه‌ریزی در سه سطح کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت و جریان‌ساز، آسیب‌ها را به حداقل ممکن

برساند و با پخش انواع برنامه‌ها به‌ویژه برنامه‌های گفت‌وگومحور یا پرسش‌محور، شکاف‌های معرفتی و خلأهای دانشی و اطلاعاتی جوانان را تا حد زیادی ترمیم کند و با توجه به نیروی شور و نشاط جوانی، با تولیدات انگیزشی، گام‌های مؤثری در این زمینه بردارد. طبیعتاً این امر نیازمند همراهی سایر نهادها و سازمان‌های فرهنگی و علمی و اجتماعی است.

۳. وظایف جوان مؤمن انقلابی برای پیشرفت کشور

برخی از «وظایف جوان مؤمن انقلاب» از دیدگاه رهبر معظم^۱ که مهم است، ولی مغفول مانده و می‌تواند سوژه برنامه‌سازی قرار گیرد، عبارت‌اند از:

۱. نک: <https://farsi.khamenei.ir/others-report?id=27137>

وظایف جوان مؤمن انقلابی برای پیشرفت کشور		
ردیف	عنوان	بیانات
۱	اثرگذاری بر محیط با تقویت ارتباط با خدا	یک جوان گاهی اوقات می‌تواند مجموعه پیرامونی خودش را - کلاس را، استاد را و حتی دانشگاه را - زیر تأثیر شخصیت معنوی خودش قرار دهد. البته این کار با سیاسی‌کاری به‌دست نمی‌آید؛ با معنویت به‌دست می‌آید، با صفا به‌دست می‌آید، با استحکام رابطه با خدا به‌دست می‌آید.
۲	امر به معروف و نهی از منکر	دشمن از راه اشاعه فرهنگ غلط - فرهنگ فساد و فحشا - سعی می‌کند جوان‌های ما را از ما بگیرد... امروز دشمن این کار را با ما می‌کند. چه کسی می‌تواند از این فضیلت‌ها دفاع کند؟ آن جوان مؤمنی که دل به دنیا نبسته، دل به منافع شخصی نبسته و می‌تواند بایستد و از فضیلت‌ها دفاع کند... لذا، چندی پیش گفتیم: همه امر به معروف و نهی از منکر کنند.
۳	مطالعه تاریخ معاصر	من همه دغدغه‌ام این است که جوان انقلابی امروز، نداند ما بعد از چه دورانی، امروز در ایران مشغول چنین حرکت عظیمی هستیم. تاریخچه این صدوپنجاه، دویست سال اخیر از دوران اواسط قاجار به این طرف؛ از دوران جنگ‌های ایران و روس به این طرف را بخوانید و ببینید چه حوادثی بر این کشور گذشته است.
۴	گسترش کار فرهنگی	آن جوان‌هایی که در تهران، در شهرهای گوناگون... کار فرهنگی می‌کنند... کار را هرچه می‌توانند به‌طور جدی دنبال کنند و ادامه بدهند. بدانند که همین گسترش کار فرهنگی در بین جوان‌های مؤمن و انقلابی، نقش بسیار زیادی را در پیشرفت این کشور و در ایستادگی ما در مقابل دشمنان این ملت ایفا کرده است.
۵	تحلیل نظام سلطه	نظام سلطه را با تمام ابعاد و لایه‌هایش بشناسید و اهداف و راهبردهای واقعی آن را تحلیل کنید و برای رویارویی با آن، تمام ظرفیت‌های خودتان را به‌کار گیرید و در این مسیر به وعده‌های خداوند اطمینان داشته باشید.
۶	تحمل مشکلات و ناملازمات	باید شور انقلابی را حفظ کنید. باید با مشکلات هم بسازید. باید از طعن و دقّ دیگران هم روگردان نشوید، اما باید خامی هم نکنید. مراقب باشید. مأیوس نشوید. در صحنه بمانید، اما دقت کنید و مواظب باشید رفتار بعضی از کسانی که به‌نظر شما جای اعتراض دارد، شما را عصبانی نکنند، شما را از کوره در نبرد.

۷	مراقبت بر ظلم نکردن به دیگران	جوان‌های انقلابی و مؤمن و عاشق امام که حرف می‌زنند، می‌نویسند، اقدام می‌کنند؛ کاملاً رعایت کنید. این جور نباشد که مخالفت با یک کسی ما را وادار کند که نسبت به آن کس از جاده حق تعدی کنیم، تجاوز کنیم، ظلم کنیم؛ نه. ظلم نباید کرد. به هیچ کس نباید ظلم کرد.
۸	بلندکردن پرچم عدالت‌خواهی	یک‌لحظه از درخواست و مطالبه عدالت کوتاهی نکنید. این شأن شماست. گفتمان عدالت‌خواهی را فریاد کنید، اما انتقاد شخصی و مصداق‌سازی نکنید. شما پرچم را بلند کنید. وقتی پرچم را بلند کردید، آن کسی که مجری است... همه حساب کار خودشان را می‌کنند.
۹	صبوربودن در تحقق اهداف انقلاب	ما بر اثر تجربه روزگار فهمیده‌ایم که یک مقداری باید انسان تحمل و صبر کند، شما جوانید و تازه از راه رسیده و پرشور و بی‌صبر! همه‌اش خوب است، غیر از این بی‌صبری... همه این چیزهایی که شما گفتید و شعارش در این کشور داده شده، به حول و قوه الهی و بإذن‌الله تحقق پیدا خواهد کرد.
۱۰	تقویت بنیه دینی و انقلابی با معنویات	نقش معنویت را دست کم نباید گرفت. با توجه به خدا و تقرب به خدا، با توسل به دامن قدس الهی و ذیل عنایت الهی می‌توان خیلی کارهای دشوار را انجام داد. با خدای متعال رابطه برقرار کنید. با نماز، با نافله، با تلاوت قرآن، با دعا، با صحیفه سجاده... با این کار، بنیه دینی و انقلابی خودتان را هم محکم می‌کنید.
۱۱	تقلید نکردن از متفکران غربی علوم انسانی	مواظب باشید دچار آن بت‌پرستی نشوید. آن کسی که در فلسفه، اقتصاد، علوم ارتباطات و سیاست، همان حرفی که از دهن یک متفکر غربی درآمده، آن را حجت می‌داند، حالا گاهی اوقات آن حرف هم در خود غرب نسخ شده. این غلط است. تحقیق علمی به معنای فقط فراگیری و تقلید نیست؛ تحقیق، ضد تقلید است.
۱۲	کم کردن فاصله‌ها بین دوستان انقلاب	برادران مسلمان، برادران انقلابی، برادران معتقد به ارزش‌های انقلاب، هرچه می‌توانند فاصله بین خودشان را کم کنند؛ با هم دوست و رفیق باشند. با هم همکار باشند. علیه یکدیگر جوسازی و فعالیت نکنند.

بیش از انرژی، بنیه باید داشت. جوان اگر روی بُردار «انقلابی‌بودن» اعتلا یافته باشد، اما روی جنبه‌های دینی و معنوی خود کار نکرده باشد، نمی‌تواند مصداق جوان مؤمن انقلابی باشد. قید «ایمان» هم مثل قید انقلابی‌بودن دائماً تقویت می‌خواهد». (مأموریت جوان مؤمن انقلابی برای پیشرفت کشور)^۱

رهبر معظم انقلاب در این باره می‌فرماید: «نقش معنویت را دست‌کم نباید گرفت. با توجه به خدا و تقرب به خدا، با توسل به دامن قدس الهی و ذیل عنایت الهی می‌توان خیلی کارهای دشوار را انجام داد. شماها جوانید. شما با ما فرق دارید. این را به شما بگویم. شما خیلی از این جهت جلوتر از ما هستید. دل‌های شما پاک، نورانی، بی‌تعلق، بی‌آلایش، مثل یک آینه روشن، بلافاصله نور را منعکس می‌کند. آلوده نشده‌اید؛ این را قدر بدانید. با خدای متعال رابطه برقرار کنید. با نماز، با نافله، با تلاوت قرآن، با دعا، با صحیفه سجادیه. این صحیفه سجادیه پر از معارف دینی است. با این کار بنیه دینی و انقلابی، خودتان را هم محکم می‌کنید.» (بیانات در دیدار با اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های شیراز، ۱۳۸۷/۲/۱۴)

باید این پایبندی هم در سیره رفتاری اهالی رسانه و دست‌اندرکاران برنامه‌سازی قرار گیرد و هم در محتوای برنامه‌ها جلوه‌گر شود.

دو. محوربودن مردم

مراد از محوربودن مردم؛ «یعنی مقاصد برای مردم است، هدف‌ها متعلق به مردم است، منافع، مال و ملک مردم است، اختیار

۴. راهبردهای رسانه‌ای

از منظر رهبر معظم انقلاب، پنج شاخص برای انقلابی‌گری، انقلابی‌بودن و انقلابی‌ماندن وجود دارد که می‌توان آن را به‌عنوان پنج راهبرد در تولیدات رسانه‌ای به‌ویژه در برنامه‌های مستند و گفت‌وگومحور مدنظر قرار داد:

الف) شاخص=راهبرد اول: پایبندی به

مبانی و ارزش‌های اساسی اسلام و انقلاب از دیدگاه رهبر معظم انقلاب مبانی اسلام و ارزش‌های انقلاب که برای انقلابی‌گری باید بدان پایبند بود عبارت‌اند از:

یک. پایبندی به اسلام ناب و تقویت ارتباط با خدا و معنویت

از نظر ایشان اسلام ناب در مقابل اسلام آمریکایی است. «اسلام آمریکایی هم دو شاخه دارد: یک شاخه اسلام متحجر، یک شاخه اسلام سکولار. اسلام ناب، اسلامی است که همه‌جانبه است؛ از زندگی فردی و خلوت فردی تا تشکیل نظام اسلامی همه را شامل می‌شود. اسلامی است که هم تکلیف من و شما را در خانواده با خود و در خلوت شخصی‌مان معین می‌کند، هم تکلیف ما را در جامعه معین می‌کند، هم تکلیف ما را در قبال نظام اسلامی و ایجاد نظام اسلامی معین می‌کند؛ این اسلام ناب است» (بیانات در مراسم بیست و هفتمین سالگرد رحلت امام خمینی علیه‌السلام؛ ۱۳۹۵/۳/۱۴). «همچنین از جمله لوازم و مقدمات انقلابی‌بودن جوان، تقویت بنیه معنوی است. کارکردن، انرژی می‌خواهد، اما برای جنگیدن

1. <http://www.nahad.kaums.ac.ir/Default.aspx?PageID=37972&NewsID=>

در دست مردم است؛ اینها مردمی بودن است: رأی مردم، خواست مردم، حرکت مردم، عمل مردم، حضور مردم و شرافت مردم در نظام جمهوری اسلامی». (بیانات در مراسم بیست و هفتمین سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام)، ۱۳۹۵/۳/۱۴

رهبر معظم انقلاب معتقدند یکی از آن مبانی و ارزش‌های اساسی عبارت است از: اعتقاد به پیشرفت، اعتقاد به تحوّل، به تکامل و تعامل با محیط، البته با پرهیز از انحراف‌ها و خطاهایی که در این راه ممکن است وجود داشته باشد. تحوّل و تکامل؛ هم فقه ما، هم جامعه‌شناسی ما، هم علوم انسانی ما، هم سیاست ما، هم روش‌های گوناگون ما باید روزبه‌روز بهتر بشود، منتها به دست آدم‌های خیره، به دست آدم‌های وارد، به دست انسان‌های اهل تعمّق و کسانی که اهلیت ایجاد راه‌های نو را دارند. (همان)

توجه به مشکلات خاص جوانان و نیز خانواده‌ها در تربیت کودکان و نوجوانان و نحوه تعامل و راهکارهای ارتباط با جوانان و چگونگی انتقال ارزش‌های اسلامی و انقلابی به فرزندان توسط والدین، می‌تواند از محورهای برنامه‌سازی در گروه خانواده و سبک زندگی سازمان باشد.

سه. حمایت از محرومان

حمایت از محرومان و نیز کمک‌های مؤمنانه جوانان در قالب اردوهای جهادی در خدمات فرهنگی و اجتماعی یا در امدادسانی به آسیب‌دیدگان حوادث طبیعی مانند دوران کرونا یا وقوع سیل یا زلزله و... از مصادیق انقلابی‌گری جوان مؤمن ایرانی است که در

ادیان یا کشورها و جوامع دیگر، کمتر در این حد و اندازه وجود دارد و می‌تواند روایت داستان‌گونه از آن دستمایه برنامه‌سازی قرار گیرد.

ب) شاخص = راهبرد دوم: هدف‌گیری آرمان‌های انقلاب و همت بلند برای رسیدن به آنها

به فرموده رهبر معظم انقلاب، همت بلند برای رسیدن به آرمان‌ها، صرف نظر نکردن از آرمان‌ها و منصرف‌نشدن از هدف‌های بزرگ [است]. نقطه مقابل آن، تنبلی و محافظه‌کاری و ناامیدی است؛ یعنی هرگز منصرف نشویم از رسیدن به آن اهداف بلند و آرمان‌های بلند؛ تسلیم نشویم در مقابل فشارها. (همان)

با توجه به ویژگی دوران جوانی؛ یعنی همت و شوق برای رسیدن به هدف، در رسانه ملی، هم باید آرمان‌های انقلاب متناسب با جوانان امروزی و نیازها و شبهاتشان بازتولید و بازتعریف گردد و هم، این پتانسیل به بهترین شکل از طریق برنامه‌های انگیزشی، تقویت و تحریک شود.

ج) شاخص = راهبرد سوم: پایبندی به استقلال کشور

مراد از پایبندی به استقلال کشور، استقلال داخلی، استقلال منطقه‌ای، استقلال جهانی و بین‌المللی است؛ یعنی در همه این مسائل، استقلال کشور و استقلال نظام را حفظ کردن. (همان)

علاقه به استقلال از ویژگی‌های شخصیتی جوانان است و طبیعتاً استقلال‌خواهی در سطح کلان مانند استقلال کشور و آزادی از

به دلیل گستردگی دین، خوف از خدا و تقوا و پرهیز از عقاب الهی را می‌توان به تمام امور مرتبط با آن و در ساحت‌های مختلف زندگی نسبت داد. بنابراین تقوا در فرهنگ، اخلاق، اجتماع، سیاست، اقتصاد و مباحث دیگر معنا پیدا می‌کند. حفظ تقوا در جنبه‌های مختلف با لحاظ ویژگی‌های دوران جوانی؛ یعنی پاک‌فطری و طبیعی، اهمیتی مضاعف یافته و سلامت فکری و اعتقادی جوان را تضمین می‌کند.

به فرموده رهبر معظم انقلاب آکنده شدن صف نوبت برای اعتکاف از هزاران جوان و استاد و دانشجو و زن و مرد و صف نوبت برای اردوهای جهادی و جهاد سازندگی و بسیج سازندگی و رونق‌یافتن نماز و حج و روزه‌داری و پیاده‌روی زیارت و مراسم گوناگون دینی و انفاقات و صدقات واجب و مستحب در همه‌جا به‌ویژه میان جوانان و افزایش کیفیت آن و تا امروز آن هم در دورانی که سقوط اخلاقی روزافزون غرب و پیروانش و تبلیغات پُرحجم آنان برای کشاندن مرد و زن به لجنزارهای فساد، اخلاق و معنویت را در بخش‌های عمده عالم منزوی کرده است؛ معجزه‌ای از انقلاب و نظام اسلامی فعال و پیشرو است که رسانه ملی مأموریت دارد هم در اطلاع‌رسانی نسبت به آن و هم تبیین پایه‌های نظری و شناختی آن بیش از پیش گام بردارد.

۵. پیشنهادها

گام اول در تربیت جوان انقلابی در رسانه ملی، شناسایی آسیب‌های موجود مانند دانش محدود و نبود بینش درست سیاسی در

یوغ استعمارگران، طبیعت هر جوان آزاده‌خواهی خواهد بود. این امر زمینه را برای فعالیت رسانه‌ای در این زمینه مساعد می‌کند. **(د) شاخص = راهبرد چهارم:** حساسیت در برابر دشمن و تبعیت‌نکردن از آن

حساسیت در برابر دشمن؛ یعنی دشمن را بشناسیم، نقشه‌های او را تشخیص بدهیم، بر روی کارهای او، حرف‌های او، اظهارات او حساس باشیم؛ و در مقابل زهری که او احتمالاً خواهد ریخت، پادزهر فراهم بکنیم و آماده باشیم برای اینکه حرکت او را خنثی بکنیم. همچنین نسخه سیاسی و نسخه اقتصادی دشمن هم باید با احتیاط مورد توجه قرار بگیرد. (همان)

بنابر این شاخص، تولید برنامه‌هایی با هدف معرفی دشمن و نقشه‌های آن در ساحت‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و... با رویکرد پاسخ به شبهات به‌ویژه در برنامه‌های گفت‌وگومحور ضروری است.

(ه) شاخص = راهبرد پنجم: تقوای دینی و سیاسی

تقوای دینی و سیاسی که غیر از تقوای فردی است که البته آن هم لازم است. یک تقوای فردی داریم که من و شما خودمان از گناه پرهیز کنیم، خودمان را از آتش دوزخ و غضب الهی حفظ کنیم: «فُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَ الْجِبَارَةُ» (تحریم: ۶) تقوای اجتماعی-تقوای اسلامی مربوط به اجتماع، این است که در راه تحقق این چیزهایی که اسلام از ما مطالبه کرده است، تلاش کنیم. (همان)

- جوانان؛ احساس ناکارآمدی سیاسی؛ حس ناامیدی از انقلاب و ارزش‌های آن و وقوع تحولات مثبت؛ مشکلات اجتماعی مانند ناعدالتی و توزیع نامناسب بیت‌المال، مشکل مسکن و اشتغال، مشکلات اقتصادی و... و تحلیل‌های نادرست یا مغرضانه و القائات مسموم رسانه‌های بیگانه در فضای مجازی می‌باشد. همچنین بازخوانی عملکرد رسانه ملی در سال‌های گذشته و شناسایی خلأهای برنامه‌ای در راستای هویت‌بخشی انقلابی به جوانان راهگشا خواهد بود.
- افزون بر نکات فوق در عرصه برنامه‌سازی، توجه به موضوعات زیر، نکاتی کلیدی است که باید مدنظر برنامه‌سازان در این زمینه قرار گیرد:
- نزدیک‌بودن دل جوانان به فطرت الهی و لزوم استفاده از این ظرفیت بی‌نظیر و سرمایه‌گذاری روی آن در تولیدات رسانه‌ای؛
- دعوت و تشویق جوانان به صبوربودن در تحقق اهداف انقلاب و آرمان‌های امامین انقلاب؛
- تفاوت‌های جوان امروزی با جوانان دو نسل پیشین انقلاب؛
- نداشتن تعلق عاطفی و بینشی به شکل حداکثری به نسل‌های پیشین؛
- ممانعت از تبدیل‌شدن انقلاب و ارزش‌های آن به‌مثابه یک تاریخ و متن تاریخی که دوران آن سپری شده است؛
- جوانان نسل جدید، نه انقلاب را درک کرده‌اند، نه امام راحل را دیده‌اند، نه در دوران جنگ بودند؛
- نقشه‌های دستگاه طاغوت برای انحراف جوانان و هدف اول‌بودن این قشر از جامعه در حملات رسانه‌ای دشمنان؛
- پرهیز از پرداختن به موضوع شهدا، جوان و فرهنگ شهادت به‌صورت مقطعی و صرفاً مناسبتی؛
- بهره‌گیری از کارشناسان دینی و انقلابی متعهد به ارزش‌ها و آشنا با مسائل و شبهات روز؛
- در این راستا محورهای جزئی‌تر زیر می‌تواند راهنمای محتوا و درون‌مایه تولیدات رسانه‌ای باشد:
- رعایت اصل ایجاد امید به آینده و رؤیاسازی جذاب از تمدن نوین اسلامی و نقش جوانان تراز انقلاب در مهندسی آن به‌عنوان راهبرد در برنامه‌سازی؛
- آگاهی‌دهی مبنی بر آکنده‌بودن سراسر قرآن و کتاب‌های روایی و فقهی از دستوره‌های مربوط به جامعه و حکمرانی تحت آموزه‌های اسلامی؛
- شبهه‌زدایی از ذهن مخاطبان جوان در زمینه لزوم جدایی دین از سیاست مبنی بر اینکه در رژیم سابق، دین از سیاست جدا بود درحالی‌که دین‌داران ما نسبت به الان یا بسیاری از کشورهای جهان که دین‌داران آن از تقید بالایی برخوردار هستند، بسیار دین‌دارتر بودند؛
- تلاش برای هویت‌سازی و تقویت شخصیت فرافردی و ارتقای آگاهی، شعور و شور سیاسی در مخاطبان جوان و خارج‌کردنشان از پیله‌های فردی و شخصی؛

- ایجاد حساسیت در برابر مسائل سیاسی، فرهنگی و اجتماعی داخل و خارج کشور در مخاطبان جوان؛
- تبیین سیره پیامبر ﷺ در مقابل دشمنان در باب مذاکره و صلح و بازنمایی آن در قالب نمایشنامه‌های رادیویی؛
- هشدار درباره ایده خطرناک رژیم جعلی صهیونیستی در لزوم حکمرانی اسرائیل بزرگ از نیل تا فرات و ریشه‌های شکل‌گیری و تهدیدات منطقه‌ای آن به‌ویژه در مورد ایران؛
- رفع شبهه در زمینه تسری‌نداشتن اشکالات در عملکرد و رفتار مسلمانان و انقلابیون به ارزش‌های واقعی اسلام و انقلاب؛
- توجه به پرورش قوه قاعله مخاطبان جوان در تربیت اخلاقی و فرهنگی و هویتی؛
- تهیه خوراک فکری درباره منظومه فکری امامین انقلاب در قالب تولیدات جذاب؛
- آموزش اصول و روش‌های تجزیه و تحلیل مسائل سیاسی در پرتو مبانی انقلاب اسلامی ایران؛
- انتقال تجربیات و آمادگی‌های معنوی و علمی و روحی بزرگان به دل‌های پاک جوانان؛
- تقویت و تثبیت ارزش‌های اسلامی و ایمان مذهبی از طریق برگزاری جلسات پرسش و پاسخ و مسابقه و...؛
- استقبال از پرسش‌های سیاسی جوانان درباره ماهیت و چرایی شکل‌گیری انقلاب اسلامی ایران و ضرورت تداوم آن در قالب برنامه‌های پرسش و پاسخ؛
- آگاهی‌بخشی و افزایش اطلاعات در جوانان از نقش‌شان در رقم‌زدن تحولات مثبت تاریخی در دهه‌های آینده انقلاب؛
- به تصویرکشیدن رشادت‌های جوانان در سال‌های دفاع مقدس در حفظ موجودیت انقلاب در برابر بیگانگان متناسب با ذائقه جوان امروز؛
- آگاهی‌بخشی درباره جریان‌های تاریخی، سیاسی و فرهنگی گذشته کشور خود و تاریخ استعمار و فرایند سلطه‌گری و عواقب سلطه‌پذیری در کشورهای خاورمیانه؛
- دستمایه قراردادن بی‌کفایتی شاهان گذشته در جداسدن بخش‌های زیادی از سرزمین ایران در تولیدات رسانه‌ای؛
- تحلیل همه‌جانبه و بدون سوگیری از روابط بین‌المللی در جهان پرآشوب کنونی؛
- هشدار درباره مسموم‌بودن فضای مجازی و لزوم مسلح‌شدن به سلاح سواد رسانه‌ای و انقلابی به‌ویژه با ورود تکنولوژی هوش مصنوعی؛
- امیدآفرینی به چشم‌انداز روشن برای آینده انقلاب اسلامی در سایه وعده‌های الهی؛
- معتقدکردن و پایبندسازی جوانان به گفتمان مقاومت برای رسیدن به عزت و اقتدار سیاسی؛
- انگیزه‌بخشی به جوانان برای شور و نشاط در کار و خدمت‌رسانی به محرومان و برجسته‌سازی اقدامات جوانان عضو گروه‌های جهادی در حیطه‌های مختلف؛
- جلوگیری از شکاف اطلاعاتی و معرفتی در جوانان و عمیق‌شدن آن؛

- ارائه تحلیل از ارزش‌ها و مواضع انقلاب با توجه به روحیات و حساسیت‌های سن جوانی؛
- تلاش برای ایجاد روحیه اعتمادبه‌نفس در نوجوانان و جوانان و نقد محترمانه عقیده و آرای آنان درباره علل و انگیزه‌های انقلاب اسلامی در ایران و آرمان‌های آن؛
- تلاش رسانه ملی با مشارکت بنیاد نخبگان در تقویت نقش‌آفرینی نخبگان جوان و ارائه طرح‌های خلاق برای تحول در رونق تولید؛
- مطالبه برای فعال کردن مراکز تولید با پتانسیل جوانان تحصیل‌کرده بدون شغل؛
- انعکاس خبری پیشرفت‌های علمی و صنعتی جوانان ایرانی؛
- توجه خاص مراکز صداوسیما استانی در شناسایی ظرفیت‌های اشتغال و فعال‌سازی جوانان استان با توجه به شرایط زیست‌بوم هر استان؛
- تصویرسازی از مفاهیم اقتصادی و سیاسی معنوی مانند برکت، نصرت و امداد الهی و... برای مخاطبان جوان؛
- پرداختن به جنبه‌های ایدئولوژیک و اعتقادی شخصیت شهدای مدافع حرم و مدافع امنیت از زبان خانواده آنها؛
- تشریح ویژگی‌های اخلاقی شهدای جوان مانند نماز اول وقت، انس با قرآن، توجه به خودسازی و زهد، خدمت به جامعه، رسیدگی به اطرافیان و...؛
- نمایش معرفی نمونه‌های عبرت‌آموز ذلت‌پذیری برخی مسلمانان صدر اسلام و عواقب آن؛
- تشریح آثار و تبعات ترس و ذلت‌پذیری در مقابل دشمن در مقاطع مختلف تاریخ ایران؛
- تشریح نقش تربیتی والدین شهدای مدافع حرم و مدافع امنیت به‌خصوص مادرانشان و بیان شیوه‌های تربیتی به‌کارگرفته‌شده از سوی ایشان در امر تربیت فرزندانشان؛
- پخش مصاحبه با اعضای خانواده که رابطه نسبی با شهید دارند و تبیین ابعاد شخصیتی ایشان در مسیر اعتقادات دینی و نه روابط و علایق شخصی و خصوصی با همسرانشان؛
- گفت‌وگو با سایر اقوام از جمله پدربزرگ و مادربزرگ‌ها و یادآوری خاطرات دوران کودکی شهید؛
- گفت‌وگو با معلمان و استادان این شهدا و برجسته‌سازی خصوصیات اخلاقی و تحصیلی آنها؛
- توازن در تولید و پخش برنامه‌های مرتبط با ابعاد هویت ملی و هویت اسلامی؛
- الهام از حقایق و واقعیت‌های تاریخ معاصر در برنامه‌سازی؛
- تحلیل نظام سلطه و هویت استعماری کشورهای غربی در قالب موشن‌گرافی.

منابع

قرآن کریم

۱. خمینی، روح‌الله (۱۳۸۹)، *صحیفه امام*، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
۲. قرایی‌مقدم، امان‌الله (۱۳۹۲)، «تعلیم و تربیت در مشارکت سیاسی جوانان»، فصلنامه تخصصی *مطالعات جوان و رسانه*، ش ۱۰ (پیاپی ۱۳۷)، ص ۷۱-۹۰.
۳. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای: KHAMENEI.IR

نقش رسانه ملی در تربیت اقتصادی فرزندان انقلابی

عبدالله جلالی

اساس، یکی از رسالت‌های مهم رسانه ملی، تربیت اسلامی و ترویج سبک زندگی اسلامی است؛ زیرا رسانه ملی، بر نسل‌های پیشرو اثر می‌گذارد و نسل انقلابی می‌سازد. با توجه به اهمیت تربیت اقتصادی در شکل‌گیری نسل انقلابی کارآمد و مهیا کردن آنها به منظور مشارکت در ساخت تمدن نوین اسلامی، رسانه ملی وظیفه دارد این نوع تربیت را جزو اولویت‌های راهبردی در برنامه‌سازی خود قرار دهد. براساس ماده ۵ قانون خط‌مشی کلی و اصول برنامه‌های سازمان صداوسیما، صداوسیما باید به‌عنوان یک دانشگاه عمومی به گسترش آگاهی و رشد جامعه در زمینه‌های گوناگون مکتبی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، نظامی و از جمله اقتصادی کمک نماید. از این‌رو رسانه ملی به‌مثابه دانشگاهی، مأموریت فرهنگ‌سازی، آموزش و هدایت مخاطبان به‌ویژه هویت‌بخشی به جوانان را عهده‌دار است و باید بتواند با تبیین بینش توحیدی و به فعلیت درآوردن استعدادها و خلاقیت‌های نسل انقلابی، نقش و تأثیری بنیادی بر اندیشه و رفتار اقتصادی آنان داشته باشد.

تربیت یکی از ارکان مهم زندگی است که موجب رشد ابعاد هویتی و شخصیتی انسان می‌شود که یکی از آن ابعاد، تربیت اقتصادی است. این بعد تربیت عبارت است از: تدبیر امر معاش و زندگی اقتصادی با درک کردن موقعیت اقتصادی خود و جامعه و تلاش برای بهبود آن، درک و فهم مسائل اقتصادی خود و جامعه در زمینه‌های مختلف و رعایت الگوهای ملی، تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات با توجه به نظام معیار اسلامی، انجام قوانین و احکام معاملات و رعایت حق عدالت و انصاف در روابط اقتصادی، کسب شایستگی‌های لازم برای انتخاب شغل مناسب با توانایی و علائق خود، تلاش برای تحقق غنا، کفاف، عمران، رشد و استقلال اقتصادی، پیشرفت ثروت ملی و افزایش بهره‌وری و همچنین شناسایی عوامل فقر و فساد و تبعیض.

یکی از ابعاد تربیتی رسانه‌های جمعی، بعد تربیت اقتصادی مخاطبان است؛ زیرا رسانه‌ها با گسترش ارزش‌ها و نگرش‌هایی که بخشی از سبک زندگی به‌شمار می‌آیند، سبب تغییر نوع رفتار مخاطب می‌شوند. بر همین

امام خمینی علیه السلام در تشریح نقش تربیتی رسانه‌ها می‌فرماید: «اهمیت رادیو و تلویزیون بیشتر از همه است، این دستگاه‌ها، دستگاه‌های تربیتی است، باید تمام اقشار ملت با این دستگاه‌ها تربیت بشوند، يك دانشگاه عمومی است... باید این دستگاه، دستگاهی باشد که بعد از چند سال، تمام قشر ملت را روشن کند، تمام را مبارز بار بیاورد، تمام را متفکر بار بیاورد و... آنکه از همه خدمات‌ها بالاتر است، این است که نیروی انسانی ما را رشد بدهد. اینها می‌توانند نیروی انسانی ما را تقویت کنند و تربیت صحیح بکنند و خدمتشان ارزشمند باشد».

(خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۶، ص ۳۹۹)

روشن است که رسانه ملی در فرایند جامعه‌پذیری و تعلیم و تربیت اقتصادی، در انتقال فرهنگ کار و تلاش نسل جوان انقلابی باید نقش بسیار مهمی ایفا کند. اهمیت تربیت فرزند انقلابی با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب، تا اندازه‌ای است که مقام معظم رهبری، بخش‌های قابل توجهی از بیانیه راهبردی «گام دوم انقلاب» را به جوانان به‌عنوان آینده‌سازان این مرزوبوم اختصاص داده‌اند. در بیانیه گام دوم، جوانان انقلابی از جایگاه مهمی برخوردار هستند؛ چراکه جوانان، محور تحقق نظام پیشرفته اسلامی بوده و نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی، مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش کشور به حساب می‌آیند. یکی از توصیه‌های مهم رهبر انقلاب اسلامی در پرتو امید و نگاه خوش‌بینانه به

۱. ر.ک: بیانیه گام دوم رهبر معظم انقلاب اسلامی.

آینده، مقوله اقتصاد است و موتور پیشران کشور، ایجاد زیرساخت‌های حیاتی و اقتصادی و عمرانی است. از این رو تربیت اقتصادی نسل جوان انقلابی از اهمیت بسزایی برخوردار است.

در این میان، رسانه ملی به‌عنوان فراگیرترین رسانه کشور با تکیه بر کارکردهای مختلف خود، در عملیاتی‌شدن تربیت اقتصادی نقش مهمی دارد. در این یادداشت تلاش شده با توجه به کارکردهای رسانه ملی، چگونگی تربیت اقتصادی نسل جوان انقلابی تبیین گردد.

۱. کارکرد آموزشی

آموزش، بیش از هرچیز دیگری بر تغییر نگرش تأکید می‌کند و آموزش از جمله مهم‌ترین کارکردهای رسانه ملی است. برنامه‌های رسانه ملی می‌تواند در قالب آموزش عمومی و غیررسمی با هدف ایجاد، اصلاح و تغییر نگرش‌ها و رفتارهای عموم مخاطبان تولید شود.

از جمله نیازهای آموزشی در تربیت اقتصادی، آموزش مفاهیم اقتصادی است. تبیین و آموزش مصرف درست و تقبیح اسراف؛ ترویج قناعت و ساده‌زیستی و تقبیح تجمل‌گرایی و اشرافی‌گری؛ تشویق جوانان به رعایت آداب و سنت‌های اخلاقی مانند هدیه و بخشش؛ تبیین احکام معامله، خرید و فروش و تجارت و فلسفه آنها؛ تشویق جوانان به پرداخت خمس و زکات و صدقه و انفاق در معامله؛ تشویق جوانان به رعایت

استفاده بهینه از منابع، مصرف بهینه، همت و تلاش، روحیه خودباوری، صرفه‌جویی، درست مصرف‌کردن، مسئولیت‌پذیری و دیگر خصوصیات مثبت را در فرزندان انقلابی رشد دهد و تربیت نماید. آموزش شیوه‌های تربیت اقتصادی فرزندان به‌عنوان افرادی مولد در آینده؛ آموزش نقش مؤثر فرزندان در اقتصاد خانواده به‌ویژه در حوزه مصرف؛ ارائه آموزش و مهارت به جوانان جهت توانمندسازی برای ورود به بازار رقابت و کار و فعالیت اقتصادی؛ تغییر شیوه و سبک زندگی اقتصادی خانواده‌ها از طریق آموزش زنان به‌عنوان همسر یا مادر خانواده از جمله آموزش‌های ضروری نسل انقلابی خواهد بود.

۲. کارکرد اطلاع‌رسانی

امروزه رسانه‌ها طیف وسیعی از اطلاعات متنوع را به تناسب نیاز مخاطبان و امکانات رسانه، از ساده‌ترین نیازها تا پیچیده‌ترین آن ارائه می‌کنند. اطلاعات، عنصر اساسی تصمیم‌گیری‌های آگاهانه است و موجب توانمندسازی نسل انقلابی می‌شود. رسانه ملی، بهترین ابزار برای انتشار سریع اطلاعات و حقایق علمی در میان مخاطبان است و کارایی اصلی آن، هوشیارسازی، افزایش دانش، موج‌آفرینی و ایجاد انگیزه برای کار است. از این منظر، رسانه حلقه واسط میان این نسل انقلابی و اطلاعات مورد نیاز تربیت اقتصادی آنهاست.

خانواده‌ها نیز می‌توانند در کنار رسانه ملی به زمینه‌های مورد علاقه فرزندان خود اهمیت دهند، آنها را در جهت علاقه‌شان تشویق کنند

نظم و انضباط در انجام فعالیت‌ها؛ تبیین روحی و نشاط حاصل از اشتغال برای جوانان؛ تعدیل توقعات و انتظارات جوانان در زمینه اشتغال؛ آموزش قوانین کار و روابط کاری به جوانان.

«کمیابی» از جمله مفاهیم اقتصادی است که نسل انقلابی باید با آن آشنا باشد تا در زندگی خود به آن توجه نماید. از این‌رو مبنای تصمیمات زندگی بر محور نیاز شکل خواهد گرفت تا با توجه به کمبود منابع مالی به سمت اولویت‌بندی نیازها پیش رود. این‌گونه تصمیم‌ها نوعی آموزش هزینه فرصت برای مخاطب نسل انقلابی خواهد بود. مخاطب می‌آموزد با هر انتخابی، یک فرصت برایش ایجاد می‌شود و هر انتخابی که می‌توانست انجام بدهد و انجام نداد، هزینه فرصت او به‌شمار می‌آید. در واقع هزینه فرصت، بهترین انتخاب از دست‌رفته اوست. مخاطب باید بیاموزد که هر به‌دست‌آوردنی با خودش، از دست‌دادنی به همراه دارد.

از مباحث مهم دیگر در حیطه آموزش مفاهیم اقتصادی، مفهوم صبرکردن است. آموزش صبر باعث می‌شود مخاطب خواسته‌هایش را به تعویق بیندازد؛ یعنی خانواده باید بداند در لحظه‌ای که فرزندان چیزی را از والدین درخواست کردند، نباید خواست او فوراً فراهم گردد. فرزند می‌تواند با تمرین صبر، تهیه نیازهای آنی خود را به تعویق اندازد و پس‌انداز را، که یکی دیگر از مفاهیم اقتصادی است، در اولویت قرار دهد.

این‌گونه رسانه ملی می‌تواند با آموزش رفتارهای مطلوب اقتصادی، مفاهیمی چون

و اجازه دهند در راستای آنها، به اطلاعات و مهارت‌های لازم دست یابند تا روحیه کارآفرینی و خلاقیت در ایشان پرورش یابد. همسان‌سازی اطلاعات خانواده‌ها، اطلاع‌رسانی درباره نحوه کارآفرینی جوانان در کشورهای دیگر از جمله کشورهای آسیایی، اطلاع‌رسانی درباره کارآفرینان نمونه خانگی یا اخبار مرتبط به تولید در بنگاه‌های کوچک اقتصادی، می‌تواند کمک شایانی در تربیت اقتصادی نسل انقلابی باشد.

۳. جامعه‌پذیری

ایجاد پیوستگی فرهنگی از طریق جامعه‌پذیری، انتقال میراث فرهنگی، ایجاد پیوند میان نسل‌های متوالی، بازتولید و تقویت اصول و مفروضات مشترک، شکل‌گیری و تعمیق روح و هویت جمعی از جمله موضوعاتی است که به کارکرد جامعه‌پذیری رسانه مربوط می‌گردد. فرزندی که اهل تلاش و کوشش باشد، در رشد روحی و شخصیتی آینده او اثرگذار است، بنابراین فرزند باید با توجه به ارزش‌های اسلامی در اقتصاد، با روش‌های درست، درآمد خود را تنظیم کند. اینجاست که هم رسانه و هم والدین در رفتار درست اقتصادی نسل انقلابی، می‌توانند فرزندان خود را با الگوهای موفق آشنا کنند و آنها را به این الگوها نزدیک سازند. از این طریق فرزندان خواهند توانست خود را برای پذیرش خدمت و مسئولیت اجتماعی آماده و ذهنیت درست را برای کسب استقلال و قدرت و عزت از طریق کار و تلاش اصلاح کنند.

بنابراین جامعه‌پذیری فرزندان برای ایفای نقش در جامعه از کارکردهای اصلی رسانه و خانواده‌هاست. جامعه‌پذیری، فرایندی است که به انسان، راه‌های زندگی کردن در جامعه را می‌آموزد، شخصیت می‌دهد و ظرفیت‌های او را برای انجام وظایف فردی به‌عنوان عضو جامعه توسعه می‌بخشد. در فرایند جامعه‌پذیرشدن، فرزندان در کنار آگاهی‌های ارائه‌شده از سوی رسانه با درک محیط بیرون از منزل و الگوبرداری از محیط پیرامون زندگی خود، مجموعه توانایی‌ها و تجربه‌های قبلی خود را در هم می‌آمیزند و پس از آن، استعدادها را در خانواده و جامعه بروز می‌دهند.

۴. کارکرد آگاهی‌بخشی

از جمله کارکردهای دیگر رسانه ملی، آگاهی‌بخشی به مخاطبان است. آگاهی، اطلاعاتی است که سبب شناخت و رفتارهای آگاهانه می‌شود. غایت آگاهی‌بخشی، روشنگری، تبیین مسائل و تحلیل موضوع است. اندیشمندان علم ارتباطات معتقدند وسایل ارتباط جمعی، افزون بر انتقال خبر و اطلاع، باید اخبار را درست تحلیل و تشریح کنند. تحلیل علمی پدیده‌های خبری و آگاه‌سازی انسان‌ها از این علل، سبب تغییر در مجال بین آنها می‌شود (ساروخانی، ۱۳۸۰، ص ۹۱). رسانه ملی در تربیت اقتصادی، می‌تواند با استفاده از روشنگری‌های درست، سبب تغییر و تحول در سبک تربیتی نسل انقلابی، بهبود شیوه زندگی و رشد فردی آنان شود و با تربیت اقتصادی، حس مسئولیت‌پذیری در مخاطبان را افزایش دهد و تقویت کند.

ریشه گرفته است. از این رو رسانه می‌تواند با تربیت اقتصادی، نسل مولد، کوشا، خلاق و مسئولیت‌پذیر، و پرورش مدیران، نیازهای اساسی کشور در منابع انسانی را تأمین کند. رسانه ملی می‌تواند با توجه ویژه به بعد معنوی و ارزش‌های اخلاقی و دینی در تربیت اقتصادی فرزندان انقلابی به‌عنوان نیروی انسانی بالقوه جامعه، توجه هم‌زمان به پرورش رشد و تعالی در بعد مادی و اقتصادی در کنار رشد اخلاقی و ارزشی و انتقال مطالب ارزشمند و توصیه‌های اخلاقی به‌منظور تقویت روحیه قناعت و عزت و... نسلی کارآمد تربیت نماید.

۶. کارکرد برجسته‌سازی و اقتصاد

برجسته‌سازی يك موضوع، از کارکردهای دیگر رسانه ملی است. برجسته‌سازی به این معناست که رسانه ملی می‌تواند نسل جوان را به حمایت یا ضد موضوعی ترغیب و تشویق کند؛ به این شکل که می‌تواند با به نقد کردن يك موضوع، طرح دیدگاه‌های موافق و مخالف، رساندن خبر اعتراضات عمومی درباره آن موضوع، حساسیت اجتماعی را برانگیزد و مطالب عمومی را متوجه آن سازد. انتخاب مطالب مناسب اقتصادی و برجسته‌سازی سوژه‌های مهم، ولی کم‌اهمیت در اذهان مردم؛ تجلیل از اشخاص و مؤسسه‌های تلاشگر در جهت کارآفرینی، حساس‌سازی همگانی و معطوف کردن توجه خانواده‌ها و فرزندان به مسائل اقتصادی، زمینه رشد مخاطبان خواهد شد.

۵. کارکرد تربیتی و ارشادی

نقش رهبری‌کننده وسایل ارتباطی و اثر آنها در بیداری و ارشاد افکار عمومی، موضوعی واضح است و روزبه‌روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود. از نظر آموزه‌های دینی و اسلامی، هدف اصلی تقلید و پیروی از الگوها، دستیابی به حق و حقیقت از راه رشد فکری و معرفتی است و این موضوع، تنها در سایه پیروی از الگوهای شایسته امکان‌پذیر است (جعفری، ۱۳۸۶، ص ۴۰). رسانه می‌تواند با بهره‌گیری از روش الگودهی و با نشان‌دادن پس‌آیند مطلوب برای یک رفتار، موجب گرایش مخاطب به آن رفتار شود. براساس همین روش، رسانه باید مراقب باشد برای رفتارهای نامطلوب، پس‌آیند مطلوبی به نمایش نگذارد، وگرنه موجب گسترش و تقویت آن رفتار خواهد شد (کرباسیان، ۱۳۹۱، ص ۵۹). معرفی الگو در تعلیم و تربیت نسل جوان اهمیت ویژه‌ای دارد. با توجه به تهاجم فرهنگی روزافزون فرهنگ غرب و عرضه الگوهای مختلف ضد ارزشی، باید برترین الگوهای زندگی به‌صورت جذاب و با شیوه‌های هنری به نسل جوان معرفی شود. (گلاب‌بخش و پیشوایی، ۱۳۹۲، ص ۳۲)

در رسانه دینی، همچون رسانه ملی، نخستین و مهم‌ترین کارکرد، نقش تربیتی و هدایت‌گری نسل انقلابی به‌عنوان آینده‌سازان جامعه و کشور است. تجربه نشان می‌دهد همواره نیروهای خلاق و مبتکر و مدیران موفق و کارآفرینان نمونه، فقط با تربیت اقتصادی درست برخاسته‌اند. به عبارت دیگر، موفقیت انسان‌های موفق از پرورش و تربیت درست

۷. کارکرد سرگرمی و تفریح

تفریح و سرگرمی یکی از کارکردهای چندگانه رسانه‌هاست. وسایل ارتباط جمعی، مهم‌ترین ابزار تفریحی و سرگرمی افراد به‌شمار می‌روند که با پخش و انتشار برنامه‌های سرگرم‌کننده بر الگوی رفتار اوقات فراغت انسانی تأثیر تعیین‌کننده‌ای دارند و از این طریق است که فرد از تنهایی و زندگی سخت روزمره‌اش رها می‌شود و با محیط بیرونی تماس برقرار می‌کند و به‌گفته برخی، ذائقه و سلیقه عمومی از نظر هنری بالا می‌رود. شنیدن و دیدن فیلم‌ها، نمایشنامه‌ها، مسابقات و سرگرمی‌ها، سرودها و اشعار مفرح، که از طریق رسانه‌های صوتی و تصویری پخش می‌شوند، در کنار مطالعه و ملاحظه قصه‌ها، که در مطبوعات چاپ و نشر می‌گردند، قسمت زیادی از اوقات فراغت افراد را به خود اختصاص داده‌اند، به‌گونه‌ای که امروزه بسیاری از افراد برای پرکردن اوقات فراغت خود به رسانه پناه می‌برند و از طریق مشاهده برنامه‌های تفریحی، خود را سرگرم می‌کنند. (دادگران، ۱۳۸۲، ص ۱۲۶)

در سال‌های اخیر، مفاهیم جدید «تفریحی-اطلاعاتی» (infotainment) و «تبلیغی-اطلاعاتی» (info advertisement) در ارتباطات پدید آمده‌اند. منظور از این مفاهیم آن است که کارکردهای رسانه‌ای با یکدیگر تلفیق شده‌اند و برنامه رسانه، هم کارکرد تفریحی دارد و هم نقش آموزشی یا اطلاع‌رسانی. برنامه‌های رسانه‌ها برای اوقات

فراغت نیز می‌تواند از تلفیق این کارکردها بهره بجوید؛ یعنی برنامه‌ها طوری باشند که ضمن حفظ جنبه سرگرمی، نقش اطلاع‌رسانی یا آموزشی نیز داشته باشند. به‌طورکلی برنامه‌های رسانه‌ها در ایام تعطیل، اولاً بیشتر جنبه سرگرمی دارند و ثانیاً اخبار جدی و رسمی و سیاسی‌شان کمتر می‌شود، این مسئله حتی در لحن بیان و نحوه پردازش به مسائل جدی نیز مشهود است. ۱. گاه یک برنامه ویژه خبری با دست‌مایه طنز می‌تواند بسیار پررنگ و پرترفدار شود. این حوزه ترکیبی-تلفیقی در شرایطی که مردم، زمان بسیاری را صرف رسانه‌ها می‌کنند، نقش مهمی ایفا می‌کند. در حوزه سرگرمی می‌توان آموزش مفاهیم اقتصادی را از طریق پخش مسابقات در قالب‌های مختلف، تولید فیلم و سریال‌ها با موضوع اقتصادی دنبال کرد.

کارکرد سرگرم‌کنندگی تلویزیون می‌تواند فرصتی برای برنامه‌سازان در حوزه تربیت اقتصادی باشد و برخی از اهداف آن از این طریق تحقق یابد. به‌ویژه اینکه اصلی‌ترین انگیزه نسل جوان از تماشای تلویزیون، همان برنامه‌های سرگرم‌کننده است. شادی و نشاط معنوی، نیاز جدی انسان پرمشغله جامعه امروز و نسل جوانی است که با مشکلات مختلف اجتماعی و هجوم فرهنگی رسانه‌های بیگانه روبه‌روست و کدام گزینه، بهتر از پرکردن اوقات فراغت با برنامه‌های جذاب اقتصادی می‌توان یافت که برخی نیازهای آموزشی را نیز دور از دل‌زدگی‌های معمول این کار برآورده سازد. همه کارهایی که رسانه ملی، آشکار یا پنهان برای پرکردن اوقات

۱. گفت‌وگویی کوتاه با دکتر حسین افخمی، استاد ارتباطات دانشگاه علامه طباطبائی. <https://vista.ir/w/a/16/auv6x>

منابع

۱. انتشارات انقلاب اسلامی (۱۳۹۷)، **بیانیه گام دوم**، تهران، دفتر نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای.
۲. جعفری، زینب (۱۳۸۶)، «عوامل تأثیرگذار در تربیت جوانان»، مجله **اخلاق و تربیت**، ش ۱۷.
۳. دادگران، محمد (۱۳۸۲)، **افکار عمومی و معیار سنجش آن**، تهران: مروارید.
۴. ساروخانی، باقر (۱۳۸۰)، **درآمدی بر دایرةالمعارف علوم اجتماعی** (ج ۱ و ۲)، تهران: کیهان.
۵. کرباسیان، قاسم (۱۳۹۱)، «رسانه و مدرگرایی»، فصلنامه **مطالعات اجتماعی و رسانه**، ش ۱، ص ۷۲-۱۰۲.
۶. گلاب‌بخش، زینب و پیشوایی، فریده (۱۳۹۲)، «درآمدی بر ویژگی‌های رسانه مطلوب در حوزه جوانان با تأکید بر سخنان رهبر معظم انقلاب»، فصلنامه تخصصی مطالعات **جوان و رسانه**، ش ۹.
۷. موسوی خمینی، روح‌الله (۱۳۸۵)، **صحیفه امام خمینی**، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه‌السلام.

فراغت و با هدف ایجاد شادی، خشنودی، رفح ملالت، رهایی از روزمرگی و مانند آن می‌کند، جزو این کارکرد است.

کارکردهای چندگانه رسانه، به صورت مجزا و متمایز نیست، بلکه غالباً در هم آمیخته و ترکیبی هستند. کارکرد سرگرمی و تفریح رسانه ملی، ظرفیت مناسبی برای القای پیام‌های اقتصادی به مخاطبان، به‌ویژه زنان، کودکان و نوجوانان است که بیشتر مخاطبان رسانه را تشکیل می‌دهند.

جمع‌بندی

تردیدی نیست که در جامعه اسلامی، رسالت اصلی و محوری همه رسانه‌های جمعی، به‌ویژه رسانه ملی، رشد و تعالی نسل‌هاست. برای تربیت نسل انقلابی، تربیت اقتصادی از مهم‌ترین رسالت‌های رسانه ملی است که نقش بسیار مهم و گاه منحصربه‌فردی در فرهنگ‌سازی، صیانت از ارزش‌ها و الگوها، جهت‌دهی به خانواده‌ها و شکل‌دهی به نظام شخصیت مخاطبان ایفا می‌کند. توجه به کارکردهای رسانه می‌تواند نظام ارزشی در تربیت اقتصادی را، که در واقع محصول تعامل دو جریان جامعه‌پذیری و فرایند انتقال از رسانه به نسل جوان است، درونی‌سازی کند. رسانه ملی می‌تواند ارزش‌های اقتصادی را که منبعث از آموزه‌های دینی است به مرور زمان و در پرتو ارجاعات مکرر هنجاری و التزامات عملی مستمر به‌صورت نهادی و تثبیت شده در اخلاقیات نسل انقلابی به بخشی از مهارت‌های اقتصادی تبدیل کند.

شیوه‌های پرورش فرزندان انقلابی

ابراهیم اخوی^۱

مقدمه

تربیت، ابعاد گوناگونی دارد که پرورش بعد سیاسی و همسان‌سازی کودکان با ارزش‌های انقلابی، یکی از ابعاد آن است. برای تحقق این مهم لازم است در کنار توجه به آسیب‌های موجود، راهکارهای تازه‌ای هم برای شکل‌گیری شخصیت‌های انقلابی جهت تضمین آینده نظام داشته باشیم و همگام با فرایند رشد کودکان، جوانه‌های ارزشی وجودشان نیز تبدیل به نهال و سپس درختان تناوری نماییم. با توجه به این مهم، چند سفارش روان‌شناختی تقدیم شما خوبان می‌شود:

کودکان را به زبان ساده با تاریخ آشنا سازید. برای این کار، می‌توانید بخشی از قصه‌های کودکانه را به معرفی قهرمانانی اختصاص دهید که با توکل بر خدا توانستند کارهای بزرگی انجام دهند. به‌عنوان مثال، شخصیت امام راحل علیه السلام و ابعاد زندگی ایشان به‌خوبی برای کودکان قابل توصیف و درک است. مهربانی‌های امام با کودکان و نیز نکته‌های نابی که در زندگی

سیاسی ایشان وجود داشت، قابل بازگویی و اسوه‌سازی برای کودکان است.

به سؤالات کودکان پاسخ دهید. ممکن است کودک شما در مدرسه یا میان اقوامی که میانه خوبی با نظام ندارند یا به هر دلیلی دچار سوءتفاهم درباره حکومت دینی شده‌اند، شبهاتی بشنود که ذهن او را درگیر کند و حق را باطل و باطل را درست جلوه دهد. به همین خاطر، با پرسیدن از شما به‌دنبال یافتن حقیقت است و شما با دادن اجازه پرسش و نیز همراهی در یافتن پاسخ صحیح، شاکله فکری او را محکم می‌نمایید.

رفتارهای سیاسی را در کودکان آغاز کنید. زمانی که برای حمایت از نظام اسلامی به راهپیمایی می‌روید، کودکان را با خود همراه کنید و با دادن پرچم ایران و نیز فراهم‌سازی خاطرات خوش حضور انقلابی، به تولید رفتارهای سیاسی بیشتر دامن زنید. زمانی که برای انتخابات به پای صندوق رأی می‌روید، کودکان را با خود ببرید و فلسفه انتخابات را به زبان کودکانه برای او توضیح دهید.

۱. دانش‌پژوه دکترای مشاور خانواده و مدیر مرکز مشاوره مأوا.

بخواهید که در جبهه علمی و اخلاقی، خوب و پایدار باشند و نسبت به نیازهای آینده جامعه، حساسیت کافی داشته باشند.

دشمنان و قالب‌های گوناگونی که آنها برای ضربه زدن به کشور اسلامی به کار می‌گیرند، برای کودکان خود توضیح دهید. به‌ویژه از اهداف شوم دشمن در دنیای رسانه‌ای، بازی‌های رایانه‌ای، شبکه‌های اجتماعی و تلاش دشمن برای کاستن از اعتماد به نفس فرزندان انقلابی توضیح و فرزندان خود را برای رویارویی با آن یاری دهید. به‌عنوان مثال به فرزندان خود بگویید که یکی از اهداف دشمن، سرگرم‌سازی کودکان ایرانی است تا از استعدادهای خوبشان فاصله بگیرند و به شکوفایی نرسند. به همین دلیل به روش‌های گوناگون، ما را به سرگرمی‌های افراطی دعوت می‌کنند و درس خواندن و تلاش علمی را در نظر ما کاری بیهوده جلوه می‌دهند.

به کودک خود احترام به شخصیت‌های انقلابی و مسئولان نظام را یاد دهید. زمانی که مسئولان نظام اسلامی در نگاه کودک، مهم و بزرگ جلوه کنند، ارزشمندی آنان و تلاش برای رسیدن به جایگاه خدمت به مردم نیز در روان کودکان امروز و آینده‌سازان فردا، مهم تلقی می‌شود.

آسیب‌های فراروی ما

الف) انقلاب؛ نیازمند تعالی اخلاقی و تربیتی

شکل‌گیری انقلاب اسلامی در ایران، بر پایه ارزش‌های دینی و احساس نیاز جامعه

با خانواده‌های ارزشی ارتباط بگیرید. کسانی که برای نظام اسلامی تلاش کوشایی دارند و به فعالیت‌های سیاسی ارزش‌محور اشتغال دارند، نمونه‌های خوبی برای معرفی به کودکان هستند. آشنایی با زندگی این افراد برای کودکان جذاب است.

از کتاب‌ها و ابزار فرهنگی متناسب با سن کودکان غافل نشوید. کتاب‌هایی که خاطرات انقلاب و شخصیت‌های انقلابی را توصیف می‌کنند، سریال‌ها و کارتون‌هایی که انقلاب را توصیف می‌کنند و هر آنچه که بتواند توجه مثبتی راجع به نظام اسلامی به کودکان بدهد، می‌تواند مقدمه خوبی برای شکل‌گیری فکر و احساس انقلابی باشد.

از کودکان انقلابی برای فرزندان خود بگویید. کسانی که با شجاعت تمام در برابر حکومت شاه ایستادند، شعار نوشتند، در راه‌پیمایی‌ها حضور یافتند و با پدران و مادران انقلابی خود همراهی کردند، می‌توانند برای همسان‌سازی فرزندان ما سودمند باشند.

از پیشرفت‌ها و دستاوردهای کشور پس از پیروزی انقلاب صحبت کنید. بخشی از افکار منفی درباره نظام مرتبط با مشکلات اقتصادی آن است. زمانی که کودکان در قالب بازی‌های فکری و نیز بسته‌های اختصاصی کودکانه با پیشرفت‌های علمی و توسعه چندجانبه کشور اسلامی ایران آشنا می‌شوند، پایه‌های اولیه دفاع از کشور نیز در آنها پدید آمده است.

از کودکان بخواهید با درس خواندن، خود را مهبیای ایفای نقش برای تداوم موفقیت‌های کشور نمایند. با ایجاد انگیزه و توضیح درباره نیازهای آینده کشور اسلامی، از کودکان

برای برون رفت از حکومت ضد ارزشی و حرکت از تاریکی به روشنایی بود. چنین پایه ریزی بنیادین، همان گونه که در ابتدا سهم بسزا داشت، در ادامه نیز چنین سهمی دارد. موج های مهاجم به ارزش های اخلاقی و تربیتی جامعه ما، خطری جدی برای بالندگی است و توجه به ریشه ها، راهکارها و تدبیرهای همراه با اندیشه و اعتماد به داشته های خود، نیازی است که نمی توان از نظر دور داشت. امروزه هر ایرانی باز در مسیر یک انقلاب فردی و خانوادگی است تا بتواند خود و آنچه را بر عهده او گذاشته شده، از گرداب مواج برهاند و با بهره گیری از آموزه های دینی و تربیتی، مسیر شکفتن را جایگزین مسیر تباهی سازد. توجه بیشتر به نقش های خانوادگی مانند نقش همسری، پدری و مادری، از شمار تحول های ضروری جامعه امروز است. رها کردن تربیت به بهانه تأمین اقتصاد خانواده و هزینه نکردن روانی برای تربیت، هشدار است که همه کارشناسان، مخاطرات آن را گوشزد می کنند. انقلاب اسلامی ایران، مدیون انسان هایی است که از مکاتب و منابر دینی برخاسته و دانش دینی را به رفتارهای اجتماعی شکوفا کننده تبدیل کردند و این نیاز، امروز هم بسان گذشته و بلکه بیشتر از آن احساس می شود. بی توجهی به نسل نو و رها کردن آنها در دام و دانه دشمن، خیانتی است که از هر که سر بزند، نابخشودنی است و اگر چنین خطایی از سوی خانواده ها رخ دهد که به قیمت ازدست دادن سرمایه های انسانی کشور باشد، سرزنشی دوچندان و حسرت فراوان به دنبال خواهد داشت.

ب) مخاطرات را دست کم نگیریم

جنگ دشمن، نبردی نرم و خاموش است تا به تعبیر کارشناسان فضیلت ستیز آنان، دو بال سرخ حسینی و سبز مهدوی را از بدنه فکری جامعه جدا سازند و پیکری بی جان را بر جا بگذارند. استحاله فرهنگی دشمن نسبت به نظام خانواده، استعداد های داخلی و شکل گیری نظام فکری نسل نو، با بهره گیری از ابزارهای آسان و جذاب همانند تلفن همراه، ماهواره، اینترنت و مانند آن در حال پدید آیی است و چنانچه خانواده ها درباره این پدیده فراگیر، دقت لازم و واکنش و مدیریت مناسب را انجام ندهند، با فرزندان منهای تفکر ارزشی روبه رو خواهیم شد که نام و نشان با ما و سبک زندگی شان با دیگران خواهد بود. بی توجهی به ارزش های اثربخش معنوی و فکری در تربیت نوجوانان و جوانان، این خطر را جدی تر کرده و سهولت ربایش را برای دشمنان به همراه خواهد داشت. اگر قرار باشد تلفن های همراه، همراهی فرزندان ما را با ارزش ها کم رنگ کند، پس باید بپذیریم که این یک هدیه فناورانه نیست؛ بلکه یک نقشه حسابگرانه است و باید راهبردهای مناسب با این تاکتیک دشمن را پیش گرفت. به تعبیر اقبال لاهوری: «قدرت افرنگ از علم و فن است/ از همین آتش چراغش روشن است»

ج) زندگی مجازی؛ آسیبی برای رفتارهای انقلابی

یکی از آسیب های فراگیر در زمانه ما، خوگیری با ابزارهای مجازی است. امروزه بخش زیادی از اطلاعات از راه فناوری های

د) ابزارها و ابراز وجودها

مصلحان اجتماعی، ابزارهای موجود جامعه را به‌عنوان پلی برای انتقال ایده‌های خود به‌کار گرفته‌اند، نه آنکه به نبرد با آن بپردازند. وجود ابزارها می‌تواند با انقلاب فکری اندیشمندان جامعه، به یک فرصت تبدیل شود و می‌توان با بهره‌وری مناسب از آن، مدیریت فکری جامعه را بر عهده گرفت. آنچه آسیب‌زاست، انفعال در برابر ابزار و جاماندن از قافله ابزار وجود صحیح است نه صرفاً وجود آنها. شناسایی درست ذائقه کاربران، تدارک، تهیه و تولید محصولات مناسب با نیازهای روز، تلاش انقلابی با دو قدرت عزم ملی و مدیریت جهادی برای ارتقای فرهنگی جامعه و هر آنچه که دست‌های یاری‌دهنده برای چیرگی بر این نبرد به‌ظاهر خانگی است، همه از ضرورت‌های فرهنگی و فناورانه در انقلاب ماست.

نوین اتفاق می‌افتد که در آن، فقط ریزش اطلاعات بر مغزها رخ می‌دهد و کمتر از تحلیل و به‌کارگیری نیروی تفکری خبری می‌شود. وجود شبکه‌های اجتماعی هدفمند و راهبردی‌شدن به دست تفکرات برنامه‌ریزی‌شده برای زدودن ارزش‌ها و افزودن زنگارها در پوشش هم‌افزایی، از شمار این آسیب‌هاست. همچنین بخش زیادی از زمان و توان نسل نو را، ابزارها و نرم‌افزارهای ارتباطی مانند «وایبر، وی‌چت، واتس‌آپ و تانگو» می‌گیرد و زندگی خیالی با پرورش فرزندانمان مانند «پو» در حال شکل‌گیری است. آنها که از پای چنین فضایی برمی‌خیزند، رمقی برای رفتارهای بالنده و تحمل دشواری‌های لازم برای ایجاد تحول نخواهند داشت؛ خصوصیتی که بقای انقلاب اسلامی ایران به‌شدت به آن نیازمند است.

تفکر انتقادی؛ مهارت کلیدی برای پرورش کودکان و نوجوانان انقلابی برای زیستن در جهان امروز

هانیه رجبی^۱

شایستگی‌های مورد انتظار خود در رفتارهای آنها مشاهده کنند. یکی از اصلی‌ترین مختصات جامعه امروز و احتمالاً به شکل گسترده‌تری در آینده، حاکمیت رسانه‌های گوناگون و مختلف است که باعث شده زندگی امروز به صورت بنیادین با گذشته متمایز گردد.

امروز جوانان، نوجوانان و حتی کودکان در احاطه طیف متنوعی از رسانه‌ها و حجم عظیمی از اطلاعات و داده‌ها قرار دارند که می‌تواند درست یا اشتباه، سودمند یا مخرب باشد. اشتباه‌بودن یا مخرب‌بودن محتواها می‌تواند در چهارچوب جذابیت‌ها و تکنیک‌های رسانه، به انفعال گیرنده پیام منجر شود. از سوی دیگر حذف رسانه‌ها از زندگی امروز امکان‌پذیر نمی‌باشد و چه بسا مطلوب نیز نخواهد بود. ما باید بتوانیم نسلی را تربیت کنیم که به جای انفعال خود، توانایی کنشگری‌های لازم را در عرصه‌های مختلف داشته باشد. این موضوع با گسترش فضای مجازی و تحقق گزاره هر فرد به‌مثابه یک رسانه امری ملموس و فهمیدنی است.

جوانان و نوجوانان امروز ما و نسل آتی در چه شرایطی زندگی می‌کنند و خواهند کرد؟ این پرسش برای پیش‌گرفتن رویکرد تربیتی مناسب برای نسلی که بتواند در کنار زندگی سالم از ابعاد مختلف پیش‌برنده اهداف و آرمان‌های جامعه باشد، بسیار مهم و ضروری است. این پرسش در شرایطی است که در نگاهی آسیب‌شناسانه به دانش‌آموختگان نظام آموزشی آن را مطرح می‌کنیم. عده‌ای از آنها برخلاف سال‌ها حضور در نظام آموزشی و گذراندن محتوای درسی متعدد، نشانه‌های چندانی از تعهد و علاقه‌مندی به فرهنگ و ارزش‌های جامعه از خود نشان نمی‌دهند. درحالی‌که یکی از کارکردهای اصلی نظام آموزشی در هر جامعه، پرورش نسل‌های آتی مطابق با اهداف و آرمان‌های یک ملت است تا ارزش‌های اساسی جامعه از طریق دنبال‌کردن سازوکارهای مختلف آموزشی و تربیتی مختلف تولید شود. در واقع، سیاست‌گذاران، مدیران جامعه و والدین در نظام آموزشی جامعه، سرمایه‌گذاری می‌کنند تا بازگشت سودمندانه از تحقق

۱. دانش‌آموخته ارشد مدیریت و پژوهشگر عرصه رسانه.

منظور قضاوت با استفاده از تحلیل‌ها و ارزیابی‌های منطقی، شکاکانه و بی‌طرفانه می‌داند (Glaser, 2017). به عقیده شریعتمداری (۱۳۷۸) تفکر انتقادی، آمیزه‌ای از دانش، نگرش و عملکرد هر فرد است که توانایی در مهارت‌های استنباط، شناسایی مفروضات، استنتاج، تحلیل و ارزشیابی استدلال‌های منطقی را شامل می‌شود (کلانتری دهقی و همکاران، ۱۳۹۴، ص ۴۹). در هسته مفهومی تفکر انتقادی، مهارت‌های شناختی تفسیر، تحلیل، استنباط، ارزیابی و توضیح قرار دارند. همچنین تمرکز بر تجزیه و تحلیل، ترکیب و ارزیابی در بیشتر تعاریف تفکر انتقادی رایج است (Double et al, 2023, p2). به اعتقاد انیس (۱۹۸۵) تفکر وقتی انتقادی است که متفکر به دقت در تجزیه و تحلیل مباحث کوشش کند، به دنبال شواهد و مدارک معتبر باشد و به قضاوت و نتیجه‌گیری معتبر برسد (خواجehوند و همکاران، ۱۳۹۹، ص ۱۲۶). همچنین تفکر انتقادی شاخه‌ای از منطق است که معمولاً «منطق کاربردی»^۴ نامیده می‌شود. منطق به‌خصوص در شاخه کاربردی آن که موضوع بحث ما است - باعث ابهام‌زدایی، روشن‌اندیشی، افزایش توان استدلال و نقادی و رشد انضباط ذهنی می‌شود. البته بدیهی است که با نظم و روشنی تفکر است که می‌توان مسئله‌ها را - در هر حوزه‌ای - حل کرد، نه با آشفتگی و ابهام و کلی‌بافی. (حسینی و حسینی، ۱۳۹۰، ص ۲)

تفکر انتقادی و پرورش مهارت‌های مرتبط و توجه به ویژگی‌های آن، یکی از اصلی‌ترین ابعاد آموزش و تربیتی است که باید تمام نهادهای مرتبط با تربیت نسل آینده از جمله رسانه‌ها، به‌ویژه صداوسیما به‌عنوان رسانه ملی در کشور ما مدنظر قرار دهد. مطابق نظر مرحوم دکتر شریعتمداری، استاد بزرگ تعلیم و تربیت، دانشمندان تفکر را به استقرایی، قیاسی، منطقی، خلاق و انتقادی تقسیم کرده‌اند. (خواجehوند و همکاران، ۱۳۹۹، ص ۱۲۶). ارنشتاین^۱ وهایکنس^۲ (۱۹۹۸) نیز تفکر را شامل منطقی، انتقادی، خلاق و شهودی می‌دانند (خواجehوند و همکاران، ۱۳۹۹، ص ۱۲۶). هالپرن^۳ (۱۹۹۹) تفکر انتقادی را استفاده از مهارت‌های شناختی یا استراتژی‌هایی می‌داند که احتمال پیامد مطلوب را افزایش می‌دهند (Park et al, 2023, p1). ریشه‌های عقلانی تفکر انتقادی به زمان سقراط بازمی‌گردد. او با گفت‌وگوهای خود نشان داد که معانی مغشوش، شواهد ناکافی و باورهای متناقض، غالباً در لفاظی‌های پرطمطراق اما بسیار پوچ نهفته است. پس سابقه تفکر انتقادی به آغاز فلسفه بازمی‌گردد. البته از زمان جان دیویی به بعد، شکل هرچه گسترده‌تر، مورد توجه قرار گرفته است و کتاب‌های فراوان درباره آن نوشته شده است. (حسینی و حسینی، ۱۳۹۰، ص ۲). گلاسر (۲۰۱۷) تفکر انتقادی را از تجزیه و تحلیل نشانه‌ها، شواهد، مشاهدات و استدلال‌های موجود، به

1. Ornstein
2. Heyckens
3. Halpern, D. F.
4. Practical Logic

- از اهداف عمده منطق کاربردی نظم و ترتیب و روشنی در فکر و اجتناب از کلی‌گویی و کلی‌بافی است. با منطق می‌توان به روحیه‌ای نزدیک شد که دارای تواضع علمی و محققانه است (همان). منطق نه تنها نظم و روشنی برای ذهن به همراه دارد، بلکه در ایجاد صداقت و حسن روابط هم مؤثر است. اگر مغالطه‌کردن عمدی باشد، با ردایل اخلاقی، چون ریاکاری و کژخلقی نسبت دارد و اگر غیرعمدی باشد با تنبلی ذهن. از سوی دیگر، نقادانه اندیشیدن نیز با فضایی چون صداقت، راستی و حقیقت‌جویی پیوند دارد. (همان، ص ۵)
- صاحب‌نظران در مورد مؤلفه‌های اصلی تفکر انتقادی، نظریه‌های بسیاری داده‌اند. سیمپسون^۱ و کورتنی^۲ (۲۰۰۲) دو بعد شناختی و عاطفی را با تفکیکی بسیار دقیق، برای تفکر انتقادی مطرح کرده‌اند. مهارت‌های شناختی در تفکر انتقادی عبارت‌اند از:
  - **تفسیر:** به معنای تفسیر صحیح مسائل و استخراج علت و معلول از منابع اطلاعاتی؛
  - **تحلیل:** آزمون استدلال‌ها، اندیشه در مورد مسئله و اطلاعات مربوط به علت و معلول؛
  - **استنباط:** پرسشگری در مورد ادعاها، ارزشیابی استدلال‌ها و رسیدن به نتیجه؛
  - **استدلال:** توضیح شفاف و دفاع استدلالی که منشأ تصمیم فرد است؛
  - **ارزشیابی:** ارزیابی اطلاعات، اثبات اعتبار احتمالی آنها؛

- **خودنظم‌دهی:** نظارت مداوم فرد بر تفکر خویش با استفاده از معیارهایی چون شفافیت، دقت، موشکافی، نبود تناقض، منطق، معناداری و تصحیح تفکر خویش. بعد عاطفی تفکر انتقادی شامل مؤلفه‌های زیر است:
  - **روشنفکر بودن:** به معنی استقبال از دیدگاه‌های متنوع و احترام به حقوق دیگران با وجود عقاید متفاوت و درک دیگر فرهنگ‌ها به‌منظور کسب دیدگاهی دقیق از خود و دیگران؛
  - **کنجکاوی:** کنجکاوی و اشتیاق برای کسب دانش شناخت شیوه عملکرد؛
  - **جست‌وجوی حقیقت:** اشتیاق برای پرسشگری به‌منظور کسب بهترین دانش؛
  - **تحلیلی بودن:** تفکر تحلیلی و به‌کارگیری اطلاعات قابل اثبات و به‌کارگیری دلایل و شواهد و مستعدبودن در پیش‌بینی نتایج؛
  - **منظم بودن:** ارزش‌گذاری برای نظم و پیش‌گرفتن رویکردی متمرکز و تلاش برای حل مسئله در تمام سطوح پیچیدگی؛
  - **اعتماد به نفس:** اعتماد به استدلال خود و کاربرد مهارت استدلال برای حل مسئله، برای مثال تصمیم‌گیری بر مبنای شواهد علمی. (کلانتری دهقی و همکاران، ۱۳۹۴، ص ۵۵۵۴)

1. Sipson
2. Courtney

- فراگیری تفکر انتقادی در جهان امروز یک امر ضروری است؛ زیرا شخص نقاد بهتر می‌تواند از انسجام و استحکام شخصیت خود حفاظت کند. ذهن نقاد، اسیر ضعف‌ها، آشوب‌ها و آشفتگی‌های فکری خود و دیگران نمی‌شود و استوار می‌ماند. او می‌تواند به سرعت انسجام و یکپارچگی خود را در انطباق با آنچه درست است، حفظ کند (حسینی و حسینی، ۱۳۹۰، ص ۶). با دقت در آیات ۱۷ و ۱۸ سوره مبارکه زمر - «بشارت ده به آن بندگان من که به سخن گوش فرامی‌دهند و بهترین آن را پیروی می‌کنند. اینانند که خدایشان راه نموده و اینانند همان خردمندان» - چهارچوب روشنی از فرایند تفکر انتقادی در ادبیات قرآنی و دینی به دست می‌آید.
  - در نتیجه استفاده از تفکر انتقادی، شکوفایی و ارتقاء عملکرد ذهن حاصل می‌شود و ما در عمل خواهیم دید افرادی که از تفکر انتقادی بالایی برخوردار هستند دارای عملکردها و افکار بهتر، شخصیت ساخته شده‌تر، خلاقیت بیشتر، تفکر و تعمق بیشتر در مورد موضوع، قدرت استدلال بهتر، تیزبینی بیشتر و به طور خلاصه موجب پیشرفت فردی خواهد شد. افراد که از مهارت‌های تفکر انتقادی استفاده می‌کنند دارای ویژگی‌های زیر هستند:
  - به منظور اعتماد به اخبار و اطلاعات که به آنها می‌رسد سؤال می‌نمایند.
  - درباره ارتباط و قابلیت اطمینان آنچه می‌شنوند، می‌خوانند یا می‌بینند، می‌پرسند.
  - به دقت ایده‌ها و اطلاعات را بررسی می‌نمایند.
  - به طور سیستماتیک تمام جنبه‌های یک مسئله را در نظر می‌گیرند و به هر عنصر در زمینه وسیع‌تر آن نگاه می‌کنند.
  - نقایص استدلال را تشخیص می‌دهند.
  - دیدگاه‌ها و استدلال‌های مختلف را مقایسه و نقاط قوت و ضعف آنها را نشان می‌دهند.
  - از منطقی برای فرمول‌بندی نتیجه‌گیری‌ها و استدلال‌هایشان استفاده می‌کنند.
  - از شواهد قوی، براساس تجزیه و تحلیل و ارزیابی، برای حمایت از نتایج خود استفاده می‌کنند.
- برای اینکه تفکر انتقادی به نتایج بهتری دست یابد، باید با آموزش فضایل اخلاقی همراه گردد. این‌گونه می‌توان به حیات عقلانی و عاطفی دانش‌آموزان، انسجام و یکپارچگی بخشید. انسجامی که هم، پایه تفکر انتقادی نیرومند و هم رشد اخلاقی است (همان، ص ۱۱). در چهارچوب تفکر انتقادی، فرزندان ما یاد می‌گیرند درخصوص آنچه می‌خوانند، می‌شنوند، می‌بینند و می‌نویسند، پرسند، تحلیل، تفسیر و ارزیابی و در نهایت قضاوت کنند. تفکر انتقادی مبتنی بر اطلاعات واقعی، قضاوت‌های واقعی را می‌سازد.
- آموزش مهارت‌های تفکر انتقادی، نیازمند طرح‌اندازی نو در نظام آموزش و پرورش ماست. متأسفانه برخلاف تمامی انتقادات صورت‌گرفته از سوی سیاست‌گذاران و متخصصان، همچنان نظام یاددهی و یادگیری

در مدارس و دانشگاه‌ها بیشتر حول محفوظات می‌گذرد و در میان سطوح مختلف یادگیری اعم از دانش، مهارت، نگرش همچنان، غلبه با دانش است. کودکان با تفکر انتقادی به دنیا نمی‌آیند و این توانایی به شکل طبیعی در تفکر، توسعه نمی‌یابد. تفکر انتقادی، یک توانایی آموختنی است که باید تدریس شود. برای این کار به مدرسان تعلیم‌دیده و ماهر نیاز است (شافرمن، ۱۳۸۴، ص ۳۴). به عقیده مالکوم نالس^۲ در نظامی که هدف آن پرورش تفکر انتقادی دانش‌آموزان است؛ معلمان باید در نقش خود بازنگری کنند و فعالیت‌های خود را بر آموزش مهارت‌ها و روش‌هایی متمرکز کنند که دانش‌آموزان برای تحقق مستقل، بدان احتیاج دارند و به جای تأکید بر اهمیت انباشت اطلاعات و محفوظات، به اهمیت پرورش استعدادهای فکری تأکید نمایند (رضویان شاد و سلطان‌القرایی، ۱۳۸۹، ص ۳۱). در کنار نظام آموزشی، رسانه ملی نیز می‌تواند از طریق برنامه‌های مختلف خود، مهارت‌های مرتبط با تفکر انتقادی را به روش‌های مستقیم و غیرمستقیم برای تمامی مخاطبان خود به صورت عام و به صورت ویژه در کودکان و نوجوانان به وجود آورد.

یکی از پرکاربردترین چهارچوب‌ها برای تقویت مهارت‌های تفکر، استفاده از شیوه مناظره در برنامه رادیویی و تلویزیونی است. از این رویکرد برنامه‌سازی در برنامه‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی مربوط به بزرگسالان در شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی

استفاده شده است، اما این رویکرد در برنامه‌سازی ویژه کودکان و نوجوانان چندان به کار نرفته است. درحالی‌که می‌توان با رعایت ویژگی‌های کودکان و نوجوانان و موضوعات مرتبط با آنها از این شیوه برنامه‌سازی استفاده کرد. جذابیت موضوع در جلب هرچه بیشتر مخاطبان کاملاً تأثیر خواهد داشت.

یکی دیگر از شیوه‌های تقویت تفکر انتقادی، طراحی بازی فکری مناسب در قالب مسابقات تلویزیونی جذاب و مفرح است. امروزه مسابقاتی مانند «مافیا» ساعت‌ها بیننده را به خود جذب می‌نماید. برنامه‌سازان ما می‌توانند با طراحی مسابقات فکری متناسب با فرهنگ و ارزش‌ها ضمن جذب این گروه از مخاطبان، در روشی غیرمستقیم، زمینه را برای افزایش مهارت‌های تفکر انتقادی فراهم کنند. در طی این بازی‌ها شرکت‌کنندگان و مخاطبان به صورت مستمر، اطلاعات مختلف را بررسی، تجزیه و تحلیل می‌کنند و در نهایت تصمیم می‌گیرند. در صورتی‌که این تصمیم‌گیری غلط باشد، ایراد فرایند کاری خود را می‌توانند تحلیل کنند، حضور برخی مشاوران روان‌شناسی و تربیتی نیز می‌تواند در تقویت کارکرد آموزشی این بازی‌ها مؤثر باشد.

یکی دیگر از شیوه‌های برنامه‌سازی برای تقویت مهارت‌های تفکر، استفاده از معماهاست. معما در لغت به معنی پوشیده‌شده و مکان پوشیده است. در اصطلاح ادبیات، صنعتی است که در آن، نام

1. Schafersman, steven. D
2. Malkom nals

تولید متبحر، به صورت یک شیوه مؤثر در تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی باشد.

برای تشخیص اخبار غیرواقعی و نادرست (فیک) از اخبار درست در رسانه‌های مختلف به ویژه فضای مجازی برنامه‌هایی تولید شود با رویکرد تقویت پرسشگری درباره صحت اخبار، منابع خبری و بررسی درستی آنها. پرسش‌های خوب عبارت‌اند از: این اطلاعات از کجا آمده است؟ آیا منبع قابل اعتماد است؟ آیا این اطلاعات کامل و به روز است؟ چه مدرکی برای حمایت از استدلال ارائه شده است؟ صدا (دیدگاه) چه کسی اینجا گم شده است؟ انگیزه آنها برای ارائه این اطلاعات چیست؟ آیا آنها سعی دارند چیزی به شما بفروشند یا شما را وادار به اقدام خاصی کنند؟ این برنامه‌ها در صورت داشتن جنبه‌های طنز در کنار ابعاد جدی، می‌تواند برای کودکان به ویژه نوجوانان جذاب باشد.

قالب‌های مسابقه‌ای در صورت طراحی خوب، هم برای کودکان و نوجوانان جذاب، و هم در تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی می‌تواند اثرگذار باشد. طرح سؤالاتی که نیازمند جمع‌آوری، تحلیل اطلاعات و قضاوت کردن باشد، در این قالب بسیار مهم و کلیدی است. اینکه سؤالات به خوبی طراحی شوند، مخاطبان نیز برای حل آنها تشویق شوند، می‌تواند علاوه بر شرکت‌کنندگان در مسابقه، مخاطبان را نیز در فرایند پاسخ‌گویی مشارکت دهد.

نقادی فیلم‌ها، انیمیشن‌های، داستان‌ها و... یکی دیگر از قالب‌های برنامه‌سازی برای پرورش تفکر انتقادی در میان نوجوانان است.

کسی یا چیزی را پوشیده کنند. در گذشته میان مردم و ادیبان و دانشمندان مرسوم بوده و کارکردهای متفاوتی داشته است. امروز می‌توان از این صنعت در قالب رسانه‌ای مطلوب، برای تقویت مهارت تفکر انتقادی در کودکان و نوجوانان استفاده کرد.

یکی از روش‌های اصلی تقویت تفکر انتقادی، نوشتن است. نوشتن، افراد را وامی‌دارد که افکارشان را سازماندهی کنند، موضوعات را در نظر داشته باشند، دستاوردهای خود را در یک روند منطقی ارزیابی کنند و نتایج را در راهی مؤثر ارائه دهند. نوشته خوب، از تفکر انتقادی خوب است (شافرمن، ۱۳۸۴، ص ۳۶). صداوسیما می‌تواند با گسترش فضای مجازی، کودکان و نوجوانان را با دو هدف، به نوشتن تشویق کند: یک پرورش مهارت‌های تفکر انتقادی؛ دو - پرورش مهارت‌های تولید محتوا در فضای مجازی برای حضور فعالانه نوجوانان و جوانان انقلابی در فضای مجازی. برگزاری مسابقه‌های مختلف تولید متن، نوشتن متن‌های کوتاه در مورد موضوعات مختلف، خلاصه‌نویسی آثار مختلف و... در این زمینه مؤثر هستند.

در قالب برنامه‌های مختلف می‌توان از کودکان و نوجوانان خواست تا مشکلات خود را تعریف و راه‌حلی برای خودشان ایجاد کنند. این مسئله‌ها باید با تجربه‌های روزمره کودکان و نوجوانان مرتبط باشد.

قالب نمایشی به عنوان یکی از قالب‌های بسیار محبوب رسانه‌ای می‌تواند در صورت یک سناریوپردازی خوب، بهره‌گیری از مشاوران متخصص، بهره‌گیری از یک تیم

در این برنامه‌ها، نوجوانان در کنار چند کارشناس متخصص، کار نقادی را انجام می‌دهند. همچنین می‌توان فراخوانی برای دریافت بهترین نقدها ارائه داد.

سواد رسانه‌ای با تفکر انتقادی، پیوندی کامل دارد. سواد رسانه‌ای یا توانایی تحلیل انتقادی و ارزیابی رسانه‌ها، مهارت مهمی برای پیشرفت نوجوانان است. به‌منظور کمک به آنها در انجام این کار، باید در برنامه‌های مختلف، آنها را تشویق کرد و آموزش داد تا یاد بگیرند چگونه این پیام‌ها را تجزیه و تحلیل کنند تا بتوانند براساس مهارت‌های تفکر انتقادی خود تصمیم بگیرند و به‌جای اینکه منفعلانه به‌دنبال آنچه که در فضای مجازی می‌بینند و می‌شنوند، درستی آنها را بررسی نمایند.

علاوه بر توجه به کودکان و نوجوانان در برنامه‌سازی، برنامه‌سازان شناخت والدین را از تفکر انتقادی افزایش دهند و آنها را با مهارت‌های ایجاد این نوع تفکر آشنا سازند. البته نکته مهم این است که در این برنامه‌ها علاوه بر آشناکردن والدین با مفهوم و ضرورت‌های تفکر انتقادی، تکنیک‌های تفکر انتقادی نیز آموزش داده شود.

منابع

۱. حسینی، مالک و حسینی، سیدحسین (۱۳۹۰)، «اخلاق تفکر انتقادی»، نشریه پژوهش‌های فلسفی دانشگاه تبریز، سال پنجم، ش ۸، ص ۱-۱۳.
۲. خواجهوند، زینب؛ آقااحمدی، قربانعلی؛ فرخ‌سرشت، بهزاد و اسلامی، سعید

(۱۳۹۹)، «ساخت و رواسازی مقیاس سنجش تفکر انتقادی مدیران»، *آموزش علوم دریایی*، سال هفتم، ش ۳، ص ۱۲۵-۱۳۷.

۳. رضویان شاد، مرتضی و سلطان‌القرایی، خلیل (۱۳۸۹)، «بررسی ادراک معلمان از تفکر انتقادی»، *آموزش و ارزشیابی (علوم تربیتی)*، سال سوم، ش ۱۱، ص ۲۹-۴۶.

۴. شافرسمن، استیون دی (۱۳۸۴)، «مقدمه‌ای بر تفکر انتقادی»، ترجمه: پروانه زاهدی‌فر، *رشد آموزش علوم اجتماعی*، ش ۲۸، ص ۳۱-۳۸.

۵. کلانتری دهقی، هانیه؛ علی‌آبادی، خدیجه؛ نیلی، محمدرضا و دوران، بهناز (۱۳۹۴)، «نقش تفکر انتقادی در استفاده از سواد دیجیتال»، فصلنامه *پژوهش‌های ارتباطی*، سال بیست و دوم، ش ۲، ص ۴۷-۶۳.

6. Double, K. S., El Masri, Y., McGrane, J. A., & Hopfenbeck, T. N. (2023). Do IB Students have Higher Critical Thinking? A Comparison of IB with National Education Programs. *Thinking Skills and Creativity*, 101416.

7. Glaser, E. M. (2017). Defining critical thinking. The International Center for the Assessment of Higher Order Thinking (ICAT, USA)/Critical Thinking Community. Retrieved on, 22.

8. Park, J. H., Li, Y., & Niu, W. (2023). Revisiting creativity and critical thinking through content analysis. *Journal of Creativity*, 33(2), 100056.

راهکارهای رسانه‌ای در حل اختلال جنسیتی

اعظم شیری^۱

همجنس‌گرایی فعالیت‌های انجام دهد، دچار اختلال روانی است. طبق آنچه در این کتاب ذکر شده اختلالات جنسیتی مانند دگرباشی، همجنس‌گرایی و نان باینری دیگر اختلال نیست.

در خصوص مسئله سیالیت جنسیت (تراجنسیتی‌ها) انجمن روان‌شناسی آمریکا (APA) تراجنسیتی‌ها را در راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (دی اس ام) قرار داد، اما چند سال بعد در دی اس ام ۵ به ملال جنسیتی تغییر کرد. این تغییر دیدگاه با اجماع اعضای روان‌شناسان APA بود و در واقع یکی از ملاک‌های تأیید یک نظریه در این مرکز، تأیید مجموع یا اکثریت افراد این انجمن است. چطور اجماع عده‌ای روان‌شناس آن هم در یک مقطع زمانی! در یک کشور! آن هم در آمریکا! و در مورد یک نظریه و نه مسئله علمی متقن! با بررسی یک جامعه آماری کوچکِ علاقه‌مند به جنس دیگر! (و نه عموم مردم) با وجود تغییر دائمی! پزشکان این نظریه‌ها را در هر چند سال یک‌بار باز هم تأیید می‌کنند.

تشخیص اختلالات جنسیتی به عهده علم روان‌شناسی است. کتاب راهنمای تشخیصی بالینی و آماری اختلالات روانی اصلی‌ترین مرجع آسیب‌شناسی اختلالات روانی می‌باشد که انجمن روان‌شناسی آمریکا منتشر کرده است. این کتاب تاکنون در پنج نسخه اصلی و سه نسخه تجدیدنظرشده، منتشر شده است.

این کتاب اولین بار در سال ۱۹۵۲ منتشر شد و طی سال‌های بعد، نسخه‌های بعدی آن انتشار یافت. جدیدترین نسخه آن، که در سال‌های گذشته در ایران نیز استفاده می‌شد، شماره پنجم (DSM-5) است. در مارس ۲۰۲۲ (اسفند ۱۴۰۰) نسخه تجدیدنظرشده شماره پنجم آن نیز منتشر شد. (DSM-5-TR)

بر طبق آنچه در این کتاب ذکر شده، آنچه تا ۱۰ سال گذشته اختلال جنسیتی محسوب می‌شد، در نسخه‌های جدید این کتاب اختلال به‌شمار نمی‌آید. در نسخه جدید این کتاب تلاش برای درمان، پیشگیری و اعتراض علیه این اختلالات، جزو اختلالات روانی محسوب می‌شود. به‌عنوان مثال اگر فردی علیه

۱. دانشجوی دکترای مطالعات زنان گرایش حقوق زن در اسلام.

سؤال اصلی این است که چگونه این دیدگاه‌ها باید برای همه مردم جهان حجت و قابل عمل شود؟

تاریخچه

تاریخ پر فرازونشیب جهان در طول سالیان متمادی، دستخوش تغییرات شگرف و عمیقی در حوزه معرفت‌شناسی، انسان‌شناسی و هستی‌شناسی شده است. این تغییرات عمیق در راستای بهبود وضعیت مادی و معنوی انسان صورت می‌گرفت، اما با تغییر مبانی انسان‌شناسی و مبدأشناسی انسان پس از رنسانس این تغییرات، شکل تازه و نویی به خود گرفت.

اگر تا قبل از رنسانس، خداوند مبدأ و انسان، منهای جهان، مکلف بود، با ظهور رنسانس، انسان و متعلقات درونی و بیرونی‌اش، مبدأ و منتهای عالم قرار گرفت. با ظهور انسان محق؛ به‌جای انسان مکلف، تمام مناسبات فردی، خانوادگی و اجتماعی انسان در عالم، بازخوانی می‌شود و تغییرات اساسی انجام می‌شود.

انسان دیروز دور؛ مردانی بودند که خود را مرکز عالم می‌دانستند و فارغ از حساسیت جنسیتی، مناسبات مردانه را در سراسر زندگی انسان‌های پیرامونی خود پیگیری می‌کردند.

ظهور انقلاب‌های حقوق بشری در قرن‌های ۱۷ و ۱۸ و حضورنداشتن زنان به‌عنوان نیمی از جامعه آن زمانی، موجب شد برخی از زنان هنجارشکن آن دوره حساس شوند. این زنان بار دیگر به بازخوانی مناسباتی پرداختند که ساخته‌وپرداخته مردان سرزمین و مکاتب فکری-فلسفی و اجتماعی دوران خود بود.

حساسیت جنسیتی کم‌کم ریشه دواند و در مناسبات به‌عنوان معیاری مهم توانست سنجیده شود. ابتدای امر، ظهور حساسیت جنسیتی فقط در مناسبات، روابط و حقوق خلاصه می‌شد، اما افراط گذشته باستانی در حق زنان، موجب تفریط در مسئله مذکور در قرن‌های بعد شد. ظهور مناسبات مدرن و حذف دنیای سنتی، تغییرات شگرفی را در روابط دو جنس پدید آورد و تیشه به ریشه و بنیان آن چیزی زد که روزی طبیعی بود. تغییرات تلاش داشت با حذف مناسباتی که تا دیروز برخاسته از طبیعت و سرشت ذاتی انسان بود، روابط دو جنس را محصول مناسبات و روابط اجتماعی بداند و برای تغییر آنها بکوشد. به‌عبارت‌دیگر دنیایی که سال‌ها با حضور قدرتی، ماوراء قدرت بشر اداره می‌شد و تمام مناسبات بشری برخاسته از این رابطه بود، امروز باید صورت تازه به خود می‌گرفت. بنابراین تئوری دنیای بی‌ماوراء شکل گرفت و ۲۰۰ سال، مناسبات بشری در جهان با فرض بی‌خدایی، صورت‌بندی جدیدی گرفت.

صورت‌بندی مناسبات جهان بی‌خدا فقط به روابط اقتصادی و اجتماعی محدود نشد. این تئوری در خصوصی‌ترین روابط انسانی نیز دوانده شد و مناسباتی که براساس فطرت و طبیعت انسانی شکل گرفته بود را نیز دستخوش تغییرات جدی کرد.

ظهور انقلاب‌های صنعتی در کنار تغییر مبانی فکری و فلسفی جهان پس از رنسانس در عصر روشنفکری، سرعت تغییر مناسبات را بیشتر کرد. شعار سود بیشتر و تلاش برای تحقق این شعار، موجب شد تا آنچه روزی برای گروهی

و بزرگی و در عین حال عقب‌ماندگی و ستم بود، مورد نقد و بازخوانی جدید قرار گرفت. مبارزات تا جایی پیش رفت که زنان به ایجاد خانواده‌های بدون مرد روی آوردند و به اصطلاح علمی همجنس‌خواه شدند. این تحولات به‌ظاهر و در ابتدا برای زنان جذابیت داشت، اما بعد از طی زمانی متوجه شدند نمی‌توانند با آنچه در طبیعت و ذات خودشان است، مخالفت کنند.

تغییرات در مبانی معرفت‌شناسی و هستی‌شناسی همچنان ادامه داشت و جهان وارد فاز جدیدی شد. عبور از مدرنیته و ورود به جهان پست‌مدرن، بار دیگر مناسبات فردی، خانوادگی و اجتماعی را تغییر داد. ورود سیالیت به جهان انسان مدرن، تحولات عظیم معرفتی و شناختی را رقم زد. در این میان واژه‌ها نیز معنا و مفهوم خود را تغییر دادند و بازخوانی شدند. سردمداران تغییر برای معانی ثابت مردبودن، زن‌بودن، زنانگی و مردانگی تردید ایجاد کردند و منشأ این تغییر، گفتمان پست‌مدرنیسم بود.

پست‌مدرنیسم با پرداختن به گفتمان‌های جنسیت و هویت‌های بومی، رابطه میان هویت و موقعیت را بیان کرد. براین‌اساس، هویت فردی و یکپارچه غیرممکن شد و انسان پست‌مدرن امروز، به‌دنبال همان هویت تکه‌تکه رفت. از نظر این انسان، دیگر هویت، موروثی نیست، بلکه اکتسابی و حاصل معاشرت و زندگی کردن با دیگران است و تمام نگاه‌ها معطوف به روندی است که در جریان آن، هویت ساخته و پرداخته می‌شود.

تابو بود، به کناری رانده شود و نیمی از جمعیت انسانی که تا قبل از این تغییرات از حقوق اولیه محروم بودند، داخل بازی سرمایه‌لذت شود.

با وجود پایه‌های آزادی، لذت، سود و فایده، زنان نیز زبان دفاع از خود، پیدا کردند و داخل در مناسبات تعریفی مکاتب فلسفی، فکری و اقتصادی به بازتعریف خود و مناسبات خود پرداختند، اما فضای حاکم بر جامعه آن روز، اجازه رسمی ورود به نقاط حساس و تعیین‌کننده را به زنان حاضر در مبارزه نداد. با تغییرات جهانی و وقوع جنگ‌های اول و دوم، سرنوشت زنان نیز به‌وسیله مناسبات اقتصادی، تغییر محسوس کرد. زنی که تا دیروز حق مالکیت نداشت و هستی‌اش در هستی مرد خلاصه می‌شد، امروز نه تنها مالکیتش به رسمیت شناخته می‌شود، بلکه حق انتخاب دارد.

حق انتخاب و سپردن سرنوشت به دست انسان‌ها یکی از عوامل مهم تغییرات در جهان قرن ۲۱ و ۲۲ است. مبارزات ادامه داشت و مناسبات، روزه‌روز با تغییرات عمیق‌تری روبه‌رو می‌شد. وقوع انقلاب جنسی در دهه شصت و حضور زنان فمینیستی که مناسبات خصوصی و خانوادگی- روزگاری با طبیعت بشری عجین شده بود و زنان، میان طبیعت و خواست خود تمایزی نمی‌دیدند - خود را به باد انتقاد گرفتند و به آنچه روزی طبیعی بود، اعتراض و جهان خانواده را وارد فاز جدید مبارزه کردند.

مبارزات علیه خانواده، نقش‌های نهادی و جنسیتی زنان از دهه هفتاد میلادی آغاز گردید و آنچه روزی برای زنان مایه افتخار، فخر

امروزه از راه آسان‌تری به هویت تکه‌تکه شده، می‌پردازند. اضافه شدن فضای مجازی به فضای مکتبی و حقیقی زندگی بشر امروز، راه را برای سیالیت جنسیتی هموار کرد. اگر نظریه کوپیر^۱، روزی فقط نظریه‌ای در محاق و دل کتاب‌های روان‌شناسان و تاریخ‌دانان و جامعه‌شناسان بود، امروز نظریه «عریان در فضای جنسیت و رسانه» است.

فعالیت‌های رسانه‌ای برای پذیرش اختلالات جنسیتی

استفاده از نماد

شاید اولین چیز برای برندینگ شدن در فضای سیال امروز نمادسازی باشد. این نمادسازی ذیل پرچم، نشانه یا هر چیزی ممکن است اتفاق بیفتد. چیزهای ساده‌ای که با دیدن آن، افراد به سرعت به آن مطلب، گرایش یا مسئله خاص شیفته شود. امروزه نمادهای سیالیت جنسیتی بدون هیچ حساسیتی در همه جای زندگی انسان‌ها استفاده می‌شود. این تکرار استفاده از نماد در همه ابعاد زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی، ذهن را ناخودآگاه عجین نماد می‌کند و به محض معرفی ذهن، آن نماد را تداعی می‌کند. بنابراین بهترین شیوه مقابله با این مسئله، تهی کردن نماد از مفهوم است.

طرح مسئله در علم

پذیرش عمومی جامعه یکی از مسائل مهم در پیشبرد اهداف است. شاید این مسئله،

نتیجه عوامل و فعالیت‌های دیگر باشد، اما چگونگی طرح مسئله در دنیای علم‌زده امروز، یکی از پایه‌های اصلی در پذیرش عمومی است. پذیرش عمومی، علمی و اخلاقی اختلالات جنسیتی (هویت‌های متکثر و جنسیت ثالث) ذیل دو مفهوم عدالت و آزادی پیگیری می‌شود. برای گسترش مفهوم عدالت جنسیتی کارهای زیر انجام می‌شود: تلاش برای مظلوم‌نمایی افرادی که اختلال جنسیتی دارند؛ مصاحبه با این افراد؛ بازگویی زیسته‌های منفی که از آزار و اذیت داشتند؛ ارائه آمارهای غیررسمی از میزان خشونت علیه این افراد؛ نمایش کلیپ‌هایی با محتوای علمی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی به همراه دانش پزشکی برای پذیرش این افراد در فضای علمی و شبکه‌های اجتماعی.

آموزش

بعد از اعلام رسمی سند ۲۰۳۰ در سال ۲۰۱۵م، تلاش‌ها برای اجرای سیاست‌های جنسی و جنسیتی در سطح جهانی، روند سریع‌تری را پیش گرفت. به ثمر نشستن این سند از راه‌های متفاوتی انجام می‌شود. ابتدایی‌ترین سنی که فرد، هویت جنسیتی خود را در فرایند جامعه‌پذیری به تثبیت می‌رساند، آغاز کودکی و مدارس و مهدکودک‌هاست؛ زیرا پذیرش اختلالات جنسیتی در این سن، عمیق‌ترین تأثیر را به دنبال دارد، اما این مسئله در جمهوری اسلامی در نهان و اختفا اتفاق می‌افتد.

1. Queer

داستان (کتاب‌های ترجمه)

نگاه به تاریخ ایران از پیوند روح جامعه ایرانی با داستان، پند و حکمت ... حکایت دارد. از این رو داستان‌سرایی و قصه‌گویی یکی از بهترین راه‌ها برای انتقال مفاهیم است. این مسئله در کشورهای اروپایی نیز پس از ظهور رماتیسم، نمود بیشتری پیدا کرد. بسیاری از مکاتب فکری برای تغییرات اجتماعی از زبان نقاشی، قصه و رمان استفاده کردند. متولیان جریان اختلالات جنسیتی (ملال جنسیتی) نیز در مسئله آموزش به این ابزار مهم توجه داشته و متن‌های فراوانی را در قالب داستان و رمان منتشر کرده‌اند.

این مسئله در داخل ایران به کمک صنعت ترجمه فعال شده است. نشرهای مخصوص کودک و نوجوان یا نشرهای خاصی که تمرکز خود را بر این مسئله قرار داده‌اند، هر ساله خیل عظیمی از کتاب‌ها و رمان‌ها را برای کودکان و نوجوانان ترجمه و راهی بازار

می‌کنند. برخی از این محتواها به دلیل ناآگاهی مسئولان مربوطه و برخی به عمد وارد حوزه نشر می‌شوند.

علاوه بر مواردی که ذکر شد در جای‌جای زندگی روزانه انسان مدرن، با محتواهایی مواجه هستیم که سعی دارند این مسئله را تأیید کنند. نگاهی دقیق به صنعت پوشاک، مؤید این مطلب است. وجود تصاویر و نمادهای این گروه روی لباس‌ها، نبود تمایز جنسیتی بین لباس‌ها، مشترک‌شدن بسیاری از پوشاک‌ها بین دختران و پسران و... همه‌وهمه در راستای پذیرش سیاست سیالیت جنسیتی است. علاوه بر پوشاک، نوشت‌افزار، اکسسوری، وسایل تزئینی، انیمیشن، سریال، کلیپ، موسیقی و... نیز راه‌های دیگری برای پذیرش این مسئله است. نکته غم‌انگیز این مسئله، دسترسی آسان به تمام محتواها، تولیدات و محصولات است.

پرونده‌های ویژه

تحلیلی بر تلاش‌های شبکه‌های فارسی‌زبان معاند در جداکردن فرزندان از اسلامی، انقلابی و ایرانی بودن

فریده پیشوایی

علاقه‌مندی جوانان و نسل جدید به انقلاب و آرمان‌های امام راحل، فرصتی بی‌نظیر است که در معرض تهاجم شبانه‌روزی دشمنان قرار گرفته است: «یکی از بزرگ‌ترین فرصت‌های ما همراهی مردم ما و جوان‌های ما با نظام و هدف‌های نظام و امام بزرگوار است. نگاه کنید در این راهپیمایی‌های روز قدس یا بیست‌ودوم بهمن، عمده جوان‌ها هستند؛ همان جوان‌هایی که شبانه‌روز به‌وسیله رسانه‌های صوتی و تصویری و اینترنتی، زیر بمباران تخریب قرار دارند؛ غوغایی است در دنیای مجازی. در دنیای رسانه‌های صوتی و تصویری،

شبکه‌های فارسی‌زبان معاند مانند بی‌بی‌سی، من‌وتو و صدای آمریکا تلاش می‌کنند بر هویت جوانان و نوجوانان اثر بگذارند و آنها را از انقلاب و آرمان‌ها و ارزش‌های آن جدا سازند و دوران پس از پیروزی انقلاب اسلامی را سیاه نشان دهند، به‌ویژه آنکه یکی از مشکلات فرهنگی، سیاسی و اجتماعی جامعه ایران، غفلت از جامعه‌پذیری نسل جدید و گسست نسل‌های بعدی انقلاب با آموزه‌ها و هنجارهای سیاسی و شکاف میان کارگزاران نظام با نوجوانان و جوانان است. به فرموده رهبر انقلاب،

۱. تلاش برای جدا کردن نسل جوان از اعتقادات و آیین‌های مذهبی

از اقدامات راهبردی که با تحلیل جریان‌شناسانه برنامه‌های شبکه‌های فارسی‌زبان معاند کشف می‌شود، تلاش برای سلب باورها و اعتقادات مذهبی نسل جوان انقلاب، به شیوه‌ها و روش‌های مختلف است. نکته مهم این است که هدف عمده این رسانه‌ها، برنامه‌های پخش‌شده از رسانه ملی است. به‌عنوان نمونه مجری برنامه «صفحه آخر» (بخش فارسی صدای آمریکا)، ویژه‌برنامه حسینیه معلی را به بهره‌برداری تبلیغاتی از کودکان، محکوم کرد. او مدعی شد شبکه سه با پخش برنامه حسینیه معلی، با هدف ترویج روضه و نوحه‌خوانی، از کودکان استفاده کرد تا مخاطبان را تحت تأثیر قرار دهد، به همین منظور دخترچه‌ای را مجبور کردند کنار ماکت سر بریده، روضه بخواند.

در این گزارش تلاش می‌شود برخلاف آنچه در واقعیت اتفاق افتاده، به مخاطب القا کند دست‌اندرکاران رسانه ملی بدون در نظر گرفتن روحیه کودکان در صحنه‌ای خشونت‌آمیز مخاطبان را می‌گریانند.

گفتنی است در این برنامه که به مناسبت ماه محرم از شبکه سه سیما پخش شد، دختری اشعاری را به زبان حال دختر امام حسین علیه السلام خواند و هیچ صحنه خشونت‌بار و عاری از شئون انسانی در آن وجود نداشت.

صدها رسانه، و با یک اعتبار هزارها رسانه، در حال بمباران افکار جوان‌های ما هستند؛ بعضی از آنها سعی می‌کنند جوان‌ها را از دین برگردانند، بعضی سعی می‌کنند آنها را از نظام اسلامی منصرف کنند، بعضی سعی می‌کنند آنها را به ایجاد اختلاف وادار کنند، بعضی سعی می‌کنند آنها را در خدمت هدف‌های خبیث خود بگیرند، بعضی سعی می‌کنند آنها را به ولنگاری و بیکارگی سوق بدهند؛ این بمباران به‌طور دائم بر روی سر جوان‌های ما و به‌وسیله همین دستگاه‌ها و رسانه‌های صوتی و تصویری و اینترنتی در حال انجام است. درعین حال شما می‌بینید ده‌ها میلیون از همین جوان‌ها در سرتاسر کشور در روز بیست‌ودوم بهمن می‌آیند و شعار می‌دهند و ابراز احساسات می‌کنند و نسبت به امام، نسبت به اسلام، نسبت به نظام اسلامی ابراز ارادت می‌کنند؛ این چیز کوچکی نیست، این فرصت بسیار بزرگی است.» (بیانات در حرم مطهر رضوی، ۱۳۹۴/۱/۱)

اقدامات راهبردی این شبکه‌ها درباره نسل جوان ایرانی عبارت است از:

راهبرد پیشنهادی

نمونه گفته شده نشان می‌دهد در مقابل این تاکتیک، باید رسانه ملی از بن‌مایه ارادت و محبت به اهل بیت (علیهم‌السلام) که در قلب و جان غالب ایرانیان وجود داشته و نسل به نسل منتقل شده است، بهره گیرد و به شیوه‌های کاملاً حرفه‌ای و مناسب مخاطب کودک و نوجوان، آیین‌های مذهبی و آرمان‌های قیام عاشورا و نمادهای آن را به نسل جدید انتقال دهد.

۲. ایجاد تصویر منفی از رهبران انقلاب

از دیگر هججه‌های رسانه‌های معاند، شخصیت رهبر انقلاب اسلامی است. در گزارشی که از شبکه صدای آمریکا پخش شد، حضور رهبر انقلاب اسلامی در جشن تکلیف دختران، دست‌مایه نفرت‌پراکنی قرار گرفت. این برنامه با متهم کردن حکومت و نظام جمهوری اسلامی ایران تلاش می‌کرد با نقض حقوق کودکان، مذهب و اعتقادات دینی را از نسل جدید بزداید. گزارشگر این برنامه تأکید داشت بن‌مایه این جشن و نیز سرود سلام فرمانده، تبلیغ جانفشانی برای رهبر است!

شبکه صدای آمریکا بر استفاده ابزاری جمهوری اسلامی از کودکان و نقض حقوق

آنان در جمهوری اسلامی تأکید دارد و مراسم جشن تکلیف را با دیدار دیکتاتورهای مانند رهبر کره شمالی، محمد قذافی، صدام حسین، استالین و هیتلر با کودکان و نوجوانان مقایسه می‌کند، تا شخصیتی دیکتاتور از رهبر معظم انقلاب القا نماید.

این برنامه، این دیدار را به ملاقات رهبران بلندپرواز دنیا تشبیه کرده که برای تمدن بزرگ اسلامی و آینده، درصد تربیت سرباز است و تأکید می‌کند که بسیاری از نظام‌ها هنگام سقوط یا تزلزل، سراغ کودکان و نوجوانان می‌روند مانند جوانان هیتلری! و توجه به سن بلوغ در دختران را نگاه بسته و سنتی و در تقابل با اعتراضات آزادی‌بخش زنان در تشخیص حقوقشان به‌شمار می‌آورد.

۳. انگاره‌زدایی از جنسیت و نقش خانوادگی

یکی دیگر از محورهای راهبردی این شبکه‌ها، انگاره‌زدایی از جنسیت و خانواده است. در یک کلیپ، فرد به‌ظاهر پزشک، نسبت‌های دو خانم جوان و یک آقا را به مخاطبان گوشزد می‌کند. او بیان می‌کند خانم جوانی که در وسط ایستاده، مادر مردی است که در کنارش قرار دارد و خانم جوانی که در سمت راست تصویر است پسری است که مادرش خانمی است که در میان دو نفر ایستاده است!!!

اهمیت این مسئله این است که در رسانه‌های غربی، مانورهای تبلیغاتی زیادی درباره تغییر جنسیت می‌شود و این‌گونه به‌نظر می‌رسد که تلاش رسانه‌ها، سوق دادن افراد به سمت داشتن این‌گونه تمایلات یا تمایل جنسی به همجنس خود است، چنان‌که امروزه در برخی کشورهای غربی از ابتدا برای کودک، جنسیت تعیین نمی‌شود و این مسئله به خود فرد واگذار می‌شود تا در بزرگسالی انتخاب کند.

همچنین متهم کردن جمهوری اسلامی ایران به تهییج افکار عمومی و ترغیب نوجوانان به‌منظور حضور در جبهه، در سال‌های دفاع مقدس و کشتن کودکان در آشوب‌ها و اعتراضات سال ۱۴۰۱ از روش‌های دیگر این شبکه‌هاست تا اقدام درخور تحسین و فرهنگ‌ساز حضور رهبر معظم انقلاب در جشن بزرگ تکلیف دختران تهران را کم‌رنگ جلوه دهد.

راهبرد پیشنهادی

در تقابل با روش فوق، مناسب است ارتباط و علاقه بین رهبران انقلاب، به‌ویژه رهبر معظم انقلاب با نسل جدید و ابعاد مختلف شخصیتی ایشان، جزو اولویت‌های برنامه‌سازی رسانه ملی قرار گیرد؛ آشنا کردن نسل جوان با آرمان‌های امام راحل و انقلاب اسلامی ایران و تفاوت ماهوی آن با دیگر حکومت‌ها؛ آشنا کردن دختران و پسران در سن تکلیف با زیبایی‌ها و ویژگی‌های این سن و آگاهی‌دادن به آنها از نزدیک‌شدن بیشتر آنان در این سن به خداوند و بازنمایی شیرینی عبادات به‌خصوص در ایام نوجوانی و جوانی.

راهبرد پیشنهادی

تقویت هویت‌های جنسیتی در دختران و پسران از سنین پایین به‌خصوص در برنامه‌های کودک و نوجوان و بیان امتیازات هریک از آن؛

تفکیک اختلالات جنسیتی که نوعی بیماری است و ریشه در پزشکی دارد و گاه، با انحرافات اخلاقی و جنسی، گریزی از آن نیست.

۴. ایجاد هراس از تشکیل زندگی خانوادگی

در شبکه صدای آمریکا (VOA) ضمن تمسخر و پولشویی خواندن وام ازدواجی که بانک مرکزی به متقاضیان می‌دهد و بزرگنمایی نحوه بازپرداخت آن، ازدواج در ایران را برای جوانان دور از دسترس معرفی کرد.

راهبرد پیشنهادی

- تشویق به ازدواج آسان و بهنگام با تصویرسازی مناسب از آن به‌ویژه در برنامه‌های نمایشی؛
- مطالبه‌گری از مسئولان برای تسهیل در ازدواج و لوازم آن.
- ۵. ایجاد هراس در دختران از سوی حکومت و تهدید به کشته‌شدن و تمرکز بر تحریک دانش‌آموزان به آشوب و اغتشاش

به‌دنبال پروژه برجسته‌سازی مسمومیت‌های دختران در مدارس و سیستماتیک معرفی کردن آن و با بیهوش‌شدن و در نهایت فوت «آرمیتا گراوند»، دانش‌آموز ۱۷ ساله در مترو (۹ مهرماه)، رسانه‌های ضد انقلاب کوشیدند این حادثه را

با ماجرای «مهسا امینی» شبیه‌سازی و مردم را به تجمع و اعتراض تشویق کنند. مواردی همچون جنسیت و سن، دانش‌آموز بودن، اصالت کرمانشاهی و ساکن تهران بودن این دختر و همچنین حضور افرادی موسوم به حجاب‌بان در ایستگاه‌های مترو از محورهای مهم فضاسازی این رسانه‌ها بود. صفحه توئیتری رژیم جعلی صهیونیستی نیز ضمن تمرکز ویژه بر مصدومیت «گراوند»، وی را «مهسای» دیگر نامید. #آرمیتا_گراوند و #دختر_مترو نیز در توئیتر ترند شد.

قائم مقام نماینده ویژه آمریکا در امور ایران: خشنوت رژیم ایران علیه دختران برای خانواده‌های ایرانی ویرانگر بوده است

برای تأیید و خواندن متن خبر این شماره را کویک کنید 202310281169

آبرام پیلی، قائم مقام نماینده ویژه آمریکا در امور ایران ضمن ابراز همدردی با مرگ آرمیتا گراوند نوشت: «خشنوت تحت حمایت دولت ایران علیه زنان و دختران برای بسیاری از خانواده‌ها در ایران و خارج از این کشور ویرانگر بوده است.»

علاوه بر این، در روزهای بعدی خبر خودکشی دو دختر دانش‌آموز در شهرستان شهریار و نکا منتشر شد. بنا بر ادعای این شبکه‌ها، دانش‌آموزان با مدیر مدرسه بر سر مسئله حجاب درگیر شدند و همین موضوع، در دستور کار عملیات روانی ضدانقلاب قرار گرفت. همچنین تصاویری نیز از اجرای پرفورمنس مربوط به خدانور لجه‌ای نیز در چند مدرسه منتشر شد که در فضای مجازی بازتاب داشت.

برای خاموش‌سازی هیجان تحریک‌شده خود، به «جنس عینی» دسترسی ندارد، به شدت مضطرب می‌شود و گاهی رفتارهای خشن و نامشروع انجام می‌دهد.

راهبرد پیشنهادی

مطالبه‌گری و دغدغه‌سازی در ذهن مسئولان درباره تربیت جنسی کودکان و نوجوانان؛ آگاه‌سازی والدین از عواقب رهاسازی کودکان و نوجوانان در فضای مجازی.

۷. آموزش به هدف‌رساندن جنبش‌های بدون خشونت در قالب موشن‌گرافی جذاب

در این موشن‌گرافی که مدتش چهار دقیقه است، به صورتی جذاب و کاربردی، راه‌های موفقیت و تضمین آن، به مخاطبان آموزش داده می‌شود. نریتر تأکید می‌کند بعد از رسیدن به موفقیت در سایه نظم و همبستگی و برنامه‌ریزی، برای تضمین موفقیت، ولی کمتر دیده‌شدن، عامل مهمی وجود دارد و آن «به کارت پایان بده!!» است.

راهبرد پیشنهادی

- آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی از نقشه‌ها و اهداف شوم شبکه‌های معاند در تهییج نسل جوان و روشن کردن ماهیت و چهره واقعی آنان؛
  - آموزش راه‌های قانونی، منطقی و بدون خشونتِ اعتراض به نسل جدید؛
  - به تصویرکشیدن عاقبت نافرجام خشونت و آشوب‌های خیابانی؛
  - بازنمایی واقعی از دلسوزی و رأفت و خیرخواهی مسئولان نظام به نسل جوان به‌ویژه دختران.
۶. ترویج ولنگاری جنسی از سنین پایین
- از تأمل برانگیزترین اقدامات این شبکه‌ها در برابر نسل جوان کشور ایران، ترویج رفتارهای جنسی و دور از شرع و عرف و حتی انسانیت در فضای مجازی است که با کمترین مئونه در دسترس آنها قرار می‌گیرد. وقتی تصاویر تحریک‌کننده‌ای که مخاطب نوجوان را در میدان تخریب روانی، وارد می‌سازد، مهار نشود، طبیعی است «اشتغال ذهنی» و تمایلات او در جهت ارضا و تحقق همان تصاویر سامان می‌یابند و چون نوجوان

مضمون این موشن گرافی که با طرح چند سؤال شروع می‌شود، به شرح زیر است:
 ۴۲ درصد مبارزات بدون خشونت در قرن اخیر موفق بوده، ولی ۵۸ درصد بعدی چی؟
 چطور با یک تحول موفقیت‌آمیز به یک انقلاب موفقیت‌آمیز بدون خشونت دست پیدا کنیم و مطمئن بشویم رؤیای آینده تبدیل به واقعیت ماندگار می‌شود؟ بارها شاهد بودیم انقلاب‌های گسترده بدون خشونت، تغییرات موفق‌ی به دنبال نداشته و سرانجام به هرج و مرج یا حتی دیکتاتوری منجر شده است. پنج درس مهم از بعضی جنبش‌ها با هزینه گزافی به دست آمده است:

شماره یک: به رؤیای آینده‌ات چنگ بزن. وقتی اهداف جنبش را براساس ارزش‌ها برپا کنیم نه افراد، احتمال داشتن دمکراسی بیشتر می‌شود. در نبرد صرب‌ها با اینکه از بین بردن رئیس حکومت، خیلی مهم بود، ولی رؤیای رسیدن به آزادی و دمکراسی و صلح بود که با از بین بردن دیکتاتوری، افراد را به تحول موفق رساند.

شماره دو: ابتدای شروع یک پروسه، اعلام بُرد نکنید. مبارزات بدون خشونت، مثل بازی‌های ویدئویی هستند که بعد از هر مرحله، مرحله سخت دیگری شروع می‌شود. تا تمام نشود، اعلام پیروزی نکنید. پس اگر خیلی زود بردتان را اعلام کنید و معترضان را به خانه بفرستید، موقعیتی شبیه مصری‌ها پیدا خواهید کرد. بعد از سرنگونی مبارک، معترضان اعلام برد کردند، کمی بعد اخوان المسلمین با ارتش قدرتمند، کشور را به دست گرفت و معترضان با ناامیدی بزرگی روبه‌رو شدند.

شماره سه: همبستگی را حفظ کنید. افراد زیادی با تعداد اندک شروع کردند و برد حاصل شد. پیروزی را در لحظه درستی اعلام کردند و بعد با وحشت، شاهد از دست رفتن همه چیز جلوی چشمانشان بودند؛ چون نتوانستند بعد از بُرد، همبستگی را حفظ کنند و قدرت‌هایی را که به بردشان کمک کردند، رها کردند. اکثر اوقات، حفظ همبستگی با در رأس بودن قدرت رقیب، آسان است؛ چون به‌عنوان بزرگ‌ترین عامل با یک آدم بد طرفید. کشور اکراین را ببینید موفقیت و انقلاب نارنجی‌شان، بعد چند ماه سقوط کرد؛ چون رهبران دمکراسی، خیلی زود بین خودشان دچار کشمکش شدند و پیروزی به شکست تبدیل شد.

شماره چهار: به اتحاد جدیدی که به‌وجود می‌آید، خیلی علاقه‌مند نشوید. جنبش‌های دمکراتیک، شما را در معرض دید دولت قرار می‌دهد و از همان روز اول، فشار عموم را حس می‌کنید. قدرت مطلق، فاسد مطلق است.

شماره پنج: همیشه در نظر داشته باشید ممکن است دیگری انقلابتان را مال خودش کند. در مصر عده‌ای از جوانان موفق شدند مبارک را سرنگون کنند، به‌خاطر فقدان تحولات، خیلی زود اخوان المسلمین به تخت نشست. اگر می‌خواهید با تحولاتی به انقلاب موفق برسید، این پنج درس را به‌خاطر بسپارید. جلوگیری از کودتا و انتخابات عادلانه و آزادانه، بسیار دشوارتر از دیکتاتوری منفور است. جنبش‌های موفق باید استقامت، نیرو و تمرکزشان را حتی بعد از اینکه دوربین‌ها رفتند و در معرض دید نبودند، حفظ کنند.

دیگر هجمه و شبهات پرتکرار این شبکه‌ها، که رسانه ملی باید مطابق با مأموریت خود بدان پاسخ دهد، عبارت‌اند از:

- تلاش برای آرمان‌شهر بودن ایران پیش از انقلاب و طلایی‌بودن دوران حکومت فاسد پهلوی (رضا شاه و محمدرضا شاه)؛
- القای حس ناامیدی در جوانان و بی‌نتیجه نشان‌دادن زندگی در ایران و ترسیم زندگی آرمانی در کشورهای غربی با بهره‌گیری از انواع و اقسام تصاویر و فیلم‌ها و محتواهای وسوسه‌انگیز؛
- تلقین احساس خودکم‌بینی و حقارت در جوانان؛
- لزوم جدایی دین از سیاست؛
- علت محکوم‌بودن نسل جوان به ادامه‌دادن انتخاب نسل گذشته در سال ۱۳۵۷؛
- تلقین عقب‌ماندگی ایران از تمام کشورها به‌خصوص کشورهای اسلامی؛
- القای دین‌داری بودن جوانان زمان؛
- دیکتاتوربودن ماهیت ولایت فقیه؛
- چرا باید از ولی فقیه که معصوم نیست، اطاعت کرد؛
- اهدای پول به فقرا به جای برگزاری مراسم مذهبی؛
- علت حمایت از فلسطینی‌های سنی؛
- معرفی انقلاب اسلامی به‌عنوان عامل جداسدن جوانان از دین و اعتقادات مذهبی؛
- جوانان باید آزاد باشند؛ هم مسجد باشد، هم شرابخانه.

راهبرد پیشنهادی

- افزایش ماهیت واقعی رسانه‌های معاند در تشویق به جنبش و شورش و خیرخواه‌نبودن آنان برای ملت‌هایی مانند ایران؛
- ترسیم عاقبت شوم اعتراضات و انقلاب در کشوری مانند ایران که کمترین آن، تجزیه ایران است؛
- آسیب‌شناسی علت شرکت نسل جوان در اعتراضات خیابانی و تحلیل واقع‌بینانه ریشه‌ها و آسیب‌ها؛
- روایتگری از کشورهایی که تحت راهبری استعمار جهانی، با سقوط حکومت مرکزی، منابع و ذخایر خود را در اختیار کشورهای غربی قرار دادند؛
- تفکیک ماهیت و شیوه اعتراض و اغتشاش برای نسل جوان؛
- شناسایی نقاط قوت و ضعف نسل جوان و اقناع آن با گفتمان انقلاب اسلامی و اهداف بلند نظام؛
- درونی‌سازی بنیان‌های ارزشی اسلام و گفتمان انقلاب اسلامی برای نسل جوان و تبدیل آنان به بازویی توانمند برای ارتقای جامعه اسلامی؛
- ترمیم گسست میان دولت و ملت و کاهش بی‌اعتمادی به دستگاه‌های دولتی و تقویت همدلی و همراهی مردم با نظام و اعتمادسازی به‌جای اعتمادسوزی؛
- افزایش حس تعلق به وطن، نظام و منافع ملی در نسل جوان.

نگاهی به بازی‌های ویدئویی در ایران و وظایف رسانه ملی در این زمینه

محمد کهوند^۱

ویژگی‌های مهم بازی‌های ویدئویی

آشنایی با ویژگی‌های بازی‌های ویدئویی از یک سو ارتباط رسانه ملی را با این پدیده روشن می‌کند و از سویی دیگر، می‌تواند در تخصیص منابع برای آن تأثیرگذار باشد. برخی از ویژگی‌های مهم بازی‌های ویدئویی عبارت است از:

۱. بخشی از فضای مجازی

گام نخست شناخت بازی‌های ویدئویی، فهم ارتباط آن با فضای مجازی است. بازی‌های ویدئویی، جزو جدانشدنی فضای مجازی محسوب می‌شود. همان‌گونه که موتورهای جست‌وجو و شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان بخشی از فضای مجازی شناخته می‌شوند، بازی‌های ویدئویی نیز تماماً مرتبط با فضای مجازی هستند و نباید بخشی جداگانه به‌شمار آیند. همچنین همان‌گونه که شبکه‌های اجتماعی و موتورهای جست‌وجو دارای ابعاد و آثار فردی، خانوادگی و اجتماعی

در حال حاضر، متولیان فرهنگی به‌خصوص اهالی رسانه‌ها از ابزارهای نوپدید، به‌ویژه بازی‌های ویدئویی غافل شده‌اند. از این رو لازم است ظرفیت بازی‌های ویدئویی و تأثیر آن بر حوزه‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی در حال و آینده، به اطلاع سیاست‌گذاران و مدیران رسانه‌ها و برنامه‌سازان رسانده شود تا آنان به بازی‌های ویدئویی توجه جدی کنند. در این گزارش تلاش می‌شود در گام نخست، ویژگی بازی‌های ویدئویی را هدف قرار دهیم و در ادامه ضمن ارائه تحلیل در خصوص روندنگاری و آینده‌پژوهی بازی‌های ویدئویی، پیشنهادهای راهبردی برای رویارویی عالمانه با این رسانه نوظهور ارائه کنیم.

برای پی‌بردن به اهمیت و جایگاه راهبردی بازی‌های ویدئویی، لازم است با ویژگی‌های آن آشنا شویم؛ زیرا شناخت آنها در سیاست‌گذاری و پیش‌گرفتن راهکار و روش چگونگی مواجهه با این پدیده، ما را یاری خواهد کرد.

۱. دانش‌آموخته سطح سه حوزه علمیه و پژوهشگر فناوری اطلاعات.

۱۸۴ میلیارد دلار، محسوب می‌شود.^۳ اگر تلویزیون را جزو صنایع سرگرمی به‌شمار نیاوریم، بازی‌های ویدئویی بزرگ‌ترین صنعت سرگرمی جهان است. صنعت اسباب‌بازی با حدود ۹۴ میلیارد دلار، در رتبه بعدی قرار می‌گیرد. (عاملی، ۱۳۹۴، ص ۲۳۰)

۴. قابلیت پوشش همه رسانه‌ها و خدمات

بازی‌های ویدئویی می‌توانند همه رسانه‌های سنتی (همان، ص ۲۳۰) و نوین را تحت پوشش قرار دهند و علاوه بر پوشش همه هنرهای هفت‌گانه، اخیراً به شبکه‌های ارتباطی اختصاصی نیز تجهیز شده‌اند. گیمرها در بازی‌های جدید آنلاین می‌توانند به‌صورت صوتی یا نوشتاری با یکدیگر گفت‌وگو کنند. با توسعه بازی‌های ویدئویی به‌خصوص بازی‌های واقعیت مجازی و افزوده، امکان اضافه‌کردن همه خدمات فضای مجازی به بازی‌های ویدئویی وجود دارد.

۵. قابلیت انتقال دانش

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های بازی‌های ویدئویی، قابلیت انتقال دانش و آموزشی‌بودن بازی‌های ویدئویی است. تاکنون بازی‌سازان، بازی‌های آموزشی فراوانی در موضوعات مختلف، طراحی و تولید کرده‌اند. تولید بازی‌هایی مانند «CodeCombat» برای آموزش برنامه‌نویسی، «space engin» برای آموزش ستاره‌شناسی و «house flipper» برای آموزش شیوه چیدمان و تعمیرات منزل،

(فرهنگی، امنیتی، اقتصادی، علمی، سیاسی و زیست‌محیطی) است، بازی‌های ویدئویی نیز ذواباد است.

۲. ابعاد رسانه‌ای

بازی‌های ویدئویی همه ویژگی‌های یک رسانه را دارند. برخی از مهم‌ترین دلایل اثبات رسانه‌بودن بازی‌های ویدئویی عبارت است از:

- بهره‌مندی از ظرفیت هنرهای هفت‌گانه؛
- برخورداری اغلب بازی‌های ویدئویی از داستان؛
- امکان روایت مسائل و موضوعات گوناگون؛
- اثرگذاری بر اندیشه، احساس و رفتار کاربران؛
- تجهیز بازی‌های ویدئویی جدید به شبکه‌های اجتماعی اختصاصی.

۳. دومین صنعت رسانه‌ای و سرگرمی جهان

بازی‌های ویدئویی تمامی ارکان صنایع، از ایده‌پردازی تولید تا مصرف را شامل می‌شود، ازاین‌رو آن را «صنعت بازی‌های ویدئویی» می‌نامند.^۱ همان‌گونه که بیان شد، بازی‌های ویدئویی، جزو رسانه‌های نوپدید است. همچنین بازی‌های ویدئویی، ماهیتاً رسانه‌ای سرگرمی‌محور است و به همین دلیل در دسته صنایع سرگرمی هم قرار می‌گیرد. براساس داده‌های اقتصادی، در حال حاضر، بازی‌های ویدئویی پس از تلویزیون که حدود ۴۰۰ میلیارد دلار گردش مالی^۲ دارد، دومین صنعت سرگرمی و رسانه جهان، با گردش مالی حدود

1. Iran's game industry.pdf (ircg.ir)

2. Gaming Industry vs. Other Entertainment Industries (2022) – Raise Your Skillz

3. The Games Market in 2022: The Year in Numbers | Newzoo

نمایانگر برخورداری بازی‌های ویدئویی از این قابلیت هستند. انکار آموزشی بودن بازی‌های ویدئویی، به معنای نادیده گرفتن ماهیت و ظرفیت انتقال محتوای بازی‌های ویدئویی است. (ای.مایر، ۱۳۹۸، ص ۳۰۴)

۶. مهارت‌آموز

بازی‌های ویدئویی امکان انتقال مهارت‌آموزی بالایی در کاربران خود دارد. به همین دلیل، بازی‌های فراوانی برای مهارت‌افزایی در کاربران تولید شده است. بازی‌هایی مانند «Microsoft Flight Simulator» مهارت پرواز، «PC Building Simulator» مهارت اسمبل رایانه و برخی امور نرم‌افزاری پایه، «Car Mechanic Simulator» مهارت تعمیرات اتومبیل و «Truck Simulator» مهارت کامیون‌سواری را به کاربران خود آموزش می‌دهد. این قابلیت به اندازه‌ای ارزشمند است که حتی برخی کشورها مانند انگلستان^۱ و آمریکا^۲ برای آموزش مهارت نظامی به سربازان، از ظرفیت بازی‌های ویدئویی استفاده می‌کنند. چنین خصوصیت و قابلیتی مسلماً در هیچ‌یک از رسانه‌های سنتی و نوین وجود ندارد.

۷. قابلیت شبیه‌سازی پدیده‌ها

تولیدکنندگان بازی‌های ویدئویی می‌توانند موضوعات و مسائل مختلف را شبیه‌سازی کنند و گیم (کاربر) را به دنیای واقعیت‌نما سوق دهند. چنین قابلیتی به بازی‌سازان این

امکان را می‌دهد تا علاوه بر شبیه‌سازی مسائل و موضوعات تاریخی، بتوانند انواع رشته‌های ورزشی، مسائل مختلف زندگی بشری (اداره زندگی، ارتباط با همسایه‌ها، پرورش حیوانات، مشاغل و...)، مدیریت (شهر، کشور و یا بخش خاص)، مسائل مرتبط با موضوعات بهداشتی، نظامی، تفریح و سرگرمی (شکار، گردشگری و...)، عکاسی، پرواز، رانندگی و... را شبیه‌سازی کنند.

۸. انعطاف‌پذیر

بازی‌های ویدئویی یکی از انعطاف‌پذیرترین رسانه‌های جهان هستند. برخی از مهم‌ترین دلایل اثبات ادعا عبارت است از:

- می‌تواند با داستان یا بدون داستان عرضه شود.
- در سخت‌افزارهای گوناگون (دستگاه بازی، رایانه، تلفن همراه، تلویزیون و...) قابل ارائه است.
- همه افراد از گروه‌های نژادی، سنی، جنسی، صنفی، مذهبی و منطقه‌ای با علایق و سلایق گوناگون را مخاطب خود قرار می‌دهد.
- هر موضوع و محتوایی را پوشش می‌دهد.
- سبک و زیرسبک‌های (صرفاً در خصوص گیم‌پلی بدون تقسیم‌بندی از لحاظ محتوا) بسیار متنوعی (بیش از ۸۰ سبک و زیرسبک) دارد.

1. Gaming technology trialled in training UK Armed Forces - GOV.UK (www.gov.uk)
 2. How the US military is using 'violent, chaotic, beautiful' video games to train soldiers (theconversation.com)

۹. امکان به‌روزرسانی محتوا

شرکت‌های بازی‌سازی، برای هر بازی خود، به‌روزرسانی‌های متعددی ارائه می‌دهند که عموماً برای رفع ایرادها و بهینه‌سازی بازی است. در برخی موارد نیز بسته‌های الحاقی در اختیار گیمر قرار می‌گیرد که حاوی به‌روزرسانی و ایجاد تغییراتی در محتوای بازی از قبیل داستان، شخصیت و امکانات بازی می‌شود. باید توجه کرد بسته‌های الحاقی به معنای نسخه جدید بازی نیست، بلکه صرفاً در حوزه محتوا مأموریت‌ها، نقشه، داستان‌ها و تجهیزات جدید را با همان نام سابق در اختیار گیمر قرار می‌دهد. نسخه‌های جدید یک بازی با عناوین متفاوت وارد بازار مصرف می‌شوند.

۱۰. همذات‌پندار

میزان تعامل کنترل‌شده بازی و گیمر به اندازه‌ای است که گیمر آواتار بازی، حتی اگر اشیاء، حیوانات، موجودات ماورایی و هرچیز دیگری باشند، خودپنداشته (یادگاری و سلیمانی ساسانی، ۱۳۹۹، ص ۱۱۳) و از آن شیء (آواتار) به «من» تعبیر می‌کند؛ یعنی کنش‌ها و واکنش‌های آواتار درون بازی را به خود نسبت می‌دهد.^۱ از این حیث، بازی‌های ویدئویی تنها رسانه‌ای است که چنین قابلیت‌هایی دارد.

۱۱. غوطه‌وری

غوطه‌وری صرفاً در بازی و رسانه‌های نوین رخ نمی‌دهد، بلکه توصیفی و تمثیلی در شرح وضعیت لذت‌بردن از یک رمان، فیلم یا

محصول رسانه‌ای است که می‌تواند غوطه‌وری را پدید آورد (همان، ص ۴۲). غوطه‌وری در جهان بازی، چنان با سرعت رخ می‌دهد که پس از چند دقیقه ما دیگر سر از پا نمی‌شناسیم، گذر زمان چندین‌ساعته را متوجه نمی‌شویم و به‌دنبال تحقق ماجرای بازی هستیم. (همان، ص ۴۱). همچنین غوطه‌وری همانند حضور در فانتزی‌های ذهنی است. در فانتزی ذهنی هرچرا بدن از رفتن به آنجا ناتوان است، ذهن توانایی رفتن، ماجراجویی‌کردن و ساخت امکانات جدید را پیدا می‌کند تا به هویت برسد که امکان این امر در جهان واقعی وجود ندارد؛ مثل بازی یک زن در نقش یک آواتار مرد و بالعکس. این دلیل باعث می‌شود ظرفیت آزادی‌سازی به‌وسیله غوطه‌وری در بازی‌ها بیشتر از سایر رسانه‌ها به‌وجود آید. (همان، ص ۴۲)

سیاست‌ها و قوانین بازی‌های ویدئویی در ایران

در حوزه تدوین سیاست‌های کلی نظام، سیاست‌ها و قوانین پنج‌ساله کشور، تنها دو مصوبه در شورای عالی فضای مجازی و شورای عالی انقلاب فرهنگی وجود دارد.

شورای عالی فضای مجازی به تاریخ ۱۳۹۳/۳/۱۰ در خصوص بازی‌های ویدئویی مصوبه‌ای را گذرانده است و مرکز ملی فضای مجازی را مسئول «تدوین برنامه ملی بازی‌های رایانه‌ای» معین کرده است.^۲ مرکز ملی فضای مجازی در تاریخ ۱۳۹۴/۹/۲۵

۱. تعابیری مانند باختم، کشتم، مُردم، گیمر آور شدم، رفتم مرحله بعد، شکستش دادم، تیر خوردم، گل زدم و... .

۲. http://www.majazi.ir/web_directory/52731&f129818s=10&f129818a=18#f129818

مصوبه‌ای با عنوان «سیاست‌های حاکم بر برنامه ملی بازی‌های رایانه‌ای» تصویب و در ۱۳۹۴/۱۲/۱۰ آن را مطابق با جدول نگاشت نهادی به دستگاه‌های ذیربط ابلاغ کرد.^۱

شورای عالی انقلاب فرهنگی براساس مصوبه ۵۸۴ در تاریخ ۱۳۸۵/۳/۹، بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای را تأسیس کرد.^۲ بعد از آن، بازی‌های ویدئویی در شورای عالی انقلاب فرهنگی به دست فراموشی سپرده شد و در شانزده سال اخیر هیچ مصوبه‌ای درخصوص بازی‌های ویدئویی نداشته است.

مجلس شورای اسلامی نیز به غیر از تصویب مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی در خصوص تأسیس بنیاد ملی بازی‌های ویدئویی، هیچ قانونی را در این زمینه تصویب نکرده است (عاملی، ۱۳۹۴، ص ۲۳۰). در دولت نیز مقررات‌گذاربخشی حوزه بازی‌های ویدئویی تعیین نشده است و بخش‌های مختلفی امکان تنظیم‌گری مقررات دارند.

در قوه قضائیه، کمیته تعیین مصادیق محتوای مجرمانه می‌تواند با استناد به قانون جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸، توزیع بازی‌های حاوی محتوای مجرمانه را ممنوع کند.

نظام رده‌بندی بازی‌های ویدئویی در ایران ایران از محدود کشورهایی است که به همت بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای، دارای نظام رده‌بندی سنی در این صنعت است، اما اشکالات بسیاری به شیوه تنظیم و اعمال نظام رده‌بندی سنی بازی‌های ویدئویی وارد

است. مبنای رده‌بندی سنی بازی‌ها، عموماً تحت‌تأثیر علوم انسانی غربی است؛ به‌گونه‌ای که بین دختران و پسران در رده‌بندی سنی تمیزی قائل نشده‌اند یا آنکه برخی مسائل حوزه اعتقادی مانند مسائل ماورایی، تأثیری در رده‌بندی سنی بازی‌ها ندارد. کودکان و نوجوانان برای تهیه بازی‌های نامناسب با سن خود هیچ مانعی نمی‌یابند و به همین دلیل به نظام رده‌بندی بازی‌های ویدئویی توجهی نمی‌کنند. براساس اعلان بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای، ۴۴ درصد گیمرها حدودی و ۲۷ درصد نیز اصلاً توجهی به نظام رده‌بندی سنی ندارند.^۳ فروشندگان به هیچ عنوان بازی‌ها را براساس نظام رده‌بندی بازی توزیع نمی‌کنند.^۴ والدین برای شناخت بازی‌های سالم از بازی‌های فاسد، تهدیدات و فرصت‌های بازی‌های ویدئویی و مانند آن، به مرجع رسمی و مطمئنی دسترسی ندارند.

جایگاه بازی در دریافت محتوای مخاطبان بر اساس آمارهای بین‌المللی، متوسط سرانه مصرف روزانه رسانه‌ها تا پایان ماه ژوئن ۲۰۲۲م، از بین ۲۴۸ کشور جهان - با احتساب جمهوری اسلامی ایران - عبارت است از: الف) اینترنت ۶ ساعت و ۵۸ دقیقه؛ ب) تلویزیون ۳ ساعت و ۲۰ دقیقه؛ ج) شبکه‌های اجتماعی ۲ ساعت و ۲۷ دقیقه؛ د) کتاب چاپی و الکترونیک ۲ ساعت؛ ه) موسیقی ۱ ساعت و ۳۳ دقیقه؛ و) بازی‌های ویدئویی ۱ ساعت و ۱۲ دقیقه؛ ز) رادیو ۱ ساعت و ۱ دقیقه؛ ح) پادکست،

۱. مرکز ملی فضای مجازی: مصوبات شورای عالی. (majazi.ir)

۲. مرکز پژوهش‌ها - اساسنامه بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای. (majlis.ir)

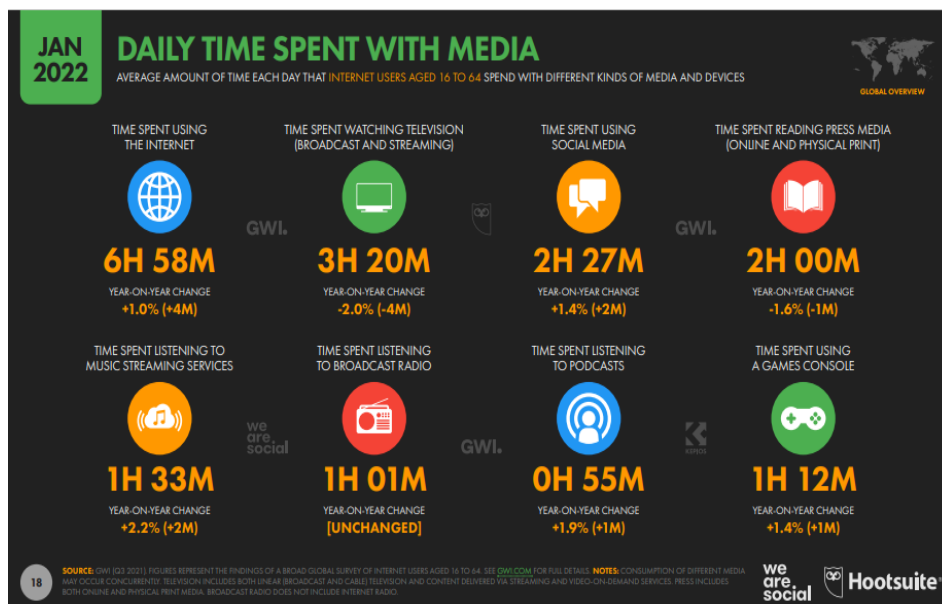
۳. «شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گوید؟»، بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای. (ircg.ir)

4. PersianLandscape13990709.pdf (ircg.ir)

ویدئویی در ایران روزانه ۱ ساعت و ۳۵ دقیقه است که ۲۳ دقیقه بیش از مصرف متوسط جهانی است.^۲

۵۵ دقیقه^۱ البته وضعیت سرانه مصرف رسانه در ایران با متوسط جهانی اندکی متفاوت است. به‌عنوان مثال سرانه مصرف بازی‌های

سال ۲۰۰۳ آغاز نموده و بازی‌ها را از نظر سنی به پنج رده متفاوت، دسته‌بندی کرده است. این شرکت از هشت نماد خشونت، دشنام‌گویی، ترس (داستان ترسناک)، جنسی، دارو (مخدر)، قمار، تبعیض و بازی آنلاین برای توضیح محتوای بازی‌ها استفاده می‌کند. نمودار فوق درصد وجود ویژگی‌های منفی در بازی‌های ویدئویی موجود در این سایت را بررسی کرده است. همان‌طور که انتظار آن نیز می‌رفت، میزان خشونت به‌کاررفته در بازی‌ها بیشترین عاملی است که

وضعیت محتوایی بازی‌های ویدئویی

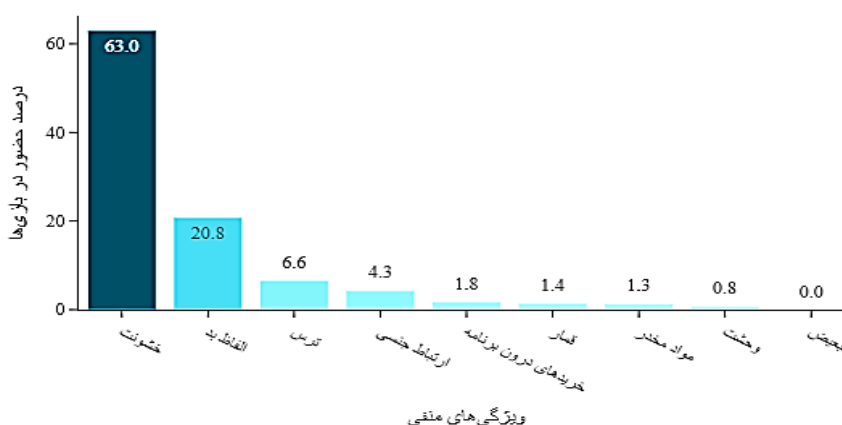
سایت بنیاد اروپایی اطلاعات بازی‌ها که به پی‌جی (PEGI) معروف است از جمله شرکت‌هایی است که براساس محتوای توسعه‌یافته بازی‌های رایانه‌ای و اغلب با معیار رده‌بندی محتوا براساس تصاویر متحرک و با هدف کمک به والدین به منظور نظارت بر محتوای فرهنگی مورد استفاده فرزندان، اقدام به رده‌بندی سنی بازی‌های رایانه‌ای نموده است. این شرکت، فعالیت خود را از

1. DataReportal-GDR002-20220126-Digital-2022-Global-Overview-Report-Essentials-v02.pdf (wearesocial.com)

۲. «شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گوید؟» بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای. (ircg.ir)

بالاترین نمره در این سایت را از آن خود کرده، استفاده از الفاظ بد و ترس به ترتیب در رده‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند. در این میان، تبعیض در هیچ‌یک از بازی‌های ویدئویی به کار برده نشده است.^۱

درصد حضور ویژگی‌های منفی در بازی‌های موجود در سایت پگی

توجه به وضعیت محتوایی بازی‌های خارجی، بسیار خطرناک است. سهم محتوای بازی‌های ایرانی در بازی‌های موبایلی کمتر از ۱۰ درصد است.^۳

لیست ده بازی محبوب بین گیمرهای ایرانی بدین شرح است: ۱. «Call of Duty»؛ ۲. «Fifa»؛ ۳. «PES»؛ ۴. «Clash of Clans»؛ ۵. «PUBG»؛ ۶. «آمیرزا»؛ ۷. «Free Fire»؛ ۸. «GTA»؛ ۹. «کلاچ» و ۱۰. «Counter-Strike».^۴

سبد مصرفی بازی‌های ویدئویی در ایران

با در نظر گرفتن نوع ابزار بازی (که غالباً گیمرها استفاده می‌کنند)، در یک تقسیم‌بندی، بازی‌ها به دو دسته کنسولی - رایانه‌ای و موبایلی-تبلتی تقسیم می‌شود. همان‌گونه که بیان شد ۲۵ درصد گیمرها در ایران با کنسول و ۱۹ درصد با رایانه بازی می‌کنند^۲ و سهم مصرف بازی‌های ایرانی در این دو سخت‌افزار تقریباً صفر است؛ یعنی ۴۴ درصد گیمرها یا حدود ۱۵ میلیون نفر، صرفاً مصرف‌کننده محتوای غیربومی هستند و با

۱. «آمار میزان استفاده از ویژگی‌های منفی در بازی‌های ویدئویی»، نامافر. (namafar.ir)

۲. «شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گوید؟»، بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای. (ircg.ir)

۳. «سهم کم ایران از بازار بازی‌های رایانه‌ای در دنیا». (gerdab.ir)

۴. «شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گوید؟»، بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای. (ircg.ir)

استفاده از طلسم و جادو برای حل مسائل در بازی، سحرپودن شخصیت قهرمان بازی، آموزش جن‌گیری و احضار، ارتباط جنسی با اجنه، نمایش متعدد موجودات ماورایی و...، به تصویر کشیده شده و به امری عادی بدل گشته است. نام برخی از کتاب‌های مرتبط با علوم غریبه مانند «رستاخیز مردگان»، متأثر از آموزه‌های فردی با نام «hp love craft» در بازی آورده می‌شود و تعداد زیادی بازی، مانند بازی مشهور «bloodborne» مبتنی بر این کتاب منتشر گردیده است. اخیراً و با استفاده از امکانات کنسول «PS5»، گیم‌ر برای عبور از برخی مراحل یک بازی ویدئویی با محتوای سحر و جادو، می‌تواند او را به صورت صوتی تلفظ کند که بعضاً حاوی مطالب کفرآمیز است!

سبک زندگی در بازی‌های ویدئویی

جنبه‌های گوناگون زندگی افراد اعم از ارتباطات، خوراک، پوشاک، معماری، گویش، گذران وقت، زندگی خانوادگی، دوست‌گزینی و... مورد توجه بازی‌سازان است. قابلیت شبیه‌سازی، مهارت‌آموزی و تکرار و تمرین در بازی‌های ویدئویی، دست بازی‌سازان را برای ایجاد تغییر در سبک زندگی گیم‌ر باز گذاشته است. دو عنصر خشونت و شهوت در این قبیل بازی‌ها به صورت محدود استفاده می‌شود. این دو عنصر با توجه بر تأثیر غیرقابل انکارشان بر حوزه احساسات، از سویی موجب جذاب‌سازی سبک زندگی پیشنهادی می‌شوند و از سویی دیگر، با توجه به کاستن از قوه عاقله کاربر، از میزان مقاومت وی در پذیرفتن سبک زندگی

اعتقادات و بازی‌های ویدئویی

شاید بتوان مدعی شد غالب بازی‌ها رایانه‌ای - کنسولی از حیث محتوایی، اعتقادی هستند. سازندگان بازی بر تمام اصول دین (توحید، نبوت، معاد، امامت، عدل) و برخی از فروع دین (امر به معروف، نهی از منکر، جهاد) متمرکزند. بازی‌هایی که اعتقادات به‌خصوص حوزه اصول دین را مورد هجمه قرار می‌دهد، بسیار زیاد است. نفی وجود خدا، نفی توحید و به تصویر کشیدن خدایگان، تصادفی بودن خلقت، خدا را دوستدار جنایتکاران نشان دادن، شکست خدا در مقابل شیطان، امکان کشتن خدا، توهین به خدا، بی‌مغز نشان دادن افراد خداپرست، وحشی نشان دادن افراد خداپرست، نفی ولایت، به تصویر کشیدن اهل بیت علیهم‌السلام، تحریف در مهدویت، نمایش زندگی پس‌اخرالزمان به منظور انکار پایان دنیا، امکان کشتن ملک‌الموت، نفی قیامت، امکان کشتن فرشتگان عذاب و بستن در جهنم، امکان فرار از جهنم، حشیشی‌بودن شیعیان و کشتن مخالفان تحت تأثیر مصرف مواد، تروریست نشان دادن مسلمانان و... به شدت ترویج می‌شود. در برخی بازی‌ها مانند «Dodge God»، گیم‌ر نقش خدا را بازی می‌کند و در برخی دیگر مانند «Fallout»، گیم‌ر زندگی بدون خدا را تجربه کرده و با تکیه بر تجربه، تصادف و توانمندی شخصی بر همه مشکلات غلبه می‌کند.

ماورا و بازی‌های ویدئویی

مباحث مرتبط با طلسم و جادو در بازی‌های مصرفی کاربران به شدت رواج دارد.

۱. «بازی جدید هری پاتر، بازی هری پاتر پلی‌استیشن». (btid.org)

جدید می‌کاهند. بازی‌هایی مانند سیمز^۱، سرقت بزرگ اتومبیل ۵،^۲ همسایه جهنمی^۳ و بولی،^۴ تمرکز ویژه‌ای بر سبک زندگی و تغییر آن متناسب با اهداف گردانندگان صنعت بازی‌های ویدئویی دارند.

بخش قابل توجهی از بازی‌های ویدئویی، تمرکز ویژه‌ای بر مسئله زن و بازنمایی او در حوزه فردی، خانوادگی و اجتماعی دارند. بازی‌هایی مانند «Tomb Raider»، «Resident Evil»، «Hellblade: Senua's Sacrifice»، «Final Fantasy X»، «Horizon Zero Dawn»، «The Last of Us»، «Mirror's Edge»، «StarCraft»، «Gears of War»، «Bayonetta» و «The Witcher 3» هرکدام به نحوی جایگاه زن و نقش آفرینی او در خانواده و اجتماع را مبتنی بر سبک زندگی اومانیستی بازآفرینی می‌کنند.

محتوای غیراخلاقی و بازی‌های ویدئویی

ارتباط مستقیمی بین صنعت «پورنوگرافی»^۵ و بازی‌های ویدئویی وجود دارد. استفاده از چهره بازیگران مشهور

فیلم‌های مستهجن به‌عنوان شخصیت بازی، استریم‌بازی‌های ویدئویی توسط بازیگران مشهور فیلم‌های مستهجن، ترویج آلات مصنوعی جنسی در بازی، تولید بازی‌های مخصوص آموزش روابط جنسی، نمایش متعدد رقص جنسی^۶ در کلپ‌های شبانه^۷ در بازی، امکان آشنایی با مجلات تخصصی تصاویر مستهجن در متن بازی و...، از مهم‌ترین دلایل ارتباط مستقیم این دو صنعت با یکدیگر می‌باشد.

علاوه بر آن، ازدواج همجنس‌بازان، نمایش و ترویج همجنس‌بازی، خودارضایی، وجود تصاویر مبتذل و مستهجن، استفاده از شخصیت‌هایی با لباس‌های بدن‌نما، طراحی فرم بدن زنان با تأکید بر تحریک جنسی مردان و بالعکس، استفاده از کلمات مبتذل و مستهجن، نمایش و آموزش روابط جنسی، آموزش نحوه تحریک جنسی جنس مخالف و... به وفور در بازی‌های ویدئویی به نمایش درمی‌آید و به‌عنوان بخش جدایی‌ناپذیر بازی‌های ویدئویی محسوب می‌شود.^۸

۱. تاکنون از این بازی چهار نسخه ارائه شده و هر نسخه حاوی بسته‌های الحاقی متعدد است؛ به‌گونه‌ای که بیش از ۶۰ عنوان سبک زندگی را شامل می‌شود. در بازی‌های سیمز، گیمز، فرایند یک سبک زندگی را از صفر تا صد می‌آموزد. سبک زندگی غربی با مؤلفه‌هایی مانند زندگی با حیوانات، رقص، خوانندگی، چیدمان و دکوراسیون منزل، تفریح و سرگرمی، پخت‌وپز، تحصیل، ورزش، مهمانی، ارتباط با جنس مخالف، مراقبت از فرزند و... در این بازی آموزش داده می‌شود.

۲. مدیریت خانواده بر محور خیانت، مصرف مواد و فساد اخلاقی.

۳. آزار و اذیت همسایه.

۴. آزار و اذیت دوستان و بچه‌های مدرسه.

۵. واژه پورنوگرافی که در اواسط قرن ۱۹ وارد زبان انگلیسی شده است، عبارت است از: نمایش رفتارهای جنسی در کتاب، تصویر، فیلم و هر رسانه ارتباطی دیگری با هدف برانگیختن جنسی مخاطب. واژه پورنوگرافی از دو واژه یونانی پورنی به‌معنای فاحشه و گرافین به‌معنای نوشتن تشکیل شده است.

۶. «پورنوگرافی چیست - صنعت پورنوگرافی چیست - تاریخ پورنوگرافی - تعریف پورنوگرافی». (dr-sanaie.com)

۷. هر گونه اثر هنری است که به‌منظور برانگیختن شهوت جنسی یا به قصد توصیف صحنه‌های عشق‌بازی خلق گردیده است.

۸. باشگاه‌هایی هستند مرتبط با صنعت سکس که سرگرمی‌هایی چون رقص برهنه یا رقص‌های شهوانی در آنجا انجام می‌شود.

۹. از نام بردن مصادیق به‌دلیل امکان اشاعه فحشا پرهیز می‌گردد.

هدف تأثیرگذاری بر اندیشه سیاسی، تولید و عرضه شده است. اما به صورت کلی، بازی‌های ویدئویی به دو گونه کلان، مسائل سیاسی را مورد توجه قرار می‌دهند:

زمینه‌سازی ذهنی و مهارتی برای روایت وقایع و مدیریت آینده

در برخی بازی‌های ویدئویی، اندیشه سیاسی در قالب سرگرمی و با هدف روایت وقایع گذشته یا آماده‌سازی اذهان برای پذیرش طراحی‌های سیاسی آینده مورد توجه قرار می‌گیرد. موضوعاتی مانند: منازعات آمریکا با چین، روسیه و ایران، جنگ طلبی‌های اخیر آمریکا، جنگ جهانی اول و دوم، ضرورت حمله پیش‌دستانه به کشورهای معارض نظم فعلی جهانی به خصوص ایران، کره شمالی، چین و روسیه و ضرورت فعالیت پایگاه‌های نظامی آمریکا در مناطق مختلف جهان به سود جریان سلطه، روایت می‌شود. بازی‌های زیادی مانند: کال آف دیوتی (روایت تمام جنگ‌های جهانی و در مورد اخیر ضرورت حمله به ایران)، بتلفیلد ۳ و ۴ (حمله به ایران و چین)، مدال افتخار (روایت جنگ‌های جهانی به نفع نظام سلطه)، بایوشاک ۱ و ۲ (دیکتاتور نشان‌دادن حکومت دینی با چاشنی نتایج اسفناک دولتی‌بودن رسانه) و... در این گروه جای می‌گیرند. در آخرین بازی از سری ندای وظیفه،^۲ همانند بتلفیلد ۳، ضرورت حمله آمریکا به ایران و تعقیب و

خشونت و بازی‌های ویدئویی

عنصر خشونت، یکی دیگر از عناصر مهم جذاب‌ساز بازی‌های ویدئویی محسوب می‌شود. در برخی بازی‌ها مانند «DOOM» خشونت تنها راه عبور از چالش‌هاست و در برخی بازی‌ها مانند «Mortal Kombat» تنها جاذبه بازی، خشونت است. شیوه به‌تصویرکشیدن خشونت نیز گونه‌های مختلفی دارد، اما می‌توان مدعی شد اثرگذارترین بازی‌ها در این خصوص آنهایی هستند که خون و خونریزی، قطع عضو و یا قطعه‌قطعه شدن را به کرات و با استفاده از جاذبه‌های تکنیکی و هنری به تصویر می‌کشند. بازی‌هایی مانند «Assassin's Creed»، «HITMAN» و «The Last of Us» از شاخص‌ترین بازی‌های ویدئویی این‌چنینی هستند. بازی‌های دیگری نیز وجود دارند که به وحشیانه‌ترین شکل ممکن، حریف خود را از بین می‌برند؛ بازی‌هایی مانند «Dead Rising»، «Evil Within»، «Resident Evil» و «Wolfenstein» از این قبیل بازی‌ها هستند. در فهرست محبوب‌ترین بازی‌ها برای گیم‌های ایرانی، سبک‌های حاوی محتوای خشونت‌بار، در رأس قرار دارد و محبوب‌ترین بازی گیم‌های ایرانی «Call of Duty» است.^۱

سیاست و بازی‌های ویدئویی

بازی‌های ویدئویی همانند سایر رسانه‌ها، از سیاست جدا نیست و محصولات زیادی با

۱. «شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گوید؟»، بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای. (irgc.ir)
 2. Call of Duty: Modern Warfare

ترور یکی از شخصیت‌های ایرانی مورد توجه واقع شده است و این حملات را برای آمریکا جزو حقوق طبیعی قلمداد می‌کند.

دیپلماسی عمومی و براندازی

حوزه دیگر فعالیت سیاسی بازی‌های ویدئویی، دیپلماسی عمومی است و به تغییر حکومت‌ها و براندازی سخت، نرم و نیمه‌سخت می‌پردازد. در برخی موارد، انقلاب‌ها و براندازی‌ها طبق نظر جریان سلطه، روایت می‌شود و در برخی موارد نیز ضرورت انقلاب در زمان کنونی مورد تأکید قرار می‌گیرد. مواردی از قبیل انقلاب فرانسه، انقلاب اسلامی ایران، جنگ‌های صلیبی (با تأکید بر جریان حسن صباح)، ضرورت تحول سیاسی و براندازی در کشورهای آمریکای جنوبی و تخریب نهادهای انقلابی ایران، مهم‌ترین موضوعات مورد توجه در بازی‌های ویدئویی از این جهت بوده است. در بازی‌های زیادی نیز شیوه‌های اغتشاش، براندازی و ایجاد شورش را به گیمر می‌آموزند. بازی‌هایی مانند: Revolution: Black Friday ۱۹۷۹ (معرفی سپاه) (روایت چگونگی وقوع انقلاب اسلامی ایران)، Tom Clancy's Splinter Cell (معرفی سپاه) به‌عنوان نیروی تروریستی و ضرورت مقابله با سپاه)، Detroit: Become Human برای آموزش شیوه اغتشاش و براندازی جهت دستیابی به آزادی، سربازی‌های Far Cry (ضرورت براندازی در کشورهای آمریکای جنوبی و شیوه آن)،

Mirror's Edge (ضرورت مبارزات سیاسی و سخت برای براندازی حاکمیت کشور)، سری بازی‌های Metal Gear Solid (منازعات سیاسی آمریکا و روسیه)، Assassin's Creed (روایت جنگ‌های صلیبی و آدم‌کش نشان‌دادن شیعیان)، Fable III (ضرورت براندازی و انقلاب در کشور)^۱ و Civilization (علاوه بر نفی ضمنی خدا، جهت‌دهی به ایجاد ساختار حکمرانی متناسب با تعریف قدرت از منظر نظام سلطه) در این گروه جای می‌گیرند. البته از سوی دیگر بازی‌سازان برای حفظ نظام سلطه، گیمرها را به تلاش برای زنده و پایدار نگه داشتن حکومت متزلزل آمریکا تشویق می‌کنند. به‌عنوان مثال در بازی The Divison 2، گیمر باید آمریکا، بلکه دنیا را که به دلیل سیاست‌های اشتباه دولت در ورطه نابودی است، نجات دهد؛ زیرا نجات آمریکا، نجات جهان است.^۲

کاربران بازی‌های ویدئویی

کاربران بازی‌های ویدئویی یا همان گیمرها، مهم‌ترین محور صنعت بازی‌های ویدئویی محسوب می‌شوند. البته باید توجه کرد که نمی‌توان همه کاربران بازی‌های ویدئویی را یکسان پنداشت؛ زیرا کاربران از جهت میزان استفاده، وابستگی، فهم، تعامل و نظام تأثیر و تأثر با بازی‌های ویدئویی یکسان نیستند. یک‌سطح‌پنداشتن کاربران بازی‌های ویدئویی، موجب ایجاد خطا در شناخت

۱. «ده بازی سیاسی برتر که ذهن مخاطب را به چالش می‌کشد». دیجی‌کالا مگ. (digikala.com)

۲. «آیا بازی‌های ویدئویی باید سیاسی باشند؟». (vigiato.net)

را ترجیح می‌دهند. یا اینکه علاقه دارند بازی‌هایی را بخرند که تخفیف بسیار زیاد دریافت کرده است. علاقه کمتر آنها به داشتن سخت‌افزار قوی (برای اجرای بازی‌های باکیفیت غیررایگان) آنها را به مشتریان اصلی برای خرید اشتراک‌های ماهیانه بازی با قیمت کمتر تبدیل می‌کند؛^۶ مانند اشتراک بازی‌های EA GAMES که به جای پرداخت ۶۰ دلار برای هر بازی با اشتراک ماهیانه ۱۰ دلار، قادر به انجام چندین بازی تا زمان اتمام اشتراک خواهند بود. ۲۳ درصد کاربران بازی‌های ویدئویی این‌گونه هستند.

۴. کسانی که وقت خود را در انجمن‌های بازی می‌گذرانند:^۷ مصرف‌کنندگانی که دوست دارند جدا از بازی کردن، بیشتر در مورد آن در شبکه‌های مجازی با دیگران صحبت کنند. همچنین آنها محتوای زیادی از بازی‌ها را تماشا می‌کنند، بلاگ‌ها را می‌خوانند و به پادکست دیگر بازیکنان گوش می‌دهند. ۶ درصد از کاربران بازی‌های ویدئویی این‌گونه‌اند.

۵. کسانی که علاقه به داشتن قطعات کامپیوتر دارند:^۸ کسانی که بیشتر به تکنولوژی و داشتن قطعات کامپیوتری قوی مشتاق‌اند و دوست دارند جزو اول افرادی

وضعیت، تحلیل و ارائه راهکار خواهد شد. در منابع بین‌المللی،^۱ اخیراً گیمرها را براساس میزان اشتغال به بازی، مشاهده بازی دیگران، خرید سخت‌افزارهای بازی و مشارکت در گفت‌وگوهای مرتبط با بازی‌های ویدئویی در شبکه‌های اجتماعی به نُه شخصیت دسته‌بندی کرده‌اند:^۲

۱. کسانی که همه چیز را دوست دارند:^۳ مصرف‌کنندگانی که عاشق انجام بازی، تماشای محتوای گیمر، داشتن قطعات مربوط برای اجرا گیمر هستند، اما به اندازه گیمرهای اولتیمیت (گیمرهای حرفه‌ای یا در لغت گیمرهای نهایی) پول و وقت صرف آن نمی‌کنند. ۵ درصد کاربران بازی‌های ویدئویی این‌گونه هستند.

۲. کسانی که فقط تماشا می‌کنند:^۴ مصرف‌کنندگانی که بیشتر، محتوای بازی (مسابقات بازی) را از طریق یوتیوب و توئیچ تماشا می‌کنند و به ندرت پیش می‌آید تا بازی ویدئویی را انجام بدهند. ۳ درصد از کاربران بازی‌های ویدئویی این‌گونه هستند.

۳. کسانی که بازی تخفیف‌خورده یا رایگان انجام می‌دهند:^۵ مصرف‌کنندگانی که از تجربه بازی‌های باکیفیت (غیررایگان) لذت می‌برند، اما بازی‌های رایگان (و لو بی کیفیت)

1. Overview: Newzoo's Gamer Segmentation and Gamer Personas | Newzoo

۲. به دلیل اشتراک شخصیت، مجموعاً اندکی بیش از ۱۰۰ درصد شده است.

3. All-Round Enthusias

4. BackSeat viewers

5. Barging Buyer

۶. چون هزینه لازم برای خرید سخت‌افزارهای گران‌قیمت مخصوص بازی‌های ویدئویی را ندارند، اقدام به خرید اشتراک ماهیانه می‌کنند؛ زیرا بازی در سرور شرکت بازی‌ساز اجرا می‌شود و گیمر نیازی به خرید سخت‌افزار قوی ندارد.

7. Community Gamer

8. Hardware Enthusiast

باشند که قطعات جدید و گجت‌های^۱ به‌روز و قوی را امتحان می‌کنند. یا دوست دارند به‌عنوان یک الگو برای دیگران، خودشان آسیمبل قطعات کامپیوتری را انجام دهند. ۵ درصد کاربران بازی‌های ویدئویی این‌گونه هستند.

۶. کسانی که دیگر بازی نمی‌کنند و بازنشسته شده‌اند:^۲ مصرف‌کنندگانی که در حال حاضر علاقه به بازی ندارند و در گذشته به‌اندازه کافی بازی انجام داده‌اند و در حال حاضر درگیر بازی‌های رایانه‌ای نیستند، اما می‌شود دوباره آنها را به دنیای گیم بازگرداند. معمولاً بیشتر از یک‌چهارم آنها قصد دارند دوباره مشغول بازی کردن شوند. ۱۰ درصد کاربران بازی‌های ویدئویی این‌گونه هستند.

۷. کسانی که بیشتر تماشا می‌کنند و کمتر بازی می‌کنند:^۳ مصرف‌کنندگانی که معمولاً کمی بازی می‌کنند اما از تماشای آن بیشتر لذت می‌برند. ۲۹ درصد کاربران بازی‌های ویدئویی این‌گونه هستند.

۸. کسانی که وقت خود را با بازی پر می‌کنند:^۴ مصرف‌کنندگانی که بیشتر با موبایل بازی انجام می‌دهند تا وقت خودشان را بگذرانند و هرگز محتوای بازی‌ها را تماشا نمی‌کنند. معمولاً یک‌سوم زنان علاقه‌مند به بازی در این دسته قرار می‌گیرند. ۲۵ درصد کاربران بازی‌های ویدئویی این‌گونه هستند.

۹. کسانی که گیمر حرفه‌ای هستند:^۵ مصرف‌کنندگانی که عاشق همه چیز درباره بازی هستند؛ از بازی کردن و داشتن لوازم و دستگاه‌های بازی گرفته تا تماشای محتوای بازی. اینان بیشتر وقت و درآمد خود را صرف بازی‌های ویدئویی می‌کنند. این گروه به‌عنوان ال‌تیمیت گیمر؛ یعنی بازیکنان نهایی دسته‌بندی می‌شوند. ۴ درصد کاربران بازی‌های ویدئویی این‌گونه هستند.

با توجه به تفاوت‌های بسیار مهم موجود در دسته‌بندی فوق، می‌توان کاربران بازی‌های ویدئویی رایانه، واقعیت مجازی و کنسول‌های خانگی را از باقی کاربران جدا کرد و برای این گروه نام گیمر (شامل ردیف شماره ۱، ۳، ۴، ۵ و ۹ در دسته‌بندی فوق) و برای سایرین نام پلیر (Player) را انتخاب کرد. گیمرها حدوداً ۴۰ درصد جمعیت جامعه بازی‌بازان را به خود اختصاص می‌دهند. در خصوص آخرین وضعیت کاربران بازی‌های ویدئویی موارد ذیل باید مورد توجه قرار بگیرد:

الف) افزایش تعداد کاربران بازی‌های ویدئویی

مطابق آمارهای رسمی در سال ۲۰۲۲، مجموعاً سه میلیارد و ۱۹۸ میلیون کاربر بازی‌های ویدئویی در جهان وجود دارد^۶ و پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۲۵، تعداد آنها به بیش از سه و نیم میلیارد نفر برسد.^۷

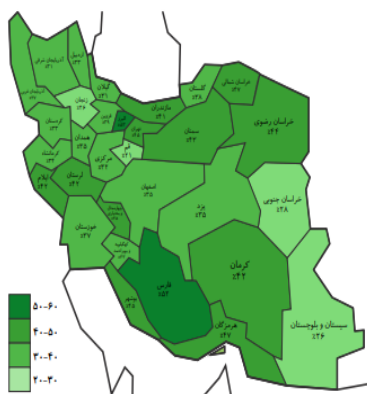
۱. گجت (Gadget) به وسایل کوچک مکانیکی و یا الکترونیکی گفته می‌شود که اغلب اندازه‌ای کوچک دارند و دارای کاربرد زیاد و خاص در زندگی هستند. به‌عبارت‌دیگر وسایلی که برای انجام کارها، مفید و پرکاربرد هستند. معنی گجت | واژه‌نامه آزاد. (vajehyab.com)

2. Lapsed Gamer
3. popcorn gamer
4. Time filler
5. Ultimate Gamer
6. Games Market Reports and Forecasts | Newzoo
7. Newzoo Global Games Market Report 2022 | Free Version

گیم‌های ایرانی تصریح کرده‌اند به دلیل تبعات ناشی از کرونا، بیشتر به بازی‌های ویدئویی گرایش پیدا کرده‌اند.^۴ آمارهای بین‌المللی نیز نشان می‌دهد فروش بازی‌های ویدئویی در جهان در ایام شیوع کرونا افزایش یافته است.^۵

۴۸ درصد کاربر بازی‌های ویدئویی در جهان، در منطقه آسیا و اقیانوسیه زندگی می‌کنند.^۱ در ایران مطابق با آمارهای رسمی در سال ۱۴۰۰، کاربران بازی‌های ویدئویی، ۳۴ میلیون نفر هستند^۲ و پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۴۰۱، تعداد آنها به ۴۱ میلیون نفر برسد.^۳

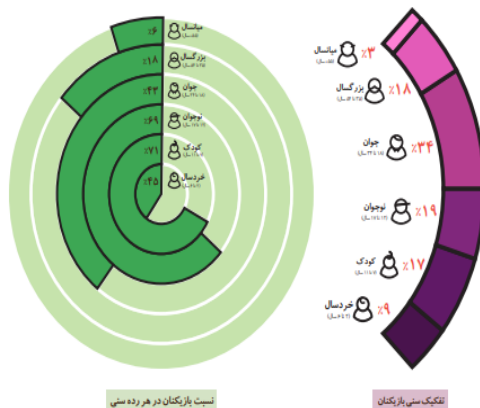
گزارش نمای باز

نسبت بازیکنان در هر استان

در میان استان‌ها، قم کمترین و البرز بیشترین نسبت بازیکنان را دارد.

چه کسانی بازی می‌کنند؟

نسبت بازیکنان در هر رده سنی

نسبت سنی بازیکنان

بررسی نسبت بازیکنان در رده‌های سنی نشان می‌دهد که کودکان و نوجوانان دو گروه سنی هستند که بیشترین میزان اقبال را به بازی‌های دیجیتال داشته‌اند و بیشترین میزان بازیکن مربوط به این دو گروه بوده است که با توجه به میزان فراغت امکان دسترسی به پلتفرم‌ها و شبکه‌های مصرف رسانه‌ای این موضوع قابل توجه است. چرا که دسترسی در گروه خردسال قایما محدودتر و با کنترل و پشتیبانی خانواده صورت می‌گیرد و در سایر گروه‌ها نیز محدودیت‌های زمانی می‌تواند شاخصی تاثیر گذاری بر نسبت بازیکنان باشد.

شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران

1. Video Game Industry: Statistics, Demographics, Trends - INTENTA

۲. «شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گوید؟»، بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای. (ircg.ir)

۳. «بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای: ایران ۳۳ میلیون گیمر دارد». (vigiato.net)

۴. «شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گوید؟»، بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای. (ircg.ir)

5. Increase in video games sold due to coronavirus worldwide 2020 | Statista

ب) افزایش متوسط سن

متوسط سن کاربران بازی‌های ویدئویی رو به فزونی است^۱ و در حال حاضر متوسط سن گیمرها در سراسر جهان ۳۴،^۲ در آمریکا برای زنان ۳۶ و مردان ۳۴^۳ و در ایران ۲۳ سال است.^۴ در ایران براساس آمارهای ارائه شده بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای، ۴۵ درصد گیمرها، کودکان و نوجوانان هستند.^۵

ج) افزایش جمعیت زنان

گرایش زنان به بازی‌های ویدئویی در ایران و جهان رو به افزایش است.^۶ ۴۱ درصد کاربران بازی‌های ویدئویی در آمریکا^۷ و ۴۱ درصد کاربران بازی‌های ویدئویی در ایران را زنان تشکیل می‌دهند.^۸ طی سالیان گذشته، فاصله تعداد گیمرهای مرد و زن کاهش یافته است.

د) گیمرهای استریم^۹

تعدادی از کاربران بازی‌های ویدئویی، گیم استریم هستند.^{۱۰} اینان سلبریتی^{۱۱} دنیای بازی‌های ویدئویی بوده و از محبوبیت بالایی بین سایر کاربران بازی‌های ویدئویی برخوردارند. استریم‌ها به دلیل ارائه آموزش‌های مرتبط با بازی‌های ویدئویی، معرفی تازه‌ترین بازی‌های ویدئویی، معرفی تازه‌های صنعت بازی‌های ویدئویی، گزارش از اجرای بازی (همانند نقش گزارشگر بازی‌های ورزشی) همراه با چاشنی طنز، مورد توجه گیمرها هستند. به دلیل محبوبیت این افراد و اثرپذیری سایر گیمرها، به‌خصوص کودکان و نوجوانان، شرکت‌های مرتبط با صنعت بازی‌های ویدئویی از ظرفیت آنان برای تبلیغ و فروش محصولات خود استفاده می‌کنند. این پدیده، طی چند سال گذشته، بسیار سرعت

1. Number of Gamers Worldwide 2023/2022: Demographics, Statistics, and Predictions - Financesonline.com

2. Video Game Demographics - Who Plays Games in 2022 (techjury.net)

3. Number of Gamers Worldwide 2023/2022: Demographics, Statistics, and Predictions - Financesonline.com

۴. شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گوید؟/ بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای. (ircg.ir). همان.

6. U.S. average age of video gamers 2021| Statista

7. Number of Gamers Worldwide 2022/2023: Demographics, Statistics, and Predictions - Financesonline.com

۸. شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گوید؟/ بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای. (ircg.ir)

۹. گیم استریم؛ یعنی کسی که هنگام انجام دادن بازی ویدئویی، آن را به صورت زنده برای دیگران پخش می‌کند. گیمرهای حرفه‌ای، از طریق خدمات استریم و با نصب دوربین در اتاق خود، انجام بازی ویدئویی و یا تبلیغات را به صورت زنده برای سایرین اجرا می‌کنند. افراد زیادی در ایران و جهان، مشتریان بازدید استریم بازی ویدئویی هستند. انگیزه‌های متعددی مانند یادگیری شیوه طی کردن مراحل بازی، سرگرمی، علاقه به یک گیم استریم خاص و... برای دیدن پخش زنده بازی ویدئویی وجود دارد.

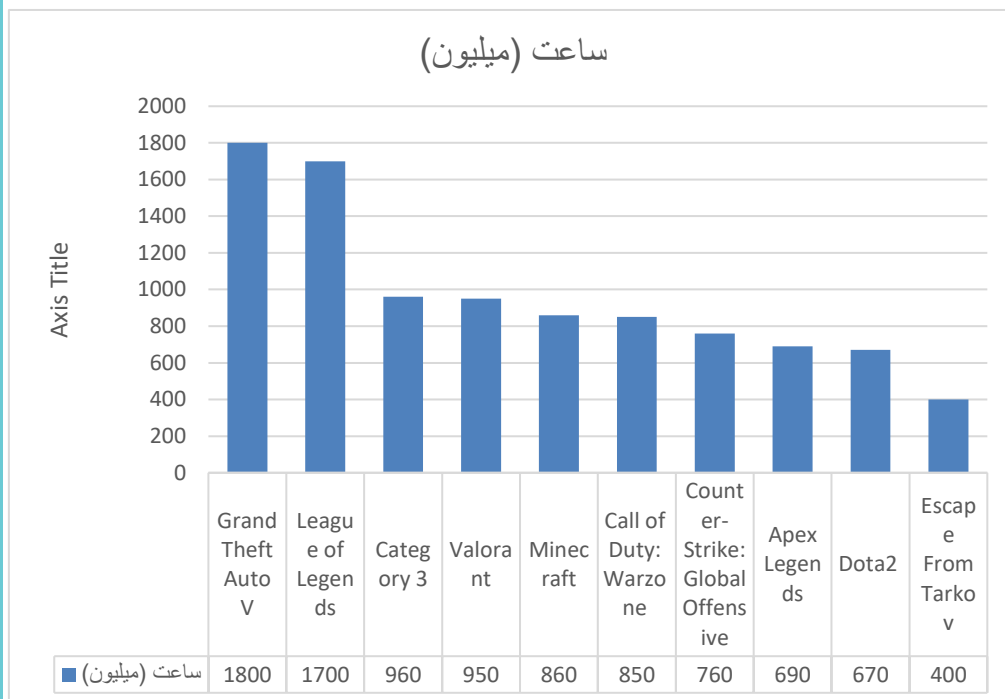
۱۰. این بخش، ۵۷۵ اسلاید سند پشتیبان دارد.

۱۱. سلبریتی کسی است که به دلایل مختلف (مثبت یا منفی) در یک جامعه، معروف و یا محبوب شده باشد. در موضوع بازی‌های ویدئویی، گیم استریم‌ها، بین سایر گیمرها، مشهور و محبوب هستند.

- بازدید فیلم‌های تولیدی در یوتیوب
  - دریافت هزینه از پشتیبان مالی (اسپانسرها)
  - تبلیغ کالا و خدمات شرکت‌های گیمینگ و متفرقه
- تا فوریه ۲۰۲۰، بالغ بر ۳/۸ میلیون استریمر منحصربه‌فرد در توئیچ، تولید محتوا کرده‌اند.^۱ میزان بازدید بازی‌های استریم‌شده در رسانه‌های مجازی بسیار قابل توجه است. در نمودار ذیل، پربیننده‌ترین بازی‌های استریم‌شده در سال ۲۰۲۱ در شبکه «توئیچ»^۲ ملاحظه می‌شود:

- یافته و به دلیل درآمدزایی (بین ۵۰ میلیون تا یک میلیارد تومان ماهانه در ایران)، جاذبه فوق‌العاده‌ای نیز دارد.
- استریمرها برای جذب مخاطبان، به تجهیزات گران‌قیمت، لوکس و گیمینگ از قبیل صندلی، میز، رایانه، گیم پد، موس، کیبورد، پد موس، میکروفون، پایه میکروفون، هدست و... به همراه اینترنت پرسرعت نیازمند هستند. گیم‌های استریم از پنج روش برای درآمدزایی استفاده می‌کنند:
- جذب مشترکان ویژه (سابسکرایب) در شبکه‌های اجتماعی و خدمات استریم
  - دریافت دونیت (کمک هزینه اهدایی مخاطبان)

1. PersianLandscape13990709.pdf (ircg.ir)

2. Top 10 games streamed on Twitch in 2021 – Esports | Esports.gg

بیش از ۴۰ گی‌م‌استریم‌ر مشهور در کشور در حال فعالیت‌اند که برخی از آنان یک میلیون فالوور در اینستاگرام دارند. غالب این افراد در نرم‌افزارهای غیربومی توئیچ، اینستاگرام، یوتیوب و دیسکورد فعالیت می‌کنند. براساس بررسی‌های دقیق، گی‌م‌استریم‌رهای ایرانی، شبکه بوده و اقدامات ضد فرهنگی و ضد امنیتی فراوانی با حاشیه امن بالا انجام می‌دهند.^۱ به دلیل محبوب بودن این افراد در نظر علاقه‌مندان، حوزه بازی‌های

ویدئویی، نقش بسیار زیادی در غرب‌زدگی، بی‌هویت‌سازی، حمایت از فتنه‌ها، حمایت از جبهه استکبار و خروج ارز از کشور داشته و دارند. برخی از این افراد، نقش فعالی در فتنه بنزینی سال ۹۸ و اغتشاشات ۱۴۰۱ داشته‌اند. حامیان مالی این افراد عموماً شرکت‌های خارجی و برخی از شرکت‌های داخلی هستند. همچنین خبرگزاری الجزیره قطر، گزارش ویژه‌ای درباره دختر ایرانی که بازی ویدئویی را استریم می‌کند، ارائه کرده است.^۲

۱. مواردی از قبیل تضعیف مناسبت‌های اسلامی و ملی، تمسخر روحانیت، حضور در جمع اغتشاشگران، همراهی با دشمنان نظام، قبح‌زدایی از پوشش غیراخلاقی، ترویج ازدواج سفید، ترویج زندگی با حیوانات، عادی‌سازی تماس با نامحرم، توسعه صنعت سرگرمی فاسد، ترویج مناسبت‌های غربی، کمک به خروج گسترده ارز از کشور، برخی از مهم‌ترین اقدامات گی‌م‌استریم‌رهای ایرانی است. مجموعه مستندات مربوط به اقدامات تخریبی استریم‌رها و اثبات شبکه‌بودن آنان، دارای پشتیبان ۶۰۰ اسلایدی است.

2. Of course Iran has 'girl gamers', but they face unique barriers | Gender Equity | Al Jazeera

اول - شب بیداری: برخی عوامل مانند:
 ۱. تمرکز بیشتر بر محتوای بازی، ۲. حذف عوامل مزاحم مانند صدای تلفن یا حضور والدین و حتی فرزندان، ۳. اینترنت رایگان و یا ارزان قیمت شبانه، موجب تشویق گیمرها به شب بیداری می‌شود.^۲ گیمرها از ابتدای شب تا اوایل صبح را به انجام بازی‌های ویدئویی، به خصوص بازی‌های آنلاین اختصاص می‌دهند. بیداری شبانه، آسیب جدی به فعالیت مفید در ساعت روز به خصوص کسب‌وکار، تحصیل، ارتباط با دیگران و عبادت وارد می‌سازد.^۳

دوم - زندگی آنلاین: استریمرها یا جریان بازی ویدئویی خود را به صورت زنده برای دیگران پخش می‌کنند و یا آنکه، زندگی خود را به صورت آنلاین، در فضای مجازی برای دیگران به تصویر می‌کشند. در بخش Just Chatting توئیچ، گیمرهایی دیده می‌شود که فارغ از بازی، حتی غذا خوردن، کتاب خواندن و خوابیدن خود را جلوی دوربین به صورت زنده انجام می‌دهند.^۴ این سبک زندگی، عوارض ناگواری مانند اختلاف شدید با همسر^۵ و سایر اعضای خانواده، طلاق، انزوای اجتماعی، نقض حریم خصوصی و... دارد.^۶

سوم - تغذیه: دامنه ایجاد تغییر در سبک زندگی گیمرها، تغذیه را هم دربرمی‌گیرد.

وضعیت‌شناسی ابعاد تأثیرگذار بازی‌های

ویدئویی

درباره بازی‌های ویدئویی، علاوه بر ضرورت شناخت وضعیت موجود در هریک از لایه‌ها، لازم است ابعاد تأثیرگذار این صنعت مورد توجه قرار بگیرد. مهم‌ترین ابعاد در خصوص بازی‌های ویدئویی عبارت است از: فرهنگ، اقتصاد، امنیت، سیاست و علم. توضیح هر کدام از ابعاد بدین شرح می‌باشد:

الف) فرهنگ و بازی‌های ویدئویی^۱

بازی‌های ویدئویی رسانه هستند و رسانه‌ها آثار فرهنگی دارند. البته تأثیرگذاری رسانه‌ها در عرصه فرهنگی، از لحاظ نوع، کمیت و کیفیت با یکدیگر متفاوت است. مهم‌ترین آثار فرهنگی بازی‌های ویدئویی در جامعه مخاطبان عبارت است از:

یک. سبک زندگی مبتنی بر بازی‌های ویدئویی

بازی‌های ویدئویی می‌تواند سبک زندگی برخی کاربران خود را به شدت تحت تأثیر قرار دهد. به دلیل غلبه محتوای فاسد در بازی‌های ویدئویی، این آثار عموماً مخرب و ضد فرهنگی هستند. برخی از مهم‌ترین آثار سوء بازی‌های ویدئویی بر سبک زندگی گیمرها عبارت است از:

۱. لازم است یادآوری کنیم بخش قابل توجهی از تأثیرگذاری فرهنگی بازی‌های ویدئویی توسط رایانه و کنسول انجام می‌شود و بازی‌های موبایلی، حداقل تأثیرگذاری را بر گیمرها دارند. در بخش تحلیل، توضیحات لازم ارائه خواهد شد.

2. All-night gaming binges: why do we do it, and what does it do to us? | GamesRadar+

۳. نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی، سال چهارم، ش ۴، زمستان ۹۹، ص ۲۸۳ - ۲۸۸. <https://ijhp.ir>

۴. «گیمر حرفه‌ای، از سبک زندگی تا جهان‌بینی». مجله تخصصی بازی‌بان. (bazibaan.com)

5. Fortnite player MrDeadMoth was charged with beating his wife — then gamers defended him - ABC News

۶. «بررسی مضرات برنامه‌های پخش زنده» (rasekhoon.net)

گیم‌های حرفه‌ای، به‌خصوص استریمرها، از نوشابه به‌ویژه نوشابه انرژی‌زا و غذاهای فوری مانند پیتزا به شدت استقبال می‌کنند. بسیاری از آنان دوست دارند حتی غذای خود را روی میز رایانه یا دستگاه بازی خود مصرف کنند. وعده‌های نامنظم غذایی، از دیگر خصوصیات گیم‌های حرفه‌ای است؛ زیرا نمی‌توانند هنگام بازی، به‌خصوص بازی‌های آنلاین، مدیریت زمان کنند و غذای خود را به‌نگام مصرف نمایند. تعدادی از گیم‌ها به دلیل شدت غرق‌شدن در دنیای بازی و بی‌توجهی به تغذیه و خواب، جان خود را از دست داده‌اند.^۱ مرگ به دلیل بی‌توجهی به تغذیه و خواب، تاکنون در ایران گزارش نشده است.

چهارم - انزوای اجتماعی: یکی از عوارض بازی‌های ویدئویی بر سبک زندگی، انزوای شدید اجتماعی گیم‌ها است. در بدو امر، گیم‌ر علاقه‌مند است در اتاق خود به تنهایی مشغول بازی شود و به گمان خود کسی مزاحم او نشود. به تدریج میزان حضور او در کنار سایر اعضای خانواده، ارتباط با دوستان و معاشرت با اقوام کاهش می‌یابد. در ادامه، گیم‌رهایی که به انجام بازی‌های ویدئویی

معتاد شوند، ممکن است دچار انزوای شدید اجتماعی گردند. این رفتار، نوعی بیماری است و با نام «هیکیکوموری» شناخته می‌شود. مبتلایان - که بخش قابل توجهی از آنان نوجوانان و جوانان هستند - خود را در خانه حبس کرده و از ارتباطات اجتماعی گریزان می‌شوند. بیماران، خود را حداقل به مدت شش ماه از نظر فیزیکی در خانه حبس می‌کنند، از روابط اجتماعی معنادار فاصله می‌گیرند و از هرگونه کاری که موجب تعامل با دیگران می‌شود، اجتناب می‌کنند. اینان نمی‌توانند مشکلات اولیه خود را حل کنند و به شدت نیازمند مراقبت هستند.^۲ بنابر ادعای مسئولان ژاپن، در سال ۲۰۱۰، حدود ۷۰۰ هزار ژاپنی به بیماری هیکیکوموری با متوسط سن ۳۱ سال مبتلا بوده‌اند.^۳ در سال ۲۰۱۸، بیش از ۶۱۳ هزار بیمار هیکیکوموری در ژاپن یافت شده است که بین ۴۰ تا ۶۴ سال بوده‌اند.^۴ این بیماری علی‌رغم اینکه ریشه ژاپنی دارد، به کشورهای آمریکا،^۵ اسپانیا، ایتالیا، کره جنوبی،^۶ هنگ کنگ، عمان، هند،^۷ فنلاند،^۸ انگلستان^۹ و فرانسه^{۱۰} سرایت کرده است.

۱. «۱۳ نفر که هم بازی را باختند، هم جانشان را!» (قسمت دوم)، گیمفا. (gamefa.com)

2. Hikikomori: understanding the people who choose to live in extreme isolation (theconversation.com)
3. Nonprofits in Japan help 'shut-ins' get out into the open | The Japan Times
4. Japan: share of hikikomori among the middle-aged 2018 | Statista
5. COVID Threatens to Bring a Wave of Hikikomori to America - Scientific American
6. Social isolation associated with depression: A case report of hikikomori - PMC (nih.gov)
7. Hikikomori: experience in Japan and international relevance - PMC (nih.gov)
8. Staying inside: social withdrawal of the young, Finnish 'Hikikomori': Journal of Youth Studies: Vol 20, No 5 (tandfonline.com)
9. The new, British Hikikomori? | The Social Action & Research Foundation (the-sarf.org.uk)
10. Des cas d'"hikikomori" en France (lemonde.fr)

جمله نشانه‌های بیماری‌های رفتاری در شخصی که بیش از حد بازی رایانه‌ای انجام می‌دهد، نگرانی بیش از حد، عصبانیت‌های بی‌دلیل و ترس‌های اجتماعی است. همچنین کودکانی که بازی‌های خشونت‌آمیز را مدام تکرار می‌کنند، تصورات خیالی خشونت‌باری دارند و رفتارهای تهاجمی بیشتری از خود نشان می‌دهند.^۱

ششم. رفتارهای جامعه‌ستیزانه: رفتارهای جامعه‌ستیزانه یکی از عوارض سوء بازی‌های ویدئویی بر گیمرها است. منظور از رفتارهای جامعه‌ستیزانه به‌طور مشخص عبارت است از فحاشی، تخریب‌گرایی^۲ و بی‌توجهی به حقوق دیگران. این عوارض در کشورهای گوناگون - حتی ایران - بین گیمرها دیده شده است.^۳ مبتلایان به این عوارض، به شدت از الفاظ رکیک استفاده می‌کنند و به آثار فرهنگی یا محیط شهری آسیب می‌رسانند. این دو مورد در بازی‌های ویدئویی بسیار به نمایش درمی‌آید. همچنین آزادی عمل در برخی بازی‌های مشهور، به‌خصوص بازی‌های سبک جهان باز، این توهم را برای گیمرها به‌وجود می‌آورد که تأمین خواسته آنان بر همه چیز ارجحیت دارد و نباید برای حقوق دیگران ارزش قائل باشند.

هفتم. کازپلی:^۴ یک ژاپنی به نام نوبویوکی تاکاهاشی با ترکیب دو عبارت کاستوم

پنجم. پرخاشگری: بازی‌های ویدئویی رایج، نقش غیرقابل انکاری در افزایش پرخاشگری کودکان (بلبلی و غلامزاده، ۱۳۹۸، ص ۶۴۵۶) و نوجوانان دارند. (بابایی فرد و خداکریمیان، ۱۳۹۹، ص ۲۵-۳۴) پرخاشگری گیمرها، عموماً با بی‌حوصلگی و زودرنجی همراه است. در بیشتر بازی‌های رایانه‌ای، خشونت حرف اصلی را می‌زند. نابودکردن، از کارانداختن غیرجاندار، تخریب اموال، بالابردن صدا با هدف ترساندن، درگیری تن‌به‌تن با هدف آسیب‌رساندن فیزیکی، گرفتن حیات موجود زنده از نمونه‌های مشاهده‌شده در بازی‌های رایانه‌ای است. بازی‌های رایانه‌ای با جذابیت و گیرایی خود، با ارائه صحنه‌های پرخشونت، نمایش اسلحه‌های مختلف و تأکید بر سرعت بیشتر، زمینه بروز مشکلات خاصی را برای نوجوانان فراهم می‌آورند. برخی نوجوانان با وابسته‌شدن به شخصیت‌های مطرح بازی‌های رایانه‌ای دست به الگوبرداری از آنها می‌زنند و سعی می‌کنند مثل آنها لباس بپوشند و با اسلحه‌ای مانند سلاح آنها به بازی بپردازند. مطالعات نشان می‌دهد افرادی که بیش از اندازه بازی‌های رایانه‌ای انجام می‌دهند، همیشه نگران‌تر و افسرده‌تر از انسان‌های دیگر هستند. معمولاً کودکان بیشتر در خطر رفتارهای خشونت‌بار اجتماعی هستند. از

۱. «رفتارهای پرخاشگرانه در نوجوانان و جوانان محصول بازی‌های خشن رایانه‌ای». (yjc.news)
 ۲. وندالیسم، رفتاری آگاهانه عمدی و غرض‌ورزانه است که با اراده و خواست افراد و با سوگیری تخریبی و عمدتاً بدون کسب نفع مادی صورت می‌گیرد؛ انواع محیط‌های ورزشی، توریستی، تاریخی، فرهنگی، آموزشی و شهری می‌توانند مورد هجوم وندال‌ها قرار گیرد. «وندالیسم و پیامدهای آن در محیط شهری»، ایمننا. (imna.ir)
 ۳. «تأثیر خرده‌فرهنگ بازی‌های رایانه‌ای بر رفتارهای جامعه‌ستیز نوجوانان دبیرستانی شهر اصفهان در سال ۹۵»، پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی. (SID.ir)
 ۴. به عمل پوشیدن لباس برای شبیه‌شدن به شخصیت‌های مانگا، انیمه، فیلم، کمیک یا بازی‌های ویدئویی اطلاق می‌شود.

(لباس محلی Costume) و پلی (بازی play) این واژه را ابداع کرده است.^۱ گیمرها با پوشیدن لباس شخصیت بازی، تلاش می‌کنند نگاه‌های بیشتری را به خود جلب کنند. این کار، ابتدا در ژاپن و در ادامه به کشورهای دیگر سرایت کرد. رواج کازیلی علاوه بر آنکه درآمد خوبی برای سازندگان بازی دارد، تأثیرگذاری بازی بر گیمر را عمیق‌تر می‌کند؛ زیرا گیمر با شخصیت بازی ارتباط بیشتری برقرار خواهد کرد.^۲ اخیراً در بین گیمرهای ایرانی، به خصوص دختران استریم،^۳ مواردی یافت شده است که با پوشیدن لباس شخصیت بازی، فیلمبرداری و انتشار آن در رسانه‌های مجازی، به خصوص یوتیوب، اینستاگرام و بعضاً آپارات، به دنبال جذب مخاطبان^۴ بیشتری در صفحات مجازی خود بوده‌اند.

ب) امنیت و بازی‌های ویدئویی

رابطه بازی‌های ویدئویی و امنیت، از بحث‌برانگیزترین ابعاد مرتبط با این صنعت است. این موضوع به خصوص با کشتارهای جمعی مبتنی بر اسلحه و توسط دانش‌آموزان آمریکایی، در رسانه‌های آن کشور بسیار مورد

توجه بوده است. عموم کارشناسان و نظریه‌پردازان به دو شکل کلی در این زمینه اظهارنظر می‌کنند:

۱. گروهی معتقدند بازی‌های ویدئویی هیچ نقشی در افزایش خشونت و بروز ناامنی‌های اجتماعی ندارند. آنان با ارائه گزارش‌ها و استناد به برخی شواهد، به دنبال اثبات عدم ارتباط بازی‌های ویدئویی و بروز ناامنی‌های اجتماعی هستند. به‌عنوان مثال به دنبال فراگیری کرونا و افزایش فروش بازی‌های ویدئویی، برخی کارشناسان با استناد به کاهش آمار کشتار با اسلحه در آمریکا، علی‌رغم افزایش فروش بازی و مدت‌زمان انجام بازی توسط گیمرها، مدعی شدند بازی‌های ویدئویی در افزایش خشونت‌های اجتماعی و بروز ناامنی نقشی ندارند.^۵

۲. برخی کارشناسان با تمسک به شواهدی، مدعی هستند بین بازی‌های ویدئویی و بروز ناامنی‌های اجتماعی، ارتباط معناداری وجود دارد. به‌عنوان مثال، در ۱۴ می ۲۰۲۲، یک نوجوان هجده‌ساله آمریکایی، با اسلحه‌ای بیش از ده نفر را در فروشگاهی به قتل رساند.^۶ قاتل، لحظات کشتار خود را

1. Nobuyuki (Nov) Takahashi (archive.org)

۲. «رخت‌آویز خونین: ۱۰ تا از زیباترین لباس‌های دنیای بازی»، گیمفا. (gamefa.com)

۳. «بهترین استریم‌های ایران»، مجله آی گیم. (igame.ir)

۴. «کازیلی بازی The Last of Us دنیای آخرالزمانی این بازی را نشان می‌دهد»، زومجی. (zoomg.ir)

5. The Argument That Violent Video Games Spur Mass Shootings Is Losing Steam - Bloomberg
برای اثبات تأثیرگذاری بودن یک پدیده، لازم است هم قابلیت تأثیرگذاری آن پدیده اثبات شود و هم اینکه مانعی برای تأثیرگذاری وجود نداشته باشد. نقد کلی به این گزارش آن است که علت کاهش کشتارهای جمعی در ایام فراگیری بیماری کرونا در آمریکا، بی‌تأثیر بودن بازی‌های ویدئویی در ناامنی‌های اجتماعی نیست؛ بلکه کاهش چشمگیر حضور اجتماعی مردم به دلیل قرنطینه‌های اجتماعی بوده است. محدودیت‌های کرونایی بخش قابل توجهی از نوجوانان و جوانان را در خانه‌ها حبس کرد و همین باعث کاهش درگیری‌های خیابانی و کشتار در مدارس آمریکایی گردید.

6. 10 People Killed and 3 Wounded in Shooting at a Buffalo Supermarket - The New York Times (nytimes.com)

تحقیقات جدید پروفیسور پاتریک مارکر و پروفیسور اریکا اسلاتر از دانشگاه ویلانو نشان می‌دهد که از بین ۲۰۰ هزار خبر مربوط به ۲۰۴ کشتار دسته‌جمعی، بین سال‌های ۱۹۷۸ تا ۲۰۱۸، بازی‌های ویدئویی عامل اصلی این قتل‌ها در آمریکا عنوان شده است. عواملی مانند سفیدپوست یا سیاه‌بودن قاتل لحاظ گردیده و اکثریت آنها عضو گروه جنایتکار خاص یا افراد درگیر مواد مخدر نبوده‌اند.^۵ همچنین آنان مدعی‌اند بازی‌های ویدئویی نقش مستقیم و غیرقابل‌انکاری در حادثه تروریستی مسجد نیوزلند،^۶ کشتارهای مدارس در آمریکا،^۷ حادثه تروریستی فرانسه،^۸ اغتشاشات عراق، لبنان و هنگ‌کنگ،^۹ نروژ^{۱۰} و ایران داشته‌اند.^{۱۱}

به‌صورت زنده، از «توییچ» پخش کرده است.^۱ شبکه خبری «CNN» تصریح کرده است که این نرم‌افزار، مخصوص بازی‌های ویدئویی است.^۲ «یاهو نیوز» نیز مدعی است قاتل، نقشه قتل را در دیگر نرم‌افزار مورد استفاده گیمرها با نام «دیسکورد» طراحی کرده و در مشهورترین سایت فروش توزیع بازی آنلاین و انجمن مجازی گیم‌های جهان یعنی «استیم»، حساب کاربری فعال دارد.^۳ این حساب از ۲۰۱۵ آغاز به کار کرده و براساس داده‌های در دسترس از حساب کاربری‌اش، بازی‌های «Hours Rust»، «Hours For Honor» و «hours Forest» را به ترتیب ۱۷۰۹، ۳۶۷ و ۳۹۶ ساعت بازی کرده است.^۴ برخی از این بازی‌ها، خشونت بسیاری دارند. همچنین

1. Buffalo Mass Shooting Live-Streamed on Twitch by Gunman (businessinsider.com)
2. <https://edition.cnn.com/us/live-news/buffalo-supermarket-mass-shooting/index.html>
3. Mass Shooting Apparently Planned On Discord, Streamed On Twitch, Investigated As Hate Crime [Updated] (yahoo.com)
4. <https://web.archive.org/web/20220515033727/https://steamcommunity.com/profiles/76561198254601404>
5. <https://www1.villanova.edu/villanova/media/features/schoolshootingsvideogames.html>
6. Christchurch Mosque Attack Shows How Killer Eluded New Zealand's Scrutiny : NPR
7. Buffalo Mass Shooting Live-Streamed on Twitch by Gunman (businessinsider.com)
8. <https://www.telegraph.co.uk/technology/video-games/playstation/11997952/paris-attacks-playstation-4.html>

شایان ذکر است امپراتوری خبری تلاش بسیاری برای بی‌ارتباط دانستن حمله تروریستی پاریس و استفاده از شبکه «PSN» شرکت سونی برای هماهنگی حملات تروریستی به خرج داده است.

9. <https://www.bbc.com/news/technology-50894769>
نیویورک تایمز گزارشی در یوتیوب با عنوان «Meet Hong Kong's Teenage Protesters | The Dispatch» منتشر ساخته است که نوجوانان هنگ‌کنگ به صراحت عنوان می‌کنند: «ما بازی GTA واقعی را در هنگ‌کنگ پیاده می‌کنیم!» با جست‌وجوی عنوان گزارش، گزارش مزبور در یوتیوب به‌آسانی یافت خواهد شد.
10. Anders Breivik 'trained' for shooting attacks by playing Call of Duty | Anders Breivik | The Guardian

۱۱. اغتشاشات ۱۳۹۸، اوج تلاقی خدمات گوناگون فضای مجازی برای به‌نتیجه‌رساندن اغتشاشات بود؛ شبکه‌های اجتماعی نقش هماهنگ‌سازی اغتشاشگران اعم از محل تجمع، تعیین نقاط حساس جهت مسدودسازی مسیر، ارائه دستورالعمل‌های جدید و... مسیر یاب ویز (متعلق به اسرائیل)، نقش هدایت اتومبیل‌ها به سمت محل‌هایی که مسدود شده است، علیرغم اینکه آن محل مسیر عبور راننده نباشد.

«نقش‌آفرینی یک نرم‌افزار اسرائیلی در اغتشاشات»، جهان نیوز. (jahannews.com)

وظایف سازمان صداوسیما درباره بازی‌های

ویدئویی

۱. سازمان صداوسیما باید مقررات مرتبط با بازی‌های ویدئویی را به سرعت تدوین نماید. فعلاً برای بخش بازی چیز مخصوصی نداریم.^۱
۲. ایجاد سکوی توزیع بازی ملی با امکان حضور در بازارهای بین‌المللی توسط بخش‌های ارزشی نظام با پشتیبانی فنی - مالی مطلوب توسط صداوسیما
۳. با توجه به وجود سامانه‌های ویرایش بازی‌های ویدئویی در کشور و امکان ویرایش بازی‌های عرضه‌شده برای رایانه‌ها (فعلاً برای کنسول‌ها و تلفن همراه مقدر نیست)، می‌توان طیف وسیعی از بازی‌های تولید خارج از کشور را ویرایش و بعضاً بازسازی کرد (صداگذاری جدید و تغییر در طراحی)؛ این همان کاری است که صداوسیما با بخش قابل توجهی از محصولات سمعی و بصری رقباتی خود می‌کند. در برخی موارد علاوه بر اینکه از ترویج فساد ممانعت به عمل آید، می‌توان بازی ویرایش‌شده تهدیدآمیز را به فرصت تبدیل کرد. البته پیش‌شرط لازم برای تحقق چنین چیزی، در اختیارداشتن شبکه قوی توزیع بازی ویدئویی با تعداد مخاطب بالاست. در حال حاضر، بنیاد

- ملی بازی‌های رایانه‌ای تعداد زیادی از بازی‌ها را ویرایش کرده است، اما به دلیل: الف) نبود سامانه توزیع وسیع بازی؛ ب) ضعف جدی در معرفی این نوع از محصولات به مردم و ج) توزیع نسخه بدون ویرایش بازی توسط خدمات فعال توزیع بازی ویدئویی در کشور، نسخه ویرایش‌شده بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای در اختیار مخاطبان قرار نمی‌گیرد.
۴. تنظیم‌گری بخش محتوای صنعت بازی‌های ویدئویی باید در انحصار سازمان تنظیم مقررات صوت و تصویر فراگیر صداوسیما جمهوری اسلامی باشد.
۵. بر اساس بند «ب» نظریه تفسیری شماره ۷۹/۲۱/۹۷۹ مورخ ۱۳۷۹/۰۷/۱۰ شورای نگهبان پیرامون اصول ۴۴ و ۱۷۵ قانون اساسی: «مطابق نص صریح اصل چهارم قانون اساسی، در نظام جمهوری اسلامی ایران رادیو و تلویزیون، دولتی است و تأسیس و راه‌اندازی شبکه‌های خصوصی رادیویی و تلویزیونی به هر نحو، مغایر این اصل می‌باشد. بدین جهت انتشار و پخش برنامه‌های صوتی و تصویری از طریق سیستم‌های فنی قابل انتشار فراگیر (همانند ماهواره، فرستنده، فیبر نوری و غیره) برای مردم در قالب امواج رادیویی و کابلی غیر از

ضلع سوم، بازی‌های ویدئویی بود. با نگاهی به مستندات و فیلم‌های مربوط به اغتشاشات متوجه می‌شویم تعدادی از میدان‌داران اصلی این اغتشاشات، نوجوانان و جوانان ۱۷ - ۲۳ سال هستند، اما به شکلی حرفه‌ای، به اجرای نقش خود در این اغتشاشات می‌پردازند. تحرکات اغتشاشگران، بسیار شبیه به بازی‌هایی مانند GTA V، Detroit: Become Human، و... است.

۱. «مقررات جاری - سازمان تنظیم مقررات رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر در فضای مجازی»، ساترا. (satra.ir)

نموده و مجلس شورای اسلامی، ضمانت اجرای لازم برای مقررات اجرایی نظام رده‌بندی سنی را مصوب کرده است.

۱۱. برای بازی‌های ویدئویی هم باید این اتفاق بیفتد. البته سازمان صداوسیما باید مقررات مرتبط با بازی‌های ویدئویی را به سرعت تدوین نماید. فعلاً برای بخش بازی چیز مخصوصی نداریم.

۱۲. بصیرت رسانه‌ای کاربران بازی‌های ویدئویی ارتقا داده شود. آگاه‌سازی مسئولان، نخبگان و خانواده‌ها از مخاطرات و فرصت‌های بازی‌های ویدئویی ظرفیت صداوسیما. ممکن است نیاز به تولید برنامه جدید نباشد و از ظرفیت برنامه‌های پربیننده استفاده شود. در نقد بازی، مراقبت شود ترویجی انجام نشود.

منبع

الف) کتاب

۱. ای.میر، ریچارد (۱۳۹۹)، *بازی‌های رایانه‌ای برای یادگیری*، ترجمه: فاطمه جعفرخانی، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
۲. عاملی، سیدسعیدرضا (۱۳۹۴)، *مطالعات دوفضایی‌شدن بازی‌های رایانه‌ای*، تهران: نشر امیر کبیر.
۳. یادگاری، محمدحسن، سلیمانی ساسانی، مجید (۱۳۹۹)، *بازی آغاز شده*، تهران: شرکت انتشارات سوره مهر.

- سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران، خلاف اصل مذکور است».
۶. طبق نظر صریح مقام معظم رهبری، «مسئولیت صدور مجوز و تنظیم مقررات صوت و تصویر فراگیر در فضای مجازی و نظارت بر آن، منحصراً بر عهده سازمان صداوسیما است». ضمن اینکه رئیس وقت قوه قضائیه با توجه به ابلاغیه سال ۱۳۹۴ مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، طی بخشنامه شماره ۹۰۰۰/۱۷۸۴۳۹/۱۰۰ مورخ ۱۳۹۸/۱۰/۲۸ خطاب به مراجع قضایی سراسر کشور بر لزوم اخذ هرگونه استعلام درباره صوت و تصویر فراگیر در فضای مجازی از حیث پروانه فعالیت، مقررات و موضوعات مرتبط از سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران، تأکید نموده‌اند.
۷. لازم است سازمان صداوسیما از ظرفیت دین‌شناسان متخصص در صنعت بازی‌ها و آشنا با مسائل سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی برای تنظیم‌گری در این صنعت استفاده کند.
۸. تعیین سازمان صداوسیما به‌عنوان ناظر محتوایی بازی‌های ویدئویی
۹. براساس مصوبه مجلس، مسئولیت صدور مجوز و تنظیم مقررات صوت و تصویر فراگیر و نظارت بر آن، بر عهده سازمان تنظیم مقررات صوت و تصویر فراگیر فضای مجازی (ساترا) گذاشته شده است.
۱۰. سازمان صداوسیما، ضوابط اجرایی نظام رده‌بندی سنی بازی‌های ویدئویی را تدوین

(ب) نشریه

۱. بابایی فرد، اسدالله و خداکریمیان گیلان، ندا (۱۳۹۹)، «مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی»، سال سوم، ج ۱، ص ۲۵ و ۳۴.
۲. بلبلی، فریده، غلامزاده، مریم (۱۳۹۸)، «بررسی تأثیر بازی‌های رایانه‌ای بر پرخاشگری کودکان ۷ تا ۹ سال»، پژوهشنامه اورمزد، ش ۴۷، ص ۵۶-۶۴.
۳. حاجی هاشمی، محمدامین (۱۳۹۹)، «گیمر حرفه‌ای، از سبک زندگی تا جهان بینی»، مجله تخصصی بازی بان.
۴. ----- (۱۳۹۹)، «قدرت گیم در تعریف و تغییر سبک زندگی»، مجله بازی بان، ش ۱۳-۱۴ سیزدهم و چهاردهم.
۵. شیرانی بیدآبادی، عزت؛ بهیان، شاپور و هاشمیان فر، سیدعلی (۱۳۹۵)، **مطالعات فرهنگ - ارتباطات**، سال هجدهم، ش ۴۰.

(ج) پایگاه اطلاع‌رسانی

۱. «مقررات جاری - سازمان تنظیم مقررات رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر در فضای مجازی»، در پایگاه اطلاع‌رسانی ساترا: satra.ir
۲. «تأثیر خرده فرهنگ بازی‌های رایانه‌ای بر رفتارهای جامعه‌ستیز نوجوانان دبیرستانی شهر اصفهان در سال ۹۵»، در: پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID.ir)
۳. «وندالیسم و پیامدهای آن در محیط شهری»، در: پایگاه اطلاع‌رسانی ایمنا (imna.ir)

۴. «رفتارهای پرخاشگرانه در نوجوانان و جوانان محصول بازی‌های خشن رایانه‌ای» در: پایگاه اطلاع‌رسانی (yjc.news)
۵. «سیزده نفر که هم بازی را باختند، هم جانشان را!»، (قسمت دوم)، در: پایگاه اطلاع‌رسانی گیمفا (gamefa.com)
۶. «بررسی مضرات برنامه‌های پخش زنده»، در: پایگاه اطلاع‌رسانی راسخون (rasekhood.net)
۷. «گیمر حرفه‌ای، از سبک زندگی تا جهان بینی». مجله تخصصی بازی بان (bazibaan.com)
۸. <https://ijhp.ir> نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی، سال چهارم، ش ۴، زمستان ۹۹، ص ۲۸۳-۲۸۸.
۹. «شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گویند؟»، در: پایگاه اطلاع‌رسانی بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای (ircg.ir)
۱۰. «بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای: ایران ۳۲ میلیون گیمر دارد»، در: پایگاه اطلاع‌رسانی ویجیاتو (vigiato.net)
۱۱. «ده بازی سیاسی برتر که ذهن مخاطب را به چالش می‌کشد». در: پایگاه اطلاع‌رسانی دیجی‌کالامگ (digikala.com)
۱۲. «شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گویند؟»، در: بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای (ircg.ir)

۱۳. «بازی جدید هری پاتر، بازی هری پاتر پلی‌استیشن»، در: پایگاه اطلاع‌رسانی (btid.org)
۱۴. «سهم کم ایران از بازار بازی‌های رایانه‌ای در دنیا»، در: پایگاه اطلاع‌رسانی گرداب (gerdab.ir)
۱۵. «آمار میزان استفاده از ویژگی‌های منفی در بازی‌های ویدئویی»، در: پایگاه اطلاع‌رسانی نمافر (namafar.ir)
۱۶. «شاخص‌ترین اطلاعات مصرف بازی‌های دیجیتال در ایران چه می‌گویند؟» در: پایگاه اطلاع‌رسانی بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای (ircg.ir)
۱۷. مرکز ملی فضای مجازی: مصوبات شورای عالی (majazi.ir)
۱۸. مرکز پژوهش‌ها - اساسنامه بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای (majlis.ir)
۱۹. «نقش‌آفرینی یک نرم‌افزار اسرائیلی در اغتشاشات»، در: پایگاه اطلاع‌رسانی جهان نیوز (jahannews.com)
۲۰. «نقش‌آفرینی یک نرم‌افزار اسرائیلی در اغتشاشات»، در: جهان نیوز (jahannews.com)

موضوعات، ایده‌ها و محورهای پیشنهادی برنامه‌سازی با موضوع فرزندان انقلابی

سیده‌مریم چاوشی

- **فرزند انقلابی، مبانی، زمینه‌ها و ضرورت‌ها**
- ضرورت تبیین فلسفه جهاد با دشمنان برای فرزندان
- ضرورت بیان مختصات جهاد با دشمنان برای فرزندان
- ضرورت بیان احکام جهاد با دشمنان برای فرزندان
- بیان ویژگی‌های دشمنان حربی و تفاوت این افراد با سایر مخالفان برای فرزندان
- تبیین تفاوت دو مقوله پهلوانی و قهرمانی با یکدیگر برای فرزندان
- بیان تفاوت جهاد با جنگ‌افروزی برای فرزندان
- تبیین تفاوت انقلابی‌بودن یک جوان یا نوجوان مسلمان ایرانی با نظامی‌گری یک جوان یا نوجوان غیرمسلمان در سایر جوامع
- تفاوت ماهوی و بنیادی ارزشمندی روحیات انقلابی فرزندان مبتنی بر ارزش‌های اسلامی نسبت به روحیات انقلابی مبتنی بر مکاتب و اندیشه‌های غیراسلامی
- آداب اسلامی تقویت روحیات انقلابی در فرزندان
- ویژگی‌های فرزند انقلابی
- تعریف فرزند انقلابی با توجه به شاخص‌های یک کودک یا یک نوجوان یا یک جوان مسلمان ایرانی
- اهمیت ایجاد و تقویت روحیه انقلابی در فرزندان
- تفاوت روحیات انقلابی در فرزندان دختر با فرزندان پسر
- تبیین تفاوت روحیات انقلابی با روحیات پرخاشگرانه برای فرزندان
- ضرورت تناسب فعالیت‌های انقلابی دختران جوان و نوجوان با شأن و کرامت انسانی آنان از نگاه اسلام
- ضرورت تناسب فعالیت‌های انقلابی جوانان و نوجوانان انقلابی با ویژگی‌های روحی و توانمندی‌های جسمی آنان
- ضرورت اصلاح بینش و نگرش خانواده‌ها و جامعه نسبت به هویت و شخصیت فرزندان انقلابی
- ضرورت تصحیح نگرش‌های غلط در مورد انقلابیون

قانونی از سوی افراد جامعه یا مسئولان حکومتی
 ▪ ظرفیت فرزندان انقلابی در تلاش برای تحقق اقتصاد مقاومتی و خودکفایی و استقلال ملی

فرزند انقلابی و عوامل تأثیرگذار

- تأثیر فرهنگ عاشورایی در ایجاد و تقویت روحیه انقلابی فرزندان
- تأثیر مقام ولایت فقیه و فرهنگ ولایت‌مداری بر ایجاد و تقویت روحیه انقلابی فرزندان
- تأثیر مقتضیات دینی، فرهنگی، جغرافیایی و قومی بر تربیت دینی فرزندان
- نقش گروه همسالان در تربیت انقلابی فرزندان
- نقش گروه‌های مرجع در تربیت انقلابی فرزندان
- نقش فضای مجازی در تربیت انقلابی فرزندان
- تأثیر فضای مجازی بر تصحیح نگرش افراد به فرزندان انقلابی جامعه
- نقش محافل دینی و مذهبی بر ایجاد و تقویت روحیه انقلابی فرزندان جامعه
- نقش نهادهای رسمی و اداری در تقویت روحیات انقلابی جوانان و نوجوانان
- اقدامات دولتی جهت ایجاد و تقویت روحیه انقلابی فرزندان جامعه
- سیاست‌های تشویقی نظام جمهوری اسلامی برای رویکرد خانواده‌ها به اهتمام برای تربیت انقلابی فرزندان

- ضرورت ارائه چهره‌ای فعال، مثبت و بانگیزه از فرزندان انقلابی
- ضرورت تقویت روحیات انقلابی جوانان و نوجوانان مناطق و شهرهای مرزی و ساحلی و جزایر
- ضرورت ارائه چهره‌ای فعال، مثبت و بانگیزه از فرزندان انقلابی جامعه

فرزند انقلابی در گفتمان جمهوری اسلامی و رهبران آن

- شاخصه‌های زیست اجتماعی فرزند انقلابی از منظر امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری
- نگاه اجتهادی و اجتماعی امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری به فعالیت‌های انقلابی جوانان و نوجوانان
- نقش فقه حکومتی در ارائه سبک انقلابی به جوانان و نوجوانان

فرزند انقلابی، ظرفیت‌ها و توانمندی‌ها

- ظرفیت فرهنگ عاشورایی در تقویت روحیه انقلابی فرزندان
- ظرفیت فرهنگ سنتی در تقویت روحیه انقلابی فرزندان
- ظرفیت برخی از بازی‌های سنتی برای تقویت روحیه انقلابی در فرزندان
- ظرفیت تعاملات خانوادگی و خویشاوندی بر ایجاد و تقویت روحیه انقلابی در فرزندان
- ظرفیت فرزندان انقلابی جامعه در مقابله با شکسته‌شدن حریم‌های شرعی و

- تأثیر بزرگداشت مناسبت‌های ملی و مذهبی در ایجاد و تقویت روحیه انقلابی فرزندان
- تأثیر رسانه‌های جمعی بر افزایش یا کاهش منزلت فرزندان انقلابی در جامعه
- تأثیر برگزاری مراسم‌های یادبود، بزرگداشت، بزرگداشت قهرمانان ملی و... در تقویت روحیه انقلابی فرزندان
- تأثیر نصب تندیس‌ها و تمثال‌های شهدا و سایر قهرمانان ملی در اماکن عمومی بر تقویت روحیه انقلابی فرزندان
- تأثیر تقوای دینی و سیاسی بر تقویت روحیات انقلابی فرزندان
- تأثیر خاطره‌سازی از حضور انقلابی فرزندان در فعالیت‌هایی چون راهپیمایی‌ها بر تقویت روحیه انقلابی در آنان
- اشکال و مصادیق تأثیرگذاری ساختار سنتی و فرهنگی بر کاهش یا افزایش روحیات انقلابی فرزندان جامعه
- تأثیر عدالت اجتماعی بر تقویت روحیه انقلابی فرزندان
- تأثیر مشارکت فرزندان به همراه والدین در فعالیت‌های سیاسی انقلابی همچون راهپیمایی‌ها بر تقویت روحیه انقلابی در آنان
- **فرزندان انقلابی، آثار و برکات**
- روحیات انقلابی فرزندان و تقویت احساس امنیت در آنان و اطرافیانشان
- روحیات انقلابی فرزندان و تأثیر آن در کنترل شهوت
- نقش روحیه انقلابی فرزندان پسر در تأمین امنیت دختران جامعه
- تأثیر روحیه انقلابی فرزندان بر میزان و کیفیت مسئولیت‌پذیری آنان نسبت به خانواده و اطرافیان
- تأثیر روحیه انقلابی فرزندان بر میزان و کیفیت مسئولیت‌پذیری آنان نسبت به جریانات سیاسی اجتماعی
- تأثیر روحیه انقلابی فرزندان بر مسئولیت‌پذیری آنان در قبال سایر مسلمانان جهان
- تأثیر تربیت انقلابی فرزندان در شکل‌گیری حرکت‌های اصولی علیه ظلم و جور در سطوح مختلف
- تأثیر روحیه انقلابی فرزندان بر تقویت ولایت‌پذیری آنان در مقابل والدین
- تأثیر روحیه انقلابی فرزندان بر تقویت ولایت‌پذیری آنان در مقابل ولی فقیه زمان
- تأثیر روحیه انقلابی فرزندان بر تقویت روحیه انتظار فرج در آنان
- تأثیر روحیه انقلابی فرزندان بر پیشرفت و تعالی خانواده و جامعه
- تأثیر روحیه انقلابی فرزندان بر عزت و کرامت آنان در سطح جامعه
- تأثیر روحیات انقلابی فرزندان جامعه بر تقویت غیرت‌ورزی آنان نسبت به نوامیس خود و دیگران
- تأثیر تربیت انقلابی فرزندان بر سلامت انتخاب شغل از سوی آنان
- تربیت انقلابی فرزندان و تأثیر آن بر افزایش عرق ملی و مذهبی آنان

- تأثیر روحیات انقلابی فرزندان جامعه بر حفظ تمامیت ارضی کشور
- تأثیر روحیات انقلابی فرزندان بر قدرت مانور جمهوری اسلامی در منطقه
- تأثیر روحیه انقلابی فرزندان جامعه بر تقویت اتحاد و همبستگی ملی
- تأثیر تربیت انقلابی فرزندان در تصحیح نگرش آنان به جهان هستی
- تأثیر تربیت انقلابی فرزندان در تصحیح نگرش آنان به مقوله زیبایی
- نقش و تأثیر فرزندان انقلابی بر سالم‌سازی فضاهای عمومی
- تأثیر تربیت انقلابی فرزندان بر هویت جنسی آنان
- نقش و تأثیر فرزندان انقلابی بر تحقق اقتصاد مقاومتی
- نقش و تأثیر فرزندان انقلابی بر کاهش تجمل‌گرایی و مصرف‌زدگی
- نقش فرزندان انقلابی در تحقق توسعه پایدار سیاسی - اجتماعی اقتصادی
- تأثیر فرزندان انقلابی در مدیریت بحران‌های طبیعی
- نقش بازدارندگی روحیات انقلابی فرزندان جامعه در جلوگیری از فرار مغزها و مهاجرت به خارج از مرزهای کشور
- نقش بازدارندگی روحیات انقلابی فرزندان جامعه در کاهش خروج سرمایه‌های مالی و ارزی به خارج از کشور
- تأثیر روحیات انقلابی فرزندان بر تقویت روحیه اتکاء به نفس و توانمندی‌های آنان
- تأثیر روحیه انقلابی فرزندان بر توانایی آنان در دشمن‌شناسی
- تأثیر روحیات انقلابی فرزندان جامعه بر رعایت خط قرمزهای فرهنگی اجتماعی
- نقش روحیات انقلابی فرزندان جامعه در کاهش فقر در سطح جامعه
- تأثیر روحیات انقلابی فرزندان جامعه بر تقویت التزام آنان به دستگیری از فقرا و مستمندان
- تأثیر روحیات انقلابی فرزندان جامعه بر تقویت التزام آنان به انضباط فردی و اجتماعی
- نقش روحیات انقلابی فرزندان جامعه بر تقویت روحیه صبر در برابر حوادث و مصائب
- تأثیر روحیات انقلابی فرزندان جامعه بر تقویت قدرت شیعه در سطح ملی و بین‌المللی
- نقش روحیات انقلابی فرزندان جامعه در نقش پیام جهانی اسلام به دنیا
- نقش روحیات انقلابی فرزندان در ترویج تئوری انقلاب اسلامی به ممالک تحت ظلم
- نقش روحیات انقلابی فرزندان در حمایت آنان از مستضعفان جهان
- تأثیر روحیات انقلابی فرزندان در اهتمام آنان برای محقق‌ساختن مدینه فاضله نبوی
- نقش روحیات انقلابی فرزندان در وصول حکومت اسلامی به حکومت امام عصر [تأثیرات مثبت فرزندان انقلابی در تصمیم‌گیری‌های سیاسی و اجتماعی اطرافیان
- تأثیر روحیه انقلابی فرزندان در توسعه اقتدار و امنیت ملی

▪ تأثیر تربیت انقلابی فرزندان در کاهش بحران هویت و سرخوردگی‌های اجتماعی آنان

فرزند انقلابی، آسیب‌ها و چالش‌ها

- پیامدهای انفعال در برابر دشمنان بر کاهش روحیه انقلابی در فرزندان
- تأثیرات منفی خودکم‌بینی ملی بر کاهش روحیه انقلابی فرزندان
- آسیب‌های پیروی از مدل‌های غربی بر کاهش روحیه انقلابی فرزندان
- آسیب‌های تناقض میان گفتار و کردار افراد و گروه‌های مدعی مدافع نظام و انقلاب بر کاهش روحیات انقلابی فرزندان
- سستی مسئولان نظام در افشای ماهیت دشمنان نظام و تأثیر آن بر کاهش روحیه انقلابی در فرزندان
- آسیب‌های کلیشه‌سازی‌های صورت‌گرفته از فرزندان انقلابی ایران به‌ویژه دختران انقلابی
- تأثیرات منفی رویکرد افراطی مادران به الگوهای جدید زیبایی در تضعیف روحیه انقلابی فرزندان
- تأثیرات منفی بزهکاری پدران در تضعیف روحیه انقلابی فرزندان
- تأثیرات منفی تجمل‌گرایی والدین و سایر اعضای خانواده در تضعیف روحیه انقلابی فرزندان
- فرایند جهانی‌سازی و تأثیرات آن بر روحیات انقلابی فرزندان جامعه
- فرایند مدرنیزاسیون و تأثیرات آن بر روحیات انقلابی فرزندان جامعه

▪ ماهیت اصلی جریان‌های فاسد موسوم به جریان‌های انقلابی شکل‌گرفته علیه نظام جمهوری اسلامی

- تأثیر مفاسد ناشی از اختلاط زن و مرد در محافل خانوادگی بر روحیات انقلابی فرزندان
- تأثیر مفاسد ناشی از اختلاط دختر و پسر در محیط‌های آموزشی بر روحیات انقلابی فرزندان

فرزند انقلابی، انتظارات و مطالبات

- مطالبات فرزندان انقلابی از خانواده
- مطالبات فرزندان انقلابی از مسئولان و کارگزاران دولتی و حکومتی
- ضرورت آگاهی‌بخشی به فرزندان انقلابی در خصوص حقوق و وظایفشان
- تناسب‌سازی متون آموزشی ارائه‌شده به فرزندان جامعه با تئوری‌های انقلاب اسلامی
- ضرورت تصویرسازی‌های جذاب رسانه‌ای از فرزندان انقلابی جامعه
- ضرورت تقدیر از فعالیت‌های انقلابی فرزندان جامعه از سوی مسئولان دولتی
- ضرورت انجام اقدامات حمایتی از جان، مال و حیثیت فرزندان انقلابی از سوی مراجع امنیتی و قضایی

فرزندان انقلابی، وظایف و مسئولیت‌ها

- ضرورت فعالیت‌های انقلابی فرزندان در محقق‌شدن عدالت اجتماعی
- مسئولیت فرزندان انقلابی در سالم‌سازی محیط زیست

- آموزش اصول و فنون رزم به فرزندان انقلابی، متناسب با سن و جنس آنان
  - آموزش شیوه‌های انطباق لازم بین سبک زیست انقلابی با ارزش‌های اسلامی به فرزندان
  - ضرورت آموزش سبک زندگی انقلابی به فرزندان
  - ضرورت آشناسازی فرزندان با قهرمانان دینی و ملی به منظور تقویت روحیه انقلابی در فرزندان
  - تقویت سواد رسانه‌ای در فرزندان به‌عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر ایجاد و تقویت روحیه انقلابی در آنان
  - شیوه‌های کاهش آسیب‌های جهانی‌سازی بر روحیه انقلابی فرزندان جامعه
  - شیوه‌های مواجهه نوجوانان و جوانانی که دارای روحیه انقلابی هستند با خویشاوندان معاند خویش
  - شیوه‌های مواجهه فرزندان انقلابی با مقوله مدگرایی
  - شیوه‌های برانگیختن احساس مسئولیت فرزندان نسبت به تأمین نیازهای آینده جامعه
  - شیوه‌های مناسب مواجهه فرزندان انقلابی با جریان‌ات و اندیشه‌های منحرف و التقاطی
  - شیوه‌های مناسب مواجهه فرزندان انقلابی با آزادی‌ها و انحرافات جنسی رواج‌یافته در جامعه
  - شیوه‌های مناسب حضور و فعالیت‌های انقلابی از سوی فرزندان انقلابی در فضای مجازی
  - ضرورت فعالیت‌های انقلابی فرزندان در عملیاتی‌شدن فرایضی چون امر به معروف و نهی از منکر در جامعه
  - مسئولیت فرزندان انقلابی در حمایت از کالا و خدمات داخلی
  - وظایف و مسئولیت‌های فرزندان انقلابی در فرایند تمدن‌سازی نوین اسلامی
- فرزند انقلابی، آموزش‌ها و مهارت‌ها**
- تأثیر محتوای دروس آموزشی در ایجاد یا تقویت روحیه انقلابی فرزندان
  - تأثیر تربیت انقلابی بر توانمندسازی فرزندان در عرصه‌های علمی و فرهنگی
  - ضرورت و اهمیت مهارت والدین به ویژه مادران در تربیت انقلابی فرزندان
  - حیطه‌ها و مصادیق تأثیرپذیری مهارت دختران از تربیت انقلابی
  - نقش تربیت انقلابی در تقویت مهارت‌های زندگی به‌ویژه در مواجهه با خطرهای آسیب‌های اجتماعی
  - شیوه‌های مناسب مواجهه با تحقیر فرزندان انقلابی جامعه از سوی رسانه‌های معاند
  - مواجهه مناسب فرزندان انقلابی با واکنش‌های تحقیرآمیز و تمسخرآمیز دیگران در خانواده و جامعه
  - مواجهه مناسب فرزندان انقلابی با فشارهای روانی موجود از سوی فضای مجازی علیه آنان
  - تأثیر نهادهای آموزشی بر افزایش یا کاهش منزلت فرزندان انقلابی در جامعه

- شیوه‌های مناسب حضور و فعالیت‌های انقلابی نوجوانان و جوانان معلول در خانواده و جامعه
- شیوه‌های مناسب حضور و فعالیت‌های انقلابی نوجوانان و جوانان معلول در فضای مجازی
- مهارت تحلیل و بررسی نواقص نظام آموزشی کشور در ایجاد و تقویت روحیه انقلابی در فرزندان
- کیفیت ارائه آموزش‌های نظامی به دختران جوان و نوجوان انقلابی
- معرفی کتاب‌های مفید و مناسب سنین کودک و نوجوان و جوان با هدف تقویت روحیه انقلابی در آنان

فرزند انقلابی و گام دوم انقلاب

- جایگاه تربیت انقلابی فرزندان در بیانیه گام دوم
- نقش تربیت انقلابی فرزندان در اجرایی و عملیاتی‌شدن بیانیه گام دوم
- مفهوم «نظام انقلابی» در بیانیه گام دوم انقلاب و هدف از کاربرد آن در بیانیه و نقش و جایگاه فرزندان انقلابی در این نظام
- تأثیر فرهنگ صرفه‌جویی فرزندان انقلابی بر حضور موفقیت‌آمیز آنان در گام دوم انقلاب
- تأثیر مهارت و دانش فرزندان انقلابی بر حضور موفقیت‌آمیز آنان در گام دوم انقلاب

فرزند انقلابی و سبک زندگی

- ضرورت آموزش سبک زندگی انقلابی به فرزندان
- مهم‌ترین نهادهای انقلابی استنباط و ارائه سبک زندگی انقلابی برای فرزندان
- نقش تربیتی اجرایی و تهذیبی جوانان و نوجوانان پیش از انقلاب در پیروزی انقلاب اسلامی و سبک زندگی برآمده از آن
- نقش تربیتی اجرایی و تهذیبی جوانان و نوجوانان رزمنده در دوران دفاع مقدس و سبک زندگی برآمده از آن
- نقش سبک زندگی انقلابی جوانان و نوجوانان در تقویت اصولی چون فرهنگ عاشورا، فرهنگ انتظار و... در جامعه
- نقش سبک زندگی انقلابی فرزندان جامعه در پاسداشت مناسبت‌ها و آیین‌های دینی و مذهبی
- مصادیق پیشرفت‌های علمی فرزندان انقلابی در بستر سبک زندگی اسلامی ایرانی
- ضرورت توجه‌دادن فرزندان به توأمان بودن مؤلفه‌های سنتی، اسلامی و انقلابی در سبک زندگی انقلابی
- ضرورت توجه‌دادن فرزندان به مبنابودن اصول و اهداف انقلاب اسلامی در سبک زندگی انقلابی
- ضرورت توجه‌دادن فرزندان به اهمیت علم‌آموزی و تحصیل در سبک زندگی انقلابی

- تفاوت شیوه‌های تربیت انقلابی فرزندان پسر با فرزندان دختر
  - ضرورت توجه والدین به ویژگی‌های جسمی و روحی فرزندان در تربیت انقلابی آنان
  - ضرورت توجه دادن والدین به جوانب و شرایط مختلف در تربیت انقلابی فرزندان
  - ضرورت توجه دادن فرزندان به بهداشت و نظافت شخصی در فرایند تربیت انقلابی
  - ضرورت توجه دادن فرزندان به خوش خلقی و مدارا با دیگران در فرایند تربیت انقلابی
  - ضرورت توجه ویژه به مقوله حجاب و عفاف در تربیت انقلابی فرزندان
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان بر تصمیم‌گیری‌های صحیح خانواده و خویشاوندان در موقعیت‌های سیاسی اجتماعی
  - تأثیر فرهنگ عاشورایی افراد خانواده بر ایجاد و تقویت روحیه انقلابی فرزندان
  - تأثیر ولایت‌مداری والدین بر ایجاد و تقویت روحیه انقلابی فرزندان
  - تأثیر فرزندان انقلابی بر تقویت قانون‌مداری افراد خانواده و سایر افراد جامعه
  - نقش قانون‌مداری خانواده در تربیت انقلابی فرزندان
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان بر مراودات خانوادگی و اجتماعی
  - نقش تربیت انقلابی فرزندان در نگرش آنان نسبت به معیارهای همسر مناسب
  - تأثیر فرزندان انقلابی بر خروج جامعه ایران از حالت انفعال در برابر سبک زندگی غربی
  - تأثیر سبک زندگی فرزندان انقلابی در نشر روحیه استکبارستیزی در بین افراد جامعه
  - تأثیر سبک زندگی فرزندان انقلابی در بی‌اثرکردن تحریم‌های دولت‌های استکباری علیه حکومت اسلامی
  - تأثیر سبک زندگی سلبریتی‌ها بر کاهش روحیات انقلابی فرزندان
- فرزند انقلابی، خانواده و تربیت**
- تبیین دیدگاه‌های دینی درباره ضرورت تربیت انقلابی فرزندان
  - زمان و کیفیت تربیت انقلابی فرزندان
  - ضرورت توجه والدین به اخلاقیات و ارزش‌ها در تربیت انقلابی فرزندان
  - ضرورت تحت‌الشعاع قرارنگرفتن مسائل اصلی در تربیت فرزندان در مقابل ایجاد و تقویت روحیات انقلابی آنان
  - ضرورت ارائه دیدگاه‌های اسلام در خصوص تقویت روحیه شجاعت و جهاد در فرزندان بدون افراط و تفریط
  - تأثیر دیدگاه‌های سیاسی والدین بر تربیت انقلابی فرزندان
  - اصلاح بینش و نگرش خانواده‌ها و افراد جامعه درباره فعالیت‌های انقلابی به‌عنوان مقدمه تربیت انقلابی فرزندان
  - لزوم عاملیت والدین و مربیان به رعایت مؤلفه‌های سبک زندگی انقلابی به‌عنوان مقدمه تربیت انقلابی فرزندان

- نقش تربیت انقلابی فرزندان در آسان‌گیری آنان به هنگام ازدواج
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان بر سلامت شیوه‌های همسرگزینی از سوی آنان
  - تأثیر بینش و بصیرت دینی و تقیدات مذهبی والدین بر ایجاد و تقویت روحیه انقلابی در فرزندان
  - تأثیر بینش و بصیرت سیاسی والدین بر ایجاد و تقویت روحیه انقلابی در فرزندان
  - نقش پایبندی خانواده به نظام جمهوری اسلامی در تقویت روحیه انقلابی فرزندان
  - تأثیر ارتباط خانوادگی با خانواده‌های ارزشی در تقویت روحیه انقلابی فرزندان
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان در پیشگیری از پوچ‌گرایی و دین‌گریزی آنان
  - تأثیر سواد رسانه‌ای والدین بر ایجاد و تقویت روحیه انقلابی فرزندان
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان در مدیریت اقتصادی خانواده
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان در اصلاح الگوی مصرف
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان بر تقویت روحیه قناعت در آنان
  - نقش محافظتی و پیشگیرانه تربیت انقلابی فرزندان در ابتلای آنان به آسیب‌های فردی و اجتماعی
  - تأثیر تربیت انقلابی بر تقویت روحیه خودمراقبتی فرزندان
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان بر تقویت اعتماد به نفس در آنان
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان در میزان رعایت حقوق والدین
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان در تقویت روحیه انتقادپذیری آنان
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان در جلوگیری از ابتلای آنان به شبهات دینی و مذهبی
- فرزند انقلابی و شادی‌های سالم و هیجانانگیز**
- تأثیر تربیت انقلابی فرزندان در مدیریت هیجانانگیز کاذب
  - تأثیر تربیت انقلابی فرزندان بر سلامت گذران اوقات فراغت از سوی آنان
  - تأثیر برخی بازی‌های سنتی بر تقویت روحیه انقلابی فرزندان
  - نقش اردوهای دانش‌آموزی و دانشجویی مانند راهیان نور و... در تقویت روحیه انقلابی فرزندان
  - تأثیر بازدید از اماکنی چون نمایشگاه دفاع مقدس و... در تقویت روحیه انقلابی فرزندان
- فرزند انقلابی و رسانه**
- ضرورت بازنمایی رسانه‌ای و جذاب حرکت‌های انقلابی مسلمانان ایرانی در طول تاریخ برای کودکان و نوجوانان
  - تبیین اهداف شوم دشمن در دنیای رسانه‌ای برای فرزندان
  - ضرورت ایجاد و ساماندهی تشکیلات رسانه‌ای مربوط به فرزندان انقلابی در صداوسیما
  - نقد بازنمایی‌های مخدوش صورت‌گرفته از فرزندان انقلابی کشور از سوی رسانه‌های داخلی و خارجی

فرزند انقلابی و الگوها

- نقد و تحلیل آثار تبلیغات بازرگانی بر روحیه انقلابی فرزندان جامعه
- تأثیر سروده‌ها و ترانه‌های پخش‌شده از رسانه ملی در تقویت یا تضعیف روحیه انقلابی فرزندان
- شیوه‌های مواجهه فرزندان انقلابی با پیام‌های معاند در فضای مجازی
- نقش و تأثیر مسابقات تلویزیونی در تقویت روحیه انقلابی فرزندان
- تأثیر کنشگری سلبریتی‌ها در فضای مجازی بر تضعیف روحیه انقلابی فرزندان جامعه
- آثار دنیوی و اخروی ورود به صفحه‌های مذهبی در شبکه‌های اجتماعی و پشتیبانی از این صفحه‌ها برای فرزندان انقلابی
- تأثیر سریال‌ها و کارتون‌هایی که به توصیف انقلاب می‌پردازند بر تقویت روحیه انقلابی فرزندان
- پیامدهای سبک زندگی تبلیغ‌شده توسط سلبریتی‌ها بر تضعیف روحیه انقلابی فرزندان جامعه
- ضعف رسانه‌ها در بازتاب فعالیت‌های انقلابی دانش‌آموزان و دانشجویان
- ماهیت اصلی الگوهای معرفی‌شده از سوی فضای مجازی و رسانه‌های بیگانه و معاند به‌عنوان الگوهای انقلابی
- آسیب‌های شبکه‌های ماهواره‌ای بر ایجاد نگرش‌های منفی افراد جامعه نسبت به جوانان و نوجوانان انقلابی
- بیان دلآوری‌های کودکان، نوجوانان و جوانان مسلمان علیه دشمنان در طول تاریخ
- معرفی و ترویج نام دلاورمردان مسلمان از صدر اسلام تاکنون
- ضرورت آشناسازی فرزندان با قهرمانان دینی و ملی به منظور تقویت روحیه انقلابی در فرزندان
- اشعار حماسی و انقلابی در وصف مجاهدات مؤثر و نقش‌آفرین فرزندان ایران‌زمین در طول تاریخ
- بازگویی رسانه‌ای اشعار و متن‌های فاخر انقلابی
- بیان پیشرفت‌های فرزندان انقلابی در حوزه‌های پزشکی، تکنولوژیکی و فناوری
- معرفی فعالیت‌های فرزندان انقلابی در بحران‌هایی چون کرونا و حوادث طبیعی ...
- معرفی فرزندان انقلابی دارای استعدادها برتر و نخبه
- معرفی فرزندان انقلابی حائز رتبه‌های ورزشی در عرصه‌های ملی و بین‌المللی
- بازنمایی و بازگویی فعالیت‌های جهادی فرزندان انقلابی در مناطق محروم
- بازنمایی و بازگویی فعالیت‌های جهادی فرزندان انقلابی در آسایشگاه‌های سالمندان و معلولان
- بازنمایی شیرین و کودکانه از فعالیت‌های انقلابی کودکان

- بازگویی پیشرفت‌ها و دستاوردهای چند جانبه کشور پس از پیروزی انقلاب برای فرزندان
- بازگویی تحولات شگرف برآمده از حرکت‌های انقلابی مسلمانان ایرانی در طول تاریخ برای فرزندان
- معرفی و بیان زندگینامه نوجوانان و جوانان انقلابی در دوران انقلاب اسلامی
- معرفی و بیان زندگینامه نوجوانان و جوانان شهید از صدر اسلام تاکنون
- معرفی و بیان زندگینامه نوجوانان و جوانان انقلابی در دوران دفاع مقدس
- تبیین ویژگی‌های الگوها و قهرمانان واقعی برای فرزندان انقلابی
- بیان نقش و تأثیر شهدا به‌ویژه شهید سردار سلیمانی بر تقویت روحیه انقلابی فرزندان جامعه
- مرور مجاهدت‌ها و فعالیت‌های انقلابی علمای شیعه برای فرزندان

سؤالات کارشناسی نسل Z

سیده مریم چاوشی

سؤالات فرزندان انقلابی

فرزند انقلابی، مبانی، زمینه‌ها و ضرورت‌ها

- مهم‌ترین ضرورت‌های دینی، فرهنگی، جغرافیایی و سیاسی تربیت انقلابی فرزندان را بیان کنید.
- ضرورت تبعیت فرزندان انقلابی از مراجع عظام تقلید در احکام و امور شرعیه را تبیین کنید.
- ضرورت پیوند حوزه‌های کارشناسی با مسائل فرزندان انقلابی و مدیریت صحیح این مسائل را تبیین کنید.
- فرزند انقلابی در گفتمان جمهوری اسلامی و رهبران آن شاخصه‌های زیست اجتماعی فرزند انقلابی از منظر امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری را بیان کنید.
- نگاه اجتهادی و اجتماعی امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری به فعالیت‌های انقلابی جوانان و نوجوانان را تبیین کنید.
- تأثیر قرآن بر سبک زندگی انقلابی فرزندان را تبیین کنید.
- تأثیر توجه به سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام بر ایجاد و تقویت سبک زندگی انقلابی فرزندان را تبیین کنید.
- ملاحظات فقهی در زمینه تقویت روحیات انقلابی در فرزندان را بیان کنید.
- از منظر و نگاه دینی، تربیت فرزند و ایجاد محیط تربیتی برای تقویت روحیه انقلابی فرزندان چه ابعادی دارد؟
- راه‌های تربیت انقلابی فرزندان مبتنی بر محورهای دینی و اسلامی کدام‌اند؟
- مقام معظم رهبری چه توصیه‌هایی به فرزندان انقلابی دارند؟

■ از دیدگاه مقام معظم رهبری چه عواملی موجب تضعیف روحیه انقلابی در فرزندان جامعه می‌شود؟

فرزند انقلابی، ظرفیت‌ها و توانمندی‌ها

- چگونه می‌توان از ظرفیت میهمانی‌ها و محافل خانوادگی برای تقویت روحیه انقلابی فرزندان بهره گرفت؟
- ظرفیت محافل مذهبی در ایجاد و تقویت روحیه انقلابی در فرزندان جامعه را به چه میزان ارزیابی می‌نمایید؟
- چگونه می‌توان با استفاده از ظرفیت مناسبت‌های ملی از جمله دهه فجر و هفته دفاع مقدس به تقویت روحیه انقلابی در فرزندان پرداخت؟ آیا شیوه‌های مرسوم در این زمینه را مناسب و کافی می‌دانید؟ پیشنهادهای شما در این زمینه چیست؟
- چگونه می‌توان با استفاده از ظرفیت مناسبت‌های مذهبی به‌ویژه ایام محرم و صفر یا نیمه‌شعبان به تقویت روحیه انقلابی در فرزندان پرداخت؟ آیا شیوه‌های مرسوم در این زمینه را مناسب و کافی می‌دانید؟ پیشنهادهای شما در این زمینه چیست؟
- چگونه روحیات انقلابی بخشی از فرزندان جامعه می‌تواند در توسعه هیامندی در کلیت جامعه مؤثر واقع شود؟
- ظرفیت بازنمایی و بازگویی جریاناتی چون قیام سرداران، جنبش مشروطیت، قیام جنگل و امثالهم در تقویت روحیات انقلابی فرزندان را به چه میزان می‌دانید؟

برای بهره‌گیری از این ظرفیت‌ها چه شیوه‌های نو و جذابی را پیشنهاد می‌کنید؟

فرزند انقلابی و عوامل پشتیبان و

تأثیرگذار

- نقش رسیدگی عادلانه و به‌موقع به پرونده‌های قضایی و کیفی از سوی محاکم قضایی در تقویت روحیات انقلابی فرزندان جامعه را به چه میزان ارزیابی می‌کنید؟
- دستگاه‌های قضایی و اجرایی به چه میزان و کیفیتی حامی فعالیت‌های انقلابی نوجوانان و جوانان در سطح جامعه هستند؟ آیا این میزان حمایت را کافی می‌دانید؟ چرا؟
- آیا اداره‌ها و سازمان‌های دولتی در راستای تقویت روحیات انقلابی فرزندان جامعه، سیاست‌های حمایتی خاصی دارند؟
- به چه میزان تغذیه سالم و کافی فرزندان را در تقویت روحیات انقلابی در آنان مؤثر می‌دانید؟
- نقش هریک از نهادهای متکفل حفظ و نشر ارزش‌های انقلابی در تقویت روحیه انقلابی فرزندان جامعه را بررسی و تحلیل کنید.
- رابطه روحیات انقلابی فرزندان با ولایت‌مداری آنان را تبیین کنید.
- رابطه روحیات انقلابی فرزندان با قانون‌مداری آنان را تبیین کنید.

- چگونه ایجاد و تقویت روحیات انقلابی در فرزندان موجب پرورش نخبگان و سرآمدان عرصه‌های مختلف علمی خواهد شد؟
  - رابطه روحیات انقلابی فرزندان با توسعه خلاقیت و ابتکار آنان در جامعه را تبیین کنید.
  - چگونه روحیات انقلابی فرزندان می‌تواند در مهار معضل بی‌سوادی در کشور مؤثر واقع شود؟
  - چگونه روحیات انقلابی فرزندان می‌تواند در مهار معضل فقر در کشور مؤثر واقع شود؟
  - نقش روحیات انقلابی فرزندان در مقابله با فساد در جامعه را تبیین کنید.
  - نقش و تأثیر روحیات انقلابی فرزندان جامعه در مدیریت بحران اشتغال در کشور را تبیین کنید.
  - نقش و تأثیر فرزندان انقلابی جامعه در مدیریت و بهینه‌سازی منابع انرژی را تبیین کنید.
  - روحیات انقلابی چگونه می‌تواند در فهم درست فرزندان جامعه از موقعیت‌های سیاسی - اجتماعی و فرهنگی مؤثر واقع شود؟
  - روحیات انقلابی چگونه می‌تواند به فرزندان انقلابی در تصمیم‌گیری‌های درست در موقعیت‌های مختلف کمک کند؟
  - رابطه روحیات انقلابی فرزندان با تعمیق احساس آرامش درونی و معنوی خود آنان و خانواده‌هایشان را تبیین کنید.
  - رابطه بین تربیت انقلابی فرزندان با تقویت روحیه عزت نفس در آنان را بیان کنید.
  - آثار سواد رسانه‌ای والدین بر افزایش روحیه انقلابی فرزندان را تبیین کنید.
  - آثار عملیاتی‌شدن جهاد تبیین از سوی بزرگسالان خانواده بر تقویت روحیه انقلابی فرزندان را بیان کنید.
  - تأثیر کتاب‌ها و ابزارهای فرهنگی متناسب با سن کودکان و نوجوانان را به چه میزان در شکل‌گیری شخصیت انقلابی آنان مؤثر می‌دانید؟
  - بیان مفاسد حکومت پهلوی و تضعیف و تحدید اقتدار کشور در آن دوران، چه تأثیری بر تقویت روحیه انقلابی فرزندان خواهد داشت؟
  - چه سیاست‌های تشویقی از سوی نظام، برای نهادهای آموزشی فعال در راستای ایجاد و تقویت روحیات انقلابی در فرزندان جامعه وجود دارد؟
- فرزندان انقلابی، آثار و برکات**
- چگونه توسعه روحیات انقلابی فرزندان جامعه می‌تواند منجر به توسعه اقتصاد دانش‌بنیان شود؟
  - چگونه روحیات انقلابی فرزندان جامعه می‌تواند در پرشدن شکاف طبقاتی در جامعه اثرگذار باشد؟
  - چگونه فراگیری روحیات انقلابی در بین فرزندان جامعه می‌تواند موجب جهش‌های بزرگ اقتصادی در کشور شود؟

- رابطه روحیات انقلابی فرزندان با تقویت امنیت و اقتدار ملی در جامعه را تبیین کنید.
  - چگونه روحیات انقلابی فرزندان جامعه می‌تواند در تأمین سلامت افراد جامعه تأثیرگذار باشد؟
  - رابطه روحیات انقلابی با احساس خودباوری و خودارزشمندی در فرزندان جامعه را تبیین کنید. چگونه می‌توان این احساس را به نسل‌های بعد منتقل کرد؟
  - توسعه روحیات انقلابی فرزندان چه تأثیری بر توسعه نشاط و سرزندگی اعضای خانواده و جامعه خواهد داشت؟
  - چگونه روحیات انقلابی فرزندان می‌تواند بر تقویت قدرت اراده آنان مؤثر واقع شود؟
  - روحیات انقلابی فرزندان جامعه چگونه می‌تواند موجب احساس خودآگاهی و شخصیت اجتماعی در سایر افراد جامعه شود؟
  - نقش روحیات انقلابی فرزندان در مصونیت‌بخشی آنان از آسیب‌های اجتماعی را تبیین کنید.
  - رابطه روحیه انقلابی با روحیه مسئولیت‌پذیری فرزندان در عرصه‌های خانوادگی و اجتماعی را تبیین کنید.
  - روحیات انقلابی فرزندان چگونه می‌تواند در جایگاه و ارزشمندی نهاد خانواده مؤثر باشد؟
  - روحیات انقلابی فرزندان چه تأثیری بر رعایت حریم‌های اخلاقی و ارزشی از سوی آنان در خانواده و جامعه خواهد داشت؟
  - روحیات انقلابی چگونه می‌تواند در اصلاح نگرش نوجوانان و جوانان به مقوله زیبایی مؤثر باشد؟ این فرایند اصلاح نگرش در نوجوانان و جوانان را به تفکیک جنسیت تبیین کنید.
  - آیا بین سلامت روانی و رفتاری فرزندان با انقلابی‌گری آنان رابطه‌ای وجود دارد؟ این رابطه به چه میزان و کیفیت است؟
  - رابطه اعتماد به نفس فرزندان با تقویت روحیه انقلابی در آنان را تبیین کنید.
  - تربیت انقلابی فرزندان چه تأثیری در تضمین آینده نظام جمهوری اسلامی ایران خواهد داشت؟
  - روحیات انقلابی فرزندان چگونه می‌تواند در کسب هویت دینی سایر افراد خانواده و جامعه تأثیرگذار باشد؟
- فرزند انقلابی، آسیب‌ها و چالش‌ها**
- رویه‌های غلطی که غالباً در تربیت فرزندان موجب کاهش روحیه انقلابی آنان می‌شود، کدام‌اند؟ چگونه می‌توان این رویه‌ها را اصلاح کرد؟
  - والدین با چه شیوه‌هایی می‌توانند آثار مخرب فضای مجازی بر روحیه انقلابی فرزندان خود را خنثی کنند؟
  - چگونه بی‌عدالتی اجتماعی موجب کاهش روحیه انقلابی در فرزندان جامعه خواهد شد؟
  - فساد برخی از مسئولان دولتی چه نقش و تأثیری در کاهش روحیه انقلابی فرزندان جامعه دارد؟

پیدایش و توسعه احساس نابرابری جنسیتی در دختران که در اثر فضای مسموم شبکه‌های اجتماعی صورت می‌گیرد، چه تأثیرهایی بر تضعیف روحیه انقلابی فرزندان جامعه دارد؟

فرزند انقلابی، انتظارات و مطالبات

مهم‌ترین نیازمندی‌های فرزندان انقلابی در خانواده را چه می‌دانید؟ راهکارهای رفع این نیازها کدام‌اند؟
مهم‌ترین نیازها و اقتضائات جامعه کنونی در راستای تقویت روحیه انقلابی در فرزندان جامعه چیست؟ نقش نهادهای مردمی در مرتفع کردن این نیازها را بیان کنید؟ مهم‌ترین نهادهای دولتی و حکومتی متکفل این نیازمندی‌ها کدام‌اند و چه نقش و تأثیری در این راستا دارند؟

مهم‌ترین کاستی‌های موجود در سیستم‌های آموزشی که می‌تواند در کاهش روحیه انقلابی فرزندان جامعه تأثیر منفی بگذارد، کدام‌اند؟ چگونه می‌توان این کاستی‌ها را برطرف نمود؟

فرزندان انقلابی، وظایف و مسئولیت‌ها

فرزندان انقلابی جامعه در مواجهه با تهاجمات فرهنگی دشمن چه وظایفی بر عهده دارند؟ وظایف و رسالت سایر افراد جامعه در همراهی با آنان چیست؟
فرزندانی که دارای روحیات انقلابی هستند به چه میزان باید در قبال اصلاح

رفتارهای تحقیرآمیز جامعه با فرزندان در محیط‌های آموزشی یا محیط‌های شغلی و... چه تأثیری بر کاهش روحیه انقلابی در آنان خواهد داشت؟

تأثیر مدگرایی و نوگرایی فرزندان در تضعیف روحیات انقلابی در آنان را به چه میزان ارزیابی می‌کنید؟

مهم‌ترین آسیب‌های خانوادگی که می‌تواند منجر به کاهش روحیه انقلابی فرزندان شود، کدام‌اند؟

عدم ثبات لازم خانواده چه تأثیری بر کاهش روحیه انقلابی فرزندان خواهد گذاشت؟

چنانچه ارتباط خانواده با فرد یا افرادی از خویشاوندان منجر به ایجاد شبهاتی درباره انقلاب اسلامی در ذهن فرزندان شود، با چه شیوه‌هایی باید به مواجهه با آن پرداخت؟ در صورتی که تصمیم به قطع ارتباط با فرد یا افراد موردنظر گرفته شود، حکم شرعی این قطع ارتباط چیست؟

چگونه انفعال والدین در برابر جریانات مهم سیاسی - فرهنگی - اجتماعی می‌تواند منجر به کاهش روحیه انقلابی در فرزندان و بی‌توجهی آنان به آینده کشور و نظام گردد؟

نقش روحیات انقلابی فرزندان در مصونیت‌بخشی آنان از آسیب‌های اجتماعی را تبیین کنید.

چگونه می‌توان شگردهای معاندین در خصوص تغایر تربیت انقلابی در کودکان با حقوق آنان را افشا و خنثی کرد؟

- رفتار و پوشش خانواده، بستگان و سایر افراد جامعه احساس مسئولیت نمایند؟
  - رسالت فرزندان انقلابی در حوزه علم و دانش و کمک به توسعه کشور را تبیین کنید.
  - رسالت فرزندان انقلابی در مواقع مواجهه کشور با بحران‌های طبیعی را تبیین کنید.
  - رسالت فرزندان انقلابی در مواقع مواجهه کشور با بحران‌های سیاسی را تبیین کنید.
  - فرزندان انقلابی به هنگام درگیری بخشی از جهان اسلام با تهاجمات سیاسی یا نظامی دشمنان اسلام چه وظایفی دارند؟
  - وظایف فرزندان انقلابی در مواجهه با مسئله فلسطین را تبیین کنید.
  - وظایف فرزندان انقلابی در نشر دین و مذهب را بیان کنید.
  - فرزندان انقلابی در راستای ترویج فرهنگ انتظار چه وظایف و مسئولیت‌هایی بر عهده دارند؟
- فرزند انقلابی، آموزش‌ها و مهارت‌ها**
- مهم‌ترین راهکارهای شکل‌گیری شخصیت انقلابی در فرزندان چیست؟
  - چگونه می‌توان با تقویت روحیه انقلابی در فرزندان به مهارت‌های کاذب و غیرضروری و مدیریت سطح توقعات در آنان پرداخت؟
  - چگونه می‌توان با استفاده از رسانه ملی و بدون برانگیختن واکنش‌های منفی از سوی مخاطبان، شیوه‌های ایجاد و تقویت روحیه انقلابی در فرزندان را به والدین آموزش داد؟
  - با چه شیوه‌هایی می‌توان نگرش‌های غلط موجود در مورد پایین بودن امید به زندگی و پایین بودن شادی فرزندان انقلابی جامعه را تصحیح کرد؟
  - با چه شیوه‌هایی می‌توان روحیه اهتمام به امر به معروف و نهی از منکر را در فرزندان انقلابی به منظور حضور مؤثر و سازنده آنان در شبکه‌های اجتماعی تقویت کرد؟
  - چگونه می‌توان با تقویت روحیه وطن‌دوستی و عشق به هم‌وطن، به تقویت روحیه انقلابی در فرزندان پرداخت؟
  - چگونه می‌توانیم به فرزندان خود احترام گذاشتن به شخصیت‌های انقلابی را آموزش دهیم؟
  - تأثیر روحیات انقلابی در چه حیطه‌هایی از زندگی فرزندان بروز و ظهور بیشتری دارد؟ با چه شیوه‌هایی می‌توان به تقویت این روحیات پرداخت؟
  - آیا در ارائه آموزش به فرزندان در راستای تقویت روحیه انقلابی در آنان باید به تفکیک جنسیتی نیز توجه داشت؟ چرا؟
  - رابطه روحیات انقلابی در فرزندان با مهارت آنان در ایفای نقش همسری یا نقش والدین را تبیین کنید.
  - آموزش‌های انقلابی به فرزندان باید با چه ملاحظات شرعی و قانونی و عرفی صورت گیرد؟
  - آیا محتواهای درسی ارائه‌شده در سطوح مختلف آموزشی (اعم از مدرسه و دانشگاه) در ایجاد و تقویت روحیه انقلابی در فرزندان نیز مؤثر است؟ چرا؟

فرزند انقلابی و گام دوم انقلاب

- نقش و جایگاه فرزندان انقلابی در پویایی و بالندگی انقلاب اسلامی در چهل ساله دوم انقلاب را تبیین کنید.
- چگونه می‌توان سوءتفاهم‌های ایجادشده در ذهن فرزندانمان نسبت به نظام جمهوری اسلامی ایران را برطرف کرد؟ رفع این سوءتفاهم‌ها چه تأثیراتی بر اهتمام فرزندان جامعه برای اجرایی و عملیاتی‌شدن بیانیه گام دوم انقلاب خواهد داشت؟
- عدم حضور پررنگ و کلیدی فرزندان انقلابی در چهل ساله دوم انقلاب، چه تبعات جبران‌ناپذیری بر اهداف عالیه انقلاب اسلامی بر جای خواهد گذاشت؟
- فرزندان انقلابی با چه شیوه‌هایی می‌توانند در اجرایی و عملیاتی‌کردن بیانیه گام دوم انقلاب تأثیر بگذارند؟

فرزند انقلابی و سبک زندگی

- مهم‌ترین ویژگی‌های سبک زندگی انقلابی چیست و چگونه می‌توان فرزندان جامعه را به داشتن این نوع از سبک زندگی تشویق نمود؟
  - سبک زندگی انقلابی فرزندان جامعه چه نقشی در تقویت و تداوم نظام جمهوری اسلامی و تحقق ارزش‌های انقلاب دارد؟
  - چگونه سبک زندگی انقلابی فرزندان می‌تواند در ارتقای دانش پایه و توسعه شبکه‌های علم و نوآوری مؤثر باشد؟
  - سبک زندگی انقلابی فرزندان چه نقشی در تحقق اقتصاد مقاومتی خواهد داشت؟
- داشتن سبک زندگی انقلابی چه نقشی در تأمین اقتدار و امنیت ملی کشور خواهد داشت؟

فرزند انقلابی، خانواده و تربیت

- استحکام خانواده و عمق پیوندهای خانوادگی چه تأثیری بر تقویت روحیه انقلابی فرزندان خواهد داشت؟
- آرامش حاکم بر کانون خانواده چه تأثیری بر تقویت روحیه انقلابی فرزندان خواهد داشت؟
- تأثیر روحیه ایثار و انفاق والدین بر تقویت روحیات انقلابی فرزندان را تبیین نمایید؟
- چگونه اهتمام والدین به انجام فرایض دینی و رعایت حرمت‌های شرعی می‌تواند بر تقویت روحیات انقلابی فرزندان مؤثر واقع شود؟
- چگونه مسئولیت‌پذیری والدین به یکدیگر و فرزندان و حتی سایر افراد، می‌تواند در تقویت روحیه انقلابی فرزندان نقش داشته باشد؟
- چگونه می‌توان با اصلاح نگرش و رفتار زوجین نسبت به باورها و ارزش‌های انقلابی، به تقویت روحیات انقلابی در فرزندان امیدوار بود؟
- چگونه می‌توان از ظرفیت میهمانی‌ها و محافل خانوادگی برای تقویت روحیه انقلابی فرزندان بهره گرفت؟
- والدین با چه شیوه‌هایی می‌توانند آثار مخرب فضای مجازی بر روحیه انقلابی فرزندان خود را خنثی کنند؟

- چه رابطه‌ای بین تربیت انقلابی فرزندان با حساسیت آنان نسبت به منابع انرژی، منابع آبی و سالم‌سازی محیط زیست وجود دارد؟
- تأثیر مشارکت سیاسی والدین بر تقویت روحیه انقلابی فرزندان را به چه میزان می‌دانید؟
- تربیت انقلابی فرزندان بر تعدیل رویکرد آنان به داشتن تناسب اندام و زیبایی‌های ظاهری چه تأثیری خواهد داشت؟
- تربیت انقلابی فرزندان بر تعدیل رویکرد آنان به تجملات، چه تأثیری خواهد داشت؟
- چگونه می‌توان فرزندان را در کنار تغییرات و تحولات فرهنگی اجتماعی جامعه داخلی و جهانی، با روحیاتی انقلابی تربیت کرد؟

فرزند انقلابی و شادی‌های سالم و

هیجانان

- تأثیر روحیات انقلابی فرزندان بر کیفیت اوقات فراغت و سرگرمی را تبیین نمایید.
- ظرفیت بازی‌های سنتی برای تقویت روحیه انقلابی در فرزندان را به چه میزان می‌دانید؟ مصادیقی از این بازی‌ها را بیان کنید.
- کیفیت و نوع اسباب‌بازی چگونه می‌تواند در تقویت یا تضعیف روحیه انقلابی فرزندان تأثیرگذار باشد؟
- تربیت انقلابی فرزندان چه تأثیری بر مقاوم‌سازی آنان در برابر هیجانان عاطفی نامشروع خواهد داشت؟
- با چه شیوه‌هایی می‌توان نگرش‌های غلط موجود در مورد پایین بودن امید به زندگی و شادی فرزندان انقلابی جامعه را تصحیح کرد؟
- اشتغال افراطی فرزندان به سرگرمی به‌ویژه استفاده افراطی از موبایل، چگونه می‌تواند موجب تضعیف روحیه انقلابی در آنان شود؟ شیوه‌های مناسب مواجهه والدین با این مسئله را بیان کنید.
- توسعه روحیات انقلابی فرزندان چه تأثیری بر توسعه نشاط و سرزندگی اعضای خانواده و جامعه خواهد داشت؟
- رابطه روحیات انقلابی فرزندان با موفقیت آنان در عرصه‌ها و میادین ورزشی را بیان کنید.

فرزند انقلابی و رسانه

- مهم‌ترین اقدامات رسانه‌های معاند در تضعیف روحیات انقلابی فرزندان جامعه را تبیین کنید.
- مهم‌ترین اقدامات رسانه‌های معاند در راستای دگردیسی مفهوم انقلابی‌گری و ارائه تعبیری واژگونه از این مفهوم برای فرزندان جامعه چیست؟
- چگونه می‌توان با استفاده از رسانه ملی و بدون برانگیختن واکنش‌های منفی از سوی مخاطبان، شیوه‌های ایجاد و تقویت روحیه انقلابی در فرزندان را به والدین آموزش داد؟
- رسانه ملی چگونه می‌تواند با ارتقای فکری مادران به‌عنوان رکن اصلی خانواده، در تقویت روحیه انقلابی فرزندان تأثیر بگذارد؟

- نقش گروه همسالان در تقویت یا تضعیف روحیه انقلابی فرزندان را تبیین کنید.
- نقش گروه‌های مرجع در تقویت یا تضعیف روحیه انقلابی فرزندان را تبیین کنید.
- چگونه می‌توانیم به فرزندان خود احترام گذاشتن به شخصیت‌های انقلابی را آموزش دهیم؟
- آیا رسانه ملی توانسته است الگوهای انقلابی را به‌درستی به مخاطبان کودک و نوجوان خود معرفی کند؟ در این راستا چه کاستی‌هایی وجود دارد و با چه شیوه‌هایی می‌توان این کاستی‌ها را برطرف کرد؟
- والدین با چه شیوه‌هایی می‌توانند آثار مخرب فضای مجازی بر روحیه انقلابی فرزندان خود را خنثی کنند؟
- اشتراک‌گذاری پست‌ها و مطالب مذهبی در فضای اینترنت از سوی فرزندان انقلابی چه برکاتی برای خود آنان و جامعه خواهد داشت؟

فرزند انقلابی و الگوها

- تأثیر قرآن و سیره پیامبر ﷺ و ائمه اطهار علیهم‌السلام بر سبک زندگی انقلابی فرزندان را تبیین کنید.
- روحانیون مبارز و بازنمایی مبارزات آنان را به چه میزان در تقویت روحیه انقلابی در فرزندان مؤثر می‌دانید؟

معرفی کتاب و تازه‌های نشر

فریده پیشوایی

۱. فرزندان انقلاب

نویسنده: رمضان صادقی مقدم
ناشر: نظری

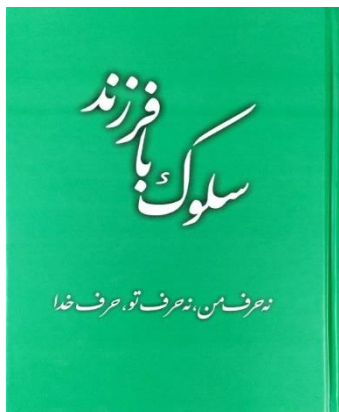

کتاب فرزندان انقلاب مجموعه چند داستان از نویسندگان نوجوان و دانش‌آموزان مدرسه شهدای غزه پوئینک، درباره زندگی شهدا و دفاع مقدس است که به همت رمضان صادقی مقدم گردآوری شده است. این داستان‌ها درباره زندگی شهید عباس بابایی و قیام مردم در دوران پهلوی است. اصحاب رسانه را به خواندن این کتاب دعوت می‌کنیم.

۲. سلوک با فرزند: نه حرف من، نه حرف

تو، حرف خدا

نویسنده: جعفر صالحان
ناشر: تراث

این کتاب در ابتدا با بیان نکات مبنایی و نگرشی در حوزه تربیت فرزند آغاز می‌شود: پدر و مادر باید بدانند که بنده، خلق شده‌اند و باید بندگی کنند و در تربیت فرزندشان جلوه‌های عبودیت را آشکار سازند و هر توصیه‌ای را که نتیجه‌اش خروج از ذی‌عبودیت است مردود بشمارند. سپس نوبت به نکات کاربردی می‌رسد؛ نکاتی که می‌تواند پاسخ سؤال‌هایی باشد که

مبتلا به رابطه والدین و مربیان با فرزندان پرداخته و مناسب با نیازهای برنامه‌سازان است.

۳. بچه‌های آسمان: راهکارهای تربیت نوجوان تراز انقلاب اسلامی براساس هندسه فکری امام خامنه‌ای

نویسنده: مرتضی شهسوان
ناشر: شهید کاظمی

کتاب حاضر روایاتی است از حضور قاسم‌های خمینی کبیر، بزرگ‌مردانی که به جایی رسیدند که رهبرشان آنان را رهبر نامید. حکایتی است از نبرد و حماسه‌آفرینی نوجوانانی که هنوز طعم تکلیف را نچشیده بودند، ولی به بهترین نحو، تکلیف خود را ادا کردند و تکلیف و بلوغشان در عرصه و مکتب ادای تکلیف جهادی با خون امضا شد. این کتاب، جهت کمک به تربیت نوجوان تراز انقلاب اسلامی براساس هندسه فکری امام خامنه‌ای و ذکر مصادیقی از زندگی شهدای

در طی روز و شب هر پدر و مادری با آنها روبه‌رو می‌شود، اما به این سؤال‌ها براساس آیات و روایات و همچنین سیره و توصیه‌های اخلاقی علما جواب داده می‌شود. همنشینی آیات و روایات با نکات عقلی و خاطرات و حکایات تاریخی و دینی باعث شده تا کتاب، شیرین و خواندنی شود. یکی از مزیت‌های کتاب علاوه بر کاربردی بودن آن، واقع‌نگر بودن کتاب است. نویسنده در خلأ و برای پدر و مادران فرضی نسخه نیچیده است. او پدر و مادران واقعی را که در دنیای واقعی امروز ما با امر تربیت مشغول هستند مد نظر داشته است. بنابراین وقتی به نکته‌ای مثل فضای مجازی و اینترنت می‌رسد، واقع‌بینانه با موضوع برخورد می‌کند و در کنار بیان این نکته که نمی‌توان با تکلیف و امر و نهی، فرزندان را از اینترنت جدا کرد، راهکارهایی برای نحوه مدیریت ارتباط‌های مجازی فرزندان ارائه می‌کند.

موضوعاتی مانند نهادهای آموزشی، مراقبت در شوخی‌ها، شیر مادر، نظافت، نشاط در دوران بارداری، حریم والدین، محرومیت عاطفی، حق‌پذیری، برایش ارزش قائل شو، قهرکردن، دین‌گریزی، قصه‌گویی، خرید اسباب‌بازی و... از جمله موضوعاتی هستند که عناوین بخش‌های مختلف کتاب را به خود اختصاص داده‌اند و نشان‌دهنده جامعیت کتاب هستند.

همه آنچه گفته شد سلوک با فرزند را مانند کتاب قبلی یعنی سلوک با همسر در جایگاه یک منبع تربیتی مناسب، کاربردی و دینی قرار می‌دهد که به همه موضوعات

گلگون کفن، به توضیح برخی از روش‌های کاربردی و معرفی راهکارهای مواجهه مریبان و مبلغان با مخاطبان نوجوان و جوان پرداخته است. این مجموعه، به شرح ذیل، برخی روش‌های کاربردی را توضیح می‌دهد و راهکارهای مواجهه مریبان و مبلغان با مخاطبان نوجوان را در نه فصل معرفی می‌کند. هر فصل شامل چهار بخش است:

(الف) اشاره: آیات و روایات مرتبط با موضوع فصل؛

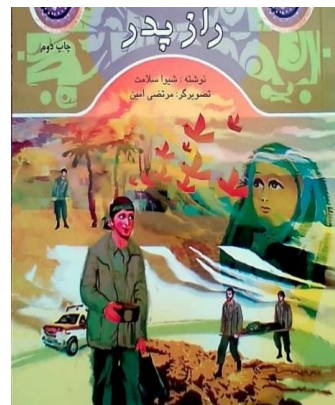
(ب) مستندات بحث از منظر مقام معظم رهبری؛

(ج) خاطرات شهدای دانش‌آموز: شامل خاطراتی از دوران نوجوانی شهدا و دانش‌آموزان شهید؛

(د) نکات کاربردی: شامل مطالب متناسب با گروه سنی دانش‌آموزان و دغدغه‌های این دوره سنی و روش‌ها.

۴. راز پدر (قصه‌های زندگی ۸) تربیت انقلابی کودکان

نویسنده: شیوا سلامت
ناشر: قدر ولایت

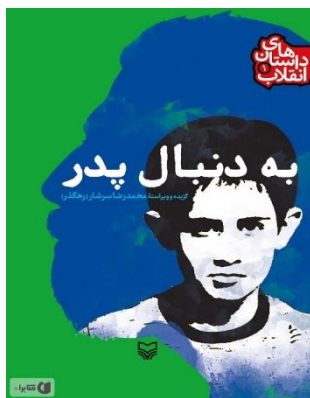

این مجموعه با عنوان قصه‌های زندگی در دوره ده جلدی چاپ شده است. در هر جلد از این مجموعه نه قصه و داستان تربیتی وجود دارد:

جلد اول: قول کبوترها؛ جلد دوم: کدام زیباتر است؟؛ جلد سوم: مداد رنگی‌های خدا؛ جلد چهارم: کفش‌های فرمانده؛ جلد پنجم: دفتر سوخته؛ جلد ششم: هنوز یک خانه مانده؛ جلد هفتم: پاک‌کنی برای خدا؛ جلد هشتم: راز پدر؛ جلد نهم: باباهای مهربان و جلد دهم: فرشته نجات شهر من.

۵. کتاب به دنبال پدر (داستان‌های انقلاب جلد اول)

نویسنده: محمدرضا سرشار
ناشر: سوره مهر

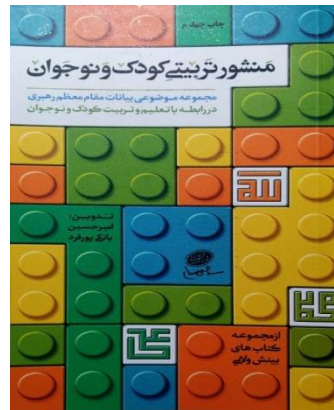

«به دنبال پدر» جلد اول از قصه‌های مجموعه داستان‌های انقلاب سوره مهر است که محمدرضا سرشار (رهگذر) آنها را گزینش و ویرایش کرده است. داستان‌های این مجموعه با هدف آشناساختن نوجوانان با جریان انقلاب و ارزش‌های انقلاب اسلامی گردآوری و نگاشته شده‌اند.

۶. منشور تربیتی کودکان و نوجوانان

نویسنده: امیرحسین بانکی پورفرد
ناشر: حدیث راه عشق

این کتاب از مجموعه کتاب‌های بینش ولایی است و توسط دکتر بانکی پورفرد به نگارش درآمده که به بررسی ابعاد مختلف مسائل تربیتی کودکان و نوجوانان از منظر مقام معظم رهبری می‌پردازد. در این کتاب، موضوعات اهمیت تعلیم و تربیت، ابعاد تربیتی کودک و نوجوان، تربیت دینی، متولیان کودک و نوجوان، آسیب‌شناسی کودک و نوجوان و توصیه به نوجوانان در کلام مقام معظم رهبری بررسی شده است.

۷. رابطه‌ها

نویسنده: جواد محدثی
ناشر: بوستان کتاب قم

داشتن رابطه‌ای سازنده و درست با مجموعه هستی و جهان پیرامون، ما را بهتر و سریع‌تر به هدف زندگی و کمال انسانی می‌رساند.

آنچه در این کتاب می‌خوانید، به رابطه ما با خود، مردم، خدا، قرآن، مسجد و نماز، کتاب و مطالعه و عناصر فرهنگ‌ساز، زندگی، خانواده و خویشاوندان، فرزندان و جوانان می‌پردازد و به یافتن نگاه درست در این زمینه‌ها کمک می‌کند.

۸. گفتارهایی در تربیت حماسی

تحقیق و تنظیم: مرکز فرهنگی تبلیغی آینده‌سازان
ناشر: انتشارات امام عصر

تربیت حماسی همان تربیت دینی است که با جنبه‌های حماسه و فتوت پررنگ شده است. لطافتی که در تربیت و باغبانی انسان وجود دارد، اگر با صلابت و استواری حماسه

دوران رشد اجتماعی که در مکتب اهل بیت علیهم السلام تعلیم داده می‌شود و به‌وسیله آن، سعادت دنیا و آخرت انسان تأمین می‌گردد، از سال‌های قبل از تولد آغاز می‌شود. در این تعلیم، مردان و زنان باایمان، فرزندان و نسل‌های بعد خود را در نیکی و تقوا یاری می‌رسانند و شاگله‌ای طیب به آنها اهدا می‌کنند. این دوران که از قبل از تولد تا بعد از تکلم است، به دوران ظهور ولایت و تأدیب، نام‌گذاری شده است؛ زیرا در این دوران، طفل هیچ اختیاری از خود ندارد و تنها در اثر تعلیم اولیای اوست که به بلوغ و رشد می‌رسد. چه بد مردان و زنانی هستند که از ظهور ولایت الهی و تأدیب ربانی خودداری می‌کنند؛ زیرا موجب استضعاف فرزندان و نسل‌های بعد از خود خواهند شد. کتاب حاضر به بررسی تعلیم و تزکیه در ابتدایی‌ترین سنّ انسان پرداخته و اصول و شیوه‌هایی را که لازم است پدر و مادر در آن واقف باشند، بیان کرده است.

در دوره دوم رشد اجتماعی، مقرر شده تا والدین با ولایتی که خداوند در اختیارشان

همراه شود، تربیت دینی ناب را محقق می‌کند. این کتاب مشتمل بر شانزده مقاله و گفتار به موضوع تربیت حماسی از دیدگاه‌های مختلف می‌پردازد. در کتاب تربیت حماسی این موضوعات را می‌خوانیم: «درآمدی بر تربیت حماسی»، «نسبت تربیت حماسی با تربیت دینی»، «چرایی، چیستی، عناصر و ابعاد تربیت حماسی»، «گفتاری درباره تعریف و شاخصه‌های تربیت حماسی»، «حماسه‌پروری در سه ساحت شناخت، گرایش و رفتار»، «شاخصه‌های تربیت حماسی در آئینه روایات»، «مصادیق و موارد حماسه در ادعیه و زیارات» و... در بخش دیگری از کتاب، محققان به دیدگاه‌های امام راحل علیه السلام، مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) و شهید مطهری علیه السلام در باب حماسه و جهاد و تربیت حماسی می‌پردازند. همچنین صفحاتی از این کتاب به «الگوها و روش‌های قرآنی تربیت حماسی» پرداخته است.

«گریزی به تربیت حماسی در عاشورا» عنوان دیگر موضوعی است که به ابعاد تربیت حماسی و شکوفایی وجوه انسانی در افق‌های شیدایی واقعه عاشورا می‌پردازد. در تبیین نسبت تربیت حماسی با ولی خدا و تربیت سیاسی نیز می‌توانیم نوشتارهایی را در این کتاب مطالعه کنیم.

۹. دوره‌های رشد تفکر اجتماعی (دوره شش جلدی)

نویسنده: احمدرضا اخوت

ناشر: کتاب فردا

یافته است تا از وجوه مختلف، خود را در معرض انواع زندگی و آراستگی قرار دهد و با تنوعی از بستر و سبک زندگی روبه‌رو شود و از رهگذر این تنوع، مسیر قرب و کمال را با شکل‌گیری صفات زیبا طی کند. در این دوره، انسان امکان یافته است تا با عطف‌های مختلف با دیگران به تنوعی از پیوندهای مختلف دست یابد و در اثر این عطف‌ها مکارم اخلاق را از خود بروز دهد. تجربه زندگی جوانمردانه، زندگی سخاوتمندانه، زندگی برادرانه، زندگی عاشقانه، زندگی ولایتمدارانه، نتیجه عطف با دیگران و ظهور مکارم اخلاق در این دوره است.

دوره پنجم رشد، دوره شکوفایی لبّ است و افرادی که بلوغ عقلی و عاطفی را طی کرده‌اند و دارای فضل و توانمندی فردی و اجتماعی هستند، با فطرتی شکوفاشده، توان خود را در عرصه‌های مختلف صرف هدایت مردم می‌کنند و بدین ترتیب مدیریت و مسئولیت جامعه را در ابعاد مختلف به عهده می‌گیرند. این افرادی که در قرآن با نام «اولوالالباب» معرفی می‌شوند دارای ویژگی‌های خاصی هستند که شناخت این ویژگی‌ها راه تعلیم و تزکیه و شکوفایی لبّ در صاحبان فضل است.

بلوغ عبودیتی آخرین مرحله از بلوغ انسان است که در آن، به سِمَتِ عبودیت آراسته می‌شود. در این وصف فرد به غایت تذلل و تسلیم خالصانه در برابر خداوند و اطمینان و اعتماد تامّ و ایمانی سرشار از یقین می‌رسد و به یمن این افتخار، رهبری انسان‌ها را در سه بُعد انذار، تعلیم و تذکر به عهده می‌گیرد.

گذاشته است، حدودشناسی و محدوده‌شناسی را به فرزند بیاموزند تا ادب نیکو را به ارث گذارند و با آموزش مشورت، توان اختیار و انتخاب را در او شکوفا نمایند. والدین و در کنار ایشان، مربیان موظف‌اند در این دوره با تعلیم انواع علوم و تقویت تعبد و با تکیه بر فعال‌کردن انواع تفکر، شناخت و توجه فرزند را به تدریج به مواردی چون مسائل زیر تقویت کنند: خلقت، سلامتی و صحّت خود، شناخت اعضای بدن و کارکردهای آن، اهمیت وقت و اجل، توان اختیار و انتخاب، توان یادگیری و ذکر، باید‌ها و نباید‌های زندگی.

انسان در دوره سوم رشد خود، شاهد تحولی عظیم و تولدی دوباره است؛ تولدی که براساس آن، بهشت و جهنم، پاداش و عقاب برایش معنا می‌یابد. برنامه‌هایی جهت‌دار در این دوره فرد را به زیور صفات شایسته آراسته می‌کند، زندگی او را در مسیر هدایت و رشد قرار می‌دهد و نداشتن برنامه‌های هدفمند، رهزنان راه هدایت را برای تغییر سرنوشت زندگی او تهییج می‌کند. به این برنامه‌های جهت‌دار که توسط شرع تعیین شده است، «آداب» گفته می‌شود. نتیجه عمل به آداب و احکام الهی، شکوفایی بلوغ و عقل است که در اثر آن، توان قصد و عزم در انسان ظاهر می‌شود. از سوی دیگر نیز لازم است با تقویت قصد و عزم‌داشتن در شکوفایی بلوغ و عقل تسریع کرد. کتاب حاضر کتابی برای اولیا و مربیان است که تمایل دارند فرزندان تحت نظر خود را در مکتب قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام تربیت نمایند.

دوره چهارم رشد به نام بلوغ عاطفی نام‌گذاری شده؛ زیرا انسان در این دوره توان

عباد در این دوره واسطه‌ای برای اتصال به خدا و سببی برای نزول انواع وحی برای انسان و ذخیره‌ای بی‌نظیر برای هستی و زندگی انسان می‌باشند.

۱۰. ادامه من، تربیت فرزند در مکتب

پیامبر ﷺ و اهل بیت 

نویسنده: حمیدرضا اسلامی

ناشر: بقیه العتره

این کتاب با موضوع تربیت فرزند و به‌صورت یک مکالمه دوطرفه نگاشته شده است و در قالب داستان به برخی سؤالات والدین در مورد تربیت کودک پاسخ می‌دهد. این کتاب در نُه فصل تدوین شده و مباحثی همچون: محیط‌های تربیتی، نقش آزادی در تربیت، دوران‌های سه‌گانه تربیت، نقش والدین در تربیت، جایگاه خودسازی در تربیت فرزند، جایگاه محبت در تربیت و... در آن گنجانده شده است. ادبیات داستانی کتاب، باعث جذابیت بیشتر کتاب برای خواننده می‌شود. استناد به روایات تربیتی اهل بیت  از دیگر ویژگی‌های این کتاب است.

۱۱. من دیگر ما: مهارت‌های تربیت فرزند در دنیای امروز

نویسنده: محسن عباسی ولدی

ناشر: جامعه الزهراء 

در مورد تربیت فرزند کتاب‌های زیادی به رشته تحریر درآمده که هرکدام سبک و شیوه و روش خاص خود را دارا هستند، اما یکی از بهترین کتاب‌هایی که در مورد تربیت فرزند نگاشته شده، کتاب... من دیگر ما اثر حجت‌الاسلام شیخ محسن عباسی ولدی است که تربیت را از دیدگاه قرآن و روایات بررسی کرده است. مطالعه این اثر انسان را از سایر کتاب‌های تربیتی بی‌نیاز می‌کند و یک چشم‌انداز تازه‌ای را مقابل خانواده‌ها ایجاد می‌کند...

آنچه در این پنج جلد می‌خوانیم در ادامه آمده است: جلد ۱: مشکلات تربیت در دنیای امروز؛ مبانی تربیت دینی و نقش رفتار والدین در تربیت فرزند. جلد ۲: محبت و آثار آن در تربیت فرزند؛ چرا محبت نمی‌کنیم؟؛ دلایل اثر نکردن محبت و شیوه‌های ابراز محبت. جلد ۳: آثار آزادی کودکان؛ آثار محدودیت‌های

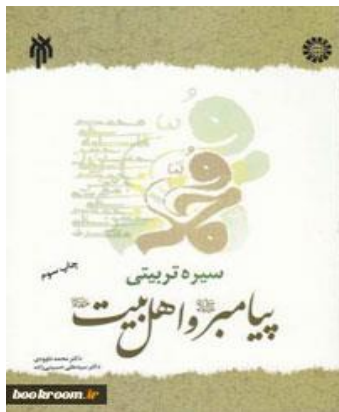

تعقل و اتخاذ روش عقلانی در تربیت، تأکید فراوانی شده است. از جمله مباحث مندرج در کتاب می‌توان به: انگیزه انتخاب موضوع و ضرورت تحقیق؛ ناشناختی شناخت؛ معرفی و نقد پژوهش‌هایی درباره عقل در حوزه فرهنگ اسلامی؛ گزاره‌هایی پیرامون تعلیم و تربیت؛ فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی؛ معنای عقل و تعقل در منابع معرفتی اسلامی (قرآن و احادیث)؛ نسبت تربیت عقلانی با تربیت اسلامی (بررسی تاریخی)؛ معنای کلی تربیت و معنای آموزش؛ ایجاد، حفظ و توسعه بصیرت؛ تربیت بصیرت‌گرا؛ و مفهوم بصیرت و تعاریف موجود در نظریه بصیرت، اشاره نمود.

۱۳. تبیین سیره تربیتی پیامبر ﷺ و اهل بیت ﺍﻟﺒﯿﺖ

نویسنده: محمد داوودی و دکتر سیدعلی حسینی‌زاده
ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

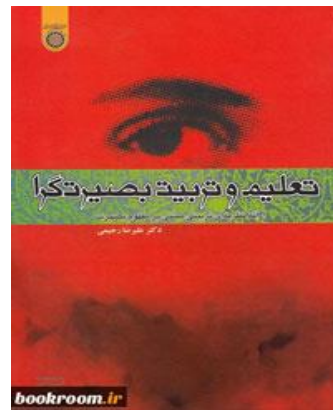

قرآن، کتاب هدایت و پیامبر ﷺ به گواهی سخن خودشان «انی بعثت معلما» (من

بی‌جا؛ چرا فرزندانمان را آزاد نمی‌گذاریم؟ و هنر، آزادگذاشتن کودک و هنر، محدودکردن کودک می‌باشد. جلد۵: رابطه بازی با محبت‌ورزی، چرا بازی بچه‌ها را جدی نمی‌گیریم؟ و ویژگی‌های بازی مفید. جلد۵: یادداشت پزشکان بر این کتاب؛ جایگاه نگاه در تربیت؛ پیامدهای جسمی تلویزیونی‌شدن؛ پیامدهای تربیتی تلویزیونی‌شدن؛ دلایل تلویزیونی‌شدن خانواده‌ها و برای پیشگیری و درمان تلویزیونی‌شدن چه کنیم؟

۱۲. تعلیم و تربیت بصیرت‌گرا

نویسنده: علیرضا رحیمی
ناشر: دانشگاه امام صادق ﺍﻟﺒﯿﺖ

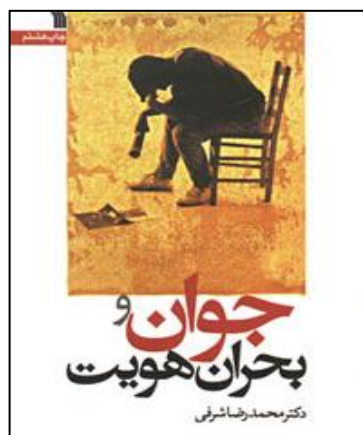

معرفی نظریه‌ای جدید در تعلیم و تربیت، با تأکید بر بعد بصیرت و درک مفهوم آن، موضوع اصلی مطالب کتاب حاضر است که می‌تواند نمایانگر دیدگاهی در عرصه تربیت اسلامی باشد که با آنچه تا به امروز در کشور ما و بسیاری از سرزمین‌های اسلامی در جریان بوده، تفاوت‌های اساسی دارد و در آن بر معنای خاصی از عقل و تعقل، ضرورت پرورش

آموزگار مبعوث شدم)، آموزگارِ قرآن و حکمت است و بیانگر این واقعیت است که آموزه‌های قرآنی، نه بلندپروازانه و تحقق‌ناپذیر، بلکه عملی و تحقق‌پذیر است و پیامبر ﷺ و اهل‌بیت ﷺ، آن را در عمل محقق کرده‌اند. بنابراین، سیره تربیتی آن بزرگواران می‌تواند رهنمودی عملی و چراغی فروزان، فراروی مربیان و معلمان و والدین و دیگر علاقه‌مندان به تربیت نسل نوحاسته در مسیر پرفرازونشیب و ناهموار تربیت باشد و آنان را در دستیابی به اهداف عالی خود یاری کند. در این کتاب، سیره تربیتی پیامبر اکرم ﷺ و اهل‌بیت آن حضرت ﷺ بررسی و اصول و روش‌های تربیتی نهفته در سیره آنان در حیطه‌های تربیت فرزند، تربیت اعتقادی، تربیت عبادی، تربیت اخلاقی، و تربیت علمی استخراج و تبیین شده است.

۱۴. جوان و بحران هویت

نویسنده: محمدرضا شرفی
ناشر: سروش

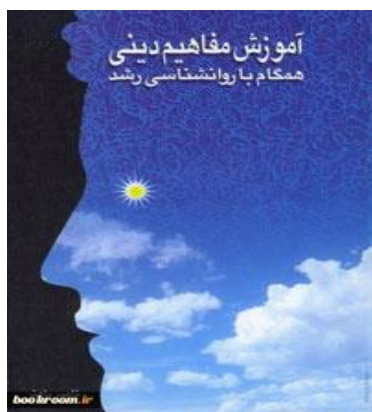

بخش قابل توجهی از افسردگی‌ها، احساس پوچی و درون‌تهی‌شدن‌ها و روزمرگی‌ها، نتیجه منطقی بی‌هویتی است. هویت، تعیین‌کننده جایگاه و منزلت و مرتبت انسان است و پیوندها و رشته‌ها و ارتباطات او و جهان خارج را در بر می‌گیرد. هویت، نقش‌ها و وظایف و مسئولیت‌های هر کسی را در قبال خود و دیگران معین می‌کند و توقعات و نسبت خود با گذشته و حال و آینده را مشخص می‌سازد. بنابراین هویت، جلوه‌های متعدد دارد: هویت فردی (شخصی)، هویت خانوادگی، هویت ملی، هویت دینی، هویت اجتماعی، هویت فرهنگی و هویت مدنی. هریک از این مقولات فصلی از کتاب دکتر شرفی است. محور بحث هویت نیز جوانان‌اند و مطالب با تأکید بر ویژگی‌ها و نیازها و گرایش‌های نسل جوان تنظیم شده است.

۱۶. آموزش مفاهیم دینی همگام با

روانشناسی رشد

نویسنده: ناصر باهنر
ناشر: شرکت چاپ و نشر بین‌الملل

۱۶. گامی در مسیر (خودسازی و عرفان برای جوانان)

نویسنده: جواد محدثی
ناشر: بوستان کتاب قم

آینه دل جوانان، شفاف است و از زنگارهای حبّ دنیا و حبّ نفس، پاک. از این رو خلق و خوبی تربیت‌پذیر و آماده برای کسب کمالات دارند.

نویسنده در کتاب حاضر با نثری روان و شیوا، لحنی صمیمی و خودمانی و در موضوعات متنوع با جوانان سخن می‌گوید و معارف والا و ژرف دینی در زمینه خودسازی، سلوک و عرفان را به ایجاز بیان می‌کند.

به یقین تعلیم و تربیت باارزش‌ترین و مهم‌ترین وظیفه آدمی به‌شمار می‌آید و پایه حیات انسان بر تغییر و تطور بنا شده است و این تغییرات در تمام دوران زندگی آنان برقرار می‌باشد. متأسفانه از جمله بزرگ‌ترین غفلت‌هایی که در زمینه آموزش دینی در جامعه ما صورت گرفته، بی‌توجهی به روان‌شناسی دانش‌آموزان است. این کتاب تلاش دارد تا به دو سؤال مهم که در طول یکدیگر واقع شده‌اند، پاسخ گوید:

۱. کودک در رشد و تکامل دینی از چه دوره‌هایی عبور می‌کند و ویژگی‌های آن چیست؟

۲. با توجه به ویژگی‌های این دوره‌ها و درک او از مفاهیم دینی، آموزش مفاهیم دینی چگونه باید صورت گیرد؟

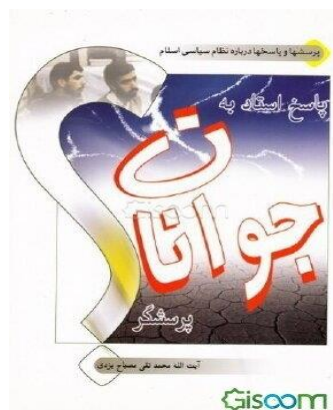
این اثر به‌عنوان یکی از پژوهش‌های فرهنگی منتخب سال ۱۳۷۶ از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برگزیده شده است. اثر حاضر تلاش دارد تا با تکیه بر روان‌شناسی رشد به بررسی مراحل رشد و تکامل درک دینی و با مطالعه چگونگی درک نوجوانان از مفاهیم دینی، شیوه‌های مناسب آموزش معارف اسلامی را در این دوره‌های سنی پیشنهاد نماید.

کتاب حاضر از پنج فصل تشکیل شده که عبارت‌اند از: کودک کیست؟ مراحل رشد و تکامل درک دینی، درک کودکان و نوجوانان از مفاهیم دینی، کلیاتی در آموزش دینی و شیوه‌های آموزش معارف اسلامی به کودکان.

۱۷. پاسخ استاد به جوانان پرسشگر

نویسنده: محمدتقی مصباح یزدی
ناشر: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام

این کتاب، پرسش‌ها و پاسخ‌هایی را از متن کتاب نظریه سیاسی اسلام در اختیار جوانان پرسشگر می‌نهد. این پرسش‌ها در هشت موضوع با توجه به متن کتاب نظریه سیاسی اسلام طراحی شده و پاسخ آنها به همت جمعی از محققان مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام از متن کتاب مذکور تهیه و تنظیم شده است. فصل‌های این کتاب که سؤال‌هایی در این زمینه مطرح شده‌اند، عبارت‌اند از:

فصل اول: دین و سیاست؛ فصل دوم: دین و آزادی؛ فصل سوم: قانون‌گذاری در اسلام؛ فصل چهارم: اسلام و ساختار و شکل حکومت؛ فصل پنجم: اسلام و کشورداری؛ فصل ششم: مردم و حکومت دینی؛ فصل هفتم: نظام اسلامی و تهدیدها؛ فصل هشتم: معرفت دینی

۱۸. رشد (دیداری تازه با قرآن)

نویسنده: علی صفایی حائری (عین‌صاد)
ناشر: لیله القدر

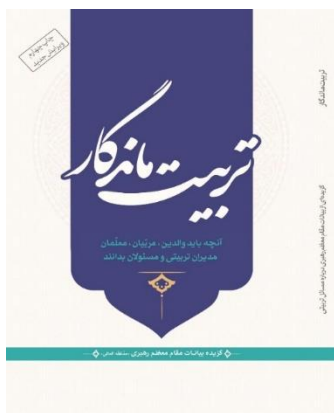
قرآن، دریایی است عمیق، گسترده و پر بار. دیدار با این عمیق گسترده، همان‌قدر که حاصلخیز می‌تواند باشد، توان‌سوز نیز هست. نویسنده در این نوشته، بر سوره عصر و داستان انسان و سرمایه‌ها و نیازها و بازارها، خریدارها و خسرها و رشدها تمرکز دارد. در این کتاب از مفاهیمی چون رشد و خسر گفت‌وگو شده و به ضرورت رشد و عوامل آن توجه داده است و تنها به دو عامل از عوامل رشد اشاره کرده و از نقش ایمان و مؤمن سخن گفته است.

اصل مهم در تربیت، راهکارهای تربیتی اسلام و... عناوین فصل دوم هستند. فصل سوم این کتاب را عناوینی مانند جوان انقلابی و مسیر تربیت و تعالی، جوان، موفقیت و عوامل آن، آفت‌های خودباوری شخصی، جوان و بلوغ اجتماعی و... تشکیل می‌دهد. فصل چهارم نیز به عناوینی مانند جوان انقلابی، نتیجه ولایت‌پذیری، جوانان و نوجوانان در هشت سال دفاع مقدس؛ تأملی بر نقش دانش‌آموزان و نوجوانان و جوانان در هشت سال دفاع مقدس پرداخته است.

۲۱. تربیت ماندگار

گزیده‌ای از بیانات رهبر معظم انقلاب
ناشر: کانون دانش‌پژوهان نخبه

کانون دانش‌پژوهان نخبه که دارای بیش از ۲۵ سال سابقه کار تربیتی است، با تحقیقات گسترده در بیانات مقام معظم رهبری سعی کرده نکات کلیدی و کاربردی تربیت را که دانستن آن برای والدین، مربیان، معلمان و مسئولان مفید است، از بیانات ایشان استخراج کند و در قالب کتاب تربیت

۱۹. مسئولیت و سازندگی

مؤلف: علی صفایی حائری (عین.صاد)
ناشر: لیله القدر

در این کتاب از مسئولیت و زیربناها، تربیت و مفهوم آن، مربی و ویژگی‌هایش، روش تربیتی و شناخت، جهان‌بینی اسلامی، استعدادها و روحیه‌ها و... سخن به میان آمده است. در این اثر تربیتی و آموزشی از موضوعاتی همچون مسئولیت و زیربناهای آن، تربیت، مفهوم و امکانات آن، مربی، دیدگاه‌ها، ویژگی‌ها و ضرورت‌ها سخن گفته شده است و با هدف برطرف کردن برخی اشکالات موجود در فرایندهای تربیتی ما نوشته شده است.

۲۰. تربیت جوان انقلابی

نویسنده: علی‌پناه قره‌باغی
ناشر: سنجش و دانش

فصل اول این کتاب به مفاهیمی همچون مفهوم و موضوع تربیت، راه‌حل‌های مقابله با موانع تعلیم و تربیت و اهداف غایی تربیت می‌پردازد. آغاز تربیت، تربیت مداوم، چند

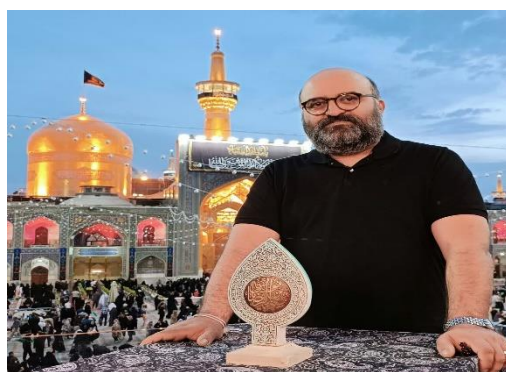
ماندگار به جامعه عرضه نماید. فصل اول و ششم کتاب، پیرامون جایگاه تربیت، معلم و مربی است که به خوبی نشان‌دهنده اهمیت این موضوع و دغدغه مقام معظّم رهبری در این زمینه می‌باشد. در فصل دوم و سوم کتاب سعی شده ویژگی‌های کودک، جوان و نوجوان از بیانات ایشان استخراج شود. فصل چهارم با عنوان «به کجا می‌خواهیم برسیم» به ویژگی‌هایی که متربّی باید به آن دست یابد، پرداخته است. البته ایشان در جاهای متعددی به این ویژگی‌ها اشاره کرده‌اند که بسیار زیاد است، لذا عناوین کلیدی، آورده شده است. مثلاً در یک سخنرانی ایشان اشاره می‌کنند: «من اینجا یادداشت کردم» که نشان می‌دهد

از قبل، راجح به این ویژگی‌ها تأمل داشته‌اند و برایشان مهم‌تر بوده است، یا در ادامه به «مفاهیم جریان‌ساز و عمل‌ساز» اشاره می‌شود که به نظر می‌آید عنوانی کلیدی در این بحث باشد. در فصل پنجم، هفتم و نهم توصیه‌های تربیتی به والدین، مربیان و معلّمان ذکر شده است. همچنین از آنجایی که در تمدن اسلامی، مسجد، نقشی مهم در تربیت انسان‌ها بازی می‌کند، فصل هشتم به آن اختصاص یافته است. فصل دهم هم مربوط به محتوای آموزشی مانند کتاب‌ها می‌باشد که به نحوی خوراک فکری متربّی را تأمین می‌کند.

گفت‌وگو با برنامه‌سازان رسانه ملی در حوزه تربیت فرزند انقلابی

مصاحبه با میثم ریاحی؛ تهیه‌کننده ارشد سازمان

دوران افتخارآمیز و حماسه‌ساز دیروز آشنا سازند تا پاسدار ارزش‌های دینی و اسلامی باشند.

بنیان‌گذار انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی علیه السلام در بیانی به اهمیت تربیت نسل‌های آینده در جهت حفظ مقاصد انقلاب اشاره کرده، می‌فرماید: «ما نباید قناعت به این بکنیم که در عصر خودمان جمهوری اسلامی محقق شده است. ما برای عصرهای بعد باید، حالا فکر کنیم. یعنی ما همان‌طوری که خودمان مقاصد داریم و روی آن مقاصد، این نهضت را کردیم، اعقاب ما هم، همان مقاصد را دارند و آنها هم، احتیاج دارند به اینکه اجتماع داشته باشند، بینش داشته باشند که بتوانند این چیزی را که شماها به‌دست آوردید آنها نگهداری کنند و آن

۱. جناب‌عالی عملکرد رسانه ملی در زمینه تربیت انقلابی فرزندان نسل چهارم و پنجم انقلاب را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ چه چالش‌ها یا آسیب‌هایی در این زمینه وجود دارد؟ چه پیشنهادهایی برای تصحیح این روند دارید؟

پیش از پاسخگویی به سؤال بیان نکاتی حائز اهمیت است: یکی از نگرانی‌ها درباره نسل سوم و چهارم انقلاب، افول نسبی ارزش‌های اسلامی در آنها و کم‌رنگ‌شدن فضایل و کمالات اخلاقی است. دغدغه‌ای که نمی‌توان اهمیت آن را از دیده پنهان داشت. دهه شصتی‌های دیروز که دهه فجر را با تزئین دیوارهای کلاس و درست‌کردن روزنامه دیواری جشن می‌گرفتند، حالا باید برای فرزندان‌شان شیرینی این دوران را وصف کنند و آنها را با

قضیه، تربیت و تعلیم است که تربیت و تعلیم باید طوری باشد که مسیرش همین نهضت باشد و دنباله همین مسائلی که درست کردید باشد». (صحیفه امام، ۱۳۶۱، ج ۸، ص ۳۶۲)

برای تربیت فرزند انقلابی راهکارهایی متصور است که شرح هرکدام در این مجال نمی‌گنجد، لکن به بیان تیتتر موضوعات بسنده می‌کنم:

۱. الگوسازی؛ ۲. شرح اصول انقلابی؛ ۳. شناخت آسیب‌ها و تهدیدها؛ ۴. استفاده از نمادها؛ ۶. استفاده از نمایش و بازی‌های گروهی؛ ۷. مطالعه کتاب؛ ۸. آموزش اصول سیاسی؛ ۹. آشنایی با رهبر؛ ۱۰. شرکت در راهپیمایی؛ ۱۱. ارتباط با مساجد و جلسات مذهبی؛ ۱۲. مراقبت در همنشینی با دوستان؛ ۱۳. استفاده صحیح از رسانه با بالابردن سواد رسانه.

از میان این راهکارها بخش قابل توجهی می‌تواند با راهبری صداوسیما و سایر رسانه‌ها و بخش دیگر در خانواده و محیط‌های آموزشی چون مدرسه صورت بگیرد.

برخلاف اهمیت تربیت در دوران نوجوانی، به‌خصوص سنین ۷ تا ۱۴ سال که مطابق روایات اهل‌بیت علیهم‌السلام نیز فصل آموزش است، خروجی آنتن برای این گروه سنی نشان می‌دهد صداوسیما برنامه مدون و استراتژی مناسبی در این خصوص نداشته و این گروه پراهمیت چه در برنامه‌ریزی و چه در تخصیص منابع مالی مهم نبوده‌اند تا آنجا که در ماه‌های گذشته، خبری مبنی بر تعطیلی شبکه امید به گوش می‌رسید. هرچند شبکه امید هم به‌دلیل ضعف در استراتژی و طراحی مدل‌های

مبتنی بر محتوای مورد نیاز و اثرگذار، به دور از سیاست‌زدگی، شعارگویی و پرهیز از موعظه مستقیم، عملکرد قابل دفاعی نداشته و ندارد و درگیر فشار آنتن و تولید محتوای صرفاً کنداکتور پرکن شده است که جای بسی تأسف است. نهادهای دیگر همچون آموزش و پرورش و کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری، شهرداری، وزارت ارشاد و... نیز کماکان درگیر نداشتن مدلی تربیتی برای نوجوانان هستند و این گروه سنی، نقش حداقلی در برنامه‌های راهبردی این نهادها دارند. از سویی اکثر خانواده‌ها که خود نسل دوم و سوم انقلاب هستند پیش از ایفای نقش والدی به‌دلیل فقر آموزش در سال‌های گذشته، خود نیز سکانداران مناسبی برای تربیت نسل انقلابی نیستند.

مهم‌ترین چالش تربیتی نسل پیش رو بی‌تهدی، نداشتن عرق ملی و بی‌هویتی است که خود نشانه کم‌کاری متولیان فرهنگی از جمله صداوسیما می‌باشد، تا آنجا که دشمن در اتفاقات سال ۱۴۰۱ به‌درستی پاشنه آشیل نظام را هدف گرفت و تا حد زیادی هم موفق شد.

مهم‌ترین پیشنهاد برای رسانه، تشکیل کارگروهی برای تدوین سند برنامه‌سازی برای مخاطبان کودک و نوجوان با تشکیل اتاق‌های فکری منسجم، دلسوز و بهره‌گیری از نظریات اهالی فرم و محتواست؛ چراکه اسنادی که قابلیت اجرا نداشته باشد، به وفور در همه بخش‌های حاکمیت به چشم می‌خورد و بدون نتیجه‌بخشی و صرفاً افزایش فرایند باطل است.

سطوح مدیریت رسانه، همه همسو از یک تفکر به کار گمارده می‌شوند و شناخت جهان‌شمولی از سایر نگاه‌های رایج در جامعه ندارند و خود این، بر شکاف مخاطب و رسانه دامن می‌زند و زمینه کوچ مخاطب را به همراه دارد؛ چراکه عصر امروز، عصر رسانه و ارتباطات و هوش مصنوعی است و نوجوان و جوان، خوراک مورد نیاز خود را از منابع مختلف می‌گیرد، منابعی که متأسفانه بر اغلب آنها اشرافی وجود ندارد و پایه‌گذار پرورش نسلی دگرگون با آرمان‌های انقلاب اسلامی است.

رسانه ملی، هم در تولید برنامه و هم در سطوح مدیریتی باید به جایگاه تضارب افکار اهمیت بیشتری بدهد و نگران عواقب محتمل ذهنی خود نباشد؛ زیرا نوجوان و جوان در مقطع حق‌طلبی است و اگر حق به‌درستی تبیین شود، قطعاً پذیراست و البته که این خط محتوا، به طراحی فرم‌هایی مناسب و متناسب با ذائقه این گروه سنی نیاز دارد. برای نمونه نسل نوجوان و جوان، بیشترین اثربخشی را از جامعه همسالان خود دارد و بسیار از موعظه‌شدن گریزان است، به همین منظور، آثار نمایشی برای این مخاطب، بالاترین تأثیر را می‌گذارد، اتفاقی که (تولید سریال‌های مناسب با محوریت این رده سنی) سال‌هاست در رسانه سرانجامی ندارد.

۳. راهکارهای رسانه‌ای انتقال ارزش‌های انقلاب به نسل جوان و دهه هشتادی‌ها یا همان نسل Z چیست؟ در این میان فاکتورهای قومیتی و اقلیمی و مذهبی به چه میزان می‌توانند اهمیت داشته باشند؟

بدیهی است در این سند، باید سه دسته اهداف کوتاه، میان و بلندمدت را بر پایه ۱۳ راهکار ارائه‌شده، تدوین و اجرا نمود و با پایش مستمر، نتیجه‌بخشی مسیر اجرایی را برای رسیدن به اهداف مورد نظر اصلاح کرد.

۲. با توجه به دیدگاهی که بر شکاف نسلی تأکید دارد و سعی می‌کند در تحلیلی سطحی و ساده‌انگارانه صرفاً از رهگذر مقایسه «ظاهر» و «سبک زندگی» دو نسل انقلابی و نسل امروز، به شکاف نسلی و فاصله‌گرفتن از ارزش‌های انقلابی نسل جدید حکم دهد، چه نقدی وارد است و رسانه ملی چگونه می‌تواند در این زمینه ورود کند؟

اگر واقع‌بینانه بنگریم و نه خوش‌بینانه و نابخردانه، این شکاف نسلی به‌وقوع‌پیوسته تا آنجا که درصدی از نوجوانان (که براساس مشاهدات میدانی و دارابودن دو فرزند در این بازه سنی) فاصله زیادی از آرمان‌های انقلاب گرفته‌اند. البته که این تغییر در همه انقلاب‌های دنیا رایج است، لکن شاید بخش نگران‌کننده فاصله زمانی کوتاه این شکاف در حال تشکیل است.

بخش عمده این شکاف، به‌دلیل بسط و گسترش جریان نفاق در جامعه و به‌خصوص در سطوح مدیریتی است و بخش دیگر به‌دلیل رویکردهای مدیریت فرآیندمحور و نه نتیجه‌گرا می‌باشد.

پروژه خالص‌سازی و تک‌تفکری و عدم شناخت صحیح نیاز مخاطب، مهم‌ترین بلیه این روزهای رسانه است و سرعت ریزش مخاطب، به‌خصوص نسل نوجوان و جوان را چند برابر کرده است. طبیعی است آنجا که در

براساس نگرش امامین انقلاب اسلامی، می‌توان مهم‌ترین و کارآمدترین راهکارهای انتقال ارزش‌های دینی و انقلاب اسلامی به نسل آینده را در سرفصل‌های زیر دسته‌بندی نمود:

۱. شناخت آسیب‌ها و تهدیدها؛
 ۲. نهادینه‌سازی مبنای فکری فرهنگی انقلاب؛
 ۳. الگودهی؛
 ۴. معرفی و تبیین معروف و منکر و سپس احیای امر به معروف و نهی از منکر؛
 ۵. ولایت‌مداری؛
 ۶. کارآمدی مراکز تربیتی؛
 ۷. توانمندی‌های مدیریتی.

در این میان تبیین و تفسیر پنج سرفصل ابتدایی یکی از وظایف رسانه‌ها می‌باشد که با تولید برنامه با ساختارهای مختلف نمایشی، مستند و ترکیبی و... می‌توان انجام وظیفه نمود. در خصوص سرفصل کارآمدی مراکز تربیتی که نیازمند بازنگری در تدوین و اجرای رویکردهای فرهنگی کشور و یک عزم کلان و ملی است، متأسفانه تاکنون محقق نشده و اغلب این مراکز درگیر عافیت‌طلبی و انتفاع اقتصادی و بی‌برنامگی در راستای اهداف متصور هستند.

در خصوص توانمندی مدیریتی با انتخاب مدیران متخصص و متعهد می‌توان به اهداف شایانی در این زمینه رسید که متأسفانه انتخاب‌های سلیقه‌ای و حزبی و باندی و کوتاهی عمر مدیران فرهنگی، ضمن حیف و میل منابع انسانی و مالی، اثربخشی را به حداقل رسانده‌اند. نکته‌ای که متأسفانه رسانه ملی نیز از گزند این تغییرات مدیریتی در امان نبوده است.

در تولید برنامه‌های تلویزیونی با ساختارهای مختلف، توجه به فاکتورهای

قومیتی و اقلیمی و مذهبی بسیار مهم است؛ زیرا موجب همذات‌پنداری مخاطب و تأثیرگذاری بیشتر می‌شود. البته که هوشمندانه می‌توان با در نظر گرفتن این فاکتورها همه را زیر سایه یک نام و یک پرچم گرد آورد تا جایی که مخاطب به ایرانی بودن خود صرف‌نظر از قوم، اقلیم و مذهب افتخار کند و هدف غایی، با گذر از قوم و اقلیم و مذهب، وحدت ملی باشد.

۴. فضای مجازی چه آسیب‌هایی در شکل‌گیری هویت انقلابی فرزندان ما برجا گذاشته است و با چه شیوه‌هایی می‌توان آنها را به حداقل میزان ممکن رساند؟

امروزه فضای مجازی جزو لاینفک زندگی جوامع دنیاست و حتی در حوزه‌های تربیتی، گوی سبقت را از خانواده و جامعه همسالان ربوده است. تنها راه مدیریت آن، آموزش خودکنترلی عقلی است و این امر با بالابردن سواد رسانه‌ای و هویت‌بخشی به جوانان امکان‌پذیر است. ضمن اینکه رویکرد ما در حوزه‌های فرهنگی در فضای مجازی تدافعی است و نه تهاجمی و گزینش این نگاه، خود دامنه اثر بخشی ما را کم کرده است.

۵. رسانه ملی برای جوانان دهه هشتادی در قشر خاکستری چه تمهیدات و راهبردهایی را باید در پیش بگیرد؟

تولید برنامه‌هایی با محور کرسی‌های آزاداندیشی و مناظرات هدفمند بین مخالفان و موافقان چه در حوزه نرم و چه در حوزه سخت، می‌تواند به تبیین دستاوردهای انقلاب و امیدآفرینی منتج شود که خود موجب جذب قشر خاکستری می‌شود. مادامی

راهبری صحیح، نوجوانان و جوانان را همراه خود کنند و با پرهیز از سیاسی‌بازی و عاقبت‌طلبی چهره‌ای محبوب از خود به‌عنوان یک الگوی مناسب ارائه دهند، طبیعی است چهره‌های مشهوری که نه سواد راهبری و نه عمق فکری مناسبی دارند، الگوی نوجوانان و جوانان ما می‌شوند. مع‌الاسف از سویی بسیاری از سلبریتی‌ها به‌دلیل سوء مدیریت نهادهای حاکمیتی از نظام، فاصله گرفته‌اند و قرابتی با آرمان‌های انقلاب ندارند و از سوی دیگر نمی‌توان نقش مؤثر آنها را در هدایت‌بخشی از افکار عمومی نادیده گرفت و در چنین شرایطی ارائه راهکاری نتیجه‌بخش بسیار دشوار است.

۸. چگونه می‌توان امور و مفاهیم انقلابی را برای نسل امروزی در رسانه ملی بازتولید کرد؟

پیش از پاسخ به سؤال مطرح‌شده، به مفاهیم ابیات زیر به‌دقت بنگریم:

بکار خویش نپرداختیم، نوبت کار تمام عمر، نشستیم و گفت‌وگو کردیم
 بوقت همت و سعی و عمل، هوس راندیم
 بروز کوشش و تدبیر، آرزو کردیم
 بسی مجاهده کردیم در طریق نفاق، بین چه بیهده تفسیر «جاهدوا» کردیم
 چو، نان ز سفره بردند، سفره گسترده
 چو آب خشک شد، اندیشه سبو کردیم
 پروین اعتصامی به زیبایی وصف‌ناپذیری ریشه مشکلات امروز ما را برشمرده است.

متأسفانه تلقی بسیاری از نسل امروز از برآیند حاکمیت حال، چه در واقعیت و چه در مباران تبلیغاتی دشمنان نظام، در همین

که این قشر سهمی در رسانه نداشته باشد، طبیعی است که رسانه را دنبال نمی‌کند و عملاً تأثیری نمی‌پذیرد.

۶. کلیشه‌سازی از تصویر جوان انقلابی در رسانه ملی را تشریح بفرمایید و این امر چه آسیب‌هایی را در پی خواهد داشت؟

متأسفانه در میان بخش کثیری از نوجوانان و جوانان واژه جوان انقلابی یک واژه تدافعی است و این خود به استفاده ناصحیح و کلیشه‌سازی غلط ما در افکار عمومی برمی‌گردد. هرچند نباید از تندروی نابخردانه عده‌ای به اسم جوانان انقلابی غافل شد.

بدیهی است ما باید مفهوم جوان انقلابی را در رسانه بازتعریف کنیم و از تعاریف قشری و ظاهری با کارکرد غلط دوری کنیم و با تبیین آرمان‌های انقلاب و حرکت به‌سوی تحقق این آرمان‌های فطری، جوانان بیشتری را در این دسته قرار دهیم. با این نگاه، مسیر برنامه‌سازی ما نیز تغییرات چشمگیری می‌کند. البته که تحقق این موضوع با مدیریت در عمل امروز رسانه ملی نمی‌گنجد و نیازمند یک رفرم فکری و ساختاری است.

بیانیه گام دوم انقلاب و نگاه حضرت آقا چنانچه درست برای اصحاب رسانه فهم شود، می‌تواند نقشه راه روشنی در این زمینه باشد.

۷. تأثیر سلبریتی‌ها و سبک زندگی‌شان را در جداکردن جوانان از بدنه انقلاب، چگونه ارزیابی می‌کنید و راهکارتان در این زمینه چیست؟

دوران نوجوانی، فصل یادگیری و الگوپذیری است، مادامی که ما الگوهای کاریزماتیک مؤثر نداشته باشیم که بتوانند با

مفاهیم ریشه دارد و طبیعی است در رسانه از تبیین این مفاهیم نباید غفلت کرد تا آنجاکه حضرت آقا از آن به جهاد تبیین یاد می‌کنند. به نظر حقیر، تولید برنامه‌هایی با هدف الگوسازی با نگرش قهرمان‌سازی درست از چهره‌های شاخص انقلاب، به خصوص شهدای دفاع مقدس و انقلاب، مدافعان حرم، شهدای ترور و صاحبان اندیشه، چون شهیدان مطهری، بهشتی و... و بازتعریف آرمان‌های انقلاب که شاید به فراموشی سپرده شده‌اند، در قالب آثار نمایشی گامی مؤثر است. اهم و مهم‌ها و اولویت‌ها در تولید و ارائه پیام‌های سبک زندگی جوان انقلابی در رسانه ملی کدام‌اند؟

در گذشته جوانان با اتکاء به خانواده، نیازهای خودشان را تأمین می‌کردند. معمولاً پسران، شغل پدر را ادامه می‌دادند و در کنار خانواده زندگی می‌کردند، حتی همسرشان را خانواده انتخاب می‌کردند، اما با تغییر همه چیز و صنعتی‌شدن زندگی، خانواده هم دچار

تغییر شد و بخشی از کارکردهای آن به دیگر نهادهای اجتماعی واگذار شد. وقتی نهادها کارکرد خانواده را به عهده گرفتند، تغییراتی در سبک زندگی به‌وجود آمد و با آمدن تکنولوژی و با فراگیری اینترنت و پیدایش فضای مجازی، روزبه‌روز سبک زندگی و شرایط آن برای جوانان تغییر کرد. حال رسانه ملی با این شناخت باید بپذیرد کار سختی در پیش دارد و اگر نتواند محبوبیت و مرجعیت خود را در میان هزاران رسانه رسمی و غیررسمی به‌دست بیاورد در عمل دارای ضریب نفوذی نیست تا بتواند مؤثر واقع شود. اگر بپذیریم که تغییر، امری تدریجی است باید علاوه بر یک برنامه‌ریزی بلندمدت، با پرهیز از سردادن شعارهای ناکارآمد تکراری، جایگاه خود را در تولید محتوا احیا کند. همان‌گونه که در سؤال اول، سیزده راهکار برای تولید برنامه برای رسیدن به این راهکارها بیان شد.

مصاحبه با محمود علیپور؛ تهیه‌کننده سیما

۱. جنابعالی رسانه ملی در زمینه تربیت انقلابی فرزندان نسل چهارم و پنجم انقلاب را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ چه چالش‌ها یا آسیب‌هایی در این زمینه وجود دارد؟ چه پیشنهادهایی برای تصحیح این روند دارید؟

نسبت به دهه‌های پیشین، بار محتوایی برنامه‌های کودک و نوجوان بیشتر شده است و پژوهش‌ها و استفاده از مفاهیم متناسب، رشد داشته است، ولی به دلیل کم‌توجهی در اختصاص بودجه همچنان به نسبت جبهه فرهنگی آمریکا، ما در قهقرا قرار داریم و سالانه در آمریکا برای تولیدات کودک و نوجوان، ۴۵۰ هزار برابر بیشتر از ایران هزینه می‌شود و بالتبع نیز فراگیری این آثار، زمینه استفاده و در دسترس بودن تولیدات فرهنگی آنها را برای کودکان و نوجوانان ما بیشتر می‌کند و سهم اندکی از این بازار برای ماست و به ضرورت بازنگری جدی و عاجل برای این موضوع نیازمند است.

۲. با توجه به دیدگاهی که بر شکاف نسلی تأکید دارد و سعی می‌کند در تحلیلی سطحی و ساده‌انگارانه صرفاً از رهگذر مقایسه «ظاهر» و «سبک زندگی» دو نسل انقلابی و نسل امروز، به شکاف نسلی و فاصله‌گرفتن از ارزش‌های انقلابی نسل جدید حکم دهد، چه نقدی وارد است و رسانه ملی چگونه می‌تواند در این زمینه ورود کند؟

باید عرض کرد که شکاف نسلی در همه ادوار تاریخ بوده است و مسئله پیچیده و لاینحل نیست. کودکان فرزند زمانه خویش هستند و اگر این‌چنین نباشد، استفاده از تجربیات و تاریخ و دانش بشر به چه کار می‌آید؟ همیشه افراد نسل پیشین، زحماتی کشیده‌اند که ثمره‌اش رشد فکری و معنوی و مادی در فرزندانشان می‌باشد. اینکه ما ثمره فرزندان افراد پاکدست و اصیل را با ثمره فرزندان افراد بی‌اصالت و سقوط کرده از لحاظ اخلاقی بسنجیم، درست نیست. باید فرزندان

هرکدام را به نسبت خود آنان سنجید. فرزندان افراد انقلابی، اکنون فرزندانی بسیار فهمیده و با ایمان‌هایی راسخ‌تر از والدین خود و روپش‌های جدیدی هستند که امید کشور می‌باشند و فرزندان افرادی که بی‌تقوایند و دنباله‌رو تفکر مادی‌گرایانه غرب بوده‌اند به دلیل رشد در همین بستر، گرایش شدیدی به جبهه فرهنگی مقابل دارند.

۳. رسانه ملی در قامت دستیار تربیتی چه می‌تواند بکند و باید بکند؟

شبکه‌های اختصاصی بیشتری برای مخاطبان کودک و نوجوان تأسیس کند و تولیدات فاخر و بیشتری در این حوزه انجام شود و سرمایه‌گذاری در این بخش را بسیار مهم‌تر از سرمایه‌گذاری در بخش سریال‌های الف بدانند. این نسل است که از دوران پیش از بارداری و زایمان و نوزادی و دوران تحصیل، هزینه‌های جدی را بر خانواده و کشور بار و با تغذیه و درمان و تفریح سالم، رشد کرده است، ولی فکرشان را دشمن با افکار خود آشنا نموده است و ضرر اندر ضرر کرده‌ایم. مثل تمام جوانانی که با مالیات و زحمات پدران و هموطنان‌شان درس خوانده‌اند، ولی موقع ثمردهی به کشورهای اروپایی می‌روند و در خدمت آنان قرار می‌گیرند.

۴. راهکارهای رسانه‌ای انتقال ارزش‌های انقلاب به نسل جوان و دهه هشتادی‌ها یا همان نسل z چیست؟ در این میان فاکتورهای قومیتی و اقلیمی و مذهبی به چه میزان می‌توانند اهمیت داشته باشند؟

این مسئله به همین سادگی نیست و نیازمند گفت‌وگوهای تخصصی است.

فاکتورهای نام‌برده شده هم مهم هستند، ولی مهم‌تر از آن، داشتن الگوهای سیاست‌گذاری فرهنگی است که براساس نیازسنجی و مخاطب‌سنجی شکل گرفته است.

۵. در زمینه تعامل با جوان امروز انقلابی با لحاظ تفکیک جنسیتی به صورت خاص چه ابزار یا شیوه‌ای را پیشنهاد می‌کنید؟

تفکیک مخاطب به انقلابی و غیرانقلابی هنوز زود است، چون نوجوان می‌تواند تحت تأثیر قرار بگیرد و اتفافی بیفتد که او هم انقلابی شود.

به لحاظ تفکیک جنسیتی، این مسئله به‌درستی پیش‌بینی شده است. تعامل با دختران به‌ویژه برای ترویج حجاب بهتر است با اثرگذاری بر قشری از جامعه باشد که الگوی جامعه هستند. به‌عنوان مثال وقتی دختران ثروتمند دنباله‌رو مد و فشن هستند، بهتر است برنامه‌ای تلویزیونی با موضوع فشن و مد تولید شود که لباس‌های پوشیده را تبلیغ کند و به‌جای لباس‌های آسیب‌زا، لباس‌هایی با تم فرهنگی و تعریف و پیشینه تاریخی، مد شود تا قشر خاکستری که چشمشان به‌دنبال آنان است از این مسئله اثر بپذیرند و تأکید بر مواردی خاص در مد و فشن و تغییر ذائقه افراد اثرگذار بر افراد اثرپذیر، نمود پیدا خواهد کرد.

۶. فضای مجازی چه آسیب‌هایی در شکل‌گیری هویت انقلابی فرزندان ما برجا گذاشته است و با چه شیوه‌هایی می‌توان آنها را به حداقل میزان ممکن رساند؟

۷. رسانه ملی برای جوانان دهه هشتادی در قشر خاکستری چه تمهیدات و راهبردهایی را باید در پیش بگیرد؟

ابتدا باید رسانه ملی بپذیرد که بازی‌های رایانه‌ای و زیست مجازی و آزادی و احساس به‌روز بودن در فضای مجازی یک امر بديهی و پذیرفته‌شده از سوی این نسل است و براساس این واقعیت باید برنامه‌ریزی خود را انجام دهد. برنامه‌های تعاملی و سریال‌های تعاملی و مسابقات هیجان‌انگیز و سبک‌های به‌روز و افراد مطرح برای این مخاطب یک مسئله جدی است و به‌نوعی احترام‌گذاشتن به ارزش‌های اوست. تا به ارزش‌های کسی احترام نگذاریم، نمی‌توانیم به دنیای او وارد شویم و با او مکالمه کنیم.

نیازمند بازنگری جدی در افکار و سلاخی مدیران هستیم و اینکه نسل جدید را بپذیرند و مثل معلم و والدی دلسوز دوست او شوند و با هم راهی را بروند و از تجربیاتی بگویند که در صورت بی‌توجهی به آن، تاوان سنگینی در پی خواهد داشت.

۸. کلیشه‌سازی از تصویر جوان انقلابی در رسانه ملی را تشریح بفرمایید و این امر چه آسیب‌هایی را در پی خواهد داشت؟

کلیشه‌سازی سبب دفع حداکثری خواهد شد و آنچه یک جوان را می‌رنجاند، کلیشه‌زنی است. چرا نباید یک دختر انقلابی بتواند آرایشگر خوبی باشد و چرا یک پسر انقلابی نباید یک ورزشکار بدنساز باشد؟ تأکید بر سبک زندگی خاص و نوع پوشش و آرایش محدود شده دایره ورودی را تنگ می‌کند و زمینه را برای سوءاستفاده افراد بی‌هنر زیاد می‌کند.

فضای مجازی با سیاست‌های سرمایه‌گذاران آن پیش می‌رود و وقتی شما کارآفرینی را به دل‌ک‌بازی و تولید محتوای سخیف و کسب درآمد تبلیغاتی از این طریق برجسته کردید، چندین آسیب جدی پیش می‌آید:

یک - رؤیای یک‌شبه پولدار شدن و بی‌ارزش بودن زحمت‌کشیدن برای روزی حلال دو - احساس در توهم بودن افرادی را که کار تولیدی می‌کنند، برای این نسل برجسته می‌کنند و آنها را نسلی در زنجیر افکار پوسیده نشان می‌دهند که نمی‌توانند از تکنولوژی روز و مدرن کسب درآمد کنند و به سیستم قدیمی و پرزحمت قدیمی وابسته هستند.

سه - ترک تحصیل و رفتن به سمت مهارت‌های یک‌شبه پولدار شدن، مثل تولید ان تی اف اس یا متاورس یا تولید محتوای رقص و آواز یا اروتیک و مسائلی از این دست و از دست رفتن منزلت علم‌آموزی.

چهار - «هنرمندی در بی‌هنری است» تبلیغ می‌شود و افرادی مانند تتلو و سحر قریشی یا احلام یا ریحانه پارسا که دست به تولید اشعار سخیف و روابط ناهنجار دارند و بت‌ها یا قمارخانه‌های مجازی را تبلیغ می‌کنند و با اخبار زرد درصدد جذب فالوور هستند، برای این نسل الگویی می‌شوند که بی‌هنری را ارج می‌نهند.

پنج - تیک تاک و اینستاگرام و یوتیوب، آفیس این نسل شده‌اند و سعی می‌کنند با افتخار کارمند مجازی آن باشند و آزادی فکر خود را در قبال تأمین خطوط قرمز مالکان این آفیس قربانی کنند و هیچ احساس نقض آزادی بیان هم به آنها دست ندهد.

۹. تأثیر سلبریتی‌ها و سبک زندگی‌شان را در جداکردن جوانان از بدنه انقلاب چگونه ارزیابی می‌کنید و راهکاران در این زمینه چیست؟

سلبریتی‌ها یا افراد دارای فالوور دو دسته‌اند: دسته‌ای که واقعاً زندگی لاکچری دارند و افرادی که سبک زندگی آنها را تبلیغ می‌کنند. دسته اول بدون ادا خود را نمایش می‌دهد و بر قشر خاکستری اثرگذار است و جوانان انقلابی و با منظومه فکری ثابت از آنان اثر نمی‌پذیرند. ولی دسته دوم که با ادا و تقلید دسته اول، این افراد را زیاد نشان می‌دهند و با تکرار این مسئله را برجسته می‌کنند سبب می‌شوند، جامعه دچار ماریجیت سکوت، و نیازمند برنامه‌ریزی فرهنگی توسط سازمان‌های دولتی شود. برای دسته اول نیز در پاسخ به سؤال چهارم پیشنهادی طرح شد.

۱۰. چگونه می‌توان امور و مفاهیم انقلابی را برای نسل امروزی در رسانه ملی بازتولید کرد؟

زبان روزداشتن و در قالب روزآمد، راه ورود به دنیای جوانان است. متأسفانه با سیاست‌های کنونی سازمان صداوسیما و دفع حداکثری حاکم بر تفکر سازمان این اتفاق رقم نخواهد خورد.

۱۱. اهم و مهم‌ها و اولویت‌ها در تولید و ارائه پیام‌های سبک زندگی جوان انقلابی در رسانه ملی کدام‌اند؟

به رنگ روز درآوردن مفاهیم دینی که جوان بتواند در جامعه آن را دنبال کند. مانند به روزآوری پیام عاشورا در قالب پیام‌هایی از این دست:

- ❖ ظلم‌ستیزی و مظلوم واقع‌نشدن
  - ❖ دنیای مافیها و لزوم هزینه‌دادن برای کسب استقلال
  - ❖ رسانه‌ها و رسانه‌پرستی
- ایجاد امکان گفت‌وگوی آزاد مانند اوایل انقلاب و دعوت از افراد چهره و شاخص جبهه‌های فرهنگی مختلف، بدون ترس و واهمه از افکار آنها و امکان تبادل نظر با حضور کارشناسان باسواد و متخصص و عدم برجسب‌زنی با عناوین ممنوع‌التصویر ...
- معرفی الگوهای برجسته کشور در قالبی به‌روز مانند برنامه «سرزمین ستاره‌ها» که کاروان دو برادر حافظ قرآن متخصص است که به‌صورت کمپینگ و گردشگری به حافظان قرآن سراسر کشور سر می‌زنند. یا برنامه «سفرقند» که چندین نوجوان پرشور و نشاط با همراهی یک روحانی جوان، تجربیاتی را در سفرهایشان به‌دست می‌آورند و با مفاهیم به‌روز دینی و مسائل غامض و پیچیده ذهنی دست‌وپنجه نرم می‌کنند و با مفاخر فرهنگی و علمی کشور و دستاوردهایشان آشنا می‌شوند.

مصاحبه با محمدحسن جلالی؛ تهیه‌کننده رادیو سراسری معارف

پیشنهادها

الف) ایجاد ارتباط مستقیم با قشر نوجوان و دعوت به برنامه‌ها (که البته تاحدودی اکنون دیده می‌شود).

ب) تقویت سواد رسانه و برگزاری برنامه‌های مختلف جهت افزایش سواد رسانه برای کاهش آسیب‌های اجتماعی در نوجوانان
ج) ساخت برنامه‌های شاد و مفرح برای نوجوان و شنیده شدن دغدغه‌ها و خواسته‌هایشان
۲. با توجه به دیدگاهی که بر شکاف

نسلی تأکید دارد و سعی می‌کند در تحلیلی سطحی و ساده‌انگارانه صرفاً از رهگذر مقایسه «ظاهر» و «سبک زندگی» دو نسل انقلابی و نسل امروز، به شکاف نسلی و فاصله‌گرفتن از ارزش‌های انقلابی نسل جدید حکم دهد، چه نقدی وارد است و رسانه ملی چگونه می‌تواند در این زمینه ورود کند؟

۱. عملکرد رسانه ملی در زمینه تربیت انقلابی فرزندان نسل چهارم و پنجم انقلاب را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ چه چالش‌ها یا آسیب‌هایی در این زمینه وجود دارد؟ چه پیشنهادهایی برای تصحیح این روند دارید؟
رسانه نقش مهمی در زمینه رشد تفکر و نگرش انقلابی فرزندان نسل چهارم بر عهده دارد. بصیرت‌بخشی، موقعیت‌شناسی، دشمن‌شناسی و ایجاد شرایط ذهنی مخاطب جوان و نوجوان از موضوعات بسیار مهمی است که بر عهده رسانه ملی است. آسیب‌ها و چالش‌های متعددی از جمله مرزبندی نامشخص بین برنامه‌های جوان و نوجوان، دورشدن از فضای شادی و نشاط در رسانه و فاصله‌گرفتن رسانه از عرصه‌های سنتی و گاهی فاصله‌گرفتن از عصر دیجیتال، مسئله‌ای جدی است.

بحث سبک زندگی موضوع بسیار مهمی است و به نظر می‌رسد رسانه در این زمینه نقش بسیار مهمی دارد. بارها مقام معظم رهبری (دام ظلّه) نیز در این مورد فرمایش‌هایی داشته و با برنامه‌سازان محترم گفت‌وگوهایی نموده‌اند. بنابراین به نظر می‌رسد در سه حوزه در بحث سبک زندگی و کاهش شکاف نسلی باید تلاش کرد:

الف) ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی؛
ب) دورشدن از سبک زندگی غربی؛
ج) آموزش مهارت‌های ارتباطی بین دو نسل برای کاهش شکاف‌ها.

۳. راهکارهای رسانه‌ای انتقال ارزش‌های انقلاب به نسل جوان و دهه هشتادی‌ها یا همان نسل Z چیست؟ در این میان فاکتورهای قومیتی و اقلیمی و مذهبی به چه میزان می‌توانند اهمیت داشته باشند؟
توجه به فاکتورهای قومیتی و اقلیمی و مذهبی، قطعاً می‌تواند تأثیر زیادی داشته باشد، ولی شرط کافی نیست و باید به دیگر مقتضیات از جمله نوع مخاطب و سن او و... نیز توجه داشت.

الف) ساخت برنامه‌هایی با موضوع ارزش انقلاب، شهدا و دستاوردهای انقلاب
ب) معرفی اسوه‌ها و الگوهای انقلابی و تولید برنامه‌های خاص فردی (معرفی یک اسطوره خاص)

ج) تلاش برای تولید برنامه‌هایی با موضوعات جذاب و کاربردی و... .

۴. در زمینه تعامل با جوان امروز انقلابی با لحاظ تفکیک جنسیتی به صورت خاص چه ابزار یا شیوه‌ای را پیشنهاد می‌کنید؟

الف) آشنایی جوان با انواع مشکلات زندگی و تلاش برای تقویت تاب‌آوری اجتماعی او؛

ب) ترمیم ازدواج‌های ناموفق جوانان و تلاش برای ایجاد زمینه ازدواج موفق؛
ج) ساخت و تولید برنامه‌هایی با موضوع زندگی سخت در شرایط والدین و گذشتگان و معرفی زندگی‌های بسیار سخت گذشته.

۵. فضای مجازی چه آسیب‌هایی در شکل‌گیری هویت انقلابی فرزندان ما برجا گذاشته است و با چه شیوه‌هایی می‌توان آنها را به حداقل میزان ممکن رساند؟

- ❖ آسیب در موضوع ازبین‌بردن بصیرت انقلابی
- ❖ شبهه‌پراکنی
- ❖ اتلاف وقت
- ❖ اعتیاد رسانه‌ای

مهم‌ترین پیشنهاد: تقویت سواد رسانه‌ای مردم به طرق مختلف به خصوص ساخت برنامه‌های مناسب درباره این موضوع.

۶. رسانه ملی برای جوانان دهه هشتادی در قشر خاکستری چه تمهیدات و راهبردهایی را باید در پیش بگیرد؟

- ❖ دعوت از نوجوانان نخبه و معرفی در برنامه‌های مختلف؛
- ❖ دیده‌شدن قشر جوان در برنامه‌های مختلف رسانه؛
- ❖ ایجاد نشاط و شادابی از طریق ساخت برنامه‌های مفرح (گمشده رسانه امروز ما). به شدت با کاهش برنامه‌های طنز روبه‌رو هستیم.

۹. چگونه می‌توان امور و مفاهیم انقلابی را برای نسل امروزی در رسانه ملی بازتولید کرد؟

- ❖ معرفی دستاوردهای انقلابی
- ❖ تلاش برای رشد تفکر انقلابی از طریق بازسازی وقایع
- ❖ تولید برنامه با معرفی شخصیت‌های اصیل ایرانی و انقلابی... (برنامه‌های کوتاه)

۱۰. اهم و مهم‌ها و اولویت‌ها در تولید و ارائه پیام‌های سبک زندگی جوان انقلابی در رسانه ملی کدام‌اند؟

- ❖ سواد رسانه
- ❖ ترویج سبک زندگی ایرانی اسلامی
- ❖ مقابله با سبک زندگی غربی
- ❖ ایجاد نشاط و شادی در برنامه‌ها

۷. کلیشه‌سازی از تصویر جوان انقلابی در رسانه ملی را تشریح بفرمایید و این امر چه آسیب‌هایی را در پی خواهد داشت؟

کلیشه‌سازی موجب می‌شود جوان به‌صورت واقعی دیده نشود؛ زیرا جوان امروز با معضلات زیادی روبه‌رو است و باید این معضلات و روش‌های حل‌وفصل آنها در برنامه‌ها به‌خوبی آموزش داده شود و مهارت‌ها تمرین شود.

۸. تأثیر سلبریتی‌ها و سبک زندگی‌شان را در جداکردن جوانان از بدنه انقلاب را چگونه ارزیابی می‌کنید و راهکاران در این زمینه چیست؟

متأسفانه تأثیر بسیار زیادی دارند. بهترین راهکار، استفاده از خود نسل انقلابی برای اداره‌کردن و تولید برنامه‌های ارزشی است.

